

Charlotte Dorothea Biehls historiske Breve

(meddelte af J. H. Bang efter Originalerne, som findes i Sorø
Academis Manuskriptsamling Nr. 71, 20).

At der i det forrige Aarhundrede levede en flittig Skribentinde, Jomfru *Charl. Dorothea Biehl*, have vel de fleste af Tidsskriftets Læsere hørt, nogle have maaske endogsaa læst hendes Oversættelse af *Don Quixote*, eller i det mindste begyndt derpaa; men hendes mange Skuespil, oversatte saa vel som originale, hendes moralske Fortællinger og (fingerede) Breve mellem fortrolige Venner ere for længst sunkne i Glemsels Nat, hvorfra Ingen kan falde paa at kalde dem tilbage. Mangen en kunde vel efter disse Ytringer undre sig over, at jeg nu søger at opfriske Mindet om hendes Forfattervirksomhed og opfordrer Publikum til at læse hendes Breve; men jeg maa strax bede bemærket, at det ikke er fingerede men virkelige Breve, med et bestemt historisk Indhold, der faa deres Værd som et Øjensvidnes og Samtidigs Vidnesbyrd og Dom om Begivenheder, der ofte ere af den Beskaffenhed, at de dengang ikke kunde meddeles paa Prent. Det er vel ofte kun Smaabegivenheder, der meddeles i disse Breve, men slige Ubetydeligheder oplyse mangan Gang de handlende Personers Charakter, og da de ere meddelte uden mindste Forbehold til en fortrolig Ven, har jeg troet, de ville kunne læses med Nytte og Fornøjelse.

Men hvorledes kom Dorothea Biehl til at skrive disse Breve?

Da Dorothea Biehl (f. 1731 † 1788), om hvis Liv og Skribentvirksomhed Oplysninger findes i hendes Selvbiographi i Birchs Billedgallerie for Fruentimmer I, S. 163—224 og derefter i N. M. Petersens Litteraturhistorie V, 2. S. 279—84, i Aaret 1777 mistede sin Fader, der døde som Forvalter paa Charlottenborg, stod hun saa godt som ene i Verden og saa en sørgelig Fremtid i Møde. Et Par gode Tilbud, hun havde havt i sin Ungdom, havde hun afslaaet, hendes Broder var en fattig Lieutenant, der snarere trængte til hendes Understøttelse end kunde yde hende nogen; hendes Fader havde efterladt sig Gjæld, som hun maatte betale; Friboligen paa Palaiet, som Frederik d. 5te havde lovet hende, mistede hun; Guldberg holdt ikke sit Løfte om Hjælp, og fra Theatret, som hun havde arbejdet for med ringe Paaskjønnelse¹⁾, var intet at haabe, saalænge Warnstedt, der var bleven hendes Fjende²⁾, havde med dets Bestyrelse at gjøre. . Hendes Anseelse som Skribentinde var allerede falmet noget, og de Skrifter, hun udgav, moralske Fortællinger og Breve, fandt ringe Afsætning, saa hun saa Nød og Mangel staa for Døren; da lærte hun Johan v. Bülow at kjende i Vinteren 1783. Ved et Lejlighedsvers til Bülows Navnedag (St. Hansdag 1783) indleddedes en Brevvexling, som senere fortsattes og først ophørte ved hendes Død. Johan v. Bülow var da første Kammerjunker hos Kronprindsen (senere Frederik den 6te), om hvis Person han havde været fra 1773, og betragtedes med mere end almindelig Opmærksomhed som den, der, naar Kronprindsen kaldtes til Deltagelse i Regjeringen, havde en stor Fremtid for

¹⁾ Overskou, Danske Skueplads 2, Side 329.

²⁾ Hun hader Warnstedt uforsonligt og tiltroer ham alt Ondt. At han ikke kunde bruge hendes Arbejder ved Theatret, finder jeg meget tilgiveligt; men hun beskylder ham ogsaa for at have skilt hende ved Suhms Venskab, da hun troer, det er Warnstedt, der har faaet Jomfru Gielstrup til at plage Suhm om at begjære af Jomfru Biehl, at hun skulde tage hende i Huset; hvilket hun maatte afslaa og derved krænke Suhm.

sig. Forbindelsen mellem Kronprindsens nærmeste Omgivelse mod det saa kaldte Guldbergske Ministerium var allerede stiftet, og i den Tid, der gik forud for Regjeringsforandringen 14 April 84, søgte Bülow at skåffe sig Oplysning om Statsstyrelsens forskjellige Grene, deres Mangler og Midlerne til disses Afhjælpning. D. Biehl forstod ved sine indstrøede Bemærkninger at lade Bülow mærke, at han hos hende kunde faae mange Oplysninger om Ting og Personer, som kunde være ham til Nytte; og han opmuntrer hende til at fortsætte ved Smaaopmærksomheder, ved at sende hende Blomster og Frugter, som hendes sygelige Tilstand¹⁾ næsten gjorde til en Nødvendighed for hende, og, da han blev bekjendt med hendes økonomiske Forfatning, ved at udvirke hende Understøttelse af Kronprindsens Kasse, og give hende af sin egen, hvad hun iøvrigt maatte mangle. Bülow blev saaledes hendes Frelser i Nøden, og da han lod hende sin Hjælp tilflyde med den ham egne Delicatesse, føler hun for ham en ubegrændset Hengivenhed og en Taknemmelighed, der udtaler sig i Udtryk saa varme og sværmeriske, at man maa huske paa hendes 53 Aar og 20 Aars Aldersforskjellen imellem dem, samt hendes legemlige Tilstand, for ikke at dømme urigtig om det Forhold, der bestod imellem dem. Hun er ganske hans, alle hendes Evner og Kundskaber staa til hans Raadighed; hun lever kun, naar hun virker for ham, naar hun broderer, bager Kager, afskriver eller udarbejder Noget for sin mageløse Johan.

Af hendes mange Breve til Bülow (vi have i det hele 449) ere de tidligste de interessanteste; og til disse høre de historiske Breve, hvori hun efter Løfte og Opfordring har nedskrevet, hvad hun vidste om Kongerne Frederik den 4de — Christian den 7de; de ere væsentligt udarbejdede i Tiden henimod Regjeringsforandringen eller kort derefter (22 Febr. — 28 Apr. 84); hvad der er af senere Datum, maa betragtes som et Tillæg, saasom Betragtningerne over Christian den 7de

---

¹⁾ Hun var, som hun selv siger, en blodsottig Kvinde.

og Struensee, og Brevet om Fredrik den 4de af 27 Juli. Dette sidste har ogsaa ulige mindre Værd, da det kun indeholder løse Beretninger om Ting, der ligge længere tilbage i Tiden. Hun har selv udsøgt disse historiske Breve af den store Samling, og Bülow har henlagt dem til Pakken, der indeholder Biographi under Nr. 70, 20.

Ved sin Død 1828 testamenterede Bülow sit Bibliothek og sine Manuskripter¹⁾ til Sorø Academi som en Paaskjønnelse af hvad han skyldte denne Stiftelse, hvor han som ung Officer havde studeret i Aarene 1768—71.

Dorothea Biehl tilføjer undertiden i sine Breve til Bülow, «nu ere mine Øyne trætte og jeg maa skaane dem; ret Feylene selv min Beste». Da dette syntes mig at indeholde en Opfordring til at udfinde, hvad hun selv betragtede som Fejl, begyndte jeg at notere mig de Ord, som jeg fandt skrevne paa forskjellig Maade, som Tiid, Tid; sat, sadt; viise, vise; siige, sige; endskiønt, endskiøndt; Daatter, Datter; Søster, Syster; Bold, Bolt, Boldt; vidste, vedste; Biefald, Bifald; raat = raadet, torne = tordne; got, godt o. s. f.; men hendes Vaklen er saa stor, at det har været mig umuligt at komme til nogen fast Regel for hvad der er hendes Skrivebrug; ja selv «min Beste», som forekommer i lang Tid uden Variant, skrives tilsidst «min bedste» og det ikke en enkelt Gang, men 5 Gange i Træk og saa den 6te igjen «min beste». Nu kunde det vel synes som hendes trykte Skrifter, og navnlig den 3die Tome af hendes Breve, som udkom 1786, maatte vise, hvorledes hun da vilde have sine Ord trykte; men jeg har gjennemlæst 46 Pagina og funden lige saa stor Vaklen der, som i de skrevne Breve, og hvad der maatte vække Forundring, en hel anden Skrivemaade i Ord, hvori der hverken før eller senere i hendes skrevne Breve er Vaklen, idet y er trængt ud af Stavelserne ey og øy, der nu skrives ei og oi, som Moie, Oiemeed, Hoieste, Foie, Eiendom, Speil, Feil, ei (kun

¹⁾ Fortegnelse over den Bülowske Manuskriptsamling i Sorø findes i Skolens Program for 1861.

1 Gang ey). Dette var mig ubegribeligt, indtil jeg af et Brev erfarede, at «min gamle *Lodde*» (Bikubens Udgiver B. I. Lodde) havde lovet hende at corrigere 3die Tome af Brevene; og Maaden, hvorpaa hun omtaler den Sag, gjør mig det meget sandsynligt, at han oftere har corrigeret for hende, og at hun sædvanligt har benyttet sig af en Correctør. Men er det saa, da vil det endnu være vanskeligere af trykte Skrifter at udfinde hendes egentlige Skrivebrug, end af hendes skrevne Breve. Jeg har derfor troet, at maatte opgive den Undersøgelse, og lader trykke som hun har skrevet, dog saaledes, at hvor hun har betegnet et Navn eller en Titel med et eller to Bogstaver, der har jeg uden videre suppleret det fulde Navn eller Ord, saafremt der ikke kunde være Tvivl om Betydningen. Hvor jeg har næret Tvivl, den være nok saa svag, har jeg brugt ( ) som *M(olke)* eller sat et Spørgsmaalstegn til (?). Tegnet ( ) betyder altsaa Indskud af mig; ved Tegnet [ ] antyder jeg derimod, hvad jeg vil have udeladt, som Side 126: fa[n]ldt, læs faldt.

I.

Om Frederik den Fjerde.

Charlotte Dorothea Biehl til Marschal Bülow.

27 July 84.

Jeg er i Deres Giæld, min Beste Ven, men for at overbevise Dem om, at jeg ikke er af de modvillige Betalere, der gjerne kunde men ikke vilde, maae jeg see til at faae; det afdraget, som er i mine Kræfter, ved at meddeele dem hvad jeg veed om høysalig Kong *Friderich* den Fierde, og som jeg ingen anden Sikkerhed kan give Dem for Sandheden i Beretningen, end at jeg tit og ofte har hørt det

af dem, som i en Tiid af nogle og Tredive Aar, havde været dagligen om ham, og det Kongelige Huus¹⁾.

At han var en stor, arbejdsom, og god Konge tillige kan ingen nægte ham, og han havde Leylighed at viise Prøver derpaa, siden han i sin Regierings Tiid blev hiemsøgt med Pest, Krig og Ilds Vaade. Der var noget mistænkeligt i hans *Caracteer*, som gjorde at han idelig frygtede for at blive ført bag Lyset, især hvad Indtægter og Udgifter angik, som han selv paa det nøyeste eftersaac og overregnede, der paa drog ham den Beskyldning at være karrig, men alle disse og fleere gode Egenskaber, formørkedes tildeels ved hans store Tilbøyelighed for Fruentimmerne, som hans mange Maitresser noksom bevidner, men enskiönt deres Antall var større end nogen af hans Forfædres, kan han dog ikke beskyldes for Ubestandighed, men det syntes snarere at være en Nödtörftighed hos ham, at have noget at beskieftige Hiertet med, og den, som havde bemægtiget sig det, behærskede ham med en saa uindskrænket Magt, at denne Sindslidelse ligesom opslugede alle andre, ligesom Aarons Stav de Egyptæiske Troldmænds, hans foregivne Karrighed blev Ödselhed, og det som er det meest forunderlige, at Kierlighed, som ellers ofte avler Mistanke, dyssede hans i Sövn, og sadte en uindskrænket Tilliid forud til hende som han sukkede for.

Om Dronningen enten havde troet sin Rettighed til hans Hierte og Kierlighed nok til at forvise hende den for evig, og derfor ingen Möye gjorde sig for at vedlige-

¹⁾ Skjönt dette Afsnit af Dorothea Biehls Breve har ulige ringere Værd som historisk Kilde end de følgende, hvori hun deels fortæller om Begivenheder, som hun selv har oplevet, deels uden Tvivl har havt flere paalidelige Hjemmelmænd, har Bestyrelsen dog anseet det for rigtigt ogsaa at optage det i Tidsskriftet, for at man her kan have Forfatterindens historiske Breve samlede.

holde den, eller om hendes hæftige og arrige Sind ikke tillod hende det, men saa meget er vis, at hendes Forhold imod ham var saaledes, at den syntes at være en tilstrækkelig Undskyldning for Kongens Udskeyelser. Det er et overmaade daarligt Foretagende hos enhver Kone, at søge at kalde et Hierte tilbage, som hun enten er paa veye til at miste, eller at deele med en Anden, ved bittre Bebrejdelser, Klagemaal, Graad, Skrig og de nedrigste og foragteligste Udtryk om hendes Medbeylerinde, men hos en Dronning har dette Forhold en dobbelt skadelig Virkning, deels fordi, de Baand, som Loven og Velanstændigheden paalægger en anden Mand, ikke kan binde Enevolds Herren, og dernæst fordi hun ikke har alle de Følger at befrygte af en uordentlig Tilbøyelighed, som en anden Kone; hun og hendes Börn beröves ikke det, som *Maitressen* faaer; den eenes Underholdning og de Andres Arvepart formindskes i ingen Maade, det er kun Hiertets Ret, der krænkes hos hende, og til at giøre det giældende, er ingen bedre og tryggere Middel end Sagtmodighed, Venlighed, forekommende Opmærksomhed og en paatagen Uvidenhed, men disse betiente Dronningen sig saa lidet af, at hun meget meere ved sine hæftige og voldsomme Sinds Lidelser forjagede Kongen fra sig imod hans Hiertes Villie og Tilbøyelighed.

Jeg har hört det af een, som meget ofte har seet det, at naar Dronningen sad meget roelig i sit *Cabinet*, og Kongen kom ind til hende, saa begyndte hun ikke allene strax at græde, reyse sig, og gaae omkring, som en Furie, men naar Kongen med den venligste Miine og den kierligste Adfærd søgte at formilde og tröste hende, saa stödde hun ham endog fra sig med saa megen Foragt og Afskye, at han forlød hende i Forbittrelse, og naar det skeedte, saa indfandt venteligen Fortrydelsen sig; thi saa löb hun

efter ham for at kalde ham tilbage, men naar det da ikke lykkedes hende, saa kunde hun gaae tree til fiire Tiimer paa Gulvet vride Hænderne og svømme i Taare. Da *Cron* Prindsen var bleven saa gammel, at hun kunde have nogen Trøst af ham, saa blev han gemeenligen om Morgenen derpaa hentet ind til hende, han elskede hende inderligen, det var altsaa naturligt, at han leed med hende, men dette svækkede Kongens Fortroelighed til ham, og da *Friderich* den Fierde tillige var meget nidkier over sin Myndighed, saa gjorde det *Cron* Prindsens Forfatning meget ubehagelig; thi han kunde aldrig erholde noget uden igiennem Mi(ni)sterne, og disse vare somme Tiider uforskammede nok til at afslaae ham smaae Ting, og hans Forbittrelse derover, som han maatte æde i sig og paa ingen Maade kunde yttre, avlede uden Tvivl den strænge Uforsonlighed i hans Hierte, som hans hele Regierings Tiid bær Mærket af.

At tale om alle Kongens Kierligheds Forstaaelser¹⁾ vilde til Deels blive alt for vidtløftig og til deels tør jeg heller ikke sige, at jeg veed dem alle, jeg vil derfor kun anføre de, som kan tiene til at beviise den *Caracteer* jeg har tillagt ham, eller og er forbunden med en eller anden besynderlig *Anecdote*. Hvor stærk Kierligheden betog ham Mistanken var Grevinde *Schindel*²⁾ et uimodsigeligt Beviis

¹⁾ I. Møller har i Skandinavisk Literaturselskabs Skrifter 23de Bind, Side 9—56 en Afhandling om Kong Frederik IVdes tidligere Kjerligheds-Forbindelser.

²⁾ See Suhms Nye Samlinger I, 143 og I. Møller l. c. 52—55. Charlotte Helene Schindel er født 1693 eller 94. Faderen, som var indkaldt fra Tydskland af Christian 5 for at indrette det kongelige Akademi for Adelsmænd, døde tidlig og i Fattigdom. Ved Grevinde Vierecks Død (1704) flyttede Madam Schindel ind i hendes Gaard som Hofmesterinde for hendes Søn, men da han kort efter døde, maatte hun flytte til Christianshavn; imidlertid havde Kongen lært den lille Charlotte at kjende og begyudt en Brevvexling med hende,

paa; hendes Forhold var allerede meget slet förend hun kom i Kongens Vold, men efter den Tiid gav hun sin Ryggeslöshed ganske Töylen, saa at hun i den strængeste og egentligste Forstand fortiente Titelen af: *die H—* som Dronningen kaldte hende, saavel som alle Kongens *Favoriter*, om hun ogsaa taledes til den nedrigste Betient om dem, og derved ofte sadte dem i den yderste Forlegenhed, siden de ikke vidste om de torde lade sig mærke med, at de vedste, hvem Hun forstod under denne Titel. Men saa ublue end Grevinde *Schindels* Opførsel var, saa kunde Kongen dog i lang Tiid hverken see det, eller lade sig overtyle derom, men da han omsider ikke længer kunde være uvidende derom, saa gav han hende Afskeed og en aarlig Pension. Den fandt hun for godt at fortære i Hamborg, hvor hun fortsatte sin Levemaade; saa længe hun havde noget af sin Pension, saa betalte hun, og naar den var oppe tog hun Betalning, og det af enhver som meldte sig. Man forestillede Kongen at han havde Skam deraf, siden hun ikke allene havde staaet i saa nöye et Forbund med ham, men endog fornöyede sine betalende Fremmede, med den nöyagtigste Fortælling om hvad der var foregaaet imellem ham og hende, og vilde have, at han skulde slutte hende inde paa et eller andet Sted, men han var ikke at overtale dertil, og fik hende i det Sted gift

---

som vedligeholdtes under hans Udenlandsreise 1708—9. Ved sin Hjemkomst gjorde han hende til sin Maitresse. 1710 blev hun Grevinde, fik Gaarden bag Slottet, og Næsbyholm og Bavelse blev oprettet til et Grevskab for hende under Navn af Frederiksholm. Hun fødte Kongen en Datter (andre sige en Søn), der snart døde, og hun faldt selv i Unaade 1711. Efter nogen Tids Forløb blev hun viet til General Bülow, med hvem hun maatte forlade Riget 1716. Da han døde 1721, fik hun af Kongen 2000 Rd. i Pension, som af Christian den 6te nedsattes til 1000 Rd. Hun levede i Hamborg og Tydskland og fik 1750 Lov til at bosætte sig i Flensborg, hvor hun døde i Armod 6 April 1752.

med en *Bülow*¹⁾ som trængte til Penge, og efter den Tiid hörtes, der lidet eller jntet til hende; i dette Ægteskab avlede hun en Søn²⁾, som var ham, der fik sin Afskeed fra Garden og boede paa *Petersborg*, som Kammer Herre *Moltke* nu har.

Endskiönt det næsten var 200de Aar siden Reformationen havde dog Geistligheden saa meget af den *Catholske* Myndighed endnu tilbage i deres Hierner; at de holdte sig pligtig til at torne (tordne) imod Kongens Forhold paa Prædekestoelene. Enten Grevinde *Viereck*³⁾ havde ved en eller anden Leylighed paadraget sig deres besynderlige Had, eller det var Embeds Nidkierhed der bragte dem dertil, saa var næsten alleliider den Babilonske Hore Texten til deres Prædikener, og de gjorde *Applicationen* uden mindste Skaansel; og *Doctor Dyrkop*⁴⁾ til Tydsk og *Magister Reenberg*⁵⁾ til Hellig Geistes Kirke gik saa vidt, at dem blev befalet at tie. Det første *Dyrkop* efter denne Befalning kom paa Prædikestoelen, tog han en af sine sædvanlige Tæxter, og da han havde oplæst den, sagde han: *Ich darf dir nicht nennen, du grosse H— aber du bist in allen Vierecken der Welt bekindt*, og *Reenberg* uden at læse Bön, eller giøre nogen Indgang, begyndte saaledes: *Naar der er Ildlös paa Slottet*

¹⁾ General Major Ernst Gotschalek v. Bülow f. 1671 † 1721, hvis Søster Clara Eleonora v. Bülow (1665 † 1689) var Geheimeraad C. S. v. Plessens 2den Kone. Naar D. Biehl lader Grevinde Schindel flytte til Hamborg, inden hun blev gift med Bülow, er dette urigtigt. Jevnfor Noten forrige Side.

²⁾ Frid. August v. Bülow, Major, † 1778 paa Petersborg ved Hirschholm.

³⁾ Om Grevinde Viereck see J. Müller l. I. S. 23—30; Suhms nye Samlinger 2det Bind S. 87—88.

⁴⁾ Heinr. Dyrkop (1671 † 1731) blev 1706 Præst til St. Petri tydske Menighed, var tillige Professor og Dr. theol.

⁵⁾ Magister Morten Reenberg (1660 † 1736) blev Præst til Helliggeistes Kirke 1709 og 1720 til Frue Kirke. Hans frimodige og dristige Prædiken ved Fred. 4des Dod findes i C. Deichmanns Optegnelser til Fred. 4des Historie; see Programmet fra Sorø for 1865.

maae da Hellig Geistes Klokke ikke klemte naar Landets Vældige drager ved Synd og Laster Herrens Straf over det, maae da en Guds Ords Tiener ikke vaagne dem af Sikkerhedens Søvn? En smuk Lydighed! En hærilig Tavshed!

Prinds *Carl*¹⁾ var idelig i vildereede med sine Finandser, idelig trængte han til Laan og Forskudder, og som oftest afslog Kongen dem. En Dag da *Carl Plessen*²⁾ havde talt til Kongen paa Prindsens Vegne derom, og Kongen forestillede ham, at hans Udgifter var overmaade store, siden han havde Moder, Broder og Søster at betale, og at saa store Udgifter faldt Landet meget besværligt, og trykkede det over maade meget, saa der var jntet at giøre store Forskudder af; svarede denne grove Knold ham: Kan det være saa betydeligt, deres Mayestet, at udbetale en Kongelig Prinds sit i Forveyen, naar Deres Mayestet kan foröde den Summa han faaer aarligen meere end tredobbelt paa en H—. Kongen befalede ham strax at forföye sig fra hans Ansigt, og ikke understaae sig at komme uden Tilladelse for hans Öyne. Strax derefter gik Kongen til *Italien*³⁾, Grevinden fulgte med ham, men döde paa Veyen; da nu Kongen kom tilbage vilde han overrumple Dronningen og Kom ogsaa uden noget andet Følgeskab paa Slottet end en Kammertiener. Da han först den Aften blev ventet til *Colding*, saa var der sig iugen mindre end ham ventende da han traaedde ind til Dronningen, der spillede *Piquet* med *Carl Plessen*. Han blev ikke saa snart Kongen vaer, der kom ind af den eene Dör förend han skyudte sig ud af

¹⁾ Frederik den 4des Broder, født 1680 † † 1729 paa Vemmetofte, var ugift.

²⁾ Om denne see I. Möllers *Mnemosyne* 2, 117 ff. Hans Forhold til Prinds Carl er udförlig behandlet i *Vemmetoftes Historie* af Brasch.

³⁾ Der bør læses: til Norge (1704). Grevinde Viereck, hvem D. Biehl her saabenbart tænker paa, fulgte imidlertid ikke med, men döde, medens han var paa Reisen.

den Anden. Men Kongen kaldte ham tilbage med de Ord: Bliv *Msr: Plessen*, den deres ubesindige Udtryk fornærmede er ikke meere til; jeg tilgiver dem for denne Gang, men tænk herefter förend de taler. Derpaa gik der en temmelig Tiid hen uden at man merkede til nogen synderlig Tilböyelighed hos Kongen for nogen¹⁾, der mumledes adskilligt over et par Hofdamers pludselige Giftermaal især da de kom vel tiilig i Barselseng, men det var dog ikke andet end Formodninger; indtil Kongen engang fik den yngste *Comtesse Reventlau* at see, og blev dödelig forelsket i hende²⁾.

Da hun var den förste Mands, i Riget, Daatter, og besvogret med de fornemste Huuse, saa maatte Tilböyeligheden allene bane ham Veyen til at naae sit Önske, men endog den, blev det giort ham vanskeligt at vinde. Faderen mærkede ikke saa snart Kongens Hensigter förend han sögte at betage ham al Leylighed til at faae hende i Tale ved at holde hende fra alle de Stæder hvor det kunde skee. Men ligesaa megen Möye, som han gav sig paa sin Side ligesaa megen, og meere gav Kongen sig. Han betalte for vel, der var for stor en Lykke at vente ved at befordre hans Kierlighed, at han ikke skulde have funden

¹⁾ Dette Sted er heelt igjennem meget forvirret. Kongen kom hverken paa Hjemreisen fra Norge eller fra Italien til Kolding, og D. Biehl synes her at have glemt, at det er Grevinde Viereck, hun nylig har talt om, og at Kongens Forhold til Grevinde Schindel ligger imellem hans Forbindelse med denne og Forholdet til Anna Sophie Reventlou.

²⁾ Anna Sophie, Datter af Storkantsler Grev Conrad Reventlou, er født 16 Apr. 1693, blev bortført af Kongen fra Clausholm ^{26/8} 1712, erklæret for Fyrstinde af Slesvig og hemmelig viet til Kongen i Skanderborg. Offentlig viet til Kongen 2 Apr. 1721 og erklæret for Dronning ^{20/5} s. A. Efter Kongens Død forvist til Clausholm 11 Nov. 1730, † ^{7/1} 1743. Om hende handler udførlig I. Møller i Skand. Litt. Selsk. Skrifter XXIII. 56 f. Andre Kilder kan sees i Königsfeldts genealogiske Tabeller Side 67 og 68.

tiensvillige Aander nok til at bringe hans Breve til hende, og efterat de havde giort Indtryk hos hende, at skaffe ham i adskillige Forklædninger til at tale med hende. Der siiges endog, at hendes Fader¹⁾ har i en af dem ladet ham meget ilde behandle, men at han heller holdt denne for ham meget uventede og ilde passende Behandling ud, end at han ved at give sig tilkiende vilde sætte hende blot for sin Faders Vrede; thi saa længe han tav, havde Faderen nødt sig selv til at tie; siden han ikke kunde lade sig forstaae med, at han saa meget som havde Tvivl om, at den, han havde taget saa ubehövlet imod, var Kongen.

Endelig vandt hans Bestandighed Seyer, den deylige *Anna Sophia* overgav sig og alle sine Yndigheder i hans Vold, paa de Vilkor, at hun om Dronningen döde skulde blive hans retmæssige Gemal. Besiddelsen syntes ikke heller at formindske hans Kierlighed til hende; han kunde næsten ikke afsee hende, og da han igiennem *Cancellie Långangen* kunde komme til hende, saa sagde man, at han endog undertiiden gik ud af *Conseillet* for at gaae hen og see til hende, i sær naar det lakkede mod Enden af hendes Nedkomst. Han anholdt ogsaa hos Kayseren om at hæve hende i Fyrste Standen, som ogsaa bevilgede ham det.

At dette forögede Dronningens Græmmelse var meget naturligt, io meere *Anna Sophia* ved sit takkelige og forekommende Væsen gjorde sig elsket af Kongen og alle io meere voxede Dronningens Forbittrelse imod hende, og hun nævnede hende aldrig uden ved det nedrigste og foragteligste Navn, en Person af hendes Kiön kan belægges med. Da det aldrig feyler paa Öretudere ved Hoffet, saa

---

¹⁾ Rigtigheden af hvad her fortælles om Kongens Forhold til Stor-cantsleren er vistnok tvivlsom; denne döde allerede 1708, da *Anna Sophie* kun var 15 Aar gammel.

manglede det heller ikke paa Personer til at forebringe Fyrstinden hvert et Ord Dronningen sagde, og det eneste, der med Föye kan lægges Fyrstinden til Last, var det, at hun ikke var ligegyldig ved deslige Beretninger og ikke beskjemmede Dronningen ved at anvende al sin Magt over Kongens Hierte til at forekomme Dronningens Önsker; men hun tog meget meere det imodsadte Partie. Hun troede at skyldte sig selv at hævne sig over Dronningens Skiolds Ord og udviiste Foragt, ved at krænke hende ved alle Leyligheder. Forærede Dronningen i sit gode Luune Kongen et eller andet, og undertiiden noget som hun selv havde forarbejdet, saa havde Fyrstinden ingen Rist eller Roe förend hun fik det af Kongen, og det havde kun været faa Tiimer i hendes Vold uden hun io vidste at mage det saa, at det blev Dronningen sagt. Var der et eller andet, som hun fik Lyst til at kiöbe saa overböd Fyrstinden hende strax; Hun havde sine Spioner endog i Staldene, og aldrig saa snart fik hun at vide, at Dronningen vilde kiöre ud förend hun lod spende for med og mödte hende, og dette Syn var Dronningen saa afskyeligt, at hun tilsidst ikke vovede at komme ud af Slottet. Anholdt hun hos Kongen om en Betiening for een af sine Betientere, og Kongen endog havde megen Lyst til at föye hende deri, saa havde Fyrstinden en Anden som hun bad for, og hvilken af dem han föyede tildrog ham Bebrejdelser af den Anden; men da han fandt uliige större Behag i at være hos Fyrstinden, saa var hun ogsaa den, som fik mindst Anledning til at beklage sig, men Dronningen desto meere.

Cron Prindsen var, som sagt hendes eneste Tröst, endskiöndt hendes Klagemaal til ham ikke forskaffede hende anden Lindring end Haabet, at forplante hendes Had og Afskye i hans Hierte. Lige saa villige Aander, som der

vare til at berette Fyrstinden alleting, lige saa villige fandtes, der ogsaa til at forebringe Dronningen, at Fyrstinden sagde, at hun ikke kunde begribe, hvorledes det gik til, at Dronningens indtændte Arrighed ikke tog Livet af hende, allerhelst da hun paa sin Side gjorde alt sit til, at hun ikke skulde pines længe. Det allermindste Onde som Dronningen altsaa følede troede hun at forkynde hendes sidste Tiime, og at man maaskee havde skyndet paa den, og ved de Leyligheder sagde hun alletiider til Cron Prindsen: *Christian, Christian!* nu varer det ikke længe, saa bliver II-- din Moder.

Men hvad enten nu det var denne Mistanke hos Dronningen, der ved hendes Død gik over i andres Hierter, eller om Kongen virkelig havde gjort sig skyldig i den Misgierning¹⁾ at befordre Dronningens Død ved over naturlige Midler kan ingen med Vished sige, men næsten alle troede det, og de, som ikke troede det, frygtede i det mindste derfor, hvortil Andledningen var denne. *Weise*, som var Liv *Medicus*, var paa nogen Tiid kommen meget i Gunst hos Kongen, han blev meget oftere end sædvanlig kaldet til Kongen, naar han kom maatte alle lige indtil *Hofmann*, som var Kongens Kammertiener og Fortroelige gaae ud,

¹⁾ Den Mistanke, D. Biehl her lader falde paa Frederik den 4de, er vist aldeles ugrundet og taabelig, og jeg mindes heller ikke at have seet den anden Steds fremsat paa Tryk; thi Antydning derom kan næppe siges at findes i Gasparis Urkunden zur nähern Kenntniss der Geschichte nordischer Reiche I, S. 177, Anhang betitlet »Windbeutel Müller ein Muster von Niederträchtigkeit und Frechheit, in drey Briefen an den König Friederich IV«, hvor der blandt andre Skjændigheder, denne Müller vil aabenbare, siges om Gabel, at han er en Majestætsforbryder: weilien — — — er, Gabel und sein Weib an der Gott seeligen Königin solche entsetzliche Dinge, ümb der Maitresse den Weg gar zum Thron zu bahnen, ausgeübet. Men at der paa D. Biehls Tid har været dem, der have troet paa Muligheden af en sliig Forbrydelse, kan sees af hendes Anmærkninger i et Brev af 27de Juni 1786. Sorø Acad. Manuscripts. Nr. 47.

uden at nogen kunde mærke at Kongen feylede det mindste; og i een af disse hemmelige *Conferentzer* blev han *Etats Raad*, som paa de Tiider var noget ganske usædvanligt. Da enhver stedse vil udfinde en Aarsag til Regenternes Foretagende, saa sluttede man sig til at i Fyrstindens sidste Barselseng maatte være stødt et eller andet Tilfælde til, som *Weise* enten havde eller skulde afhjelpe. Et par Maaneder efter syntes Dronningen ikke at være vel, og *Weise* forskrev hende nogle graae Pulvere, Dronningen brugte dem, men omtrent en 8te Dages Tiid derefter, begyndte Dronningen at blive *incommederet* med Brækninger. *Weise* sagde at det var meget godt, og et Tegn til at Naturen vilde hielpe sig selv, og kaste fra sig hvad der faldt den til Besvær, men Brækningerne tog dagligen til, og i steden for Lindringen Dronningen skulde funden derved bleve de ledsagede af en umaadelig Beængstelse, og saa stor en Mattighed, at hun maatte holde Sengen; og io stærkere Mattigheden blev io meere tog Brækningen til, saa hun til sidst neppe var et Qvarteer frie. Om Dronningen enten saa længe hun var oppe ingen Bækken havde betient sig af, eller om man ikke havde givet Agt derpaa, mén hun havde ikke saa snart maattet holde Sengen förend det faldt hende selv og alle i Öynene, at der ikke saa snart kom noget af det hun kastede op i Sölv Bækkenet förend det blev grönt og sort, og bragte enhver paa de Tanker, at Dronningen havde faaet Gift i steden for *Medicamenter*. Der var en Fröken *Bönneborg*¹⁾ Hof Dame hos Dronningen, som hun elskede overmaade for sin store Troeskab og Hengivenhed til hende, denne stod to Dage för hendes

¹⁾ Navnet skrives Bönneborg og strax efter Ben—; jeg formoder det er Lovise von Boineburg, der blev gift med Niels Baron v. Gersdorff.

Död, da alt Haab til Liv allerede var ude, og holdt Bækkenet for Dronningen, da Kongen kom ind og spurgte: hvorledes staaer det sig? Dronningen kunde ikke svare, men Fröken *Benneborg* tog i sin Heflighed Ordet, og sagde: Hvorledes kan det vel staae, Deres Mayestet! Dronningen er forgiven, det sees tydelig paa Farven Sölvet faaer. Kongen havde neppe hört hende sige, at Dronningen var forgiven förend han kom i den alleryderste Forbittrelse og befalede hende strax at gaae fra hans Ansigt og inden en Tiime at være af Slottet. Alle Dronningens Taare og væmodige Bönner om at forunde hende den Tröst at beholde hende hos sig de faa Tiimer hun havde tilbage at leve i vare ganske forgieves, hun maatte bort, og Dagen efter af Byen. Denne yttrede Forbittrelse opvakte Mistanke hos mange, som ikke havde havt den, allerhelst da der ikke blev föyet mindste Anstalt til at undeßsöge om der var indlöben nogen Uforsigtighed, eller ved at sende *Medicamenterne* til Paakiendelse ved *Medicinske faculteter*; man mumlede imellem sig, at Kongen ikke kunde taalt at man sagde ham Sandheden saa dristig i Öynene. Faa Tiimer förend Dronningen döde, og allerede laae i den sidste Döds Striid, kaldte hun *Cron* Prindsen til sig og sagde ham: Om faa Öyeblikke er din Moder ikke meere til, man har myrdet hende for at giöre Plads for H—n, men let mig Dödens Angst ved det Löfte at Du i sin Tiid vil hävne min Död. Derpaa gjorde Prindsen hende den helligste og dyreste Eed, som han ogsaa troeligen holdt.

De vil venteligen synes, min beste Ven, at denne Attraae efter Hävn ikke var den beste Forfatning til at gaae ind i Evigheden, men det kan tillige lære dem, hvor hæftige og voldsomme hendes Sinds Lidelser har været, naar hun i det Öyeblik, da hun skulde möde for Dommeren

ikke kunde tilgive og forlade, eller i det mindste overlade det til Prindsens sønlige Følelser, hvad han engang i sin Tiid troede at skyldte hendes Minde, og den Forurettelse, der i hendes Person var tilføyet ham selv; uden at giøre ham forbunden dertil ved Eed.

Naar man veed dette, og tillige det, at Kongen ikke engang tog Velanstændigheden i Agt imod den afdöde, saa vil *Christian* den Siettes Forhold imod sin Stivmoder finde en stor Undskyldning; thi det er meget naturligt, at det var en 20 Aars *Cron* Prinds meget smerteligt og maatte opirre ham i høyeste Grad, at hans Fader under Forevendning, at han ikke kunde holde det ud for Bedrövelse forlod Kirken det første Liig Prækenen over Dronningen var begyndt, og begav sig til Fyrstinden, hvor han blev i steden for at følge Liiget. Samme Dag, da man var kommen tilbage fra *Roeskilde* fik *Conseillet* og de som vare beslægtede med Fyrstinden, Befalning at möde Aftenen derpaa i Fyrstindens Gemak i deres *Ordens* Dragter, men da der endnu blev ringet med Klokkerne, saa skulde de tage Sörge Kapperne over dem, og kiöre i deres overtrokne Vogne. Greve *Laurvigs*¹⁾ Kammertiener havde ved den Leylighed nær bleven jaget af sin Tieneste for lutter Nidkierhed. Han fa[n]ldt höylig i Forundring da hans Herre befalede ham at hente hans Ordens Dragt, men da han lod ham give sig den sorte Kappé over den, troede han at hans Herre var gaet fra Forstanden, og i steden for at befale Vognen at kiöre frem, som hans Herre havde sagt

---

¹⁾ Ferdinand Anton Greve af Laurvig, Son af Ulrich Friderich Gyldenløve (som Frederik den 3die avlede med Margrete von Pappen) er født 1688, † 1754. Han var Ridder af Elephanten, Geheimeraad o. s. v. og anden Gang, i Aaret 1713, gift med Dronning Anna Sophies Søster, Ulrica Eleonora Reventlou.

ham, sendte han een af Tjenerne efter en Doctor, og brugte al sin Veltalenhed til at formaae de andre at staae ham bje i at holde ham med Magt hiemme indtil *Doctoren* kom. Greven, som det varede for længe inden Kammer-tieneren kom ind igien, og var bange for at komme for sildig, gik derpaa ud, men den nidkiere Kammertiener havde saa fuldt og fast overtydet de andre Folk om deres Herres Afsindighed, at han maatte true dem med at jage dem bort en og hver inden han kunde faae Tilladelse at komme i sin Vogn.

Da de ansagte Personer vare forsamlede, kom Kongen ud til dem og forkyndte dem, at han havde ladet dem kalde derhen for at være Vidner til hans ægte Forbindelse med Fyrstinden, som han havde besluttet endnu samme Aften at fuldbyrde. hvorpaa han befalede dem at følge med ham, og Vielsen gik for sig. Kort derefter blev hun indlemmet i Kirke Bönnerne, men under ingen anden Titel end: Hans Mayestets høy elskelige Gemal *Anne Sophia*, og efter al Formodning havde hun ikke bekommet nogen anden, dersom man ikke havde opirret Kongen.

Hans Söster, Prinsesse *Sophie Hedewig* var den stolteste, myndigste og arrigste Person, nogen kan forestille sig, hendes Broder Arve Prinds *Carl*, var just det modsadte af hende, og hendes Hæftighed havde erholdt saadan et Herredömmе over ham, at han kun var en blot *machine*, der levede og rörtc sig efter hendes og hans *Ober Kæmmerer Carl Plessens* Villie og Velbehag, hvorfor Kongen ogsaa altid sagde: Broder *Carl* og Prinds *Plessen*. Da man mumlede om en overmaade nöye Fortroelighed imellem ham og Prinsessen, saa blev det alletider overlagt og besluttet imellem dem, hvad Prindsen skulde göre eller lade, og naar det var skeedt, lystrede han *Ordre*. Prinsessen blev

ikke saa snart vis paa, at Kongen var viet til Fyrstinden, førend hun skrev ham et meget uartigt Brev til fuldt af de bitterste Bebrejdelser og de meest fornærmende Talemaader imod hans Gemal; Prinds *Carl* skrev ham et ligelydende til, hvorpaa de begge forlode Hoffet og begav sig til *Wemmeltoft*; og for at give hende Erstatning for den Fornærmelse hende var skeedt ved de brugte Talemaader, og den mod hende udviiste Foragt, saa sadte han en *Cour* Dag¹⁾ paa *Friderichsberg* i det Han var kommen til Taffels Cronen paa hans Gemals Hoved og erklærede hende for Dronning til Danmark og Norge.

At dette Skridt var Cron Prindsen meget ubehageligt er let at slutte, endskiönt han ikke lod sig mærke med det ringeste, men beegnede hende med al den Ærbødighed hende tilkom, men tillige overmaade kold og fremmet. Hun derimod gav sig al optænkelig Umage at giöre sig ham forbunden ved alle Leyligheder, og saa at sige at forekomme hans Önsker, og Kongen, enten for at föye hende, eller i den Tanke, at Cron Prinsens Erkiendtlighed skulde undertvinge hans Fortrydelse, understöttede hendes Attraae saa kraftigen, at det var en Umuelighed for Cron Prindsen at erholde det ringeste uden igiennem hans Stivmoder. Men efter mine Tanker var det en meget gal Politique; thi io oftere man tvang ham til at tage sin Tilflugt til hende, io dybere og stærkere prægede man den Forestilling i hans Barm og lige som dagligen erindrede ham om, at Födselen havde bestemt ham til at beviise men ikke at imodtage Gunst og Naade af hende, som idelig pustede Hævnens Ild op, der ulmede i hans Barm.

Prinsesse *Charlotta Amalia* derimod²⁾, hvis sagtomdige,

¹⁾ 30 Mai 1721.

²⁾ f. 1706 † 1782.

forsonlige og ædle Hierte stedse havde giort Hende langt høyere elsket af Faderen end Moderen, besvarede sin Stivmoders Venskab med den største Oprigtighed. Hun holdt sig saa lidet berettiget enten at undersøge eller finde sig fornærmet ved et Foretagende, som hendes Fader fandt Behag i, at hun meget meere ansaae hans Villie for rettesnoeren af alle hendes Önsker, saa at fra samme Öyeblik af at han bandt sig ved et uoplöseligt Baand til hans födte Undersaat, elskede hun hende som sin Moder, og ærede hende som sin Dronning, og denne Tænkemaade var Aarsagen til Kongens store Gavmildhed imod hende, hvor ved hun blev til den riigeste Prinsesse i *Europa*, og Brugen hun gjorde af sin Rigdom, gjorde hende ikke allene til en Velsignelse for Landet imedens hun levede, men endog efter hendes Död.

Dronning *Anne Sophia* syntes ogsaa at föle hendes Höyhed saa lidet, at det eeneste hvori hun viiste en slags Forfængelighed, var at holde som Dronning, et offendtlig Indtog i en Bye, hvori det mindste Barn kiendte hende og havde seet hende utallige Gange. I övrigt var hun from, venlig, beleven mod alle, og meget gavmild mod trængende; der er endnu mange af hendes milde Stiftelser tilbage, hvoraf *Waisenhuuset* er et. Ved Ildebranden 1729¹⁾ gik hun saa vidt, at hun greb til sine Smykker for at forlindre de Hausvildes Elendighed, men först og fremmest blandede hun sig paa ingen Maade i Regierings Sagerne eller sögte at befordre sine Yndlinger.

Men den Fornuft og Beskedenhed, som hun heri viiste, viiste ikke hendes Paarörende, i sær ikke hendes ældste Söster Gros *Canclerinden*²⁾, hun havde saadan en Magt over

¹⁾ 20—23 Oct. 1728.

²⁾ Christine Sophie gift 1700 med Grev Ulrich Adolph Holstein, som 1712 blev Danmarks Riges Storcantsler.

Kongen, at han aldrig nægtede hende noget, og hun be-tiente sig saa vel af den, at hun næsten gav alle Be-tieninger og Æres Tegn bort, og Adgangen til hendes Gunst var for somme ligesaa let, som for andre vanskelig at faae. Hun var meget hengiven til Spill, der spilledes dagligen og overmaade høyt i hendes Huus, og det stod stedse aabent for alle de, der vilde eller kunde det. Det var altsaa ganske bekiendt, at hvem der vilde have hende til at tale for sig, maatte først i lang Tiid viise sig ved hendes Spilleborde, og tillige tabe anseelige Summer; thi da det kun var Ulykkelige, som hun tog sig af, saa kunde og de, som vandt, ikke regnes blandt deres Tal, men havde man paa anførte Maade erhvervet sig denne Titel, og man saa aabenbarede hende sine Önsker og Attraae, saa var man ogsaa fuldkommen vis paa at naae sit Maal. Der meentes, at Kongens store Föyelighed imod hende reyste sig af det, at hun havde været den, der med störste Fyndighed havde talt Kongens Sag hos hendes Söster, og den, som han især havde havt sit Önskes Opfyldelse at takke, og til Vederlag der for, holdt det ubilligt at nægte hende noget. Er det saa, min Ven, da seer man deraf, at Men-sket stedse er og bliver Mennesker, og at io större den er, og io meere Gaver den besidder, der giver Sinds-lidelserne Töylen, io skröbeligere og svagere viiser han sig.

Endskiönt Kongen og Dronningen syntes begge at have naaet deres Hiertes høyeste Önske, kan man dog ikke sige, at de vare lykkelige; thi *Anne Sophia* havde ikke saa snart indtaget den afdöde Dronnings Sted förend Frygten for hendes Skiebne bemægtigede sig hendes ganske Siel. Denne qvælende Angst bragte hende ikke allene til at bevogte Kongen Dag og Nat, som en Gierrig sin Rig-dom, og aldrig lade ham slippe sig af Öynene uden de

Tiimer han enten var i *Conseillet* eller arbejdede i sit *Cabinet*. Var det endda bleven derved, saa maaskee Kongen allene var bleven hendes inderlige Kierlighed, og langt fra ikke Mistanke vaer i dette Forhold, men da han aldrig kunde see paa eller tale til noget Fruentimmer, uden hun kom i den yderste Mfströstighed, saa han havde nok at giöre med de ömmeste Forsikringer og kierligste Forhold at sætte hendes Sind i Roelighed igien. Engang paa *Operaen* i Hamborg kom der et meget deyligt Fruentimmer i en *loge*, og da Kongen derpaa ikke allene erkjendte sig hvem hun var, men endog kastede Öyet lige saa ofte til *Logen*, hun var i, som til Skuepladsen, saa fandt Dronningen det ikke raadeligt at blive der længere, men tog bort förend den förste *Act* var til Ende, og enten Kongen fandt Behag deri eller ey, saa maatte han følge med hende.

Men hvad enten Vanen hos Kongen var stærkere end hans Kierlighed til Dronningen, eller den Fornöyelse at bedrage hendes *Argus Öyne* blev ham en nye Tillokkelse, saa kunde dog al hendes Paapassenhed ikke hielpe; eller forekomme at han ikke nu og da begik en liden Utroeskab. Hun valgte en ganske anden Maade end Dronning *Sophie Magdalene*. Denne sögte sig de styggeste Skabninger ud til Hof Damer, og Dronning *Anna Sophie* de deyligste Piger i heele Landet, hvad enten hun nu troede, at de skulde giöre mindre Indtryk hos Kongen naar han saae dem dagligen, eller at hun kunde desbedre vogte dem, men hvilket det var, saa befandt Kongen sig ret vel derved. Den deylige Fröken *Enghaven* vidste at spille sin Rolle saa vel, at hun fyldestgjorde Kongens Begiering og var tillige Dronningens Fortroelige, og den, der skulde hielpe hende at passe paa Kongen, og at hun udrettede

det meget troelig, kan enhver let slutte. En Dag kom der en Fröken ind til hende, og bad hende, som sin beste Veninde at give hende et godt Raad i en Sag, hvori hun havde overiilet sig og ikke vedste hvorledes hun skulde rædde sig ud derfra; men först og fremmest love hende en ubrydelig Tavshed. Fröken *Enghaven* gav hende de dyreste Forsikringer derpaa, men blev ikke lidet forundret og fornærmet da hendes Veninde fortalte hende, at Kongen havde i lang Tiid plaget hende om at tage imod en Besögelse af ham, at hun idelig havde afslaaet det af Frygt for Dronningen, men at hun om Morgenens havde faaet en Sæddel fra ham, hvori han saa indstændig havde bedet hende at være allene paa sit Kammer imod Tie, da han vilde forlade Dronningen under Forevendning at have bestilt sin Cabinets *Secrétaire* til at gaae Ting af Vigtighed igiennem med ham, at hun havde lovet ham det, i sær da han havde gjort hende det meget sandsynligt, at Dronningen, som ventede sin Nedkomst hvert Öyeblik, og ikke meere kom af sine Værelser, ikke kunde fatte mindste Mistanke derom; men at dette Löfte nu ængstede hende, uden at hun kunde udfinde et Middel til at komme fra det paa en god Maade. For at sætte sin Veninde i Stand til at raade hende desbedre flyede hun hende Kongens Brev at læse.

Hun læste det, og syntes at tage saa megen Deel baade i de onde og gode Fölger dette vovelige Skridt kunde have for hende, og taledes derom med saa megen Fynd og Eftertryk, at den arme Pige blev endnu meere beængstet og forvirret end hun var, og gav i den Forfatning hverken Agt paa, at Fröken *Enghaven* havde puttet Brevet hun flyede hende i Lommen, eller huskede at kræve det. Da hun havde forladt hende, skyndte Fröken *Enghaven*, som det laae meget om Hierte at blive skildt ved denne Med-

beylerinde, sig til Dronningen, forebragte hende den heele Handel, flyede hende Kongens Brev, og overlagde med hende hvorledes hun best kunde forebringe Kongen det og overtude ham om sin Skyld, uden at opirre ham, som Dronningen lovede at følge.

De spiste allene, men Dronningen var saa munter, spögende og carressent, at Kongen ikke selv vidste hvorledes han skulde slippe fra hende; hver gang han vilde reyse sig, bad hun ham under saa mange og forskiellige Paaskud at blive, at han ikke kunde undslaae sig derfor, men da allerede noget af den bestemte Tiid var forløben, og han blev bange at forspilde sin *rendezvous*, om han blev længere, saa gjorde han Alvor af at vilde gaae; hvorpaa Dronningen forandrede Batterier, og begyndte at lade sig forstaae med at hun vidste, hvad det var for en Cabinets *Secrétaire*, og hvad der skulde bringes i Rigtighed med ham. Kongen nægtede det, sagde det var een af hendes sædvanlige og ugrundede Mistanker, indtil hun viiste ham sit eget Brev; og da han ved det var overtudet paa-stod hun at Frökenen endnu samme Aften skulde fra Slottet. Som Elsker havde han maaskee strax adlydet, men som Mand vilde han först vide, hvem der havde været hans Angiver, og da hun nævnede ham Fröken *Enghaven*, saa var der hverken Bönner eller Overtalelser i Stand til at bringe ham fra det Forsæt, at tage samme Hævn over hende, som Dronningen krævede over den Anden, og vilde hun have sin Medbeylerinde af Slottet, saa maatte hun lade hendes Anklagerske følge med, som Dagen efter ogsaa skeedte.

Kongen döde i *Odense* paa hans Födsels Dag, hans eneste Sorg var Dronningens Skiebne, han vidste, at *Cron Prindsen* havde arvet baade hans Moders Had til hende saavel som hendes Kierlighed til Plesserne, han tog altsaa

omtrent en Tiime for hans Död sit eget Baand med en overmaade kostbar *Elephant* i og hang over *Carl Pless* med den Begiering at være og viise sig Ven af hans efterladte Gemal; men han efterlevede sin döende Konges Bön saa ilde, at han meget meere blev een af hendes störste Forfölgere.

Det förste Dronningen havde sagt sin afdöde Herre det sidste Farvel, og vædet hans kolde Ansigt med sine Taare, sadte hun sig i sin Vogn, og tog til¹⁾ *Clausholm*, og de 12 Aar hun tilbragte der kunde hverken formindske hendes Græmmelse eller hendes Kierlighed til ham. Hver 11te *October* var meere end en Poenitents Dag for hende; hun nöd intet paa den uden koldt Vand, ingen af hendes Hofstat maatte nærme sig hende, men havde Befalning at gaae ud hvor hun kom ind, og da hendes Angst næsten ingen blivende Sted tillod hende saa kunde de ogsaa finde et igiennemvædet Törklæde i alle de Gemakker hun havde været; og den 12te hun oplevede, syntes hendes Smerte heftigere end den Förste. Der var et overmaade prægtigt Gemak paa *Clausholm*, Dagen efter hendes Ankomst kom hun uden at vide det i samme, men ved at kaste Öynene om i det steg hendes Jammer næsten til Fortvivelse. Fra samme Öyeblik blev det tilsperret, under Forevendning, at hun ikke kunde taale at see det; fordi hendes Fader var död i det, men man paastod at det ikke forholdt sig saa, men at det var det Gemak, hvori hun for förste Gang havde opfyldt Kongens Önske, og at han, af den Aarsag, da det efter Faderens Död blev hendes, havde udmærket det Gemak, med alt hvad Kunst og Pragt kunde udfinde.

Næsten i hvert Gemak, som hun beboede, havde hun

¹⁾ Bülow har tilføiet: til Bramstrup til Gen: M. Brochenhuus, da det blev hende afslaaet at tage til Nykiöping Slot paa Falster, som af Salig Kongen var hende bestemt til Enkesæde, og derefter *Clausholm* hende anviist.

sin Herres Portrait, og det var ikke noget usædvanligt, at hun, naaer hun kom til Taffelet hæftede sine Öyne saa længe paa det, indtil Taarene flød Strömme viis ned af hendes Kinder, hvorpaa hun reyste sig og gik bort, endskiönt hun ofte ikke havde spiist tree Skeer fulde. Hun havde et Par Armbaad med Kongens Portrait paa det eene, disse havde Fröken *Holst*¹⁾, som fik Grev *Laurvig*, og som Dronningen elskede meget höyt, formaaet hende til at lægge bort, og ikke bære dem meere, siden de allene tiende til at fornye og foröge hendes Smerte, og hun havde givet efter for hendes idelige Beden. Hendes sidste Sygdom var Smaaekopper, som man paa den Tiid curerede ved at holde den Syge i Sengen med tiltrokne Gardiner og vel Varme; og Kopperne lod sig saa vel an (*sic*) at *Doctoren* ikke allene gav Haab om hendes Liv, men endog at hun om faa Dage skulde være uden al Fare, naar man vogtede hende for alle stærke og pludselige Sinds Bevægelser. Hun, som fölede Sygdommen mindre end Savnet af den smertelige Fornöyelse, at græde over sin Herres Portrait; befalede Fröken *Holst* en Eftermiddag at flye hende et lille Skrin, som hun betegnede hende. Frökenen, som vidste at Armbaadet med Portraitet laae i det, og erindrede *Doctorens* Befalning stillede sig an, for at forebygge Fölgerne af dette Syn, som om det ikke var hende mueligt at finde Nöglen til det. Dronningen sagde ikke videre dertil, end: Det giör mig meget ondt, men see dog til at finde Dem til i Morgen. Noget derefter klagede hun over Qualme og Bængstelser, og bad dem trække Gardinerne fra ved den eene Side. De gjorde det, uden at tænke paa hvad Dron-

¹⁾ Sophie Dorothea v. Holstein (1714 † 1766) gift med Christian Conrad Greve af Danneskiold-Laurvig (1723 † 1783). Med deres Datter Anna Sophia, som var gift med Baron og Staldmester F. L. E. v. Bülow, var D. Biehl nøje bekendt.

ningens Hensigt var dermed; men næppe kom Gardinet til Side, förend hendes Öye hæftede sig med Begierlighed paa Kongens Portrait, der hang lige for Sængen, og efter at hun havde betragtet det indtil Taarene forbød hende det, sagde hun: Nu kan I trække til igien om I vil; snart, snart skal jeg see ham med andre Fölelser, og en halv Tiime efter var hun död.

Hvorvidt Misundelsen kan drive et nedrigt Hierte, maae jeg fortælle Dem et Beviis paa. Förend salig Grevinde *Laurvig* kom til Dronningen, som Hoff Dame, var een af hendes Kammer Piger den, som hun af alle hendes Bientere viiste meest Yndest for; denne mærkede ikke saa snart, at Dronningen fattede Kierlighed til Fröken *Holst* förend hun hadede hende af sit inderste Hierte, og kiendte intet höyere Önske, end at finde Leylighed til at skade hende. Frökenens störste *Delicatesse* var en stegt Agerhöne, men den Dag, da der förste Gang i det Aar kom Agerhöns paa Taffelet, befandt Frökenen sig ikke vel og spisede paa sit Kammer. Dronningen skiar strax det heele Bryst af en Höne, som den omtalte Kammer Pige, skulde bringe hende, men denne, som Dronningens Opmærksomhed for hendes Medbeylerske var en nye Anledning til Had og Efterstræbelse, tager Brystet med sig paa sit Kammer og bestikker det ganske tæt med de smaae Knappenaale, der ikke ere saa store som et halvt Silde-Been; og bringer det derpaa til Fröken *Holst*. Hun, som var intet mindre end hierte syg, og maaskee oven i Kiöbet sulten, spiiser de tre, fiire förste Mundfuld med den Graadighed og Begierlighed, som noget man længe har önsket sig, opvækker; men efter at hun havde faaet Smagen af sin Steg, gav hun sig Stunder til at tygge bedre, og blev meget forundret over at noget stak hende i Tungen, og faaer ved meere Umage

et par Naale frem, og da hun derpaa søger i det, der endnu var urørt, finder hun det fuldt af Naale, bringer det strax til Dronningen, og viiser hende denne ganske besynderlige Spækning. Sagen blev derpaa undersøgt, Kammer Pigen maatte gaae til Bekiendelse og slap med at blive jaget bort. Imidlertid havde endeel af de Naale, som Frökenen havde faaet ned, sat sig fast i de indere Deelee, og voldte hende ikke allene en lang og smertelig Sygdom, men forvandlede hende endog fra een af de deyligste Piger til een af de hæsligste. Her kan man have Anledning til at spørge: hvor standser Følgerne af en ond Handling? Thi det er meget naturligt at Forliisen af hendes Yndigheder har havt en meget skadelig Indflydelse paa hendes Livs Lyksalighed, og er maaskee bleven Udspringet til manges Ulykke.

I den Tiid *Friderich* den Fierde opholdt sig i *Italien* spillede han meget høyt paa alle *Masquerader* og overmaade lykkelig. En Aften da han faaer et meget stærkt besat og *forceret* Kort Hiem; hörer han, at en *Masque*, som staaer bag ved ham, siiger til en Anden paa Tydsk, som han venteligen troede, at ingen forstod: O, at det Kort var mit! det kunde ikke allene betage mig alle mine nagende Sorger, men endog giöre mig lykkelig for min heele Livs Tiid, og det i en dobbelt Hensigt, siden jeg kunde giöre en Kone, der fortienet det saa vel, glad og fornöyet. Kongen tog Mærke paa disse *Masquer*, og da de forlode Banquen, strög han sin Gevinst i en Pung og fulgte efter dem. Det förste de vare lidet ude af Trængselen, sagde han paa Tydsk til ham, der havde giört Önsket, min Herre! jeg ihar baade hört og forstaaet hvad de sagde til deres Ven i Anledning af min Gevinst, at kunde biedrage noget til en værdig Mands Lykke er en större Vindning for mig,

end om jeg havde vundet heele Banquen, og i Følge deraf var min Gevinst i samme Öyeblik Deres. Her er den, og er den ikke tilstrækkelig, saa siig mig hvad de behöver. Masquen vægrede sig paa den taknemmeligste Maade ved¹⁾ at tage imod Pungen, som Kongen böd ham, hvorpaa denne sagde: Tag den, jeg beder Dem, og paa det De skal giöre dem saa meget mindre Betænkning derover, saa vil jeg siige Dem, at den kommer fra en Haand, som De endog uden Masque kunde tage imod en Foræring af, uden at rödmes. Som han sagde det, slap han Pungen, trængte sig ind i Hoben og blev borte fra Salen, uden at nogen mærkede hvor han blev af.

I *Rom* var der en meget deylig og fornemme Dame, som en Mand, hun havde giort alting for, havde efterladt i meget kummerfulde Omstændigheder. Kongen var for stor en Elsker og Kiender af Skiönheder til ikke at udmærke hende, og da han erkyndigede sig om hende, fik han den anførte Beskrivelse over hende med det Tillæg, at hun var ligesaa dydig, som hun var deylig. Om nu Kongen haabede at bane sig Veyen til hendes Gunst ved Erkiendtlighed, eller om hans höye Siel blot fölede en ædel Medynk over hendes Omstændigheder er meget vanskelig at bestemme; men da hun engang stod ved Siden af ham ved Banquen paa en *Masquerade* bad han hende trække et Kort ud, og da hun havde giort det, slog han *va Banque* paa Kortet. Har de Borgen *Masque* spurgte *Banqueuren*? Den er jeg, svarede den fornemste Kiöbmand, der kiendte ham, og tog tillige sin Masque af. Ved det andet eller tredie Opslag vandt Kongen Kortet, skiöd derpaa heele Summen til den Skiönne der havde trokken ham Kortet, med de Ord. Det er Deres

¹⁾ Bülow har skrevet «for» over Ordet «ved».

Lykke *Signora*, som har fuldt (fulgt) Kortet, jeg var saa viss paa, at det maatte vinde, at jeg vovede intet, men jeg burde skamme mig, dersom jeg kunde tilegne mig mindste Deel i den; Gevinsten er Deres og ikke min. Som han sagde det, var han ude af Salen, og ingen saae ham meere for den Nat. Han var ikke saa snart borte förend alle plagede Kiöbmanden der havde sagt god for ham, om at sige dem, hvem, den *Masque* var, og da han ingen Aarsag havde til at fortie det, saa sagde han dem, at det var Kongen af Dannemark.

Dette min Bedste er det betydeligste jeg veed at sige dem om denne store Konge, der som Menneske ikke var frie for Feyl og Skröbeligheder. Har det moeret Dem, er det meere end Belönning for Deres uforanderlige *Dorothea*.

II.

Om Christian den Sjette.

Den 22de Februar (1734).

Da min beste Ven synes at finde ligesaa megen Fornöyelse i at læse det jeg skriver, som min Siel smager Glæde i at foretage noget, hvorved den kan have den stolte Tanke, det er for din elskede Johan. Ja, da hans Partiiskhed endog gaaer saa vidt, at han troer, at det, som ligger giemt i min Hukommelse af Ting, som næsten ere forglemte, eller i det mindste ikke meere tales om, og mine Anmerkninger over dem, kunde være ham nyttige, hvor uundskyldelig var jeg da ikke, om jeg ikke med den Oprigtighed meddeelte ham mine Betragtninger over Tiiderne og deres Forskiellighed, som om han kunde læse i mit Hierte.

Ved et Arbeyde¹⁾, der endskiönt det har tusende Tillokkelser for mig, dog ikke ganske kan beskieftige Geisten faldt det mig ind i Aftes, at det synes, som om de *Cronprindser* der hedder *Friderich* ere bestemte til at være Dannemarks Glæde, Haab og Tröst, ja, endog tilbedede af heele Folket, förend det har nogen anden Grund til dets Kierlighed end dets glade Haab. Om det har været saa bestandig, veed jeg ikke; men at det er rigtigt i Henseende til de To, som jeg har kiendt, det veed jeg sikkert. Aarsagen hertil drister jeg mig ikke at bestemme, om den skulde ligge i en slags Overeenstemmelse imellem begges Tids Alder vil jeg overlade Dem selv at dömmе om, og derfor giöre dem en Afbildning over Forfatningen paa den Tiid de ikke var til, og som, endskiönt jeg var Ung, dog staaer mig endnu for Öye.

Christian den Siette var en Gudsfrøgtig, aarvaagen, og flittig Regent, han vilde see med sine egne Öyne, og Gud naade den, der sögte at forblinde dem, men tillige stræng og Hævngierrig i höyeste Grad, og hans Vrede mod Dem, som havde fortörnet ham strakte sig til Börn og Börnē Börn; hvorpaa jeg vil anföre Dem et Exempel. To Aar förend han tiltraadde Kronen havde han en Rideknægt, som han önskede vel forsörget; Fyrböderen paa *Canceliet* döde, og han bad *Ober Secretaire Münnich*, at give hans Karl dette Bröd, Men han havde den uforskammede Dumdristighed at svare Cron Prindsen at det skulde været ham en Fornöyelse at efter komme H. K. H. Befalning, men han havde allerede givet sin Kudsk det. Cron Prindsen tav, men glemte det ikke, som Tiden lærte; thi halv gaaen Tolv om Natten döde hans Fader to Aar efter, og Klokken

¹⁾ Hun broderede paa en Vest til Bülow.

To underskrev Christian den 6te *Münnichs* Afskeed, uden mindste Pension, og med Befaling at forföye sig til en af Provindserne¹⁾. De vil sige, at han havde fortient det, jeg nægter det ikke heller, men gik Straffen ikke forvidt, og var den en Lands Fader anstændig, at den afdöde Kónges *C. S.*²⁾ fordi han var en Svigersön af *Münnich* ogsaa blev berövet sit Levebröd uden Pension, og i de sexten Aar han sad paa Thronen aldrig kunde erholde noget i hvor ringe et Stykke Bröd han end paa det væmodigste bad om?

Den Maade, paa hvilken han behandlede³⁾ Dronning *Anne Sophia*, gjorde ham heller ingen Ære, hun blev saa at sige udplyndret, endog *Meubler* og *Pretiosa* som hun havde havt forhen blev hende frataget, naar man fandt at det var for Godt, de Eyendomme hendes Herre havde skienket hende tog man med, *Clausholm*, som hun havde arvet efter hendes Fader var det eneste hun beholdt med en meget maadelig *Summa* aarligen. Höysalig Prindsesse *C. A.*⁴⁾ var den eneste, der dristede sig til at forestille ham, at han vanærede sin Fader ved denne Handling; at han beskiemmede ham og sig selv, ved at lade hendes Navn slette ud af Kirke Bogen⁵⁾, og at han svækkede Ærbödigheden for det Kongelige Navn og fölgelig for sig selv med hos Almuen, men da det ikke hialp, gik hun saa vidt, at hun vilde forlade Hoffet, og leve hos sin Stivmoder og han maatte bruge sin Kongelige Myndighed for at faae hende til at staae fra dette Forsæt, men alle hans

¹⁾ Christian af Meinicen levede 13 Aar i Viborg, blev derpaa Stiftamtmand i Bergen, hvor han døde 1747.

²⁾ Cabinetssekretair Ramshart.

³⁾ See I. Möller, Skand. Litt. Selsk. Skr. XXIII. S. 146 ff.

⁴⁾ Charlotte Amalia.

⁵⁾ Maaskee Fejlskrift for Bonnen.

Bønner og Befalninger, kunde ikke holde hende fra at vexe Breve med Dronningen saalænge hun levede.

Alle de, som man troede *Anne Sophia* havde baaren Yndest for bleve deres Embeder berövede, mange Familier bleve derved bragte i den yderste Armod, og enhver skielvede i sit Hierte naar han erindrede sig, at *Anne Sophia* ved en eller anden Leylighed havde seet mildt til ham. Hvad man kan sige til hans Undskyldning er dette, at hans Faders stolte Syster, og de endnu hovmodigere Plesser bragte ham til at gaae videre end han ellers havde giort, ved det de ideligen pustedede til Ilden, og forestillede ham hans Moders Geist, der raabte til ham om Hævn. I hans første Regierings Aar gjorde han Brug af en ved *Souverainiteten* overdragen Ret, som ingen Konge for ham eller efter ham har övet. Han erklærede en Höyeste Rets Dom, der var falden imod hans Yndling *Baron Gersdorf*¹⁾ for null og nigtig, og skrev egenhændig en Kiendelse paa Dommen, der var tvert imod den Retten havde givet.

At alt dette jndjog hans Undersaatte meere Frygt end Kjerlighed, begriber De lettelig, dog havde den sidste dog vel ikke faaet saa haardt et Stöd, dersom Han med al sin Alvorlighed og Strængthed ikke havde ladet sig saa aldeles beherske²⁾ af sin Gemalinde, at han ingen anden Villie havde haft end hendes, og denne til al Ulykke ikke havt ligesaa mange Herrer, som hun havde Slægtninge; Kierligheden for hendes Fædreland og Foragten for det hun

¹⁾ Niels Baron af Gersdorff, R. a. E., Geheimeconferentsraad, Ordenssecretair, Stiftsbefalingsmand i Sjælland, f. 1688 † 1748. Hans Fader kom til Danmark under Christian den 5te, og giftede sig anden Gang med en rig Farverenke Münchhausen, født Søegaard. Sønnen var af første Ægteskab.

²⁾ See Dansk Maanedsskrift. 1865. I. S. 58 et Brev fra Christian den 6te til Dronningen.

skulde være Moder for ikke (havde) udviist sig i al hendes Foretagende, og Geistligheden ikke havt et uindskrænket Herredømme over hende. Hun var neppe kommen paa Thronen, förend Moder, Brödre, Söster, Fættene og Fætters Fættene deels indbudne og deels ubudne indfandt sig, og efter at de vare komne, syntes her saa godt at være, at de byggede Dem meere end tree Boeliger. De störste og beste Betieninger blev dem til Deel, men da Gagen var langt fra ikke tilstrækkelig nok, at betale den Ære, disse Herrer viiste saa uselt et Land som Dannemark ved at tiene det, saa maatte der udsættes dem en större Gehalt. *Margrevinden*¹⁾ levede ved Hoffet og bekom 50000de Rdl. til Haandpenge om Aaret; den ældste²⁾ Broder 80000, den yngste³⁾ 60000. Hertugen af *Württemberg*⁴⁾, som *commandeerte* Garden til Hest, foruden sit Gehalt som General 24000, Prinds *Georg af Bevern*⁵⁾, der havde det nuværende

¹⁾ Dronningens Moder Sophie Christiane Markgrevinde af Brandenburg Culmbach (Baireüth) kom til Danmark allerede under Frederik den 4de og boede her i de senere Aar paa Sorgenfri. Døde 23 Aug. 1737 paa Fredensborg.

²⁾ Friederich Ernst Markgreve af Brandenburg Culmbach, f. 1703. 1729 R. a. E., Statholder i Holsten, † 1762, var gift med Sophia af Bevern.

³⁾ Friederich Christian, Markgreve af Brandenburg Culmbach, f. 1708. R. a. E. 1731, † 1769, opholdt sig ofte i Tydskland.

⁴⁾ Carl Christian Erdman Hertug af Württemberg Oels, f. 1716 (Faderen var Oberst i dansk Tjeneste, men blev Catholik 1723), blev 1737 dansk General Major og Oberst for Livgarden til Hest og R. a. E. I Aaret 1746 blev han General Lieutenant, men traadte i Octbr. 1747 i preussisk Tjeneste. † 1792.

⁵⁾ Georg Ludvig Friederich af Braunschweig Lüneburg-Bevern (Søskendebarn til Dronning Juliane Marie og den bekjendte Prinds Ferdinand af Braunschweig) f. 1721, kom i dansk Tjeneste og fik et Regiment 1742 † 1747. Broderen Carl Frid. Ferdinand f. 1729, fik et Compagnie 1742, var senere General og Guvernør i Kjøbenhavn.

Cronprinske Regiment 12000, og saa videre. Havde disse Penge endda bleven fortærede i Landet, saa havde det endda kundet være hvad det var, men de vare her ikke længere, end de havde faaet Pungen vel fyldt, saa gik de til Tydskland og tömmede den, hvortil den ældste Margræve i sær havde ypperlige Gaver, han var som et bundløst Hav, der opslugede alt hvad hans Söster kunde skrabe sammen, og naar hans Kammerjunker eller Page kom med Brev til Dronningen saa kunde man være vis paa, at ingen af dem reyste bort med mindre end 10000 Rdl. som Kongen ikke maatte vide, og skulde De tvivle derom, saa kan De spørge *Koplauch* derom, som selv har hentet slige Forfriskninger.

Da disse Herrer ikke nok kunde betales, saa er det ogsaa en Følge, at de ikke nok kunde æres, i Følge deraf bekom *Margreverne* Rangen over alle Prindserne af Blodet hvorved disse saa godt som bleve Hoffet forbudne. En Fremet, som ikke havde vidst Sammenhængen og var kommen her skulde aldrig have bildt sig ind at han var ved et Dansk Hof. Kongen og de Kongelige Börn undtagen var der ikke en eneste, som kunde tale Dansk. Dronningen besadte alle disse Pladser, og de fleste Betieninger med, men forskrev ideligen fra Tydskland, dersom ingen indfandt sig af dem selv, og det lige indtil Kokke, Kammerpiger og Jordemödre, og den sidste af disse bevidnede hende og sin Erkiendtlighed derfor ved at sætte hende i en Tilstand, at hun intet Foster kunde bære længere end 16 til tyve Uger.

Til et Beviis paa, hvorvidt hendes Myndighed gik, vil Jeg fortælle Dem noget, som meget faa veed; *Pontopidan*, der döde som *Procansler*, var Slots Præst, og havde valgt sig den *Maxime*, som han befandt sig vel ved sin heele

Leve tid: *plus paraître que être*. Han skrev en Bog hvoraf Titelen nu ikke vil falde mig ind, men løb Surr i en Pokkers Tiid, dette fandt den bekiendte *Langebek*, som den Tiid var Student for got at overtude ham om i en lige saa grundig, som fyndig Afhandling; hvorved den geistlige Stolthed kom i fuld Giering; det var en Formastelse, som var uhørt, at en Student torde angribe en viet Guds Tiener, en hellig Mand og Herrens Villies Forkynder. Han løber til Dronningen, beklager sig over en Medfart, der raabte Hævn over Land og Rige, og naar en slig Formastelse ikke blev hæmet i Tide saa truede den Religionen, og Kirken med Undergang. Hun lover ham at ansee denne Fornærmelse imod ham, som om den var tilföyet hende selv, og være vis paa, det skulde blive paatalt. Hun forsömte heller ikke at besvære sig derover for Kongen og begiere *Langebek* straffet; men hvad enten han selv havde læst den og funden den rigtig, eller han mærkede, at Geistlighedens Magt var bleven for stor, saa vilde han dog for den Gang ikke lade sig bevæge men svarede: at det ikke skikkede sig for en viis Regiering, at fælde Dom i slige Stridigheder, der undertiiden tiende til at udleede og udvikle Sandheden desnöyere. Hun, som venteligen troede, at tabe af sin Anseelse ved at sige, at hun ikke havde kundet faae Kongen dertil fatter den Slutning, at skrive selv *Consistorio* til; som hun ogsaa gjorde. Brevet kom, blev aabnet, og den eene af disse Herrer saae med Forundring paa den Anden da det indeholdt en alvorlig Befalning at kalde Studenten *Langebek* for sig og i hans Modstanders Pontopidans Nærværelse at give ham en skarp Irettesættelse, og var underskreven *Sophia Magdalene*¹⁾. De

¹⁾ Anderledes fremstilles Sagen hos N. M. Petersen: Bidrag til den danske Litteraturs Historie IV, 330 ff.

vidste hun lod sig ikke sige imod, De fandt altsaa for godt at adlyde; *Langebek* og *Pontopidan* bleve kaldte, men til Uheld for den sidste var *Holberg* det Aar *Rector magnificus*, og den gode salig *Mölmann*¹⁾, har forsikkert mig, det heele *Consistorium* havde Möye med at bare sig for Latter; thi Irettesættelsen var saa *satirisk*, at man kunde have Föye til at holde den for en Næse til ham, der skulde höre, at den anden fik den. Besynderligt er det ellers, at den samme *Langebek* som i sine unge Aar efter en Dronnings Befalning fik en Irættelse for et grundigt og vel skreven Værk, fik paa sine gamle Dage en stor *Guld Medaille* af den nu levende Dronnings Haand for et Vers, der var en Vanære for hans Navn, om man ellers kan kalde nogle platte Tanker udtrykkede ved endnu plattere Ord og usle elendige Riim for Vers²⁾. En hærlig Anledning for en *Satiricus* til at beviise, at Fruentimmerne ikke ere de nöyeste Kiendere af virkelige Fortienester.

Papiiret er næsten fuldt, min Beste, og Soelens kiere Straaler blænder mig; De sætter saa megen Priis paa mit Syn, at jeg ikke tör giöre noget endog for Dem selv, som kunde svække det, af Frygt for at paadrage mig Deres Mis-hag, moerer det dem hvad De faer her, saa skal Fortsættelsen følge, og De kan ansee det, som et Udkast til den nyere Danske Historie, men som i de förste hundrede Aar ikke tör skrives med den Oprigtighed, og imidlertid gaaer de smaa Handlinger, hvoraf Menneskets Tænkemaade best kiendes i Glemme Bogen. Med hvad enten De nu læser det med det samme partiiske Öye, som det övrige

¹⁾ Bernh. Möllmann f. 1702, blev Professor 1741, kongelig Historiograph 1755. † 1778.

²⁾ Sigter til: Etatsraad Langebeks trende Skjaldedigte til Oplysning i vore Tidens Historie. Kbh. 1772. 4to.

eller ey, saa lad det i det mindste tiene Dem til et Beviis paa den glade Beredvillighed hvormed jeg søger at forekomme Deres Önsker, det værste herveu er, at min Fortieneste bliver overmaade liden, siden alt hvad jeg er i Stand at giöre for Dem, mere föröger end formindsker min Forpligtelse. Men min Siel smager for stor en Vellyst i at være min *Bülow* forbunden, at jeg ikke skulde glædes over at være hans lige saa höyt forbundne som oprigtige Veninde.

Den 13de Fbr. (1784).

Er det Under min beste Ven, at Menneskene i Almindelighed ere saa vrangvillige, da Velvillighed næsten alletider misbruges saaledes at det bliver den, der viiser den til en Byrde. Jeg tog med ligesaa aabne Arme, som Hierte imod min Broder¹⁾ i mit lidet Rum, han kan ikke beskyldes mig for, at jeg giör en suur Miine, ihvor stærk de, der kommer til ham, end indskrænker mig, jeg gaaer ofte i en kold Stue og klæder mig for at lade ham barberés og friseres ved Kakkellovnen, men burde han da ikke have saa megen Eftertanke at unde mig den halve Tiime frie; hvori jeg undertiiden seer Dem? Det er nu næsten tree Maaneder, at jeg ikke har kundet talt et Qvarteer allene med Dem, og dersom han ikke vedste, at Venner finder en Vellyst i at udöse Deres Hiertes for hinanden, saa burde han io dog mærke af det at jeg saa ofte enten hvidsker til Dem eller svarer: det kan jeg ikke sige nu, at jeg önskede ikke stedse at have ham nærværende ved at tale med Dem. I Sandhed, han giör mig Aaget saa tungt, at jeg er bange jeg kaster det af, og det var skeedt, det

¹⁾ Stabscaptain i Kronprindsens Regiment.

nægter jeg ikke, dersom jeg ikke havde frygtet for at mis-
hage ham, som min heele Attraae er at tækkes.

De mærker nok, min *Bülow* at jeg er vranten, jeg er
det ogsaa og det med Föye; De opoffrer mig Deres kost-
bare Öyeblikke, for at giöre mig mine behagelige, og en
andens Behag til at hænge over en Ovn skal beröve mig
Livets eneste sande Glæde, er virkelig dog haardt. Men
da jeg nu har skaffet min Harmeluft, saa vil jeg gaae til
min Historie igien.

For at forevige sit Navn i Dannemark blev *Wallöe*
Stift oprettet¹⁾, men hun forevigede paa en vis Maade
ogsaa sin Foragt og Ligegyldighed for *Nationen* derved;
thi de fleeste Stifts Damer bleve forskrevne fra Tydskland,
og de övrige bleve tagne af de Tydske, som allerede vare
her, paa en eneste nær, som var en Fröken *Rosenkrands*
og beslægtet med *Cron Prindsens* Ober Hovmester²⁾, en
Fader til den gamle Geheime Raad, og som hun ikke, hvor
gjerne hun end vilde, havde tordet nægte det, men hun
dölgede det heller ikke; thi da hun besaae Stiftet, og ved
hvert et Værelse hun kom i spurgte om Besidderens Navn,
og hun omsider hörte Fröken *Rosenkrands* sagde hun:
Es riecht hier auch so Dänisch, som hos hende venteligen
var *Synonima* med gemeent. Uagtet vi havde Princesser af
Plöen og *Glücksborg* var dog ingen af Dem værdige nok
til at blive *Abbedisse*, men en Prindsesse af *Württemberg*³⁾,
med en Pukkel for og een bag, jngen halv anden Fod höy,

¹⁾ Af Sophie Magdalene 13de Mai 1737.

²⁾ Iver Rosenkrands f. 1674 † 1745. See I. Møller *Mnemosyne* I.
S. 315 f.

³⁾ Friderique af *Württemberg Neustadt* f. 17/7 1699, blev *Abbedisse*
12/5 1738, levede endnu 1778, men fra 1748 af anføres Louise
Sophie Frid. af *Holstein Glücksborg* som *Abbedisse*.

hæslig som Arvesynden og Hovmodig som *Beelzebub* blev beklædt med denne Værdighed. Da hendes fiine *Constitution* ikke kunde taale dette barske *Clima*, saa fik hun Tilladelse at forlade sit Stift og fortære dets Indkomster i sit kiere Fædreland, men paa det, at samme maatte bekomme Melken med samt Fløden, saa blev det hun skulde have *in Natura*, saasom Vildt, Fisk, Hauge Frugter o. d. s. anslaget til reede Penge og hende udbetalte.

Saa længe *Friderich* den 4de levede, var der ingen Forlystelse at nævne som io Cron Prindsen og hans Gemalinde tog Deel i, der var hver Dag nogle nye ved deres Hof; men neppe havde de bestegen Thronen, förend hendes *Jalousie* intet sikkrere Middel fandt til at unddrage alle Fruentimmere hendes Herres Öyne end Bönne Bogen. Alle Slags Skuespill blev paa det strængeste forbuden, Dands var en Vedderstyggelighed og Satans Paafund; *Musick* og Kortspill nöd ingen mildere Dom; Bönnen allene kunde drage Velsignelse over Landet, og Menneskets Leve tid var ikke langt nok til at begræde sine Synder.

De vil maaskee troe, at om hun end derved kunde holde Byens Damer fra sin Herres Öyne, saa kunde hun io dog staae Fare for Hoffets, og man kan tilgive Dem denne Indvendning, siden De ikke har seet dem, som jeg har; thi havde de det, saa vidste De, at der jntet styggere kan være til i Naturen end Dronning *Sophia Magdalenes* Hof Damer og Cammer Piger, man burde alletiid væddet tie imod een, at de med samme Fliid og Möye vare sammenhentedede fra alle Jordens Parter, som Skiönhederne til Stor Tyrkens *Serail*. Overeenstemmelsen imellem dem var det eeneste, der gjorde dem Öyet taaleligt; thi de vare alle lange, magre, gustne, stor Næsedede og plir Öyede. *Favoriterne* iblandt dem fik dog uden Möye en Mand, men de

andre Stakler vilde det seet ilde ud for, dersom Deres Velgiörerske ikke havde sørget for dem heri, saavel som i alt andet; thi naar hun enten var kied af at see dem længere, eller nogen Anden af hendes gamle Bekiendtere trængte til Befordring, saa fik en af Hof Damerne Befalning af hende, at söge sig den ud, som hun syntes best om. At Valget stedse faldt paa een af de smukkeste *Cavalierer* kan De let slutte, og naar det var giort, melte hun sin Beherskerinde det, hun sagde det til Kongen, denne gav den Udvalgte en Nögel eller Baand, og gratulerede ham tillige for een af disse Hæsligheders Brudgom. Enhver vidste, at han vilde være adlydet, ingen dristede sig derfor til at giöre Indvendninger, om han end i sit Hierte bar den uovervindeligste Afskye for den paabyrdede Brud og en oprigtig Kierlighed for en Anden. Siig mig min Ven, om De ingen kiender, paa hvis vegne De glæder sig, at denne Mode er gaaet af Brug; jeg veed i det mindste een, som ikke vilde finde sin Regning ved, at den blev optaget igien; giem den derfor, som en stor Hemmelighed endnu en föye Tid; thi med Himlens Biestand vil der snart ikke være noget at frygte for, om den endog blev visse Personer bekiendt.

For nu at give Herren noget at moere sig med, og tillige at fyldestgiöre sin Hovmod, der ikke tillod hende at beboe Værelser hvori *Anna Sophia* havde været, maatte der bygges hende et nyt Slot. Til det der stod, var der to Aar forhen bygget en heel nye Flöy, det övrige nyt udyntet og betrokken, forsynet med nye *Meubler* og (havde) kostet nogle Tönder Guld, men det hialp altsammen jaltet, det maatte neer til Grunden, og alle de, der havde Huuse i Nærværelsen maatte sælge dem enten de vilde eller ey. Af en foregiven Kierlighed til det Navn *Hirschholm*, fordi

han, som Greve deraf havde gjort Bekiendtskabet med hende i *Sachsen* maatte ogsaa en umaadelig *Summa* forødes paa det. og det syntes, som om vi havde meere end *Perus* Guld Miiner. Uagtet *Fridericus 4tes* havde ført store og kostbare Krige, været hiemsøgt med Pest og Ildsvaade, gjort Reyser til *Italien* og betalt sine Maitresser umaadelig dyre, saa efterlod han sig dog et Skat kammer paa hen imod tie *Millioner*, men det varede ingen tie Aar efter hans Død förend de vare forsvundne og der maatte laanes.

Naar De vil overveye, hvad de Tydske Slægtninge kostede Aarligen, de umaadelige kostbare Bygninger, der bleve opførte, Flaadens istandsættelse, hvoraf *Christianus 6tes* med Rette kan bære Navn af *Restitutor*; siden der ved hans Regierings Tiltrædelse neppe var et Skib, der kunde holde Søen, og *Docquens* Forfærdigelse, saa kan De let see, at Cassen maatte være udtømmet, og endskiönt han, ved den første udsædvanlige Udgift der mödte, som var Flodens Udrustning og *Armeens* Sammentrækkelse 1743, hvoraf den første dog ikke kom længere end paa Reeden, og den Anden uden for Byen, udskrev en stærk Kop-Formue- og Rang Skat, der langt overgik Omkostningerne, saa stoppede det dog ikke, Landet kom hver Aar dybere og dybere i Gield, og det er Oprindelsen til Saaret. hvis Svie endnu föles, fordi der siden den Tiid allene er bleven trukken en Hinde over det, men ingen enten har tænkt paa, eller haft Kræfter til at læge det fra Grunden af.

At Hoffets Andagt blev efterfulgt af Byen begriber de lettelig, men Følgen af alle anstændige Forlystelsers Fordømmelse blev den, at man holdt sig ved den eneste man kunde nyde, uden at giøre Opsigt, man Drak, og det undertiiden heele Nætter. Det var en Skam at gaae ædrue i Seng, den der kunde beviise kun at have mistet tree Qvart

Sandsøer, naar de øvrige af Sælskabet havde slet ingen, var en Helt, der fortiente Seyers Palmer. Hyklerie foreenet med Ryggesløshed gjorde Parodier og skiendige Viiser paa P[h]salme *Melodier*, for at Pastor *Blumes* Spioner skulde bedrages ved Lyden, og berette ham hvor andægtige de vare. Dette var Virkningen hos den største Deel af Adelen og Middelstanden, men hos Almuen blev den endnu værre. Endeel uforsørgede Geistlige og nogle som vilde have videre Forfremmelse søgte at sætte sig i Gunst hos den alting formaaende *Blume* ved at holde Forsamlinger paa visse Tiimer i deres Huuse til Trøst og Husvælelse for den sønderknuste Synder. Men disse vare enten skammelige Hyklere, der misbrugte deres Tilhøreres i sær Fruentimmernes, Tillid paa den skiendigste Maade, eller og De vare Uvidende og Sværmere, som ikke forstode Dem selv. Ingen Pest kunde være smitsommere end dette Sværmerie, Haandværksmanden kastede sit Værktøj bort følede Aandens Gaver at være kommen over ham, stod og prædikede paa Torve og Hiørner, og i en kort Tid blev Byen opfyldt med meere *Apostler* og Igienfødte ved Naaden, end den havde fornuftige Mennesker. Det Onde gik saa vidt, at Kongen blev nødt til ved de haardeste Straffer at hæmme Mord, Blodskam, Ægteskabs Brydelse kort sagt de groveste Laster, som gik aabenbare i Svang under den Forevendning, at Mennesket i Naadens Tilstand ikke kunde synde, men handlede allene efter den heilig Aands Indskydelse. Nogle iblandt Dem vare saa forhærdede, eller rettere sagt forvildede, at Skafottets Betrædelse ikke kunde forandre deres Tanker, og Døden de maatte lide gjorde dem i deres Medbrødres Öyne til Martyrer, og bestyrkede deres Vildfarelser. Dette var Anledningen til den haarde Forordning om de 9 Ugers Pidsken, Radbrækning og at blive liggende levende

paa Steylen¹⁾. Den förste der udstod denne Straf var en Garder til Hest. Al den Möye Hertugen af *Württemberg* gav sig for enten at faae hans Dom formildet eller *Deliquenten* overgivet til den *civile* Ret, siden det var en Skam for Garden at formeere Kredsen, saa var dog *Christianus 6tes* ikke god at bringe fra sin Meening, han svarede ham, at Garden saa vel som hans andre Rigementer og Borge(r)ne kunde alle behöve lige höyt at see Exempel statueret og siden han havde begaaet Misgierningen, som Garder, skulde han og som Garder afstraffes. Hertugen maatte adlyde, men da han forlod sig paa Svogerskabet, saa lod han ham af egen Myndighed give Naade Stödet²⁾, men nær havde han givet

¹⁾ Forordning af 27 Jan. 1738.

²⁾ Til Oplysning af hvad derved forstaaes og tillige for at vise, at Chr. 6 ikke var saa ubarmhjärtig, som D. Bichl synes at tro, sætter jeg her et Brev fra ham til Bluhme, dateret Wallöe 28 Juni 1739. Manuscripts. 73, I, 5. Sein schreiben erhielten wir gestern (als wir eben von Ringsted wieder zu rücke) mit einer expressen hier angekommen wir konten ihm aber nicht gleich darauf antworten weil der expresse bald wieder zu rücke müste damit der delinquent für welchen Er bahte nicht nöthig hätte länger zu leyden, nun wird er hoffentlich wohl schon tod sein, wir haben keinen theil hieran, dass urtheil hat wohl so gelautet dass Er solt lebendig geredet (o: gerädet) werden um ein schrecken zu machen, aber wir hatten eine a parte Order an General major Volckersahm gegeben wie es in solchen fällen zu geschehen pflegte, dass er den so genannten coup de grace bekommen möchte welches so geschieht dass man ihm mit einen seil den Hals zu schnerret dieses müß der General major Volckersahm nicht recht gelesen haben, oder es auss der acht gelassen haben oder es denen umstehenden zum schrecken dienlich gefunden haben, wie es aber ist so ist allezeit ein verschen gegen unsere Order dabey vorgegangen und wir wollen solches weiter untersuchen lassen, der arme mensch dauert mich sehr, Gott lob der ihm solche Gedult verliehen hat, vielleicht kan dieses exempel bey andere viel frucht schaffen, wir lesen fleisig in den Buch welches er uns zu geschicket Zeügniss der wahrheit vom Buss Kampf und finden es sehr gut, bitten auch Gott dabey dass Er uns selber den rechten Buss Kampf lehren

sig selv det sidste Stöd med; thi Kongen blev saa opbragt, at han ikke vilde see ham for Öyne, Hertugen maatte i mueligste Hurtighed begive sig til Tydskland, og havde Dronningens Herredömme ikke været saa uindskrænket, var han sikkert aldrig kommen tilbage.

Hvad enten hun af Naturen var haard, som de Hovmodige almindelig ere, eller og hun troede at bringe sine Börn ved Grumhed under Lydigheds Aaget og det saa stærkt, at de aldrig kunde afkaste det, veed man ikke, men vist er det, at de bleve tyrannisk medhandlede ved den mindste Forseelse. Prindsesse *Lovise* blev stammende af lutter Pidsk og Rædsel, og jeg har hört *Henningsens*¹⁾ Fader, der var *Informator* hos hende meget ofte sige, at naar der ingen var tilstæde, som hun var bange for, saa kunde hun tale i lang Tid uden at man mærkede noget til hendes Stammen, men det förste hun enten saae eller allene hörte sin Hovmesterinde, der var en Grevinde *Reuss*, saa stammede hun saa umaadelig, at man havde störste Möye med at forstaae hende. *Cron Prindsen* kunde hun ikke saa længe tyrannisere over, men hun holdt ham saalænge som hun kunde; thi han var over Syv Aar förend han kom til Mandfolkene; og saa længe blev han i det mindste engang om Ugen hudflettet, de fleeste Tiider var hun selv nærværende derved, og naar Hovmesterinden enten af Medynk eller en Fölelse af Retfærdighed holdt op under Forevendning at være træt, saa tog Moderen Riiset, og holdt ved saa længe hun kunde. Dette blev han nu vel

---

wollen, sonderlich ist uns dass exempel von Augustino sehr erbaulich vorgekommen. Ch. R.

¹⁾ Der levede da to Justitsraader Henningsen i Kjøbenhavn, den ene var Renteskriver, den anden Professor ved det chirurgiske Akademie; om der sigtes til nogen af dem, og hvilken da, veed jeg ikke.

befriet for ved at komme af hendes Vold; thi *Rosenkrands*¹⁾ var for fornuftig en Mand til at troe, at Kierlighed til Pligterne indpræntes med Færle, men i övrigt var han ikke noksom Herre til at bestemme Opdragelsen. Pastor *Blumes* Principium, at Lysten til syndige Daarligheder blev best hæmmet ved Uvidenheden om dem, og Lysten til at tiene Herren fordoblet ved at vænnes dertil fra Ungdommen, blev fuldt (fulgt), alle de Tiimer der vare tilovers fra Underviisningen i de *Scholastiske* Videnskaber bleve anvendte til Bönne Bogen. At den idelige og aftvungne Beden ingen Andagt og Lyst til Bönnen opvækker veed en hver, og at Religionen afbildet med nedhængende Hoved og et blegt, indfalden og bedrövet Ansigt ikke har megen Tillokkelser for unge Mennesker er lige saa naturligt, det bör altsaa meere beklages end dadles, om de, som ikke kiender den under anden Skikkelse forvildes paa Afveye, de aldrig vare komne paa, naar de havde lært at kiende den som den eneste Tröster og tryggeste Stöttstav i Livets Bekymringer og paa dets tornefulde Bane.

Giör Dem nu, min Beste, af det jeg sagde dem i mit forrige Brev, og hvad jeg her har sagt Dem en Afbildning om Tilstanden paa den Tiid, og De vil finde det ganske naturligt, at den de Danske medfödde Kierlighed for deres Konge forvandlede sig deels til Frygt, deels til Medynk — til Frygt for hans Strængthed og Uforsonlighed naar han blev for-törnet, og til Medynk over det Slaverie Dronningen og hendes Creaturer holdt ham i, hvorved han blev fremmet for sine egne Undersaatter, der ingen Adgang kunde faae til hans Naade uden igiennem Tydske Præster, Cammer

¹⁾ Iver Rosenkrands blev Geheimeraad og Kronprindsens Ober Hofmester 17/10 1730.

Piger eller Hof Damer, som det var vanskeligere at komme til, end de Kongelige Personer forhen havde været. De saae neppe deres Konge to Gange om Aaret, han kom sielden eller aldrig ud uden med Dronningen og naar hun var med blev stedse Spring Gardiner nedladte, saa de saae en Hoben Pragt, saasom to Vogne med Kammer Junkere, en med Ober Hovmesteren, een med Ober Hof *Marechallen* foran, ridende: to *Camerpager* og en Liv Karl tillige med to *Husar Officiärer*, gaaende: 4re Löbere og 12 *Laquaier* med Kaarden paa Skulderen, ved Dörene 4re Heydukker med store Hellebarder, omkring Vognen 16 Husarer, bag efter den 30 Mand Garder med to *Officiärer* og tree Vogne med vederstyggelige Damer, men Deres Konge, Fader og Beskiermer saae de ikke. De hadede Dronningen indtil Navnet, der var jntet Ondt mueligt som de io tiltroede hende, hvad Under da at Cron Prindsen blev Maalet for alle deres Önsker, deres Ömhed og Haab, og ligesom hans Koldsindighed imod hans Moder yttrede sig tog deres Kierlighed og Tilliid til ham til. Naar han lod sig see enten ridende eller kiörende stimlede Folket til fra alle Kanter, de velsignede ham med höy Röst, fra meere end tusende Stemmer kunde han höre sig kalde Deres kiere, deres deylige Prinds, og hans heele Forhold viiste, at han fölede i det inderste af sit Hierte, hvilken Lysalighed Folkets Kierlighed var.

Nu nærmede den vigtige Tids Punct sig, at han skulde aflægge sin Troes Bekiendelse, og da han var den förste Prinds i Dannemark der havde forrettet denne höytidelige *Act* offendtlig, saa var heele Landet i den störste Forvendtning efter den. Dronningen som ved alle Leyligheder förte Ordet forkyndte ham ogsaa, at han maatte vente Pastor *Blume* til at tale med ham om denne vigtige Sag.

Men han havde den Kiekhed at svare hende, at han tog ikke imod ham, at han var en Dansk Prinds og skyldede det Folk, som han var født til at herske over engang i Tiiden, den Tröst og Fornøyelse at høre, at han vedste hvad han skyldede sin Gud, det, og sig selv. Og dersom Undersaatterne havde elsket ham forhen, saa tilbad de ham nu ¹⁾.

Da denne Act var forbie tilbragte han dagligen to til tree Tiimer hos sin Fader i hans *Cabinet* og Aaret efter førte Kongen ham i *Conseillet* og Höyeste Ret. Da han havde naaet sit Tyvende Aar begyndte man at tale om hans Formæling og alle svævede i en dödelig Angst for en Tydsk Prindsesse. Man havde længe frygtet for, at Dronningens Broder Daatter²⁾, som blev opdragen ved Hoffet, var bestemt ham, men da hun endnu var for Ung, saa forsvandt vel den Frygt, men ikke den, at Dronningen havde udsøgt ham en Anden. *Juliane Marias* Söster *Theresia Nathalia*, der bar Navn af den störste Skiönhed i Europa kom ogsaa virkelig paa Valget, men man formodede at det var skeedt af blot Föyelighed imod Dronningen, og at Kongen selv, som fölede hvor meget det tydske Svogerskab trykkede Landet, havde stemt hans Valg for *Lovisa*; thi efter at Sagen havde været for i *Conseillet* og Valget af een af de to overladt ham, tog Kongen ham ind med sig til Dronningen, hvor begge Portraiterne vare, og uden at han, som det hedde, vidste hvilken der var den Engelske

¹⁾ Bluhme maa dog have forrettet Confirmationen; thi i et Brev ^{10/4} 1740 takker Kongen ham für seine mühe und Arbeit und Fleiss so Er angewendet so wohl bey der confirmation selbst auch vorheero. 73, I. 13.

²⁾ (1740) 10. Dec. Sonnabend Kahl die kleine Princess von Coulm-bach auss dem Pallais hier im Schloss zu wohnen. (Christian 6tes Dagbog. 73, 12. S.)

og hvilken der var den Tydske. Men hans Öyne faldt neppe paa Lovise förend hans Valg var giort, og uagtet alle Dronningens Bönner om at betænke sig, blev han ved, at han ingen Betænkning behövede; hun bad ham derpaa at tage Portraiterne med sig, og besee dem nöyere. Han bukkede uden at svare, og da hun derpaa föyede til: at han skulde, saa adlydede han. Men da han kom op i sine Værelser, lod han den Tydske sætte mod Væggen i Forgemakket med Maleriet ind ad, og den Engelske blev hængt lige for hans Seng; og da begges Navne stode bag paa, saa var det ogsaa inden Aften bekiendt over heele Byen, og den store Skiönheds Skiebne foraarsagede en almindelig Glæde.

Dersom det Udtryk at være drukken af Glæde nogensinde har været passende, saa var det paa Kiöbenhavns Indbyggere da hans Formæling med en Engelsk Prindsesse blev bekiendtgiort. Deres Utaalmodighed og Længsel efter hende var ubeskrivelig, det var som om enhver ventede en Brud, og de som havde Formue og Leylighed dertil kunde ikke bie at see hende til hun kom, men kappedes med hinanden om at faae hendes Portrait. Forberedelserne til hendes Komme vare ubeskrivelige; jeg har seet det, men om nogen sagde mig det, saa troede jeg at man vilde sætte min Lettroenhed paa Pröve, Byen lignede et fortryllet Sted, Folk som vare vante til at komme ofte i et Huus og ellers kunde finde det i Mörke tog feyl af det ved höy lys Dag, some vare forvandlede til Grotter, some til Lövhytter, somme vare beklædte med Sindbilleder og Krandsse, andre paa en ande(n) Maade, fiire til fem store Gaarde vare beklædte med to forskiellige Sorter *Dammast* fra overst til nederst, meere end tyve private Personer havde opført *Illuminationer* til 1000 Rd. og derover. Fem

Ære Porter vare opreyste fra *Norre* Port til Slottet, og da Adelen, der gierne lukker for Pungen, saae Middelstandens og Borgerens Forberedelser maatte den følge Strømmen enten den vilde heller ey, ja endog de fremmede Ministre kappedes med hinanden. Jeg nægter Dem ikke, at det kostede store Penge, men de Formuende gav dem ud, og den Arbejdende vandt dem, som om Vinteren har lidet eller intet at fortiene, hvor ved de altsaa ikke allene fik rigelig Vinter Underhold men kunde endog bestride de Omkostninger, som de ved denne Leylighed maatte giøre. Det er den Arbejdendes Overdaadighed der svækker en Stat, de Riiges derimod tiener til at underholde og forsyne de ringere. I de sidste Otte Dage reed Kongen næsten een Gang om Dagen omkring og besaae alleting, og som det syntes med megen Fornøyelse Prindsesse *Charlotte Amalia* ligesaa men Dronningen ikke til enhvers store Glæde, siden de antog det, som et Beviis paa at det ærgrede hende.

Men var Byens Forberedelser prægtige, saa var *Charlottenborg* hvor de skulde residere desto tarveligere, det var overdraget Dronningen at besørge, og jeg forsikkrer dem helligt, at naar man undtager Sove Gemakket og de to *Baldachins*, saa var alt det övrige meere Borgerligt end Kongeligt. Hendes Natbord var der ikke meere end 4 Æsker paa, og altsammen kun Sölv forgyldt, og hun viiste sig saa lidet fornærmet derved, at hun meget meere havde den Beskedenhed, at lade sit Guld *Toilette*, der var meget fuldstændigere staae indpakket over to Maaneder efter at det var kommen fra Engelland.

Endelig bröd den glade Dag frem, hun kom, og man kan med Sandhed sige, at hun blev imodtaget med Fryde Skrig. Alle vare blevne eenige om at lade deres *Illumi-*

nationer brænde i 8te Dage, som var til hendes Geburts Dag og da at forandre Sindbillederne og *Inscriptioner*, men *Sophia Magdalena* kunde ikke taale det, den 4te Dag gik Rodemesterne Huus fra Huus og takkede paa Kongens Vegne enhver for sin ved denne Leylighed udviiste Kierlighed og Glæde, men forbød dem tillige paa en höflig Maade at gaae videre, man adlydede, men da Geburts Dagen kom satte Byen sit Forsæt i Værk, og da det kun var i For-mælings Anledningen det var dem forbuden saa syntes det ikke at kunde strække sig til Födsels Höytideligheden. Uagtet denne elskværdige Prindsesse vandt alles Hierter, og *Christian 6.* selv gav hende de overtydenste Pröver paa sin Kierlighed, saa var hun dog stedse Dronningen en Torn i Öyet. Denne kunde ikke elske noget uden sine Slægtninge, men disse elskede hun ogsaa med en saadan Bestandighed at endog Smerten over sin Herres og Herredoms forliis ikke engang i det samme Öyeblik hun blev berövet begge, kunde bringe sines Vel af hendes Tanker.

Uden at være syg, uden at *Medici* kunde udfinde nogen Aarsag dertil, svandt *Christian* den 6te i en Tiid af nogle Aar bort, som en Skygge, og hans Kræfters daglige Formindskelse forkyndte ham hans nær forestaaende Ende. Den 5te *Augusti* 1746 efter at *Conseillet* var borte vilde han ride en liden Tour men maatte strax ride hjem igien for en paakommende Svindel. Da han var stegen af Hesten og stod i *Hirschholms* Hauge vilde han smække med Pidsken, men table den af Mattighed af Haanden, og da det skeedte anden Gang, sagde han: Her kommer jeg ikke meere. Hvorpaa han vendte sig, gik ind og til Sengs. Han faldt strax i Sövn og endskiönt han syntes adskillige Gange at vaagne, saa slumrede han dog strax hen igien indtil Klokken var Fem da han fölede Döden var ikke langt borte han

befalede strax at hente Cron Prindsen fra Kiöbenhavn, siden han önskede inderlig at tale med ham, men uagtet at denne jlede af fulde Kræfter fandt han dog ikke sin Fader meere i Live. Da han steg af kom *Oberhof M:*¹⁾ ham i Möde og condolerede Hans Majestet. Min Gud! sagde han med Taarene ned af Kinderne, saa kommer jeg dog for sildig. Men i det samme saae han sig omkring og blev en stærk bepakket Rust Vogn vaer, som han spurgte om, hvor den skulde hen? Og da han fik til Svar: til Margreven, forböd han den at kiöre bort, indtil der kom nærmere *Ordre*. Derpaa gik han til sin Moder, og da han havde *condoleret* og paa beste Maade sögt at tröste hende, bad han om Nöglerne til de Kufferter og Skriine, der holdt i Gaarden og skulde bort, siden han ikke kunde lade dem forsendes förend han havde seet hvad der var i dem. Hun svarede: at da det var Ting, som hendes Herr Broder havde ladet staae der, saa havde han Nöglerne med sig. Han fornyede sin Bön, med den Forsikring, at dersom Pligt og Samvittighed paa nogen Maade kunde tillade det, saa vilde han ikke holde det ringeste deraf tilbage. Men da hun blev ved, at hun ingen Nögler havde reyste han sig med de Ord: Saa nödes jeg til at bruge den Nögel, Gud har i Dag betroet i mine Hænder. Og da han derpaa vilde gaae, kom Nöglerne frem med den Bebreydelse: *Frits Frits* du har stedse været en trodsig Sön, men nu mærker jeg, at Du vil blive mig en haard Sön! Det er sandt, svarede han, at jeg er Deres Sön, men nu er jeg tillige Fader for mange Tusende og jntet uden Kierlighed for disses Beste, Omhuen for Deres Vel og Beskiermelsen jeg skylder dem mod Forurettelser, skal være mächtigere end min sönlige Ærbödighed. Rust Vognen blev afpakket,

¹⁾ Oberhof Marschall Joh. Christopher Reitzenstein?

alling blev aabnet, men jntet sendt bort. Man regnede Værdien deraf henimod tre Tönder Guld, det kostbareste der var paa Slottet og kunde bortskikkes var derpaa; et heelt Guld The og *Caffe Service*, Dronningens beste og næsten uskatteerlige Perler og en stor Mængde andre Pretioser.

Da höysalig Kongen blev aabnet fandtes hans Mave at være Aarsagen til hans Sygdom og Död, den var saa tynd som en Blære, og alle de Folder og det Lodne der findes i alle Maver var saa reent borte af den, som om den havde været skrabet med en Rage Kniv, og da disse Læddiker ere Gjemme Stæderne för de Safter, der skal gaae i Blodet og styrke Legemet, saa var deres Forliis Aarsagen til hans Afmægtighed og Kræfternes Tab. Alle de övrige deele vare af den sundeste Beskaffenhed og kunde givet ham Haab om at naae en höy Alder. Alle vare eenige om, at han maatte have nydt noget der havde gjort denne dödelige Virkning, og venteligen har den Frygt, hans Uforsonlighed indskiöd alle, kostet ham Livet; thi en ringe Forseelse kunde bringe ham til at glemme mange Aars troe Tieneste, og den, der engang paadrog sig hans Vrede, tilgav han aldrig. Hvad jeg nu vil fortælle Dem har *Wolert* kort för sin Bortreyse¹⁾ herfra betroet mig med den Bön at gjemme det for enten selv at giöre Brug deraf, heller efter lang Tids Forlöb at betroet det i samme Hensigt til en Anden, at det kunde tiene til et Beviis paa, at endog Kongernes Feyl, har deres Straf i Fölge med sig.

Fiire til fem Aar för hans Död fik han en Byld inden til paa Tand Kiödet, og da der var noget Fistelagtigt ved den fandt man det raadeligt at *touchere* den med *Laxos*²⁾

¹⁾ Hans Friderich Wohlert, Hofchirurgus, reiste under Christian den 7de tilbage til Holsten.

²⁾ Laxos for lapis.

Infernalis. Denne Forretning blev overdraget hans Kammer Tiener Putscher¹⁾, og gik lykkelig og vel indtil mod Enden; thi om enten Putscher ikke havde sadt den Smule fast nok paa *Instrumentet* heller om Kongen ikke holdt Tungen stille nok, men stødte Stykket af med den, men nok det gled af og sank ned i Halsen. Putscher blev overmaade forskrækket, Kongen mærkede det, og spurgte: hvad det var? Men han, som ansaae sin Unaade for vis, om han sagde det, fortiede Sandheden, og svarede, at han var bange, at han havde trykket for haardt. Dersom hans Angest for Kongens Vrede ikke havde været, saa havde et Bræk Pulver strax kunde gjort alting godt igien, og havde han tænkt eller troet, at det kunde havt slige Følger, saa bør man troe, at han heller havde sadt sit Vel end Kongens Liv i Fare; men da han var slettere *Medicus* end *Chirurgus*, saa ansaae han et Middel lige saa virksomt, som et andet, og raadede Kongen at tage et Laxetiv for at fordrive de Vædsker, der endnu kunde hindre Bylden at læges ganske. Kongen gjorde det, og efter *Wolerts* Meening var det det værste han kunde gjøre, siden Steenen maaskee snarere i Mave Munden havde sat sig i den ordentlige Føde ved dens Kaagning og var gaaet bort med den, da den nu tvert imod blev skyllet ned i Maven ved det overflödige flydende, og i Kraft af sin egen Vægt blev liggende der. Imidlertid var Putscher ganske roelig og troede at have gjort sine Sager meget vel, og hverken under Kongens Svaghed eller ved hans Död faldt det ham ind at hans af Frygt fortiede Uforsigtighed kunde have mindste Deel deri. Men da han og *Wolert* forrettede *Obductionen* og han saae Maven, havde han nær taget sin Död af Forskrækkelse, og i den Siele Angst fortalte han ham det ovenanførte og spurgte

¹⁾ Johan Gottlieb Putscher, Leibchirurgus.

ham om han meente at det kunde være Skyld deri? *Wolert* var en sand Menneske Ven, han saae, at Frygt og ikke Ondskab havde voldet hans Forscelse, Kongen var död, det var en Umuelighed at giöre Skaden ugiort; han tröstede ham altsaa med, at hans brugte Middel sikkert maatte have giort sin forhaabede Virkning, og lovede ham Tavshed, han holdt ham det og indtil han af ovenmeldte Aarsag betroede mig det, dog maatte jeg love ham ikke at betroe det til nogen saa længe den gamle Patcher levede, paa det at Rygtet derom ikke skulde komme ham for Öre og fylde hans sidste Dage med Græmmelse, og dette har jeg troeligen holdt.

Christian den Siette blev kun begrædt af meget faa, men disses Taare vare desto overflödigare. Jeg har seet mange Mennesker græde, men aldrig nogen som Hertugen af *Württemberg*, man kunde kalde Vandet, der flöd over hans Kinder, en Ström, da han tillige med Garden skulde sværge den nye Konge, lokkede hans Syn Taarene frem i mine Öyne. Man maae have seet det for at kunde giöre sig et Begreb om det; thi beskrives kan det ikke; men en stor Maler havde i ham kunde faaet det værdigste *Modell* til at afmale den inderligste og smerteligste Kummer.

At Fölelserne ytrer sig paa forskellige Maader hos forskellige Mennesker er noget ganske almindeligt og naturligt tillige, Men at een og den samme Fölelse i lige Tilfælde viiser sig i en ganske forskiellig Virkning, har jeg aldrig hört eller seet hos nogen uden hos Dronning *Sophie Magdalene*. Bedrövelsen over hendes Moders Tab forjagede hende i det samme Öyeblik hun döde, fra *Fredensborg* og indskiöd hende en saadan Afskye for dette Sted, at hun ikke var til at bevæge at kome det nær paa

tusende Skridt, og da hendes Søster¹⁾ nogle Aar efter overtalede hende til at kome der, som til Erkiendtlighed af Kongen derfor bekom det til Foræring, var det hende dog ikke mueligt at kome det Gemak nær, hun var död i, ligesaavel som hun ikke kunde taale at see hende död. Kongens Forliis maatte være et Tab af langt større Vigtighed for hende; hans umaadelige Hengivenhed til hende fortiente at besvares med den inderligste Kierlighed; Han döer paa *Hirscholm* hun bliver der, Han ligger der paa Parade Sengen, og hun gaaer ikke allene hver Morgen ind til ham, lader hans Ansigt, som ingen uden Væmelse kunde see, dække af, men hun laae endog saa længe hun levede og opholdt sig der, hver Nat i den Seng, han var död i.

Jeg veed meget vel, min elskede Ven, at meget af det De har læst her er intet betydende Ting, men da man af dem, som oftest lærer Mennesket best at kiende, og de tillige maae være min kiere *Bilow* ubekjendte, siden de fleeste ikke holder det Umagen værdt at lægge Mærke til Dem, saa har jeg ikke vilde udeladt noget af hvad, der er falden mig ind. Naar De lader Öyet falde tilbage paa alt hvad De har læst, og betænker hvor meget jeg fylder paa en Side, saa kan De ikke finde det utroeligt, at Klokken er nærmere Et end Tolv, og at jeg siden de forlod mig ikke har gjort andet. Hvad Slutning jeg önsker, at De skulde drage heraf, fatter de let, den, at ved hver Gang mit glade Öye hefter sig paa deres blide Ansigt foröges min Hengivenhed til dem, og giver mig en ustridig Vished om, at mit uforfalskede og reene Venskab til Dem maae ideligen

---

¹⁾ Sophie Caroline, Enke efter Georg Albert af Ostfriesland kom 1734 til Danmark og boede hos sin Moder Markgrevinden til dennes Död 1737. Den 16 Aug. 1740 kom hun til at boe paa Fredensborg. † 1764.

tiltage, og da det gör min sande Lykke, saa maae jeg alt meere og meere blive Deres lykkelige

Dorothea.

III.

Om Frederik den Femte.

Charl. Dorothea Biehl til Johan v. Bülow.

26 Febr. (1784.)

Endskiönt mit sidste Kladderie med Föye kunde gielde for fiire Breve, saa jler mit Hierte dog med sand Glæde til 'en Forretning, der ved Modtagelsen den nyder giver mig det ustridigste Beviis paa min Vens partiiske Kierlighed, siden den allene kunde giöre ham det taaleligt end sige behageligt at læse slige lange og gammeldags Efterretninger.

Hvad enten nu *Sophie Magdalene* frygtede for, at det maatte blive hende nægtet, at forskrive sine Bekiendtere længere fra Tydskland, eller om hun i et andet Forhold søgte at kaste det feylagtige, der indtil Kongens Död havde været i det, tilbage paa hans Minde kan vel ingen med Vished sige, men vel, at hun forandrede det ganske. Hun, som næsten aldrig lod sig see, som neppe böyede sit Hoved naar nogen hilsede hende, hun trak nu aldrig Spring Gardinerne for, hun bukkede sig for den ringeste med Mildhed og Bevaagenhed, hun taalede Danske om sig, og umagede sig for at vinde Deres Kierlighed. Men det var for sildig; Mistanken var for stærk indgroet, og man undsaac sig ikke ved, da hun besadte sine gamle og vederstyggelige Hof Damers Pladser med de yngste og deyligste Piger i Landet at beskyldte hende for Hensigter derved,

som vare endnu langt utilgiveligere end de, hvorfor man troede, at hun havde valgt de hæslege.

Jeg har sagt Dem, at man troede, at Faderen havde stemt Sönnen for den Engelske Prindsesse, og det som gav Anledning dertil var noget, som Cron Prindsen havde sagt til Hertugen af *W(ürttemberg)* för end man vidste at der var en Engelsk Prindsesse paa Valget. Cron Prindsen havde faaet en overmaade deylig Mynde eller de saa kaldte Engelske Vind Spiller. Hertugen roeste den en Dag meget, og Cron Prindsen svarede ham: Jeg gjør mig Umage for at bringe de Engelske Vindspillere i Moden, og synes Dem ikke ogsaa, at de baade ere smukkere og nyttigere end de tyske *Mopser*. For at forstaae dette, maae jeg sige Dem, at da Margrevinden kom her til Hoffet, bragte hun tre fiire Stykker Hunde, af den beste *Mopse* Art med sig, og neppe havde hun været her i fiire Uger förend ikke allene alle Fruentimmerne ved Hoffet lige indtil Gang Konerne, havde hver sin *Mops*, men endog i heele Byen saae man (ikke) en Dame *du bon ton*, som ikke havde een under Armen, og man kunde ikke tilföye dem en större Fornærmelse end at yttre Tvivl om, at deres *Mopser* ikke vare ægte. Men Byen fandt en Tvetydighed i det Cron-Prindsen havde sagt, som fornöyede den overmaade, siden den udtolkede den efter sine Önsker.

Men hvad enten hans Valg var frie villig, eller bestemt, saa elskede de hinanden overmaade höyt; uden at hun hang idelig over ham, som Dronningen over Kongen, saa bevidnede deres Spög, deres Munterhed naar de vare sammen, hvilken sand Glæde de smagte i hinandens Nær-værelse; i den Tid de vare paa *Charlottenborg* har jeg meere end een Gang funden en sand Fornöyelse i at see paa Dem, uden at de saae mig, i sær erindrer jeg mig den

sidste Juule Aften, som om det var i Gaar. Prindsessen stod foran sit *Toilette*, som stod for et meget stor Fag Vinduer der gik ud til Gaarden og som det syntes søgte efter noget i Æskerne, da Cron Prindsen kom ind til hende med en Tallerken med Kirsebær. Hun gav ham et Kys for dem, og har ventelig bedet ham spiise med; thi han sadte Tallerkenen paa *Toiletet* og nu gik det paa en spisen lös. Men hvordan spiiste de? Af det Kirsebær han skulde have tog hun Stilken i Munden og han maatte tage det ved hendes Læber; hun fik sine paa samme Maade af ham, men formodentlig maatte hun et par Gange have trukken Bæret ind i Munden, saa han ikke fik andet end Kysset; thi han truede hende, og ved den næste Gang maae han ved sin Hurtighed have trykket Bæret i tu, siden hun viiste ham at det var stænket paa hendes Bryst, men som hun viiste ham det, laae hans Læber paa Stædet, og hendes til hans Pande, siden det övrige af hans Ansigt var skiult. I denne Stilling bleve de i nogle Minuter, begyndte derpaa at spise Kirsebær igien, og da Tallerkenen var tom, slog han sin höyre Arm om hendes Liv og gik ud af Gemakket med hende.

Siig mig, min Beste om dette kielne Malerie har deres Biefald; thi staaer det Dem ikke an, skal De ikke faae fleere.

Men i jntet yttrede hans inderlige Kierlighed til hende sig tydeligere end i hans umaadelige Siele Angst for hende, da hun den 7de *Julii* 1745 födte sin förste Prinds. I al den Tiid hun var i Barns Nöd græd han, som et Barn, der blev pidsket, hans Utaalmodighed var saa stor, at som et Bud kom tilbage med Beretning, hvorledes det var med hende, sendte han et andet bort. Jorde Moderen, som troede at standse den idelige Löben, lod ham sige, at hendes Kongelige Höyhed vel havde Ondt, dog ikke Ondt

nok endnu; men han som ikke forstod hendes Meening, tog det i den værste Forstand, kastede sig paa Knæe, bød Gud sig selv, Riget og alt til et Offer for at lindre hendes Smerter. Endelig kom *M(oltke)* der havde giort Aftale med sin Kone om at sende ham Bud det samme Öyeblik, Prindsessen var forlöst, ind til ham og raabte: En *Prinds*, en *Prinds*. Prinds eller Prindsesse, svarede han, det er ligegyldigt, naar kun *Lovise* er frelst, saa faaer vi nok Prinds. Da man derpaa havde forsikkret ham, at hun befandt sig saa vel som mueligt og var uden al Fare, saa løb han med sine tyk grædte Öyne, uden Hat og Kaarde ud af Palaiet for selv at bringe sin Fader det glædelige Budskab. Men da han kom uden for Palaiet, fandt han meere end tree hundrede Mennesker, som Rygtet om, at *Lovise* var i Barns Nöd havde draget derhen for at faae desför Udfaldet at vide. Hvad enten nu, at hans Hierte var saa opfyldt af Glæde, at det trængte til at faae Luft, eller han syntes, at dette Tegn paa deres ömme Kierlighed fortiente en Belönning, saa var han neppe kommen ind i Hoben förend han raabte til dem: en Prinds, mine Börn, en Prinds, og det, som Gud bör endnu mere Tak for, min elskede Gemalinde er vel. Derpaa løb han igien, saa *M(oltke)* med sine lange Been neppe kunde følge ham. Hans Glæde var saa sværmende, at den stak hans Fader an, Han, som aldrig, i det mindste ikke offendtlig, havde betraaet Broesteenene, gik nu til Fods tilbage med Cron-Prindsen, men Byen sagde, at det kom allene deraf, at hans Hovmesterinde ikke var hiemme, og kunde erindre ham om *Etiquettens* Love.

Naar De nu vil erindre Dem hvad jeg skrev i mit forrige om den Kierlighed enhver bar til hende förend nogen saae hende, og jeg saa siiger Dem, at hun i de

Nitten Maaneder hun havde været i Byen havde giort sig hver Dag meere og meere elsket, saavel af Høye som Lave, af Riige og fattige, og De saa til denne Kierlighed lægger de Danskes bekiendte Hengivenhed for deres Konge Huus, saa kan De maaskee giøre Dem et, skiönt meget ufuldstændig, Begreb om den henrykkende Glæde der opfyldte heele Byen da *Canonernes* Lösning gjorde en Prindses Födsel almindelig bekiendt. Vel havde de, som Cron Prindsen selv havde sagt det ingen Möye sparet paa at giøre det bekient, og naar nogen af Deres Bekiendtere, som de fortalte det, spurgte men er det ogsaa vist? saa kan De forlade Dem til, at den som kunde sige: Cron Prindsen har selv sagt mig det; syntes i sine Tanker at være en større og vigtigere Mand, end en *Etats Raads* Titel nu kunde giøre ham til.

Endskiönt det var, som jeg har sagt Dem, den 7de *Julii* og næsten ingen Nat, saa var dog meere end den halve Bye *Illumineret*; fra Amager Torv, Nye og gammel Torv, Kongens nye Torv, kort, alle store og rummelige Pladser stege meere end tusende Raquetter i Luften, og da dette var imod Politie Anordningen, saa torde Politimesteren ikke heller undlade at sende sine Folk ud for at faae det hæmet, men naar De vare paa et Sted, stak de an paa et andet, hvorved Betienterne bleve utaalmodige og umagede sig nu alvorlig for at gribe nogen, da de i Förstningen kun havde søgt at skræmme dem. Dette blev berettet Cron Prindsen, og han befalede strax et par af sine *Laquaier* at gaac ud, og see til at faae dem til at holde op, ved at foregive, at deres Skyden foruroeligede og forskrækkede Prindsessen. Intet Middel kunde være virksommere eller giøre en hurtigere Virkning; thi ingen Qvarteer efter, at det var bleven bekiendt, var

alting saa stille, som om der ikke var et Menneske i heele Byen.

26 Aar efter forkyndte *Canonerne* paa samme Dag ogsaa Konge Huusets Formeerelse¹⁾, men min Gud, med hvilken Forskiel, ikke engang et Skin af Glæde viiste sig, man maatte snarere have troet, at de forkyndte et Dödsfald end en Födsel, og dog var det den elskede *Lovises* Sönne Daatter, der blev föd og ikke af en Tydsk, men af en Engelsk Prindsesse, et sikkert Beviis, at den Deel Hiertet tager i en Ting, gör det vigtigt eller ligegyldigt for os.

Vil De spørge: Men hvad gjorde da *Lovise* saa elsket? Ved hvilke Begivenheder udmærkede hun sig? Hvad gjorde hun for Land og Rige? Saa veed jeg ingen glimrende Handlinger at anföre, hun kunde lige saa lidet kaldes Landets *Frelserinde*, som dets Plagerinde, hun foretog sig i al den Tiid hun var her *jntet*, og aldeles *jntet* uden hvad hun *burde*. De som kiender og föler dette Ord i sin ganske og nöyeste Bemærkelse, vil maaskee naar De nöye har overvejet det med Henrykkelse bryde ud: Saa har hun været magelös! Ikke i heele Otte Aar foretage sig noget uden hvad hun burde! De dömmet rigtig min Ven, hendes Hengivenhed for Kongen, hendes Omhue for sine Börn, hendes Moderlige Kierlighed for alle hendes Undersaatter fra den störste til den mindste uden Undtagelse var magelös. Den Villighed, hvormed hun i alle Ting underkastede sin Villie Kongens viiste, at hun ikke gav efter for Magten, men af den Vellyst et elskende Hierte nyder ved at takkes sin Elskede. Hvorpaa jeg allene vil anföre Dem et ringe Exempel. Hun var en stor Elsker og Kiender af *Musiquen*,

¹⁾ Louise Augusta f. 1771 † 1843.

og af den Aarsag lod Kongen den *Italienske Opera* komme; og lod et lidet *Theater* bygge til den i Ridder Salen paa *Charlottenborg*¹⁾, han fandt selv liden eller ingen Fornöyelse i den, men kom der dog almindelig om Onsdagen og Fredagen, det der meest mishagede ham ved den, var, at den varede ham for længe, og han gad gjerne gaae til Taffel strax efter Otte, naar han altsaa ikke var med, kom hun gemeenligen et got Stykke for Fem, neppe halv sommetiider, jeg har seet, at de harstukken Lyse Kronerne an i hendes Nærværelse, medens *Symphonien* blev spillet af to *Violiner*, siden de andre ikke vare kommen, og mærkede hun, at det endda ikke forslog, saa havde hun anmærket nogle *Arier*, som skulde springes over for at være paa Slottet Klokken *Otte*, paa det han, som undte hende sin Lyst ikke skulde forstyrres i sin.

Hendes Börn havde hun ideligen om sig, hun afförte dem den besværlige Höyhed, hun lærte dem det söde Faders og Moders Navn, som deres Fader aldrig havde maattet nævne, Hun sögte at aabne deres unge Hierter for Broder og Sösterlig Kierlighed, ved at vænne dem til det fortroelige Du og at kalde hinanden ved Navn uden at lægge Prinds eller Prindsesse til.

Som Landets Moder deede hun sin Kierlighed imellem alle sine Undersaatter, ingen nöd et udmærket Fortrin, og ingen blev anseet med Ligegyldighed. Det er sandt, at ingen kunde roese sig af at have hendes Forbön noget at takke, men ingen fortient Mand kunde heller beklage sig over at en uværdig var ved hendes Gunst bleven ham foretrukken; hun stiftede ikke et eneste Egteskab, men hun hindrede heller ingen for at faae en Yndling forsörget, med et Ord hun blandede sig i Intet uden hvad der tilkom hende, hvorpaa fölgende maae tiene Dem til Beviis:

¹⁾ Den nuværende Figursal.

Hun havde en Kammer Laquai, som hun holdt meget af, og (som) havde været hos hende, siden hun kom herind. Denne kom et par Aar for hendes Död til hende, og bad om hendes Mayestets Forbön til at erholde en Tieneste, som var bleven ledig. Ney; svarede Dronningen, det hverken har jeg gjort eller gör for nogen, enhver har sin Bestemmelse i Verden, min er at föde Dannemark Prindser, og Kongens, ved sine Ministres Hielp at vælge Embeds Mænd, men giv han sin Ansögning ind, og spørges der mig hvordan jeg er fornöyet med ham, saa skal jeg sige hvad hans Forhold har fortient, men meere kan jeg ikke giöre. Kammer Laquaien sögte Tienesten og fik den ikke. Nogen Tiid derefter syntes Dronningen, at han saae nedslaget og bedrövet ud, og spurgte ham om han havde noget Haab om at faae Tienesten? Han svarede: ikke det mindste siden den alt var givet bort. Er han da saa ilde tilfreds med at tiene mig længere, spurgte hun, siden han seer saa nedslaget ud? Han forsikkrede, at han ingen större Lykke vilde önske sig, naar ikke een Omstændighed var. Dronningen vilde vide hvad det var, han vægrede sig derved, men da hun befalede ham at sige det, saa tilstod han, at han var i Gield, og at han allene havde önsket sig Tienesten i Haab om at komme derved ud af den. Hvor stor er Gielden spurgte hun — Næsten 4te hundrede Rigsdaler, Deres Mayestet — Og hvor meget havde han forbedret sig ved at faae Tienesten? — omtrent 200 aarligen. — Derpaa reyste hun sig, gik til sit *Chatoll*, tog fiire hundrede Rigsdalers Sæddeler og flyede ham med de Ord: Der er til Gielden, der ængster ham saa meget, og paa det han aldrig skal komme i den meere, saa skal han faae de 200 som Tienesten bragte meere ind aarligen af min Haand; jeg gör mig en Glæde af at belönne For-

tenester, jeg kiender ingen større Lyksalighed end at kunde giøre glade Ansigter og Hierter, men det maae skee paa min egen Bekostning og ikke paa andres, hvis Omstændigheder maaskee kan være meere trængende, og fölgelig meere Hielp værdige.

Hun besad tillige den sande Gavmildhed, ikke den, der enten ved Skrig eller Raab lader sig bevæge¹⁾ til at give i Flæng, eller og for at faae Roes af mange giver uden at hielpe nogen i den egentligste Forstand, men hun gav allene for at hielpe; som De kan see heraf: Nogle Uger förend hun kom herind, brændte der en Præste Gaard af i Jylland for en fattig Mand, der havde et lidet Kald og Kone med syv Börn. Ilden havde med saadan en Hast greben om sig, at han intet havde faaet ræddet uden dem, Hösten, Qvæg og Boe have var alt sammen gaaet i Löbet. Forsynet med Beviiser og Attester om deres Forhold og Ulykke kom Konen her til Byen for at samle noget til Hielp. Med det samme Tilliids fulde Hierte, som enhver Undersaat bar til Cron Prindsen søgte hun til *Charlottenborg*, men det var en Mandag og han var i *Conseillet*. Hun erkyndigede sig derpaa naar Prindsessen tog ud, og bad Schweitzeren om Tilladelse at staae i Porten og give Prinsessen en Ansøgning. Han torde ikke tillade det, men viiste hende til min Fader; denne torde ikke heller, men da han ikke gierne viiste nogen Trængende af, saa bad han hende bie i sit Kammer, tog hendes Papiirer, gik til Hovmester *Juul*²⁾, foreviste ham Attesterne og spurgte om han vilde tillade at hun maatte levere Prinsessen en Ansøgning. *Juul* læste Papiirene igiennem og sagde: o

¹⁾ Sigter til Guldberg.

²⁾ C. Juul, R. a. D., f. 1706 † 1767.

Ja, min kiere *Biehl* sæt hende ved den nederste *Repose*, maaskee Prinsessen giver hende en Tie Daler, og hun er virkelig trængende. Med dette svar gik han tilbage til Konen, sagde hende til hvad Tid Prinsessen kiörte til Slottet og at hun skulde gaae til hans Kammer, da han vilde viise hende Stedet hvor hun skulde bie paa Prinsessen. Hun kom, han viiste hende hvor hun skulde staae, og i det Prinsessen kom ned af Trappen, kastede hun sig paa Knæe for hende og bad om Hielp. Med større Hurtighed end hun havde knælet kastede den Engle *Lovise* sig over hende og reiste hende op, hvorved hun tillige spurgte, hvad hun sagde; thi Konen talede Dansk. *Iuul* sagde hende det, og hvad Ulykke der var mödt hende. Stakkels, beklagelige Kone, sagde Prinsessen med Taarene i Öynene, gaae i Morgen Formiddag til Hovmesteren og lad ham betale hende hundrede Rdl. paa mine Vegne. Konen forstod Prinsessen ligesaa lidet, som hun hende, men da hun merkede det og saae *Iuul* blegne maatte hun venteligen frygte, at han vilde formindske Summen, (og) bad min Fader, at han vilde sige hende det paa Dansk, hvad hun havde sagt. han gjorde det meget villig, og Konens Glæde kan De forestille Dem, der fik saa meget af hende, som hun neppe havde ventet sig af det heele Kongelige Huus; thi hverken *Christian* den 6te eller *Sophie Magdalene* vare meget beröimte for deres Gavmildhed. For nu at være vis paa at Befalningen blev efterlevet sagde hun til min Fader om han ikke vilde være tilstæde naar hun hentede Pengene, og ifald hun ikke kunde skrive da at qvittere paa hendes Vegne for de hundrede Rdl. Det Ord hundrede Rdl. gjorde samme Virkning hos *Iuul*, som det Ord *sans Dote* hos *Molieres Harpagon*, han kunde ikke bare sig for at igientage 100 Rd. Ja, synes Dem, *Mons: Iuul* sagde hun

med et skielmsk Smil, at det ikke er nok, saa læg lige saa meget til, som Dem lyster. Nok! Deres Kongelige Höyhed, svarede han, 20 Daler havde været meget rigelig. Ney; deri tager De feyl, sagde hun, naar man kan og vil hielpe, saa maae det skee med en rund og ikke karrig Haand, ellers drager det kun en Hinde over Saaret, men det læger ikke. Hun maatte enten have sagt Cron Prindsen hvor misfornöyet hun havde giort *Iuul*, eller denne Klaget sin Nöd for *Moltke*, og han igien sagt Prindsen det; thi om Morgenen der (efter) sagde *Moltke* til min Fader, at naar Præste Konen kom, der skulde hente sine 100 Rdl. hos *Iuul*, saa maatte han bringe hende til ham, siden Cron Prindsen havde givet hende lige saa meget. Efter den Tiid vilde *Iuul* ikke tillade noget Menneske at flye Ansögninger til Prinsessen og omtrent en Maanedes Tid derefter spurgte hun min Fader i Haugen, om der ingen havde været siden for at begiere Hielp hos hende. Han sagde hende Befalningen han havde faaet af *Iuul*, og hun bad ham derpaa, at naar, der kom nogen, der virkelig trængte til Hielp, saa maatte han viise dem til Cammer Fruen, som han og saa gjorde, og ingen gik trösteslös fra hende.

De vil maaskee forundre Dem over hvor hendes Casse kunde holde den store Gavmildhed ud, men for det förste fik hun store Haand Penge aarligen fra sin Fader og dernæst bestod hendes Udgifter for den störste Deel i det, hun gav bort. Det bör forekomme Dem utroeligt naar jeg forsikkrer Dem, at hendes Regninger for Pynt og Klæder ikke belöb sig i de 8te Aar Dannemark eyede dette Kle nodie, saa höyt, som *Sophie Magdalenes* i otte Maaneder. Jeg saae hende den sidste Gang hun var ude i den samme Kiøle, som jeg saae hende i Dagen efter hendes Indtog, og hendes Skrædder, som tillige var min, har forsikkret

mig, at han i den og to andre havde tree Gange maattet fælde Stykker under Armene, siden hun ikke casserede dem fordi de passede hende saa vel. I al den Tid hun var her, blev Moden een og den samme. Hendes Haar havde den samme *Frisure* og hendes Klæ(der) det samme Snit, Kongen var heri sindet, som hun, jeg veed næsten aldrig at have seet (ham) i andet end en simpel brun eller graae Kiøle med en blank Knap og i Mundering, og da han døde var hans Garderobe i en saadan maver Tilstand, at De for at faae en Klædning at lægge paa *Rosenborg* maatte tage hans Brudgoms Klædning med *Lovise*, som han havde taget fra saa ofte han efter den Tiid, havde sat ud af Garderoben.

Hvor virksomme elskede Kongelige Personers Exempler ere, saae man den Tiid; det faldt aldrig nogen ind, at viise sin Indbildnings Kraft enten i Hoved Tøyer eller Garneringer, enhver søgte en Ære i det, der er en Skam nu, i at have havt sine Klæder i mange Aar, dog har jeg lagt Mærke til, at det stærke Kiøn heri følger det svage, og retter sig langt meere efter det end noget andet; thi saa snart var ikke *Iuliane Marie* kommen förend alting fik et andet Udseende, i det mindste hver halve Aar fik Fruentimmerne en nye *Coeffure*, Klæderne bleve lige saa ofte forandrede, og paa mange forskellige Maader behængte med Lapper, som jeg gav Navn af Daarligheds Flag, og Mandfolkene fulgte dem troelig efter endskiönt Kongen blev sin Mode og sin Tarvelighed troe.

Men for at komme til *Lovise* igien, saa vandt endog hendes Betientere ved hendes Sparsomhed i Klæder; thi i stæden for at cassere aarligen i sin Garderobe prægtige og kostbare Ting, som de ikke kunde bruge og fik lidet eller jntet for imod hvad det havde kostet, naar de solgte

det, saa brugte hun den Maade at lade hente heele Stykker Silketøy paa *Magasinet*¹⁾, som de fik, Holsteenske Kniplinger og Lærreder ligesaa, der blev deelt imellem Kammer Betienterne hvert Aar, men meere og mindre alt eftersom hun (havde) havt deres Opvartning nödig. De fik altsaa meere Nyt af hendes Haand end de kunde kiöbt sig for Pengene de havde faact for det aflagde, Dronningen beholdt sine Klæder og *Points*²⁾, *Fabriquerne* blev Vahre qvit, og Hoffet ikke opfyldt med *Contrabander*.

Da hendes heele Liv var den huuslige og godgiörende Huusmoders, saa var det eene Aar det andet saa ligt at jeg allene maatte fortælle Dem de samme Handlinger med nogle forändrede Omstændigheder, jeg vil derfor forlade hende indtil den ulykkeligste Tids Punct for Dannemark kommer, den hvori det mistede hende, et Tab, hvorfra efter al Sandsynlighed, alle de Ulykker det har sukket under siden, har sit Udspring.

De har seet, at den kiere *Friderich* elskede sin *Lovise* inderlig, men da man den Tid ikke kiendte den smeltende Fölsomhed, der kunde foröde heele og halve Dage paa at fordybe sig i Betragtninger over en Ende Baand, eller en vissen Blomst, og hans Kierlighed desuden ikke meere var den haabende og uvisse, men den trygge og besiddende, saa kunde den heller ikke opfylde al hans Tid. Naar de par Tiimer paa de to Dage om Ugen var forbie, hvori der var *Conseil*, saa vare alle de övrige hans, og han havde ingen anden *Resoursse* imod Kiedsomheden end Jagten og hans Dreyer Bænk. Den förste var hans Hoved Forlystelse, og han nöd den ikke allene heele Sommeren igiennem

¹⁾ Om det almindelige Magazin jävnfor Holst: Kjøbenhavn og Kongerigets Kjøbstæder for omtrent 100 Aar siden S. 72.

²⁾ syede Kniplinger.

naar han laae paa Jægerspriis, men endog efter at de vare komne fra Landet tog han hver Mandag Eftermiddag, saa længe Aarets Tid tillod det, til Jægerspriis paa Jagt; og kom igien Onsdag Eftermiddag; disse Reyser lagde paa meere end een Maade Grundvolden til hans tiilige Död og Landets Vanhæld; thi saa længe Sommeren varede, deede *Lovise* bestandig denne Forlystelse med ham, og for at skaane hende, skaanede han sig selv, men nu han var allene, overgav han sig til denne Tilböyelighed med al den Voldsomhed, der ligger i et fyrigt og muntert Temperament, hvis Villie ikke er underkastet nogens. Den Uforsigtighed hvor med han satte sit Liv og Helbred i vove, som saa manges Vel beroede paa var ikke den eneste farlige Følge disse Reyser havde; thi da de gemeenligen varede til hen i *Januari* Maaned, saa var Aftenerne de længste, mørkeste og ubehageligste. Alt det andre unge Prindser i lige Tilfælde kunde taget sin Tilflugt til var ham ubekiendt, Dandse havde han aldrig lært; Kort kiendte han neppe; de skiønne Videnskaber og Kunster vare noget ganske fremmet for ham, hvad kunde han altsaa gribe til, uden allene til det Middel, som heele Landet betiente sig af, at hylde *Bachus* i nogle Tiimer med høy Röst og Glasset i Haanden. Desværre for ham og os, blev Ædruelighed i den Tiid meere anseet, som en qvindagtig Skröbelighed end en Dyd, naar man ret vilde roese nogen, som en Mand, saa sagde man: Han er Karl for at stikke sine 8te til tie Flasker hos sig, uden at Farven i hans Ansigt forandres. De troer maaskee, at jeg for at besmykke den tilbedede *Friderichs* Feyl overdriver det, men jeg forsikkrer Dem ved alt det helligt er, at det er den reene Sandhed, og der er mange, som kan vidne det med mig. Jeg spiiste engang i Sælskab med

*General Major Römling*¹⁾ fra Norge, der udbad sig det som en Gunst hos Værten ikke at nøde ham til at drikke, som ham ogsaa blev lovet, og til den Ende hans Flaske sat ved Siden af ham, at han kunde skienke saa lidet og meget, som han vilde. Han gjorde og saa, og naar Flasken var tom, blev der sat en fuld hen, men ved hver Flaske han fik puttede han Proppen i Lommen. Da vi vare komne fra Bordet, spurgte Verten ham, af hvad Aarsag han havde taget Propperne til sig? Det skal jeg sige Dem, svarede han; jeg skal et Steds hen i Aften, hvor der drikkes meget stærk, jeg vilde altsaa skaane mig til Middag, og for at være vis paa det, vilde jeg holde Regning over hvad jeg drak, og jeg har heller ikke meere end 8te Propper, som han derpaa tog op og lagde paa Bordet. Hvad tykkes Dem vel om dette Beviis paa *Sobreté*, kun at drikke 8te Flasker til et Maaltid for at belave sig paa at drikke stærk om Aftenen?

I hvor strænge end *Christian* den 6tes Sæder vare, saa drak han dog sine 4te til 5 Flasker *burgunder* Viin hver Dag. Hertugen af *W(ürttemberg)* drak som en Tydsker, og da han tillige var en ivrig læger, saa gjorde han næsten alletider Cron Prindsen Sælskab paa Jagten. Ungdom og Viisdom følges sielden ad, det er ikke Overlægs og Eftertankens Alder, hvad Under da at en ung og fyrig Prinds, ukiendt med al anden Tidsfordriv søgte en Ære, saa vel som andre, i at kunde drikke sin Mand under Bordet. Foruden disse Jagt *Tourer* var der endnu en Omstændighed, som gav

---

¹⁾ Enten R. W. v. Romeling, Chef for det 1ste Smaalehnske Infanteri-Regiment, siden Generallicutenant og Commandant i Fredrikstad, † 1776; eller J. C. v. Romeling, Chef for det ene norske geworbne Inf. Reg., † 1756.

Anledning til deslige Samqvem; den kiere *Lovise* kom baade i Aaret (17)45^{ve} og 46^{ve} i Barselseng i *Julii* Maaned og da de Tiders *etiquette* indsluttede hende en Maaned for og 5(?) Uger efter hendes Nedkomst i sit Gemak, saa maatte han ikke allene tilbringe den beste Tiid af Aaret i Byen, men han var endog berövet hendes Sælskab, uden naar han imellem Taffelet kunde være nogle Tiimer hos hende. Hvad var naturligere end at ønske sig at nyde Aften Luften i det Grønne: i *Charlottenborg* Hauge var en deylig Grotte med kiörende Vandspring, foruden den Behagelighed Stedet kunde have i sig selv, elskede han *Charlottenborg* lige indtil Navnet, endnu den sidste Gang han var der, sagde han i det han gik op af Trappen: jeg kommer her aldrig uden at erindre mig med Fornöyelse, at jeg har nydt de lyksaligste Öyeblik af mit Liv her. Han spiiste altsaa i den benævnte Tiid almindeligen to Aftener om Ugen der, og Sælskabet bestod foruden hans *Cavallierer* af Hertugen af *W(ürtemberg)* gamle *General Majorer* og *Oberster*, der alle drak, som Svampe, og havde det ikke været ham en uaftvættelig Skam at svige saa mange brave Folk i saa hæderlig en Kamp?

Förend *Lovise* kom i Kirke efter sin förste Prinsesse, döde *Christian* den 6te og i *Salomons* Alder tog han *Scepteret*, og förte det med *Salomons* Viisdom. Han viiste den sandeste Agt og Ærbödighed for sin Faders Minde, ingen af hans Indretninger bleve kuldkastede, men allene forbedrede, jngen blev sit Embede frataget, men hvor Posterne maatte forandres, skeedte det altiid paa den Maade, at de Afgaaende syntes at finde Fordeel derved; alle de, som hans Faders Hævngierrighed havde ladet svælte, vare de förste, der bleve befordrede, men det störste Beviis paa hans Ærbödighed for hvad hans Fader havde giort, var

det: at uagtet han ved Dronning *Anne Sophies* Død havde forenet sine Bønner med Prindsesse *Charlotta Amalias*, om at lade Hævnen ophøre med Døden, og give hende en Begravelse, der var *Friderich* den Fierdes Enke værdig, uden at hans Fader vilde lade sig bevæge, saa lod han det dog blive, som det var, efter at han kom til Regieringen.

For hans Moders mange Slægtninge rensede han Landet paa en Maade, der var Landsfaderen og Menneskevennen værdig. Da Listerne paa hvad enhver havde nydt, kom op, lod han dem kalde til sig, og sagde enhver i sær hvad Indkomster hans *Charge* var reglementeret for, spurgte Dem om de for denne Løn vilde blive i hans Tieneste, saa vilde han ansee det for en stor Lykke, men da Landets Omstændigheder ikke taalede, at udbetale Dem, hvad de hidindtil havde havt meere, saa vilde han sætte det i deres eget Velbehag. Men da det der blev dem betaget udgiorde meere end to tredie Deelen af hvad de havde, saa betakkede de fleeste sig for den dem tilbudne Naade, (og) forføyede sig som snarest af Landet, til Undersaatternes store Glæde.

Det var ikke allene deres Pung, men ogsaa deres Stolthed som ingen indskrænkelse kunde taale; de saa kaldte Prindser af Blodet, saasom Hertugerne af Sönderborg, Glücksborg og *Plöen* havde under *Christian* den 6tes heele Regierings Tid ikke været ved Hoffet, siden de ikke vilde gaae under Margreven, men da de bleve kaldte til hans Begravelse indfandt De sig, om de kom paa Vilkaar, heller om de forlode dem paa Kongens Retfærdighed kan jeg ikke sige. Hertugen af Sönderborg kom nogle Dage for Margreven og spiiste den første *Cour* Dag ved Kongens Taffel. Da der var *Cour* igien var *Margreven* der, som kom til Kongens Taffel, og Hertugen gik til *Marchals*

Taffelet, men da *Margreven* derpaa næste Gang blev ansagt til det, fik han Næse Blod og befandt sig ikke vel meere næsten i al den Tiid han var her. Da *regalierne* skulde lægges ved Kongens Kiste reyste der sig en nye Stridighed, Hertugen af *Württemberg* paastod, at han som var af et langt ældre regierende Huus en(d) nogen af de Holsteenske Hertuger vilde bære Cronen, men Kongen svarede ham ganske kort, at de, som stammede ned fra en Dansk Konge, ved denne Begivenhed vare de nærmeste og meest berettigede, men dersom han troede sin Ære fornærmet derved, saa stod det i hans eget Behag, om han vilde viise denne Pligt imod hans Konge og Ven heller ey, hvorpaa han beqvemmede sig til at bære Sværdet.

Det syntes som om Himlen havde udøst al sin Velsignelse over Landet ved den nye Regiering, det var de ønskeligste og beste Tiider, overalt og i alle Stænder fandt man glade og fornøyede Ansigter, og da det ikke meere var et Guds-frygtigheds Tegn at hænge med Hovedet, saa[e] begyndte Halsen at blive lige paa de fleeste. Det første Skaar der skeedte i Glæden var Cron Prindsen Död¹⁾, men da Dronningen var høy frugtsommelig saa haabede de at see Tabet snart erstattet, men dette Haab blev først opfyldt halvandet Aar efter, da vor nu regierende Konge blev fød²⁾. Da Undersaatternes Kierlighed var voxen dagligen for Deres Konge, saa begriber De ogsaa let hvor gladelig Cron Prindsen blev imodtagen, i sær da Kongens Glæde derover saaes tydeligen i hans Ansigt.

Det første Sörge Tiiden for den höysalige Konge var forbie fik alting et andet Udseende, Der blev *Opera* og

---

¹⁾ 3 Juni 1747.

²⁾ 29 Jan. 1749.

danske *Comedier*, man trængte nu ikke meere til Flasken for at faae Ende paa Tiden, og den afskyelige Drikke Lyst tog merkeligen af. Det første Kongen var bleven gift havde hans Fader tilladt, at der om Tirsdagen og Torsdagen var *Apartement* ved hans Hof, men ingen Dands, og uagtet alle hans Bønner kunde han aldrig bringe det dertil, at hans Søster Prinsesse *Lovise* maatte komme der. Da han var bleven Konge kunde han ikke nægte Enke Dronningen at beholde sin Daatter hos sig, men han forkyndte hende tillige, at Prinsessen skulde for Fremtiden være hans Gemals Sælskabs Søster i alle hendes Forlystelser. Alle Udflugter hialp ikke, det maatte skee, og til den Ende fik Dandse mesteren sine bestemte Tiimer om Dagen, og et par Damer blev det overdragen at lære hende de brugelige *Commerce* Spill.

Med hvilken Glæde Prinsessen lagde Sorgen af for sin Fader kan man let indsee naar man forestiller sig en ung Pige omringet af lutter gamle, hæslege og stive Damer; hvis Andagt yttrede sig i hver et Ord og hver en Mine, som fordömte det mindste skiemtende Ord som den groveste Last, og stod nu paa Nippet at ombytte deres Sælskab med en Engels i Jordisk Skikkelse, og i det tillige nyde alle muelige Forlystelser. Havde denne Forandring skeedt noget før, saa maaskee hendes Broder var bleven befriet fra en stor Krænkelse; thi da den idelige Beden og Læsen faldt hende alt for Kiedsommelig, saa fandt hun Leylighed at *familiarisere* sig lidet for meget med *Pagerne* og de yngre Kammerjunkere. Hun var vild som en Kat, og fölgelig uforsigtig i høyeste Grad, hvorfor ogsaa et par, der havde Fornuft nok til at indsee, hvor farlig Følgerne kunde blive trak sig i Tide tilbage, saa at hun maatte see sig om efter nogen til at besætte Pladsen med.

I Aaret (17)48^{ve} gik Kongen til Norge, og da Drikke Sygen herskede der endnu med største Magt, saa begriber De selv, at Kongen vilde glæde sine troe Undersaatter ved at viise dem, at han var Mand for at bære sin Flaske. I medens han viiste sig som en Helt paa denne Bane, værdig at bekrandses med Vedbender; Kiededes hans Söster overmaade paa *Hirschholm*. Hun havde nyelig faaet en Fröken *Alefeldt*¹⁾, der just ikke var meget ung, men dog den yngste Hof *Dame* hun havde haft, og blev derfor meget fortroelig med hende. Hun havde en Broder, der var *Capitain* i det Regiment, som nu hedder Kongens og *Cammer* Junker tillige. Da Kongens Fraværelse befriede ham fra Opvarnting, saa tilbragte han det meeste af Sommeren hos sin Söster, og blev ved den Leylighed meget vel bekiendt med Prinsessen. Hvad han var for en dum og opblæst Giek, kan De slutte deraf, at han gjorde Regning paa at ægte Prinsessen; hans Söster var den Fortroelige i denne Handel. Hendes *Cammer* var Samlings Stedet for de Forelskede, og hvad enten deres Öyekast og Adfærd röbede dem eller det skeedte ved hans Formastelse, saa blev Kongen opmærksom. Man sagde, at han havde skreven een af af hans Venner til, at han stod paa Nippet at giöre den største og utroeligste Lykke; at Kongens Syster havde forelsket sig i ham, at De havde svoret hinanden evig Troeskab, og at alting allene beroede paa, at hendes Kierlighed til ham bragte hende saa vidt, at hun blev frugt-sommelig; thi saa forbandt Kongens Ære ham til at samtykke Egteskabet, og giöre ham enten til Statholder i Norge eller Holsteen. Denne Fortroelighed var den gode Mand meget ubehagelig, han sluttede saa, at dersom der

---

¹⁾ Marie Elisabeth v. Ahlefeldt.

var intet om, saa var hans Fætter saa afsindig, at han burde indesperres, og var han ved sine Fem Sind, saa var Sagen af slig en Beskaffenhed, at det kunde drage hans Undergang efter sig om han blev anseet som Medvider, og hans Fætters Fortroelige, hvorfor han greb til den Slutning at sende Brevet til *M(oltke)* og overlade det til ham, hvad Brug han vilde giøre af det. For denne Beretnings Vished staaer jeg ikke inde, men vel for, at hvad han lod sig dagligen forlyde med hos sine Kammerater, gjorde det meget troeværdigt, at han var Nar nok til at skrive saadan et Brev. En Fredag havde han sin sidste Opvartning, og man paastod, at Kongen før Taffelet havde talt til ham med sin sædvanlige Mildhed, men efter Taffelet havde Forbittrelsen staaet tegnet i hans Öye, naar det faldt paa *Alefeldt*. Jeg saa dem om Aftenen paa *Operaen*, da *Cavallierene* kom ind og bukkede for *Logen* gjorde Kongen et Ansigt til dem, hvorved jeg skiælvede, Han, som ellers talede bestandig med dem, som stode uden for *Logen*, aabnede den Aften neppe sin Mund, Dronningen var meget alvorlig, og Prinsessen saae snart paa den ene og snart paa den Anden, ligesom hun søgte deraf at faae Underretning om noget, som hun ikke begreb. Da Taffelet var til Ende og Capitain *Detharding* efter de Tiiders Brug ventede i Forgemakket at *Oberhof Marchallen* skulde komme ud og sige ham, om Kongen havde noget at befale, kom *M(oltke)* ud og kaldte ham ind til Kongen. Denne befalede ham at tage to *Grenadierer* af Vagten med sig, forkynde Cammer Junker *Alefeldt* Arrest, forsegle alle hans Papiirer i hans Paasyn, og naar det var giort, da at levere *Alefeldt* paa Hovedvagten, og bringe alle Papiirene til ham. *Alefeldts* Tunge havde været saa uforsigtig, at *Detharding* ikke tvivlede om hans Brøde, men han maatte adlyde

og satte sig med sine to Mand i en Hyre Vogn. Da de holdt uden for *Alefeldts* Huus var Klokken halv Tolv; alle Dörene ilkket, og de maatte ringe paa. *Alefeldt* lukkede derpaa Vinduet op og spurgte hvem der var? *Detharding* i den Tanke; som han selv har sagt mig, at io mindre Beviiser han bragte Kongen, io bedre tiende han ham, vilde ikke lade nogen af sine Folk svare, men svarede selv: det er mig, der skal tale med Dem Herr Kammer Junker. Han havde om Aftenen spiist med ham i Rosen fölgelig vidste han, at han havde Vagt, han kunde altsaa let slutte, at hans Komme ikke meget godt kunde betyde, men i steden for at benytte sig af den Advarsel han gav ham ved at give sig tilkiende, og i mueligste Hurtighed at putte alle fordægtige Papiirer i Kakkellovnen, saa var han saa taabelig, at lade et Brev, som han skrev paa endog blive liggende og gik lige fra Vinduet hen at lukke op. Da *Detharding* forkyndte ham sin *Ordre*, vilde han tage Papiiret han skrev paa til sig, Men *Detharding* hindrede ham deri, og sagde: det skulde De gjort för, nu er det för sildig. Da han altsaa havde overleveret ham til Hoved Vagts *Capitainen*, bragte han Kongen Papiirene, og da Foraaret kom blev han bragt til *Munkholm* i Forvaring. Men da Kongen formodentligen fandt Aarsag til at frygte, at det maatte gaae saa med fleere, saa blev hun samme Höst gift¹⁾; og efter at hun havde været noget borte blev hans Fængsel meget formildet. Hun döde 56 hvorpaa han ikke allene blev sat i Frihed igien, men fik endog Levebröd og blev *Commandant* paa Helgoland²⁾.

¹⁾ Oct. 1749 med Ernst Frid. Carl af Sachsen Hildburghausen. † 8 Aug 1756.

²⁾ Bendix von Ahlefeldt, Capitain og siden Major i Infanteriet, blev allerede 1753 *Commandant* paa Helgoland; senere blev han Landraad i Uetersen, hvor han endnu var 1771.

Beste nu er jeg træt af at skrive, men Fortsættelsen skal følge. — — —

den 1ste Martii 84.

Alle de urimelige Historier der bleve opfundne i Anledning af den Begivenhed jeg endte med i mit forrige ere utroelige og ubegribelige, og da De synes at finde Behag i at vide alt, saa vil jeg fortælle Dem det besynderligste af disse Eventyrer. Der kom en Nat Klokken Tolv to *Masquerede* Personer til en Jorde Moder, som tvert mod *Masquers* Brug havde dragne Kaarder i Haanden: een af dem sagde hende, at der var en Person, som havde hendes Hielp nödig, hun maatte derfor strax følges med dem, men med forbundne Öyne, og hendes Möye skulde blive godt betalt. Hun gjorde adskillige Indvendninger, men det var Karle, der vilde have deres Villie frem, De forbandt hende Öynene, sadte hende i Vognen, de selv med, og derpaa gik det i fulde fiire Spring. De havde kiört en lang Tiid, og saa vidt som hun kunde mærke uden for Byen, da Vognen holdt stille, hun taget ud af den, fört igiennem mange Værelser, indtil man omsider löste hende fra Öynene, saa hun kunde see sig om, og befandt sig i et meget prægtig Gemak. En af hendes Ledsagere flöytede derpaa med Munden, en anden Dör blev aabnet, hun befalet at gaae derind og Dören slaget i Laas efter hende. Dette Værelse var endnu prægtigere end det forrige, næsten en Favn Ved brændte paa en Camin, der hang en stor Lyse Crone med brændende Lys i, Paa en Seng der stod i det eene Hiörne, laae et ganske hvid klædt Fruentimmer med en sort *Masque* for Ansigtet, der gav sig meget ynkelig, og en lille, men bredskuldret Mand, med ligesaadan en *Masque* gik med stærke Skridt op og ned af Gulvet. I det hun kom ind, pegede han, uden at sige et Ord, hen

til Sengen, hun adlydede, og efter nogle Tiimers Forløb bragte hun en Daatter til Verden. Medens hun hialp den Forløste i Sengen, holdt denne bestandig Öye med ham, som gik op og ned, og imellemstunder kastede nogle forbittrede Öyekast til den Nyefödde. Da Jordmoderen var færdig med Barselkonen krævede hun noget til Barnet, hvorpaa han, som gik i Stuen, tog det og slængte det paa(?) Caminen, i det han greb efter det, raabte Moderen: skaan det Grumme, det er dit eget Blod, og dræb heller mig! Det havde Du fortient sagde han, gik ud, og vinkede Jordmoderen at følge efter ham, hvorpaa hun fik en Pung med *Ducater*, og blev bragt hjem paa samme Maade, som hun blev hentet. Til Tröst og Opbyggelse for Dem har jeg just ikke anført den hærliche Fortæling, men for at viise Dem, at om man endog paa den Tiid fandt Fornöyelse i at lyve saa vel, som nu, saa kan man dog ikke nægte vore Tiider den Roes, at de giör det finere, og med meere Sandsynlighed i Omstændighederne.

I Oct. (17)49te var *Jubilæum* for Regieringens Tiltrædelse af den Oldenborgske Stamme, og man kan med Sandhed sige, at Indbyggerne *Jubilerede* over at finde en nye Leylighed til at lægge deres Kierlighed for Dagen, og det Fremmede saa vel som Indfödde. Den spanske Ministers *Marquis Puertos Illumination* kostede ham henimod 4000de Rdl. *Magistratens* for Raadhuuset og Kiöbmændenes ved Börsen var endnu langt kostbarere, og enhver i sær stræbede til lige at udmærke sig i sit eget Huus; den anden af disse Höytids Dage vilde Kongen lægge Grundstenen til *Friderichs Kirke*, og Borgerne blev befalet at paradere ved den Leylighed. De saa kaldte Frieskyttere¹⁾ ved hver Compagnie bad om Tilladelse, at lade sig giöre som en Art *Uniform*

¹⁾ Vistnok det Samme som Skarpskytter.

efter Fahnens Farve, med Sölv eller Guld paa, som ikke allene blev dem bevilget, men Kongen skrev af egen Drift paa Ansögningen, at det end ydørmeere skulde være dem forundt, at bære den ved eget og Famillie Bryllupper, saa vel som alle offendtlige Höytideligheder. De smukkeste og udsögteste Borger *Compagnier* stode paa Kongens Nye Torv, da Kongen kom tilbage fra Steenens Læggelse lod han sin Vogn holde det förste han kom af Store Kongens Gade, steg af, gik alle Raderne igiennem, besaae Mand for Mand; taledede med saa mange, som han kunde, og da han var til Ende dermed, sagde han meget höyt: «Hvilken Fiendes Magt skulde jeg ikke kunde trodse, ved saa kiekke Mænds bekiendte Troeskab og deres udmærkede Kierlighed for mig og mit Huus, dog skal jeg stræbe at vaage saaledes til deres Vel og Sikkerhed, at de stedse kan viise mig den ved glædelige Leyligheder.»

Den Aften var *Opera*, alle Frieskytterne og *Officierne* bleve sendt *par terre* Billetter med den Befalning, at tage deres Plads rundt om *Logen*, hvor ellers Ministrene stode, og heele Skuespillet igiennem taledede Kongen snart med den eene, snart med den anden af dem. Alle tre Aftener efter Taffelet kiörte Dronningen og Kongen reed for at besee *Illuminationerne*, det ved Raadhuset forestillede et *chinesisk* Tempel og var meget kunstig indrettet, uagtet Dronningen var höy frugtsommelig med Prinsesse *Lovise*, steg hun dog af for at besee alleting, og da hendes store *Panier*¹⁾ var hende i Veyen, gik hun ind paa Raadstuen, lod een af Damerne tage det af hæftede Kiolen op med Naale og gik heele Tempelet igiennem med sin korte Underklokke.

---

¹⁾ Fiskebensskjört.

Jeg anfører Dem ikke dette som Fortienester, men som et Beviis paa, at gamle Folk kan fornøye sig lige saa meget over Korthuuse, som Börn; thi dette Forhold, som i Fornuftens Öye ikke engang kunde kræve Opmærksomhed gjorde saa dan en Virkning hos Borgerne, at om Kongen havde forlangt alt hvad De eyede og havde, saa var de med Glæde gaaet nøgne fra Huus og Hiem for hans Skyld. Men denne deres udviiste Henrykkelse over hans Nærværelse blev baade ham og dem skadelig; thi han, som sadte sin sande Lyksalighed i at være elsket, blev derved bevæget til at søge sine Borgeres Sælskab ved alle Begivenheder han kunde, saasom Fugle Skydningen, *Asiatiske* Vahres Beskuelse, Skibes Udløb fra *Biörns*¹⁾ Plads og deslige, og ved alle disse Leyligheder blev overmaade stærk drukken.

I *Augusti* Maaned (17)50 var han i stor Livs Fare paa *Amager*, og havde den Høyeste den Gang ikke holdt sin beskiermende Haand over ham var sikkert ingen Konge nogensinde bleven saa hæftig og almindeligen begrædt, og endskiöndt det ikke feyler, at Tildragelsen maae være Dem bekiendt, vil jeg dog igientage den. En *Capitain Streuben*, som *informerede Cadetterne* i *Fortification* og *Artillerie* opfandt en *Canon*, som i nogle Minuter kunde lades og affyres mangfoldige Gange; det blev holdt for utroeligt, adskillige Pröver bleve anstillede og gik lykkelige og vel af. Nu plagede han *Mol(tke)* Dag og Nat for at naae den Lykke, at viise sin Kunst i Kongens Paasyn, det blev ham bevilget, et Bræde Huus slaget sammen paa *Amager*, og uagtet mange af hans Venner bade ham at betiene sig af

---

¹⁾ Agent Andreas Björn eiede flere Skibsværfter og drev stor Handel. Björns Plads = Wilders.

gamle erfarne *Artillerister* til Haandlangere, saa vilde han dog endelig betiene sig af *Cadetter* dertil, hvad enten det saa var, at han var sig meere Lydighed ventende af dem, eller han haabede, at det skulde blive et Middel til deres Lykke, saa udvalgte han sine Yndlinger blandt sine *Scholarer*, tre smukke og haabefulde Mennesker. Kongen kom¹⁾, Uhret blev holdt for Kongen, og Pröven begyndte lykkelig og vel, men da den var noget meere end halv forbie, og den ene *Cadet* skal omskifte Luntten med Vidskeren, kaster han i Hurtighed den brændende Lunte saa uforsigtig af Haanden, at den falder i den nærmeste Pulver Karre, og Virkningen deraf begriber De let, Taget rög af og med det *Cadetten*, som den, der var Karren nærmest. Hvor Kongen var at faae at see, var sikkert stedse en 1000de Mennesker forsamlede, de hörer Knallet, seer en græsselig Rög og Damp og i den et Menneske med sölv eller Guld paa Klæderne. Frygt og Kierlighed indskyder dem strax, at det er deres Konge, som havde Generals Mundering paa, Luften opfyldes med Jammer Skrig, Garden der havde fulgt med ham trænger med oplöftede Sabler ind for at *Massacrere* alle de der vare i Huset. Kongen med afbrændt Haar paa den eene Side, og uden Strömpe paa det Been, maae löbe ind i Hoben og raabe til den: Værer roelige, mine Börn, den Almægtige har bevaret mig, jeg er frisk og vel. Nu stod han næsten ligesaa stor Fare for at qvæles af Kierlighed, som han havde været i for at flyve i Luften ved Uforsigtighed, enhver trængte til, enhver vilde see ham, og han havde Möye med at naae sin Vogn. Knallet var bleven hört i

---

¹⁾ 6te August 1750. I Badens Frederik den Femtes Regjeringsaarbog kaldes Capitainen Steuben, ikke Streuben.

Byen, og den Angst og Forskrækkelse det forvoldte er ubeskriveligt, enhver slap sin Forretning, jilede af fulde Kræfter til *Amager* for enten at faae Stadfæstelse eller med egne Öyne at blive overbeviiste om det Modsadte. Folke mængden, der mödte ham var saa stor, at Hæstene maatte ofte standse, deres Angst bemestrede sig, saa aldeles deres Ærbödighed, at de holdt Hestene, og raabte: Vi maae see, vi skal see om vi endnu har vor kiere, vor gode Konge! og der vare dem, som gik saa vidt, at de stödde Heydukkerne til Side, sprang op paa Vogn trinnet for at see om han var ubeskadiget. I stæden for at fornærmes over denne Dristighnd trak den Taarene i hans Öye, og han gav dem de kierligste Forsikringer om, at han var frisk og vel. Uagtet han maatte tilbringe nogle Tiimer paa denne Vey, saa kom han dog ikke saa snart paa Slottet, förend han föyede Anstalter til de to andre forbrændte *Cadeters* Frelse. Liv *Medici* og *Chirurgi* bleve sendte dem med Befalning, at anvende den samme Fliid, som om det var ham selv, og da de bragte ham den Beretning, at de vare uden Redning, bad han dem, ikke at skaane de kostbareste Midler der allene kunde forskaffe dem Lindring i deres Smerter. Da de döde, erkyndigede han sig om hvem deres nærmeste Paarörende vare, og da ham blev sagt, at den eene havde en Broder og den anden en Söster, gav han dem en aarlig Pension paa 200de Rdl. til at erstatte dem Forliiset af den Understöttelse, de med Tiiden kunde ventet sig af disse unge haabefulde Mennesker.

Det som nu følger vil uden Tvivl overbeviise Dem, min Beste, at jeg hverken har været partiisk eller overdrevet Tingene i mindste Maade, men for at giöre Beretningen saa fuldstændigt som mueligt maae jeg gaae tilbage i Tiiden.

De offendtlige Forlystelser toge efter Sörge Aaret ikke saa snart deres Begyndelse förend adskillige af Byens Skiönheders Forhold viiste, at de af Kongens tindrende Öyne og Mundterhed sluttede sig til, at han ikke var föleslös i henseende til det smukke Kiön, og at han, ifald hans Valg faldt paa nogen af dem, ikke vilde faae Aarsag til at beklage sig over Grumhed. Iblandt disse udmærkede sig dog den nærværende Fru C. R. *Hersleb*¹⁾ og den bekiendte Frue *Agerskow* sig allermeest. Det artigste herved var det, at disse to ved alle Leyligheder holdt sig op over hinandens Forhold og Hensigten de derved lagde for Dagen, og dog ved alle Leyligheder gjorde sig öyensynlig Umage for at tage Priisen fra hinanden i at giöre dem meest kiendelige og forstaaelige; hvori Frue *Agerskow* dog beholdt Overhaanden. Da Gallerierne²⁾ snart bleve fyldte, siden Rummet var meget lille, saa toge de Fruentimmere, som ingen Plads meere kunde faae paa mellemste Gallerie, sig den Frihed at tage Sted paa Parterret, der var i den lige Priis og kostede 8te Mark for Personen. Frue *Agerskow* havde ikke saa snart seet det förend hun, som ellers var een af de Förste for at udvælge sig det Sted, hvor hun best kunde sees og see, [för end hun] blev een af de sidste, og tog stedse Plads paa den anden Bänk fra *Logen*. Saalænge Herskabet ikke var kommen sad hun som andre Folk med Ryggen til *Logen* og Ansigtet til Skuepladsen, men saa snart det Kongelige Huus kom, og hun med det

¹⁾ Conferentsraad Hans Cristoph. Hersleb var 1ste Borgermester. Gift 1755 med Catharine Magdalene Munck, Datter af Etatsraad, Høieste-retsassessor L. Munck.

²⁾ I Theatret paa Charlottenborg, hvor Mingotti gav italiensk Opera. Overskou danske Skueplads II, 49 har: Parterret 8 R , mellemste Gallerie 6 R .

heele Parterre havde vendt sig for at hilse det, valgte hun sig, naar de andre mod Enden af *Symphonien* vendte sig til Skuepladsen, det allerbeqvemmeste Sæde, nemlig: hun lagde de to Ender af sit store Panier, paa Ryggen af anden og tredie Bænk, betiente sig af Giorderne til en Stoel, hvorved den ene Side blev vendt til *Logen* og den anden til Skuepladsen, og endskiönt hun med lige Beqvemmelighed kunde see til dem begge, saa var der dog noget der hæftede hendes Öyne med saadan en Magt til *Logen*, at Skuepladsen ikke formaaede at drage dem til sig.

Det eneste Træk af *Lovises* Forhold, der kunde bekræfte den Beskyldning, de sagde mig, at være giort imod hende var det, jeg har seet af hende ved denne Leylighed; thi hun blev hende ikke saa snart vaer, förend hun med en skielmsk Miine hviskede noget til Kongen, der ofte havde megen Möye at bare sig for Latter over det, hun sagde ham. En Aften i sær var det öyensynligt at hun holdt sig op over hende; thi da der uventende blev rört Trommen i *Coulissen* forskrækkede det et andet Fruentimmer paa Parterret saa stærk, at hun faldt i Besvimelse, medens endeel kom hende til Hielp, foer Frue *Agerskow* ud af Bænken og hen under Kongens *Loge* paa den Side hvor han sad og greb med begge Hænder i det Fløyels Dækken, endskiönt der var nesten heele Salens Længde imellem hende og den besviimede, Kongen blev temmelig forvirret ved denne Adfærd, Dronningens Latter forögede den ikke lidet, men han havde ikke liden Möye med at bare sig selv, da Dronningen med en udmærket Tienstfærdighed rev sit Etui fra Siden, tog Cassen med Guld Pulver ud, og flyede det til General Adjudanten, der maatte give hende en god *Dosis* af det for Skrækken. Da han overleverede Dronningen sin Casse igien, hvid-

skede hun noget til ham, og hvad enten det skeedte efter en bestemt eller ubestemt Befalning kan jeg ikke sige men han fik hende til at flye sig hendes Kaabe for at faae desbedre Luft, og da de Tiiders Snörlive vare meget udstaaende fra Brystet, saa forskaffede det Kongen, der stoed lige over hende saa frie en Udsigt at han reyste sig og stod inde i *Logen*, i steden for at han ellers laae bestandig med Armene paa Brystværget. Endskiönt den besviimede var længe kommen til sig selv igien, tænkte Frue *Agerskow* dog paa intet mindre end at forlade et Sted, hvor hun befandt sig saa meget efter Önske, men da Kongen vilde have Ende paa et Optog, der drog heele Verdens Opmærksomhed til sig og fra Skuepladsen, saa vinkede han den gamle Greve Lærke¹⁾ til sig, og han, enten af en Nödvendighed, eller om han troede det var Kongens Hensigt, bad Frue *Agerskow* meget höflig om sin Plads. Da Dronningens Forhold heri saa vel kunde ansees for en Politique, at hun ligesom vilde offendtlig bevidne at hun ingen Anledning havde til *Jalousie* og det tillige er den Fornuftiges Rettighed at helee modvillige Daarer, saa er det heller aldrig falden mig ind at ansee den Fornöyelse, hun fandt i at sætte hende i et latterligt Lys, for en Natur Feyl.

I hvor megen Möye end de benævnte og adskillige andre gjorde sig for at behage ved deres fremlagte og næsten faldholdte Yndigheder, saa havde ingen engang den mindste Formodning om, at de havde giort mindste Virkning, hvad enten saa Aarsagen var en Mishag til tilbudne Vahre eller nogen Anden. Efter Haanden tog ogsaa denne Beleyring af, og Frue *Agerskow* var den eeneste, som

---

¹⁾ Christian v. Lerche f. 1692 † 1757, blev Greve 1751, var Geheime-raad, General, Overkrigssekretair, R. a. E. og D.

holdt ved. Omtrent en fire til fem Aar efter gik der det Rygte, at hendes Bestandighed havde faaet en slags Belønning, som bestod deri, at Kongen havde havt en hemmelig Sammenkomst med hende paa *von K(roghens)* Kammer, men ikke flere end denne samme. Men een, som kunde vide noget derom, har efter hans Død forsikkret mig, at der ikke var det mindste om, men at *von K(roghen)* havde bestilt hende i Kongens Navn paa sit Kammer, og der betient sig af Kongens Klæder og en Slags Lighed somme vilde finde imellem dem, til at forestille hans Person, eller og hun havde godvilligen samtykket i Byttet, men hvilket det var, saa er saa meget vist, at *von K(roghen)* siden den Tiid var den meest kierkomne og flittigste Besøgelse hos hende.

(Af et tidligere Brev af 13 Febr. 84 indskydes efter hendes egen Anvisning følgende:

Da det synes, som om Tydsklands fattige Prindser og Grever var meddeelt et Patent paa at underholdes af *Danne-marck* og foragte det, saa har vi heller aldrig haft Mangel paa slige Giester, endskiøndt de ikke stedse har faaet *Gouvernementer* og Regimenter, men saa *Durchlauchtige*, som De end vare, dog toge til Takke med *Compagnier*. En saadan Herre indfandt sig 1742, hans Titel var en Prinds af *Stolberg*, han fik et *Compagnie* i Garden til Hest, hans Forstand var som de fleestes af hans Ligemænd, og hans Sæder var, som de vi kiender hos en Anden¹⁾, dog lidet anstændigere, og med den Forskiel, at han var i Stand til at være Anfører, og denne har trængt til en for at giøre smukke Bekiendtskaber.

¹⁾ Formodentlig Prinds Carl af Hessen, som D. Biehl dommer meget ugunstigt om paa flere Steder i sine Breve.

Det var naturligt, at høysalig Kong *Friderich* den Femte, der som Cron Prinds blev holdt overmaade strængt og ikke turde giøre et Skridt uden efter *Etiquettens* Love, var meget fornöyet over at finde en Person, som han torde tale friere med, dog mærkede man ikke til nogen synderlig Fortroelighed eller Følger af samme. I Aaret (17)43^{ve} i *December* Maaned kom Cron Prindsen til at residere paa *Charlottenborg*, *Moltke* blev hans Kæmner (Ober-Kämmerer und Marschall) og *T.*, som var Cammer Page blev yngst Cammer Junker. Neppe havde de været der i 14 Dage förend *Moltke* en Morgen sagde til min Fader: Han maae lægge et Hænge Laas for den Dör, der gaaer fra Kammer Junker *T.*'s Kammer ud til Galleriet paa Riddersalen¹⁾; een Udgang kan gierne være nok, og (da) det venteligen er hans Tieners Magelighed, der volder den jdeligen Löben igiennem Salen, saa behöver han ikke at sige Kammer Junkeren det, og spørger han hvorfor det er skeedt, saa kan De sige, at jeg har har befalet det. At Hænge Laaset strax blev besörget og lagt for var en Følge, men tree til 4te Dage efter, sagde *Moltke* til min Fader, De har vel ikke seet efter om Hænge Laaset ligger endnu for Dören? Nei; jeg har ikke svarede han, men det er der sikkert; thi det maae slaes fra med Magt. — Vær saa god og see strax efter, det forekommer mig som om jeg har hört nogen Tummel der oppe. Min Fader gik og bragte til sin store Forundring den Beskeed: at Laasen var slaet fra. Læg et andet for, sagde *Moltke* i den koldeste Tone, og hver Morgen, naar De kommer til mig, saa see först efter om Laasen er for. Han gjorde saa, og da han i tree til fiire

¹⁾ Riddersalen, den nuværende Figursal, havde dengang et Galleri, hvortil der var Udgang fra Værelserne i øverste Etage.

Morgener ideligen havde meldt, at den var fra og ideligen faaet til Svar, Læg en Anden for, saa lagde *Moltke* til, og for ikke at sende hver Dag i Jsenboeden, saa tag to *Dosin* paa cengang.

Dette bragte min Fader paa de Tanker, at der maatte være andre Personer i Leegen med *T.*, og Nysgierrigheden efter at vide hvem det var, bragte ham til at lukke sig inde i et ledigt Sengeskab, der stod i Gangen de maatte over, og blev et par gange vaer at *T.* bragte sin Søster efter Elleve i sit Kammer, hvor hun blev til imellem to og tre, men da han adskillige Gange havde seet *T.* gaae ud paa samme Tiid med to andre, hvoraf han kiendte Cron Prindsen i *T.*'s Liberie eller rettere sagt hans Tieners Overkiøle, men den anden var ham ubekiendt, uagtet han vidste han havde seet ham (för); saa havde han faaet sin Nysgierrighed stillet og saae ikke videre efter. Han mærkede, at Cron Prindsen for ikke at blive seet af C. P., (Cammer pagen eller pager) og *Laquaier* gik op af Löntappen i *Le Fevre(s)*¹⁾ Kammer, der var frietaget for Opvartning om Aftenen og laae hiemme hos sin Kone, derfra ind i *T.*'s Kammer over Riddersalen ned af Trappen i den store Port, hvorved han undgik alles Öyne undtagen Schweitzerens og Skiltvagterne uden for Porten. Vente-ligen maae nogen have givet *Moltke* et Vink derom, og han for at blive vis derpaa gjort et Forsög med Hænge Laaset, og der gik ogsaa rigtig et i Löbet hver Dag indtil omtrent i Midten af Februar; thi da min Fader da en Löverdag [dag] Morgen meldte ham, at han havde lagt et for igien, svarede han med sin sædvanlige Kulde: Nu bliver det nok liggende. Strax efter Taffelet, hvorved Cron

---

¹⁾ Jean Pierre Le Fevre, Kronprindsens Kammertjener.

Prindsen var som sædvanlig meget munter kom Kongens Löber med et Brev til ham og et til *T.* Han havde et med til Prindsen af *Stolberg*, og de to sidstes Indhold bleve i en Hast bekiendte siden de bestode i en Ordre at være inden 24te Tiimers Forløb ude af Byen og Prindsen inden 14ten Dage af Kongens Riger og Lande, *T.* blev derimod anviist en liden Pension og et vist Sted at opholde sig paa, og ikke under Straf af Fængsel at komme uden for de ham foreskrevne Grændser.

Hvad der stod i Cron Prindsens Brev maae ikke have været meget behageligt; thi han holdt Kammer Spiise om Aftenen, og under Forevendning af Upasselighed tog han hverken paa Slottet om Söndagen eller i *Conseillet* om Mandagen, men da Kongen derpaa om Tirsdagen besøgte ham, og venteligen holdt ham den Straf Prædiken, som han gruede for saa var ogsaa Sygdommen forbie.

Af det at *T.* og Prindsen kom i lige Fordömmelse begreb min Fader let, hvem den havde været, som han ikke kiendte. Ingen fik nogensinde deres Forbrydelse at vide, de begriber let, at min Fader tav med hvad han vidste, og först efterat denne Konge var paa Thronen, og i Anledning af hans Omstreyfen med *Sp(erling)?* og *H(olck)?* fortal[g]te han mig det ovenstaaende. Han troede stedse, at *Moltke* havde berettet *Christian* den Siette det, saa vel af det han havde sagt ham, som af nogle Trudsler *T.* udstötte imod (*Moltke*) i Forbittrelsen ved hans Bortreyse, og er det saa, da er han den eneste, der veed meere af denne smukke Historie end De og jeg, og dette saa vel som endeel andet, har været Aarsag i, at jeg stedse har forsvaret ham imod de Beskyldninger, at han for egen Fordeels Skyld havde forleedt sin Herre og Ven til Feyltrin.

Men siig mig, om De kan giöre Dem et Begreb om hvorledes saadanne Mennesker, som *T.* tænker, ikke allene at være Redskabet til en ung Herres Forvildelse, som saa mange Menneskers Vel og Lyksalighed beroer paa, men endog at giöre sin egen Syster til et Offer for Vellysten, i det Haab at giöre Lykke, om de Fordeele ellers kan kaldes Lykke, som man kiöber med sin Vanære. Jeg nægter ikke, at om nogensinde et Menneskes Ulykke har glædet mig, saa[e] var det da jeg saae, at *T.*s Haab feylede. Han fik aldrig saa snart at höre, at *Christian* den Siette var död förend han skrev *Friderich* den Femte til, men naftet al hans Overhæng kunde han aldrig faae Tilladelse, at komme til Byen, hvad enten nu *Moltkes* Magt over Kongen hindrede det, eller denne fölede selv, hvor skadelig han havde været ham. Har det været det sidste, saa kan hans saa vel som tusende andres Exempler være et nyt Beviis paa, at det koster uliige mindre at holde sig fra at giöre Bekiendtskab med Lasterne end at rive sig lös fra dem, naar det först er giort. Efter nogle Aars Forløb erholdt, han et meget maadeligt Amtmandskab i Norge, og da nogen Tiid derefter *von Krog(h)ens* Yndest var paa sin höyeste Spidse¹⁾, saa ægtede *T.* hans Söster, venteligen i det Haab, at trænge igiennem ved sin Svoger, men enten Kongen ikke var at bevæge i den Post, eller *von Kroghen* havde al den Naade han kunde faae selv nödig, saa blev det som det var. Hvor hans Söster blev af veed jeg ikke, mange har mumlet om, at den saa kaldte

---

¹⁾ Godske Hans v. Krogh, Søn af Generallieutenant G. F. v. Krogh, er født 1726, og kom 1740 til Hoffet, hvor han i 20 Aar var Page og Kammerjunker, blev 1760 Kammerherre og var siden Stiftamtmand over Lolland og Falster (1764—1782). † omtrent 1807.

Madame Hansen var en Fröken *T—*, men mange Ting synes at giöre det usandsynligt.)

Fortsættelse af Brevet, der blev afbrudt p. 235.

I de første 6 Aar efter *T.s* Forviisning, hörte og merkede man ikke til nogen Udskeyelse i den Post, uden at der mumledes om en *Madame Hansen*, som gjorde Adskillige Reyser til *Fyen* for at ligge i Barselseng. De som havde noget Nys om den Bröde *T.* havde begaaet, troede med Vished, at det var hans Söster, min Fader, som kiendte hende, lod sig *Madame Hansens* Person beskrive og syntes at kiende hende igien. Andre derimod, hvori blandt *C(onfr.) R(aad) Nielsen*¹⁾, har vildet paa-staae, at det var en Pige, der tiente Berider *Neppe*, og som Kongen havde faaet Lyst til paa *Jægersborg*, men naar saa var, saa kan man ingen Aarsag finde, hvor for hun da ikke snarere blev lagt i Barselseng i hans Huus, da Kongen holdt meget af ham, og han, som hendes forrige Hosbond dog maatte vide noget derom, men blev sendt til *Fyen* i *Heins* Huus, og paa den anden Side synes det ogsaa utroeligt, at Søsteren kunde vedligeholdte hans *Attachement* uden at formaae at udvirke sin Broders Tilbagekomst, med mindre man vilde slutte, at det har været den samme Person, og dog ikke *T.s* Söster, men at han allene havde givet hende det Navn paa det hun uden Mistanke kunde komme paa hans Kammer og undgaae *Moltkes* Opmærksomhed.

Indtil Slutningen af Aaret (17)50 havde Kongen baaren sin Flaske, som man den Tid sagde, uden at man kunde

---

¹⁾ Informator sammen med Reverdil hos Christian den Syvende som Kronprinds.

mærke ham det af, men saa ofte han nu hyldede *Bachus* blev Druens Virkning meget kiendelig og öyensynlig, som dog ikke kom af det, at han tog meere til sig, men af en Forhærdelse i Leveren der var foraarsaget af et Stöd, som hans Hirschfænger havde givet ham under det venstre Bryst, da han nogle Aar forhen havde styrtet meget farlig paa Jagten og maatte holde Sengen i nogle Dage. Saa længe Viinen han drak, ingen Følger havde, tav *Moltke*, men nu begyndte han at giöre mange Forestillinger derimod, og gik endog saa vidt, at han, da han mærkede, at hvad der skulde skiules for ham gik i Svang paa *Brockenhuuses* Værelser²⁾, forbød at ingen maatte faae nogen Viin af Kielderen, uden hans egenhændige Beviis, og Schweitseren fik Befalning at undersøge paa det nöyeste hvad der blev baaren ind og til hvem. Men til Trods for al hans Forsigtighed fandtes der desværre, og som De selv veed tjenstfærdige Aander nok til at forskaffe alt hvad der behövedes til disse Aften Fester.

Det var saadan en Yderlighed af grove Vellyster *Brockenhuus* der sögte at giöre sin Lykke ved at giöre sin Herre bekiendt med, at man ikke uden Skamfuldhed kan nævne dem. De gemeeneste og liderligste Fruentimmere i heele Byen vare *Gratierne* i disse Forsamlinger, for nogle *Ducater* fandtes de meget villige til at afföre sig deres Klæder, og i samme Stand, som de vare komne paa Jorden at dandse omkring paa Borde og Stoele for de forsamlede Herrer. Den Begierlighed de haabede at antænde ved denne Leylighed slog dem for det meeste feyl, men en anden opsteg derimod hos Kongen, som det syntes umueligt

¹⁾ Henrick v. Brockenhuus f. 1720, Kammerjunker og Staldmester hos Frederik d. 5te som Kronprinds. R. af D. 1760; R. af E. 1783.

Hist. Tidsskr. 3 R. IV.

for en Menneske Ven at falde paa, og som man allene burde vente sig af een grim Tyran. Det var nemlig hans störste Vellyst at pidske disse Elendige indtil Blodet; io meere de vaandede og krympede sig derved, io meere kildrede det ham, og fornöyede ham saa at sige ind i Sielen og sielden eller aldrig holdt han op förend han saae Blodet strime efter; og det eneste, der kunde ligne en Undskyldning for en saa uværdig Handling maatte være det, at naar Viinen havde berövet ham Forstandens og Sandsernes Brug han da smagte en slags Söedhed i at hævne alle de Pidsk, han havde faaet af sin Moder og Hovmesterinde paa disse Skamflik for Kiönnet.

At disse Foretagender bleve snart bekiendte over heele Byen var ganske naturligt, Nympherne holdt det for en al for stor Ære at have været til disse Gilder; det gav dem al for stor[e] en Triumph over deres Medsöstre, som troede sig bedre end de, at de havde spiiet til Aften med Kongen, at de skulde have fortiet det, men at Fortællingen end ikke af den allerringeste blev anhört med den Glæde, som den blev fortalt (med), var iligemaade en Fölge. Det Indtryk, det gjorde hos enhver er utroeligt, alle syntes som at vaagnes af en behagelig Dröm, som med Forskrækelse, og den *Melanc(h)olie*, som enhver nogle Maaneder efter syntes at læse i sin Afguds Dronningens forhen saa muntre og blide Ansigt forögede deres Rædsel ved at give dem en Bekræftelse paa det, de saa nödig vilde troe.

Omtrent et halv Aars Tid havde Kongen været bekiendt med disse smukke Forlystelser uden at de havde havt andre Fölger end de anförte, da Kongen fandt een af disse skiendige Creaturer, sin Opmærksomhed værdig. Den store og hastige Forandring, der skeedte i hendes Omständigheder opdagede i en Hast Kilden; thi hun som

havde for tree Maaneder siden ikke havt det hun kunde skiule sig i, havde nu et stort og beqvemt Huus i Boldhuus Gaden, paa det prægtigste *meubleret* og Vinduerne bedækkede med de rareste og kostbareste Blomster. Nu lagde enhver sin Misfornøyelse tydeligen for Dagen, man talede endnu friere og meere overlydt end nuomstunder, og jeg hørte engang i et offendtlig Sælskab fortælle, at Matroser og Soldater havde givet en Ansøgning ind om Forøgelse i Gagen til at kunne betale fornemme H(ore)r eller og et Forbud, at de, som kunde betale dem, ikke maatte berøve dem Deres. Havde hun ikke været sendt af Landet en Sex til Syv Maaneder för Dronningens Död, saa troer jeg sikkert at Almuen havde grebet til Yderligheder.

Moltke havde hört Byens Misfornøyelse, Dronningen havde tvert imod den Egensindighed, som ved adskillige Leyligheder yttrede sig hos hende, nedladt sig til at beklage sig for ham, og han foresadte sig at vove alt. En Morgen imod sædvane blev han saa længe inde hos Kongen at *Conseillet* maatte bie over tree Qvarteer efter Kongen. Hvad han har sagt ham, veed ingen, men at han maac have talt af Hiertet og intet let Arbeyde (have) fundet saaes deraf, at hans Öyne vare opsvulmede af Graad. Han kom ikke saa snart i sine Værelser förend han befalede at hente Politimesteren til ham i mueligste Hast. Confr. *R. Horn* var det paa den Tiid, og han har siden efter fortalt mig, at han flyede ham tie tusende Rigsdaler, som han skulde overlevere Magistraten i *Hamborg* som Formyndere for Mad: *Dyssel*, og en af Kongens Haand underskreven Ordre til ham, om at forföye sig til Mad. *Dyssel* forkynde hende i Kongens Navn inden Forløb af to Tiime(r) at være reyse færdig for at blive ledsaget af to af hans Betientere til *Hamborg* med det Forbud ikke meere at sætte sin Fod

i Landet under Straf af evigt Fængsel. Dog skulde det ikke være hende tilladt at tage andet med sig end Lintøyet og Klæderne til hendes Krop. For det øvrige hun kunde troe sig berettiget til betaltes hende af besynderlig Naade den ovenmeldte Summa der skulde leveres Magistraten i Hamborg til Forvaring, dog skulde det staae hende fritt for at gaae videre ned i Tydskland.

Dette var den skriftlige Ordre og den mundtlige bestod deri: at han ikke maatte vige derfra hverken medens hun endnu var i Huset eller efter hun var borte, förend han havde taget alle forefundne Kostbarheder til sig og gjort en nöyagtig Fortegnelse over alt det øvrige. I den Tiid maatte han tillige give nöye Agt paa, om nogen bragte Breve eller deslige til hende, bemægtige sig dem, og om endog deres Indhold syntes at kuldkaste eller tiljntetgiöre den ham tilstillede Ordre, desuagtet [at] holde sig den förste efterrettelig, tilstille ham de andre, da han skulde være ham Borgen for alle de Uleyligheder der kunde flyde af. Far vel for denne Gang, min velsignede *Bülow*, og tænk stedse med Ömhed

paa Deres

uforanderlige *Dorothea*.

d. 5te Martii (17)84.

Horn tog lige fra Slottet til Boldhuus Gaden, og medens han sendte sin Tiener efter Betienterne og föyede Anstalter til hendes Reyse, forkyndte han hende Kongens Villie. Hun blev sat i den yderste Bestyrtelse, yttrede sin Tvivl om, at den Befalning var udstædet Kongen uafvidende, siden *Brockenhuus* Aftenen forhen havde bragt hende Nöglen til Löngangen og Trappen, og det med den Efterretning at hun den Aften skulde indfinde sig for förste Gang i Kongens egne Værelser, og bad ham derfor paa det indstændigste, at hun maatte

lade *Brockenhuus* hente, og med Løfter om en tilstrækkelig Belønning for denne Tieneste. Men hertil havde han ingen Ören, han forsikkrede hende, at der ikke kunde bæres mindste Tvivl om *Ordrens* Rigtighed, at han i det mindste for sin Part var saa overtydet om den, at han fulgte den til Punct og Prikke, og saa fremt hun spildte den hende forundte Tiid paa unyttige Forestillinger og Bönner, saa tog han naar Vognen kom og sadte hende i den som hun gik og stod. Hun maatte altsaa beqvemme sig til at pakke ind saa nödig, som hun end vilde, og nu begyndte der en nye Striid. Uhre, Ringe og Daaser vilde hun have regnet med til Klæder og fölgelig pakke ind, men *Horn* betydede hende, at det var Smykker og tog dem til sig. Endeligen forlöb de bestemte to Tiimer, Vognen var kommen, et par Kufferter pakket paa den og *Madem: Dyssel* blev sadt i Vognen, med to Betientere til Livvagt; hun var ingen 30de Skridt fra Huuset förend en af *Brockenhuuses* Tienere kom med en stor Pakke og et Brev til hende, han studsede lidet ved at forefinde Politimesteren der, og i fuld Registration, men torde dog ikke forholde hvad han havde. I Pakken var fiire Stykker overmaade prægtige Silke Töyer: Brevet var fra hans Herre og indeholdt: at da han ingen Leylighed lod gaae forbie til at sørge for hendes Fordeel, saa haabede han ogsaa, at hun paa sin Side, ikke heller forsömte at befordre hans. Omtrent et Qvarter eller noget der efter udviiste det sig, hvor nödvendig *Moltkes* brugte Forsigtighed havde været; thi en anden af *Brockenhuuses* Tienere kom löbende med Tungen af Halsen, og bragte *Horn* et Brev fra hans Herre, der i Kongens Navn befalede ham at forhale Fuldbyrdelsen af den ham tilstillede Ordre indtil videre. Da han havde sanket alle Smykkerne sammen, og giort et nöyagtigt *Inventarium* over

det övrige, bragte han *Moltke* det altsammen tillige med begge de indløbne Breve, og hvor gierne *Moltke* havde skaanet sin Herres Ære, naar det havde været ham mueligt kunde tydeligen sees af det, han sagde til *Horn* da denne flyede ham Brevene og berattede ham deres Indhold. Jeg var mig den Frækhed ventende af *Brockenhuus*, han misbruger ved alle Leyligheder sin Herres Navn og gör det til et Skiul for sine egne Laster, fordi han forlader sig paa Kongens Godhed, og den Fornøyelse han finder i, at antage alle Undskyldninger, hvormed de, han engang har fattet Naade for, besmykker deres Feyl. Siig nu selv, min Beste, om ikke *Moltke* ved denne Leylighed viiste sig som en retskaffens og veltænkende Mand, og om han ikke virkelig sadte alt det paa Spill, som Pligt og Kierlighed for hans Herre krævede af ham. Det eneste man endnu kunde krævet af ham, var at (han skulde) anvendt al sin Magt over Kongen, til at faae den nedrige og i de groveste Laster indhyllede Siel forjaget fra Hoffet, men Spørgsmaal, om det stod i hans Kræfter, om ikke den afskyelige Forfører havde gjort sig saa nödvendig hos den svage og forleedte Konge, at han ikke har vildet miste ham.

Værdien af de forefundne Smykker forsikkrede *Horn* mig, beløb sig over tredive tusende Rigsdaler, og for at viise Dem, at jeg över den samme Retfærdighed imod den tilbedede *Friderich* naar jeg taler om hans Feyl, som naar jeg taler om hans Dyder, maae jeg sige Dem, at der var et Bracelet med hans Portrait iblandt, omsat med Brillianter. Venteligen maae hun have viist det til sine Venner og Bekiendtere, siden ikke alleene heele Byen vidste det, men endog den liderlige *la Beaumelle*¹⁾ var uforskammet

¹⁾ Franskmanden L. A. de la Beaumelle, f. 1727 † 1773, opholdt sig i Kjøbenhavn til 1751.

nok til i sin *Qu'en dirat'on*, at giøre en *Reflection* i den Anledning og sætte det første Bogstav af hendes Navn der ved.

Nogle Uger efter denne Tildragelse gik Hoffet til *Fredensborg*, og endskiönt *Bachus* ikke kom i mindste Maade i Forglemmelse, blev han dog ikke hyldet paa saa nedrig en Maade og med slige vanærende Følger. Da Someren var til Ende, var denne anførte Tildragelse næsten glemt, og om Indtrykket den havde giort ikke var ganske udsløttet var det dog meget stærk svækket. Hoffet blev imodtaget med den sædvanlige Glæde, i sær da Dronningens forestaaende Nedkomst gav Haab om en Prinds endnu, som alle ønskede. *Lovise* var for höyligen elsket til at det mindste, der angik hende ikke skulde opvække Agtsomhed; man havde altsaa lagt Mærke til, at hun havde brugt henimod to Aars Frist for at bringe en Prinds til Verden, men til Prinsesserne neppe et Aar fyldest, og da Prinsesse *Lovise*¹⁾ kun feylede nogle Maaneder i to Aar, saa ventede alle en Prinds med den störste Vished, og at deres Udregning var rigtig lærte Tiiden, men til fordoblet Kummer for det heele Land.

Nu kom den ligesaa smertelige, som i sine Følger uheldige Tids Punct for Dannemark, da det mistede sin saa inderlig elskede Dronning, og io meere uventet dette Slag kom, io haardere ramte det. Hun havde i sin Barsel Seng med Prinsesse *Wilhelmine Caroline*²⁾ faaet et Navle Brok, men af en særdeles Grille havde hun dulgt dette Tilfælde for alle, undtagen hendes *Cammer Frue*³⁾ der var den eneste af hendes Betientere hun yttrede nogen For-

---

¹⁾ f. 30 Jan. 1750.

²⁾ f. 10 Juli 1747.

³⁾ En Capitainsfrue Helmich.

troelighed til. Hun aabenbarede hende den Uleylighed hun følede, med den Befalning at spørge een af *Medici* derom, saaledes, som om en Bekiendter paa Landet havde skrevet hende det til med den Begiering at forespørge sig hos dem hvad det kunde være, og hvad man kunde bruge derfor. Frue *Helmig* gjorde saa, og bekom til Svar: at det formodentlig var eller i det mindste kunde blive et Navle Brok, men at det havde intet at betyde, saa fremt hun strax forsynede sig med et Baand derimod, og sagde hende tillige hvordan det skulde være indrettet og hvorledes det skulde bæres. Hun berettede hende det, og Dronningen befalede hende at lade et par Baand giøre, og da Frue *Helmig* hver Morgen naar Dronningen stod op, bandt det paa hende, saa gik alting lykkelig og hun bragte Kongen (*Christian 7de*)¹⁾ og Prinsesse *Lovise* til Verden, uden at hendes Jorde Moder mærkede til noget. Kort efter Prindsessens Födsel döde Fru *Helmig*, som Dronningen tog sig meget nær, men vilde desuagtet ikke betroe sig til nogen Anden, men hialp sig selv med Baandet saa godt, som hun kunde. Förend hun blev frugtsommelig og en god Tiid efter lod det sig giøre, men da over den halve Tiid var forbie, og hendes Tilstand var den Gang meget kiendeligere end den forhen havde været, saa gjorde denne tiltagende Förlighed hende det umueligt at Naae saa langt, at hun kunde befæste Baandet. Ingen vilde hun betroe sig til, selv kunde hun ikke giøre det, hvorover hun tog den uhældige Slutning, at lægge Baandet reent af, vel syntes hun nogen Tiid efter at Skaden tog kiendelig til, og i stæden for at giøre den fornuftige Slutning, at det greb med dobbelt Hæftighed om sig ved at være bleven befriet fra den Tvang Baandet hidentil havde holdt det i, saa gik

¹⁾ 29 Jan. 1749.

det hende, som det gaaer Menneskene i Almindelighed, de smiggrer sig det de ønsker, saa regnede hun det ogsaa til en Følge af den stærke Udspændning hendes Frugtsomme-
hed førte med sig. Imidlertid førte det ingen stærk Uleylighed med sig, hun dandsede ugentlig en gang som sædvanlig indtil *December* Maanedes Begyndelse, da Jordmoderen blev om Natten paa Slottet. Da hun var meget tykkere end hun pleyede, saa var hun ogsaa meere ubeqvem til at hielpe sig selv, og ved den Anledning opdagede Jorde Moderen *Madam: Labes* hendes Svaghed. Hun vilde formaae Dronningen til at tage Baandet paa igien, men det var hende for besværligt, og *Mad: Labes* föyede hende deri, paa Vilkaar, at hun ikke skulde klæde sig meere för-
end hun var forlöst. Men med alle hendes gode Egen- skaber taalede hun ikke at man skrev hende Love for, det hun maaskee havde giort af egen Drift, gjorde hun vist ikke naar man fordrede det, undtagen det var Kongen; thi hendes Hengivenhed i hans Villie var saa magelös og be-
kiendt, at naar hun vilde giöre noget *Medici* havde forbudet, saa truede hendes *Cammer* Folk hende med, at de maatte sige Kongen det. Den 8de *December* var han kommen fra *Lægersborg* for sidste Gang i denne Vinter, siden han ingen Nat meere vilde være ude af Byen, för-
end Dronningen var kommen ned; den 9de havde han spiist i *Cabinettet* med hende og den 10de som var en *Cour* Dag vilde hun skiönt hun havde havt en meget uroelig Nat og slet ikke var vel, snöre sig, for at tage imod *Cour* og gaae til Taffels. Men dette vilde *Mad: Labes* ikke tillade, hun beraabte sig ikke allene paa Dronningens givne Löfte, men truede hende tillige at aabenbare Kongen hendes Svaghed og hvad Grad den var stegen til, siden Samvittigheden ikke tilloß hende at tie, naar Dronningen ganske vilde raade

sig selv. Enten nu Dronningen troede, at det var blotte Trudslar, eller hun ærgrede sig over hendes Dristighed, saa bestod hendes heele Svar deri, at hun befalede Mad: *Labes* at gaae ind i sit Kammer, og ringede efter sine Cammer Piger til at klæde hende. Om Mad: *Labes* virkelig fandt Dronningens Forfatning saaledes, at Samvittigheden paalagde hende det Skridt hun gjorde, eller om hun blot for at trodse Dronningen lod bede om at faae Kongen i tale, saa var det dog det første hun foretog sig, og da det blev hende bevilget, afmalede hun ham Dronningens Tilstand saa farlig, og af slig en Beskaffenhed, at han kom i den yderste Angst. Han gik ikke allene strax ind til Dronningen og fik hende til at staae fra sit Forsæt, men forestillede hende endog hvor nödvendigt det var, at det *medicinske Facultæt* blev sammen kaldet for at raadslaae om at sætte hendes saa vel som Fosterets Liv uden for al Fare. Hun forsikkrede ham, at der var intet at befrygte, naar man allene vilde overlade hende til Forsynet og Naturen, at slige Beraadslagninger sielden eller aldrig svarede til den Nytte man ventede sig af dem siden den Fornuftigste de fleeste Tider blev overstemmet ved Mængden. og hun haabede ved sit Forhold at have fortient, at han kunde forlade sig paa hendes Ord. Han svarede: at naar det gialdt om hans og ikke hendes Liv, saa vilde han bevidne hende baade sin Tilliid og Kierlighed ved at overgive det ganske i hendes Hænder, men at den blotte Tanke om at miste hende var ham saa græsselig, at det nödte ham til at anvende al muelig Forsigtighed til at forebygge dette for ham saa ubodelige Forliis.

Facultætet blev samlet mod Aften, Mad: *Labes* indkaldt for disse Herrer til at giøre sin Beretning, men da de ingen tilforladelig Slutning kunde giøre sig af den, saa maatte Dronningen

enten hun vilde eller ey, underkaste sig, at de selv undersøgte Sagens Beskaffenhed. Da dette var skedt, vare de endnu lige saa uvisse som forhen, indtil de omsider langt ud paa Natten bleve eenige om, at Brokket havde dreyet Navle Strengen, og naar saa var, kunde Fosteret ikke faae sin behørig Næring men maatte omkomme af Hunger, og dets Forraadnelse tænde Moderen an, hvorved begges Liv maatte gaae der paa, og at det eneste Middel, hvorved denne Ulykke kunde forekommes var en *Operation* hvorved Navle-Strengen kunde dreyes i sin naturlige Orden. Denne Dom blev underskrevet af dem alle, og Dronningen forelagt men hun vilde paa ingen Maade beqvemme sig dertil. Hun sagde, at naar hun skulde døe, saa vilde hun i det mindste ikke selv vælge sig den visseste og piinagtigste Maade. De toge deres Tilflugt til Kongen om at formaae hende dertil, men han var i lang Tid lige saa haardt derimod, som hun. Endelig fik de ham ved deres Bønner og Forestillinger overtalt, at han bad hende derom. Da han havde udtalt tog hun hans Haand trykkede den til sine Læber, og sagde: Det er i Dag 8te Aar, at jeg svoer Dem Lydighed, jeg har i den Tid ingen anden Villie havt end deres, og siden De forlanger det vil jeg i Dag besegle den med mit Liv og mit Blod, Men bliv hos mig, deres Nærværelse vil forsøde mig den Marter jeg skal udstaae. Han lovede hende det, med det Tillæg, at naar Gud som han haabede, sparede hende, saa vilde han for fremtiden ingen anden Villie have end hendes. Da nu Cammer Pigerne havde hiulpet *Wolert* at berede Leyet til *Operationen*, og Dronningen var lagt paa det, kom Kongen og det heele *Facultet* ind igien. Kongen stod med den største Væmodighed ved hendes høyre Side, og ønskede, at han

kunde lide for hende, og hun trøstede ham med at Tilberedelserne og Forestillingen derom, maaskee var værre end Tingen i sig selv. Imidlertid havde *Volert* ført sig af Kiolen og ladet Skiorte Ærmene binde op for ikke at have noget til Hinder om Haanden, men da Kongen saae ham nærme sig med de opsmögede nøgne Arme og lægge de fornødne Instrumenter hos sig, forlod hans Standhaftighed ham, han kastede sig over hende, ligesom for at bedække hende, igienkaldte det Samtykke han havde givet dertil, og sagde, at han vilde opfylde sin elskede Gemals Bøn og forlade sig paa Forsynet. Men det vilde Dronningen ikke, hun forsikkrede ham, at Snittet ikke kunde blive hende dødeligere, end den Sinds bevægelse Forberedelserne og det Moeds Samling, som hun behövede, havde kostet hende; og om hendes Tiime var kommen, saa vilde hun i det mindste skilles fra ham med den Overbeviisning, at hun havde gjort alt sit for at forhale denne gruelige Skilsmisse, hun bad ham derpaa meget indstændigen at forlade hende, som han ogsaa paa hendes igientagne Begiering gjorde.

Operationen gik for sig og en halv Tiime efter var det ingen Hemmelighed meere paa Slottet, at Dronningen ikke var til at rædde, der mumledes meget om, at Dronningen havde haft fuldkommen Ret til at sige, at slige Raadsforsamlinger vare til ingen Nytte; thi ingen af deres Slutninger vare trufne ind, *Operationen* havde ikke allene været unödvendig men endog skadelig, siden Sygdommen den voldte, var stridig imod den, der var, og de Læge Midler der skulde helbrede det eene Onde forværrede det det andet. Men hvad enten det nu var saa heller ey, drister jeg mig ikke til at sige med Vished; thi ingen af alle *Medici* vilde ud med Sproget, som bestyrkede enhver

i den Tanke, at Sagens Beskaffenhed maatte dölges for Kongen, paa det hans Smerte ikke skulde foröges ved den indvortes Bebrejdelse, at hans Overtalelser havde voldt hende Döden. I Döden saavel som i Smerterne var hun den samme, som hun stedse havde viist sig. Hun tröstede alle der nærmede sig hende, og vedligeholdte sit Sinds Mundterhed indtil det sidste Öyeblik. Liv *Medicus Piper* var den eneste af det heele *Concilium*, der ikke var tilstæde ved *Operationen*; da hun havde seet hans Navn paa *resultatet*, der var forelagt hende, saa spurgte hun om ham, da det var forbie; og fik til Svar, at han var bleven upasselig, og havde maattet taget hjem. Dagen derpaa kom han, og blev imodtaget med de Ord: Hvor var De i Gaar, jeg savnede Dem? Han undskyldte sig med, at han havde faaet meget Ondt. Det vilde gaae mig nær om det var saa, sagde hun, men vær oprigtig og tilstaae, at de vel havde Hierte til at underskrive Dommen, men ikke Moed nok til at bivaane Executionen.

Den Skræk, der overfaldt alle Mennesker, da der Dagen efter i alle Kirker baade for og efter Prækenen blev bedet for hendes Mayestets Liv, der var i den yderste Fare, kan ingen forestille sig, meget faa havde engang hört at hun var upasselig, og fik nu med et at höre, at der næsten ingen Haab var til hendes Frelse. Det var den eneste Begivenhed, hvori jeg har seet, at alle Stænder i en Stat har viist sig, som Södskende, Bedrövelsen var almindelig, hvem der mödte hinanden taledes hinanden til med Taarene i Öynene, i 8te Aar var der neppe bleven sendt saa mange og ivrige Bönner til Himmelen, som i de 8te Dage. I de ugendtlige Bede Tiimer, hvor man ellers neppe finder en halv snees Mennesker, vare Kirkerne lige saa fulde, som ellers til Præken. Slodspladsen var ikke förend langt ud

paa Natten frie for nogle hundrede Mennesker, der i den bedrøveligste Stilling, hæftede Öynene paa hendes Sove Gemak, og imellem stunder ved deres oplöftede Hænder gave Tegn paa, at de bade til Gud for hende. Imod den Tid, at Fregadderen¹⁾ skulde slaaes fra Hoved Vagten var Torvet næsten opfyldt med Mennesker for ved Trommen at blive underrettet, om der endnu var Haab, og naar de havde hört de förste Slag af den, skyndte de sig saa hurtige bort, som om enhver havde nogen han skulde tröste med denne glædelige Tidende. Men da Tambourene den 19de slog Trommen paa Ryggen, blev Kummeren saa overlydt, og lammeren udtrykkede sig ved saa forskellige Toner, at jngen kunde höre det uden den störste Beængstelse. I det mindste veed jeg, at det er mig efter tree og Tredive Aars Forløb umuelig at erindre mig det uden en stærk Bevægelse i Sielen. De, som havde taget Sted paa Slods Pladsen, bekom Efterretningen ved Klokkerne, og Skriget hvormed de Dövede Lyden af dem, bragte Kongen i en lang og farlig Besvimelse, da han kom lidet til sig selv igien, befalede han at Slots Klokkerne skulde holde op at ringe, siden hvert et Slag af dem knusede hans Hierte. Det skeedte ogsaa, men da *Conseillet* noget efter kom ind til ham, spurgte den gamle *Bernsdorff*: hvorfor Slots Klokkerne ikke gik, og da Kongen havde sagt ham det, forestillede han[d] ham, at saa vigtig og gyldig som denne Aarsag end var for enhver, som vidste den, saa var det dog en Umuelighed at den kunde blive Byen og heele Almuen bekiendt at dens heftige udviiste Smerte let kunde avle Bitterhed i dens Hierte, og bringe den til at troe, at

¹⁾ Fordreiet af Tydsk Vergadderung eller Vergaderung, convocatio militum, Signal givet med Trommen til at samle sig til Aflösning og at holde sig marschfærdige.

Byen men ikke Hoffet sørgede over en mageløs Dronnings Tab. Kongen takkede ham for denne Erindring, og gav Befalning at Klokkerne skulde begynde igien.

Det første Gud havde kaldt Dronningen, gjorde man sig den yderste Fliid for at frelse Fosteret; man havde alt i nogle Dage troet, at det var dødt, men Dronningen havde den sidste Aften saa alvorligen bekræftet at det var i Live, at man strax søgte at faae det levende til Verden. Det lykkedes ogsaa, men lidet meere end et Qvarteer efter fulgte det sin Moder i Evigheden. Ingen Bønner, jngen Forestillinger vare mægtige nok til at bevæge Kongen at forlade Slottet uden at have sagt sin *Lovise* det sidste Farvel. Hun var allerede saa ukiendelig, at han studsede, da Dækket, efter hans Befalning blev taget af Ansigtet, men desuagtet kastede han sig over hende, bad hende paa det bevægeligste om Forladelse for alt hvad han havde gjort hende imod, og kyssede hendes kolde Ansigt og Hænder saa længe, indtil de maatte bære ham bort uden Følelse og Sands.

Hans ved hendes Død udviiste heftige Smerte, de Taare Strømme, der endnu oversvømmede hans Ansigt da han fulgte hende til Graven, syntes at have fornyet Undersaatternes ganske Kierlighed til ham igien, og det havde været en Lykke baade for ham og Landet om hendes Død, som han selv ansaae for en fortient Straf over sig, havde formaaet ham til at skye alt det, hvorved han troede at have opirret den Høyeste, og maaskee var det skeedt dersom *Moltke* havde betient sig af disse Öyeblikke til at faae hans Forförrere fra ham, og maaskee har han gjort det, uden at kunde trænge igiennem, og vanskeligt var det ogsaa, siden deres Tal var saa stort, at han næsten maatte havt lutter Fremmede om sig.

Til et Beviis paa det smukke Kiöns Medlidenhed og Deeltagelse i deres Konges Græmmelse maae man tilstaae dem, at de gjorde sig al Umage for at tröste ham, og de syntes saa overbeviist om den Satz, at et Söm driver det andet best ud, at endog Mödrene paa visse Vilkaar tilböde ham deres Döttre til Tröst og Husvalelse. *Generalinde Numsen*¹⁾ udmærkede sig i Besynderlighed ved denne Omhue; hun forsömte ved ingen Leylighed at vise sin Daatter²⁾ der siden efter fik Greve *Knuth*, i det fordeelagtigste Lys; det havde ogsaa den Virkning, at Kongen indlod sig i Tractater med Generalinden des angaaende, men han fandt hendes Fordringer saa umaadelige, at han strax afbröd dem, og, som man sagde, til störste Græmmelse for Frökenen.

Hendes yngre Söster³⁾, som nu har *Bielcke*, fandt det derfor ikke raadeligt, omtrent Fiire Aar derefter at blande sin Moder i den Handel, som hun stod i, men betingede sig enten sine Vilkaar selv, eller overgav sig paa Naade og Unaade, men efter nogle Ugers Forlöp var alting ude. Denne Handel blev forraadt ved en dristig Tyv, som var Dreng enten i Sölv Kammeret eller hos Kammer Laquaien, som jeg ikke ret erindrer. Han havde den Formastelse, at snige sig om Aftenen i Kongens Sove Gemak, ligge heele Natten under Kongens Seng, og om Formiddagen, naar alle vare ude, da at randsage alle Ting for at giöre Bytte. Han blev greben, og endskiönt Retten ikke vilde vide andet, end hvad han havde stiaalen, flikkede han dog ind i sin Fortælling, at han aldrig havde udstaaet större

¹⁾ Gift med Generallicutenant Numsen, Commandant i Kjöbenhavn 1750, † 1757.

²⁾ Maria Numsen, født 1737, † 1765.

³⁾ Benedicte Øllegaard Margrethe, født 1742 † 1809, gift 1777 med Johan Rudolph Bjelke, Geheimeraad og Amtmand, † 1813.

Angst, end en Nat, da Fröken *Numsen* havde lagt hos Kongen og stödt af Vanvare sin eene Skoe saa langt ind, at hun nödvendig maatte blevet ham vaer, dersom han ikke havde vovet at flytte den ganske sagte ud. Dette blev vel ikke fört til Protocols, men dog glemte ingen det. Nogle Uger efter at han var bleven rettet fandt Prinds *Friderichs* Oberhovmesterinde¹⁾ for got at spadsere i *Charlottenborg* Hauge med ham, og Frökenen var med. Denne Spadsere Gang behagede ham nok saa meget, at hun önskede sig en Koppe The. Min Fader tilböd hende, at lade den bringe ned, Tilbudet blev imodtaget med Taksigelse, og Jomfrue *Dorothea*, maatte saa nödig, som hun end vilde, forföye sig ned og skienke den. Jeg har sagt Dem, at det var min Maade i deslige Selskaber at lade Tungen hvile, og bruge Öynene destomeer, og ved denne Leylighed havde det været en Nödvendighed, da vi saae hinanden kun for nogle Öyeblik, og formodentlig for förste og sidste Gang. Det maae ikke være vanskeligt for Dem, som saa ofte maae have været Vidne til med hvilken Begierlighed visse Folk griber efter alle muelige Materier til Samtale, at slutte Dem til, at den hængte Tyv maatte holde for med; thi hans Dristighed var ikke allene meget besynderlig men han var endog den förste Tyv der i Mands Minde havde maattet böde sin Forseelse med Livet. Da nu Hovmesterinden ligesom for at retfærdiggjöre Kongens Haardhed i denne Post, meget vidtlöftig *demonstrerede*, hvor nödvendigt det var at *statuere* Exempel, siden man kunde befrygte, at saadan et formasteligt Menneskes Fortvivlelse kunde bragt ham meget vidt, dersom Kongen havde opdaget ham under Sengen, naar han havde været allene, faldt mine Öyne

---

¹⁾ Geheimeraadinde v. Schmettau.

machinalement hen paa Fröken *Numsen*, der sad lige for mig, men om de enten sagde meere end jeg selv vidste, eller om det blot var den indvortes Overbeviisning, der gjorde hendes Ansigt og Bryst meere end blod rödt, det veed jeg ikke, men hendes Forvirring var overmaade stor. Jeg tog strax Öynene til mig igien, og sagde til mig selv: uskatteerlige Samvittigheds Fred og Roe, hvad har Verden at give, der i mindste Maade kunde veye op imod dit store Tab.

Efter Dronningens Död gik de sædvanlige Aften Selskaber meget tavse til, men de maae dog have givet Anledning til Frygt, siden *Moltke* plagede Kongen saa meget over den Fare slige Fruentimmer underkastede hans Liv og Helbred, og naar der endelig skulde være slig en Person nærværende, saa maatte han dog vælge sig een dertil, hvorved der vovedes mindre. Dette troede man at være Anledningen til Forstaaelsen med Fröken *Briand de Creve coeur*, som lever endnu og har Pension. Da hun fik den bortsendte Mad. *Dyssels* Huus og efterladte *Meubler*, saa var det heller ingen Uge til Ende nogen Hemmelighed for heele Byen, men jeg har aldrig hört nogen, som med et Skin af Rimelighed har kundet anföre Leyligheden til Bekiendtskabet, eller hvem Anbringeren havde været.

Det varede heller ikke noget halvt Aar förend hun blev sat af sin Post og kom paa Pension, siden hun stillede sig saa bagvendt og Tosset an ved disse til *Venus* og *Bachus* anstillede Offringer. Foruden det, at man ikke kunde vente andet, af et Fruentimmer, som ikke havde sagt al Velanstændighed og Blyefærdighed god Nat, saa kunde enhver ogsaa let indsee at der ikke var det mindste hos hende, der stemmede overeens med Kongens Smag; thi hvad enten det nu var en Levning af hans Kierlighed

til *Lovise* eller en naturlig Tilbøyelighed hos ham, saa havde alle mavre Skiönheder ikke det mindste tillokkende for ham, og man tilskrev det den liden Virkning, af Frue *Agerskows* fremviiste Yndigheder; thi een Dag da hun blev nævnet for een af Byens Skiönheder, skal han have sagt: ja; hun er ikke hæsliq, men var hun lidet fyldigere, var hun ulige smukkere. Fröken *Briand* var ikke allene overmaade maver men tillige af et meget ærbart og suurt Væsen, taabelig i en Grad der grændsede til Dumhed, og meget skranten og sygelig. Havde hun nu med disse Egenskaber forbundet alle muelige Fuldkommenheder, saa havde det dog ikke været mueligt at tækkes ham, der allene sögte en dövende Glæde, der nærmede sig til Vildskab, og hörte til de groveste Vellyster.

Havde det behaget Gud, enten at spare den förste Cronprinds, eller ladet den Prinds, Dronningen döde med, bleven i Live, saa havde han sikkert ikke giftet sig anden Gang, men da vor nu levende Konge kun var 3 Aar, og fölgelig mange Farer underkaste[de](t), saa lod *Conseillet* ham ingen Roe, förend Geheime Raad *Dehn* blev bortsendt til at hente *Iuliane Marie*. Forskiellen imellem hendes og *Lovises* Modtagelse var Öyensynlig; dog syntes det meere at behage end mishage Kongen. Thi da han om Morgenen, som hun blev fört ind om Eftermiddagen, kiörte Byen igiennem i en Jagt Vogn og der om Middagen blev talt derom, sagde han: jeg har seet meget meere end jeg kunde vente af de beste Undersaatters Pligt, *den* (det?) viiser sig tydelig, deres Kierlighed og Hjerter tog min *Lovise* med sig, og ingen kan giöre hende Rettigheden til den stridig.

Da han for at nytte en deylig Höst til Indtoget var kommen tiiligere end sædvanlig fra Landet, saa begyndte han ogsaa strax sine lagt tourer. Den anden eller tredie

var i Dyre Haugen, og da Veyret var meget deyligt, saa troede Dronningen at overrumple ham paa det behageligste ved at møde ved *Rendes vous* en paa *Eremitagen*, men han gav hende temmelig tydelig at forstaae, at hendes Komme meere forundrede end fornøyede ham. Desuagtet gjorde hun det samme nogle Uger efter, men da Iagten var forbie, og alle tog Veien til *Eremitagen*, reed han ganske allene til *Jægersborg*, paa Veyen derhen mødte han een, som han gav Befalning at sende *Mottke* til ham og bede Dronningen gaae til Taffels, og efter den Tid kom hun ikke meere paa Iagten efter at de vare komne fra Landet.

Endskiönt man tydelig kunde mærke, at han ikke elskede hende, saa viiste han hende dog megen Agt, indtil han troede, at blive en *Familiaritet* var imellem hende og en vis *Cavalier*, som ingen har kundet eller vildet Navngive, somme troede, det var den ældste Greve *Laurvig*¹⁾, og atter andre paastode at det (var) een af hendes Kammerjunkere; og hendes foregivne Frugtsommelighed forögede ikke allene hans Mistanke, men endog hans Forbittrelse; thi da man i tree Maaneder havde lagt Nat og Dag paa Voldene for at af fyre *Canonerne*, og der i næsten 6 Maaneder var bedet i alle Kirker om en lykkelig Forlösning for hende, og man maatte tage Ladningen af *Canonerne* og holde op at bede uden at kunde takke, vil man ikke allene vide, at han sagde hende, at efter hun havde faaet ham til at spille denne latterlige Rolle, saavel for sine egne Lande, som for heele *Europa*, saa maatte det hverken forundre eller fortryde hende, at han for Fremtiden ved det allerufeylbareste Middel sadte sig i Sikkerhed for dette

¹⁾ Om denne se Noten S. 279.

ham saa anstödilige Optog; men man paastaaer endog, at han blev sin Beslutning troe.

At dette mere forögede end formindskede hans begyndte Uordentligheder, var en nödvendig Fölge, og det var ingen Hemmelighed meere, at Kongen ingen Aften kom til Sengs med sine fulde Sandser. En af disse Aftens- eller rettere sagt Natte Sviirer berövede *von Krogen* ikke allene sit Öye, men tildeels sin Lykke med. Der var drukken saa meget, at ingen havde meere sine fem Sind, og i denne, Mennesket saa uværdige, Tilstand, glemte *von Krogen*, at det var hans Konge og Enevolds Herre han havde for sig, og sagde ham noget meget fornærmeligt; Kongens Forstand var ham alt for meget betaget til at overveye den andens Tilstand og undskylde hans brugte Frihed med den, han glemte alt uden hvad han var, og kastede Glasset han havde i Haanden efter *von Krogen*, og da Kongen ikke var i Stand til at sigte, saa kan man allene sige, at det traf saa uheldig, at Glasset gik i tu imod hans Ansigt og tree til fiire Stumper ind i Öyet. Skriget, Smerten tvang ham til at udstöde, og Forskrækkelsen over Blodet der strömmede ud af Öyet ned over Kinderne, fordrev Viinens Dunster og Vrede(n) hos Kongen, han foer op fra sin Stoel, omfavnede ham og bad ham med de kierligste Ord og nedrindende Taare om Forladelse. Foden af Glasset var gaaet forbie, ved det Slaget kom paa den eene Side og havde giort samme Ödelæggelse i et stort Speyl, som det överste i *v. Krogens* Ansigt, der blev strax sendt Bud efter *Wolert* og imidlertiid blev den Aftale giort, at man skulde foregive, at have leeget Bold, og han i Leegen löbet med Ansigtet imod Speylet og saaledes beskadiget sig. Kongen gik bort, *Wolert* kom og forbandt ham, og endskiöndt han meget godt saae, at det ingen

Speylglas var han trak ud af Öyet, saa lod han sig dog ikke mærke dermed, men *B(rockenhuus)s* Tienere, som vartede op ved disse Gilder vare langt fra ikke saa tavse, Historien blev enhver bekiendt, og jeg har selv hört mange, som offentlig beklagede den Ulykke der var mödt *v. Krogen*, der ved at vilde undgaae at rammes af en Bolt havde löbet sig Glasset af et Speyl i Öyet. Men i det samme han holdt op at tale hvidskede han til sin Naboe: Kongen har slaget det ud paa ham i Fuldskab. Alle Kunstens Midler bleve udtömmede, alle de store Belöninger Kongen lovede den, der kunde rædde Öyet hialp ikke, han maatte miste det og fra den Tid kunde Kongen ikke taale at see ham, han vendte Öyet bort i en kiendelig Sinds Bevægelse, saa snart det faldt paa ham, og i Fölge deraf blev han ikke heller længe meere ved Hoffet.

Om *B(rockenhuus)* fandt sin Regning ved at være Ruffer eller om Kongen forlod sig meest paa hans Smag i den Post, og anmodede ham derom, er vanskeligt at sige, men den förste havde næsten udtömt al sin Kunst i dette Fag, foreviist baade sine egne og hans Tieneres Bekiendtere, uden at nogen fik Biefald, da Hændelsen förte ham een til, der opfyldte hans Haab. En Dag kom der et næsten halv nögent eller dog med de usselste Pialter bedækket Fruentimmer til ham og bad ham for gammel Bekiendtskabs Skyld om en liden Understöttelse i hendes nærværende Elendighed. Den Mundterhed hvormed hun frembragte sin Bön, og et slags Huld, som midt i hendes Mangel ikke havde forladt hende bragte ham paa de Tanker, at giöre et Forsög med hende. Han gav hende altsaa noget at leve af og tillige en Summa at leye sig reenlige og anstændige Klæder for, og (*Ordre*) at være færdig at möde i dem, naar han lod hende kalde, som hun lovede og holdt,

da Tiden kom. I den brugte hun sig saa vel at hun opfyldte *Brockenhuus's* Forventning, rev sig af sin nedsiunkne Tilstand, og bragte sig til en Høyde, som hverken hun eller nogen havde troet. Naar jeg faaer sagt Dem, at det var den Navnkundige Fröken *Bonde*, saa har De vist hört tale om hende, om ikke kiendt hende, og for at give Dem et rigtigt Begreb om hendes Fortienester, vil jeg kortelig meddeele Dem hendes Levnets Löb.

Hun nedstammede virkelig fra de gamle ægte *Bonder*, hendes Fader havde været Landeværn *Capitain* i *Norge*, og da han döde uden at efterlade hende noget, tog den gamle *General Arnold*, der var beslægtet med ham, Daatteren i sit Huus. Hun havde kun været der en kort Tiid, saa lod hun sig besvangre af en *Lieut. Slangebusk*, som forbittrede den Gamle saaledes, at han jagede hende af Huuset og hun maatte tage sin Tilflugt til sin *Lieutenant*. Nogen Tiid efter blev han forflyttet her ned i Garden; hun fulgte med ham, forrettede en Tieneste Piges Gierning med Navn af Huusholderske, og jeg har ofte seet hende med en rød rundöret Hue, og en Torvespand, og i den Tid var hun meget smuk. Da *Slangebusk* enten ikke havde, eller ikke vilde give hende meget, saa fortiente hun sig hvad hun behövede ved Besögelser hos gode Venner hvor i blandt *Brockenhuus* var en af de fornemste. Da hun havde fört dette Levnet en halv snees Aar og derover fik *Slangebusk Compagnie* i *Norge*, hvorhen han ikke vilde tage hende med. Nu hialp hun sig en syv til otte Aar igiennem ved at gaae hos Soldaterne paa Vagten, men da disse nu ikke heller meere skiöttede om hende tog hun paa ovenmeldte Maade sin Tilflugt til *Brockenhuus*.

Far vel min Beste, og bliv ved at elske

Deres bestandige *Dorothea*.

d. 8de Martii (17)84.

Fröken *Briand* havde ved sin Afgang beholdt Huuset, hun havde faaet, der maatte altsaa kiöbes et til Fröken *Bonde* og for at være i Nærværelsen blev der kiöbt et af Nummerne lige for *Holmens* Kirke. Den første Gang jeg saa hende efter sin Ophøyelse var ved et Skuespill, men man havde megen Möye med at overtale mig til at troe, at det var den samme Person, jeg saa tit og ofte havde seet, som *Slangebushkes* Hausholderske, saa forandret var hun bleven, men ingenlunde til hendes Fordeel, hvad enten det nu kom deraf, at der ingen god Smag var i hendes kostbare Pyndt eller om det frie og utvungne i hendes afstivede Tröye syntes Frækhed og Overmoed i et stort Fiskebeensskiört, det veed jeg ikke, men hun forekom mig uliige meere modbydelig end tiltrækkende, *Corps de Garde* Præget stak ideligen frem, dog ikke i de indfaldne Kinder, og den gustne guule Farve, som Lasterne efterlader sig hos deres Dyrkere, men i noget opsvulmet og en blaa rød Hud, der gav Formodning om, at hun ikke undslog sig for at giöre Beskeed med Glasset i Haanden. Hun vedligeholdte sin Yndest i en deel Aar, og enhver troede, at hun ikke meere kunde tabe den, da hun uformodentlig fik Befalning at forföye sig til sit Födeland. Der blev hun gift, og kom nogle (Aar) efter her ned igien og gjorde Ansögning om, at skilles ved sin Mand fra Seng og Bord, og bringe det han endnu havde lævnet af 70,000^{de} Rigsdaler, som hun i den forbemeldte Tid havde bragt for sig, i Sikkerhed til Underholdning for sine övrige Dage. De Fortienester, hun kunde berömmes for var Gavnildhed imod Fattige, og at hun ikke blev hovmodig, men tillod sine Bekiendtere, at dutte hende i hendes Ophøyelses Stand, som de havde giort forhen. En af dem har selv

fortalt mig, at hun kaldte paa ham en Morgen da han kom fra Paraden, og gik hendes Vinduer forbi. Da han kom ind og saae Guld og Sølv i hver en Krog, sagde han: Det havde du dog vel aldrig drömt om, at blive Eyere af slige Sager? Det har du Ret i, svarede hun, men jeg betaler dem dyrere end nogen troer eller tænker. See engang, hvor ved hun viiste ham tykke röde og blaa Striimer paa Kroppen, saaledes forpidsker han mig, naar han har drukken for meget. Det förste hun var kommen i Velstand, tog hun den Daattter til sig, som hun havde med *Slangebusk*, og hun fik derved [;] saadan en Smag paa at kaste Penge bort, at hun var en langt stærkere Aarsag til den rige *Holstes*, en Fætter af *Greven*¹⁾, hans Ödelæggelse, end hans udmærkede Tilböyelighed for Heste.

Efter den Tiid hörte man ikke tale om nogen Anden förend Forstaaelsen med Madame *Winge* blev bekiendt, men hvorledes og ved hvem det Bekiendtskab skeedte veed jeg ikke at sige Dem, ikke heller om hun *presiderede* ved *Bachus* Festerne. Det synes paa en vis Maade troelig, at hun ikke har gjort det, deels fordi Kongen allerede havde meere end til Maade förend Tiiden kom, at de skulde begynde, og deels fordi han viiste meere Agt og Tilliid til hende ved at finde en slags Husvalelse i hendes Opvartning og Pleye naar han var syg; Og da Dronningen ansaae det baade for sin Pligt og fandt en Fornöyelse i, at række ham Haanden ved slig en Leylighed, saa har hun mange Gange funden *Madame Winge* hos ham, naar hun kom for at see til ham og tilbyde ham sin Tieneste. Mad. *Winge* var iligemaade den eneste, der udvirkede noget til sine Paarörendes Beste;

---

¹⁾ Vistnok den bekiendte Grev Ulrich Adolph Holstein, der spillede en Rolle under Struensees Ministerium.

thi saa skröbelig som Kongen end var i mange Poster, saa fast syntes han at vaage over sin tagne Beslutning aldrig at lade Fruentimmerne faae Haanden i Regierings Tömmet. Det *Winge* udrettede var ogsaa af liden eller ingen Betydning. Hun skaffede sin Söster Frue Nernst en aarlig Pension, som hun endnu har, sin Svoger en *Controlleur* Betiening, og fik to Söster Söner bragt an, den ene til Söe *Cadet*, den anden til *Lieutenant*.

Da jeg har vildet meddeele Dem *L'Histoire scandaleuse* i en uafbrudt Kiede, saa nödes jeg nu at gaae langt tilbage i Tiiden. Uagtet *Iuliane Marie* gjorde sig al Möye at vinde *Nationens* Yndest, saa vilde det dog ikke lykkes hende, hvad enten nu hendes paatagne Mildhed og Venlighed, syntes mindre Natur end Kunst, eller om det var en Umuelighed at tækkes ved det hun fulgte paa *Lovise*, eller om det, som Matrosen sagde, stak deri, at hun var Tydsk, men hun vandt ikke mindste Tillid, man frygtede hende meere end man elskede hende, og da Kongens Forhold blev Borgen for, at hendes Indflydelse aldrig vilde blive mægtig, kan man dog ikke engang sige, at hun var Folket ligegyldig, siden de ligesom kappedes om, at give hendes Foretagende et tvetydigt Udseende, og da det förste hun udmerkede sig ved, var at stifte Egteskab, saa raabte alle, at hun begyndte med at blande sig i fremmede Familie Sager for at ende med at befale i det heele, naar hun först havde vant dem til Lydighed. Egteskabet hun var Mæglere i var imellem Cammer Junker *Ræder*, der döde som Jægermester i Jylland, og en Jomfrue *Thompson*, som lever endnu, og er Major *Undahls* Svigermoder. Disse to havde i et par Aar været forlovede, men da Faderen ikke var at bevæge dertil fordi han, som han sagde, ikke vilde see sin Daatters 30,000^{de} Rdl. satte overstyr og hende for

agtet, saa holdt han sin Daatter saa nøye bevaret, at *Ræder* ikke, som han havde truet med, kunde bringe det dertil, at Faderen selv skulde faae Lov, at give ham gode Ord for at ægte Daatteren. Han maae ventelig strax have klaget sin Nød for Dronningen og begiert hendes Biestand; thi hun havde ingen 6 Uger været i Byen förend hun lod Faderen kalde til sig og slap ham ikke förend han havde givet hende Løfte paa, saa snart han kom hjem, at lade *Ræder* hente og give ham Løfte paa sin Daatter. To Dage efter blev Giftermaalet erklæret ved Hoffet, og da det var den förste Kammer Junker der havde ægtet en Person af Middel Standen i Mands Minde, saa blev den arme Piges Hoved saa fortunlet ved at ansiges til *Cour* hos Dronningen, og ikke see andet end sine Overmænd ved *Apartement* og Bal, at hun ikke vidste andet at tale om hvor hun kom. Hvor let Mennesket, ved at vilde vogte sig for det latterlige, det er bleven vaer hos en Anden, glemmer, at Dyden bestaaer i at holde Middel Veyen, og falder derfor i den modsadte Yderlighed, har jeg aldrig seet tydeligere Beviis paa, end da Fröken *Lehn* fik *Walmoden*; thi ligesom den förste var færdig at tale med Sælge kierlinger om hvad der gik for sig ved Hoffet, ligesaa bange var den Anden for at nævne det Ord, og meere end en Gang har jeg troet, naar nogen spurgte hende om hun havde været ved sidste *Apartement*, at hun vilde svare: hun vedste ikke hvad det var; og da den förste var en saa kaldet *Cousine* af mig, og den sidste til min *Oncles* Kone, saa har jeg ofte moeret mig med begge Forlegenhed.

Saa vel, som de unge Piger syntes om Dronningens Medynksomhed over lidende Elskende, saa lidet stod det Fædrene og Folk af en sat Alder an, og endeel fattede

det alvorlige Forsæt at holde bedre Stand om Raden skulde komme til dem, som de ogsaa gjorde, i sær Enkemændene; thi det første en Mand af Stand og gode Indkomster mistede sin Kone blev *Cammer Fröken Rabe* og Fröken *Numsen* faldbudne men stedse forgieves, indtil *Bielcke* omsider beqvemmede sig i Gunst af den sidste, og mueligt at han ikke havde gjort det, dersom Tidernes Forandring ikke havde været saa mærkelige.

Anno (17)56 var det sidste Aar, hvori Dannemark fölte sand Glæde, og troede sig lykkelig; den farlige Krigs Lue der bröd ud i Tydskland, syntes at kunde have Fölger for Dannemark med, dersom den (det) ikke sadte sig i Stand til at forsvare sine Borgeres Sikkerhed ved Magten. (17)57 blev der ikke allene 24te Skibe udrustede, men den heele Armee trukken sammen og lagt paa de Holsteenske Grændser. De gevorbne Regimenter i Norge maatte stöde til den, og de *nationale*, saavel fra *Norge* som Provindserne maatte besætte Fæstningerne. Plogen maatte derved saa godt, som ligge stille, i stæden for at sælge maatte vi kiöbe Korn vahre, og alting steg til en umaadelig Priis, som man den Tid sagde, men som dog var langt under den Nærværende. Disse store Bekostninger som Flodens og *Armeens* Underholdning krævede, oversteg Landets Indtægter; og da Kongen ikke var at formaae til at lægge Skat paa, saa maatte der laanes, gives aarlige Renter, og *Salarium* til Underhandlerne. Disse bleve riige af de derved bekomne *Pro center*, og Landet fordybet i Giæld, fordi det maatte laane friske *Capitaler* til at betale Renterne med af dem, der vare halv bortsmeltede inden de kom i Cassen.

Keiserindens af Ruslands sygelige Tilstand, den Forbittrelse, som Thronfølgeren ved alle Leyligheder yttrede mod Dannemark gjorde det öyensynligt, at han ikke saa

snart besteg Tronen förend han vilde söge at faae det af *Holsteen* tilbage igien med Renter, og alle Politiske Kandestöbere i heele *Europa* regnede allerede Krigens Begyndelse og Dannemarks Undergang ud. De umaadelige Summer der bleve laante til den förste Udrustning spildte *Crediten* ganske, ingen troede, at denne Gield blev giort af en alt for vidt dreven Ömhed hos Kongen for at tage noget fra Undersaatterne, da det blev anvendt til deres egen Sikkerhed, men for en Nödvendighed, og at de ikke vare i Stand til at give noget. Denne indbildte Armod gjorde i sær Hamborgerne trodsige, de vilde ingen *Banco* Sæddeler tage imod, og naar det skeedte, da med 10 *p. c. Rabat*. Dette Tab var for stort for Armeen den maatte altsaa betales i reene *Contanter*, en stor Deel af dem kom i Hamborgernes og *Lybeckernes* Hænder, og fra dem gik de i Preussernes, der paa den Tid gav 30^{ve} *p. c.* for danske 24 Skillinger, og for 15, 10 og 8 Skillinger 50 *p. c.* og det förste disse Mynter vare komne i dem (deres Hænder) bleve de omsmeltede til lette Penge, og vare fölgelig for evigen tabte. Myndten gik vel Dag og Nat, men et Rygte, at disse nye Penge vare af slettere Gehalt, og vilde blive en tredie Deel nedsadte, naar der blev Fred, gjorde enhver bange for dem, og bragte enhver, som havde ældere *Contanter* til at gjemme dem, og man ansaae det for en meere sikker Vindning, at lade en anseelig *Capital* ligge frugteslös end at skille sig ved sin saa kaldte gode Myndt.

Misfornöyelsen og Frygten tog altsaa ikke allene Dag for Dag til, men den yttrede sig og offendtlig ved alle givne Leyligheder, og io synligere den blev, io mindre var Kongen at bevæge til at benytte sig af det tienligste Middel, som var, at lade Undersaatterne give hver sin Deel til at bestride de overordendtligste Udgifter med, endog de Taabe-

ligste iblandt Dem indsaae selv Nödvendigheden deraf, men i Steden for at tilskrive det en Skaansel og Medynk over dem, blev det lagt Ministerne og deres Creaturer til Last, som de, der ved at giöre stor Geld og bringe alting i Forvirring, kunde giöre desbedre Underslæb.

I Aaret (17)60 havde nogle velsindede Patrioter giort Aftale om at giöre det Forslag, at enhver der eyede tie Tusende Rigsdaler skulde give den tiende Deel af al sin Formue til Statens Beste og Gavn, at de fandtes villige dertil endog under Eeds Aflæggelse, og ansaae det for deres Pligt, i onde Tiider at böde med noget af det, de havde gode Tiider og en faderlig Regiering at takke, men dette stod de Store paa ingen Maade an, de fandt Paalæg nödvendig, men de ringere skulde föle den stærkest, paa samme Grund, som parade Hesten troer Eselen skabt til at trælle. For (17)57 havde vi næsten ingen andre end *Specie Ducater*, der vare bleven slagne nogle i Krigens Tid af *Fridrich* den 4de, som siden efter bleve nedsatte til 10½ Mark, men disse vare meget sieldne, at see. Ved en offentlig Placat blev befaleet at levere dem til Myndten imod den gangbare Priis, men da deres Tal blev meget mindre end man havde ventet, saa greb Kongen til sit *Medaille Cabinet*. Mynt Mesteren maatte undersøge alle de gamle Stemp-ler, og hvor de vare brugbare, bleve Myndterne smeltede.

I förstningen da de nye *Ducater* blev udgivne saae man næsten ingen anden Mynt, enhver troede, at det vilde gaae med dem som med de forrige og skildte sig ved dem, som han fik dem, men da Jöderne kort der-efter böd 4 og 6 Skilling til Opgield paa dem, saaes ingen meere af dem, indtil de i Aaret (17)61 blev sat til Tretten Mark, da man med en lige Begierlighed sögte at blive dem lös. I Slutningen af samme Aar, og i

Begyndelsen af det næste, gik det Rygte, at Regieringen havde bemægtiget sig alle Banquens *Contanter*, og at den om ganske kort Tiid maatte giøre Opbud. De mindste Sædler man havde den Tiid vare paa 10 *Rdl.* og det var ikke alleene en Umuelighed at faae nogen til at vexle dem, men Frygten var saa stor, at man i tusende Tal, strømmede til *Banquen*, og da enhver vilde være den første blev Trængselen saa stor, at der een Dag blev qvalt 3 Mennesker i den, og uagtet at de selv vare hinanden til Hinder i deres Önskes Opfyldelse, truede de ikke desto mindre Betiendterne, at de ikke skulde komme levende fra Stedet dersom de ikke fik Penge. At alt dette svækkede Kierligheden til Kongen var en naturlig Følge dog gik de ikke videre i deres Klagemaal, end at beskyldte ham for, at han lod sig forleede af de slette og onde Mennesker han havde om sig, der skiulede Undersaatternes Nöd for hans Öyne. Han merkede selv, at deres Kierlighed var formindsket; thi vel stimlede Folket til endnu naar han lod sig see, men i steden for den glade Frimodighed og Tilliid hvormed enhver pleyede at see op til ham, sad Misfornöyelsen i en hvers Ansigt, og dets Fryde Skrig og udöste Velsignelse havde forvandlet sig til stumme Suk. Han fölede det i det inderste af hans Hierte, og hans Græmelse derover hialp ikke allene til at svække hans Helbred, men hans Kræfters Aftagelse tiende tillige til at giøre det Onde værre paa en anden Maade. Indtil (17)58 og (17)59 havde man vel talt om Virkningen Viinen ofte gjorde hos ham, men ingen uden de, som vare ideligen om ham, havde seet ham i denne Tilstand, men nu blev alle Vidne til den, han kom ikke allene paa *Apartement*, som den Tiid begyndte Klökken fem, endskiöndt han aldrig kom förend imod 7, i en Forfatning, at hans Been havde Möye med at bære ham, men

jeg har meere end en Gang seet ham til Hest med den største Angst for at han skulde falde af den, og i Vognen, at hans Arm ikke var mægtig at bringe hans Hat paa hans Hoved igien uden *Moltkes* Hielp. Den meenige Mand, som saae det, sagde overlydt: Er det Under at det gaaer, som det giör; Naar han er i den Tilstand, kan de io giöre med ham, hvad de vil, og derpaa strömmede Forbandelser over dem og deres Afkom, som fandt deres Regning ved at forleede ham til sligt.

Den 16de *October* 1760 var *Jubilæum*, for *Souveraineteten*, men om han enten frygtede for, at Undersaatternes formindskede Kierlighed skulde sees alt for tydelig ved denne Leylighed, eller at Lævningen af den skulde bringe dem til at gribe sig an over Formue, saa blev han paa *Fre(densborg)*, og den almindelige Misfornöyelse, som dette foraarsagede, er ubeskrivelig.

Der findes Leyligheder, hvor Undersaatterne anseer Skaansel for Foragt, og som en Modbydelighed til at tage imod frievillige Beviis paa Glæde og Kierlighed, den der trykker sig ved at miste en Daler efter Befalning, tager med Fornöyelse hundrede i Haanden, naar han troer at han dermed kan lægge Hiertets Fölelse for Dagen, og denne Begivenhed var een af dem. Middelstanden og Borgerne ansaae denne Höytidelighed, som et Æreminde paa deres Nidkierhed og Troeskab; de smagte i Aanden en Triumpf over at see Adelen tvungen til at yttre Glæde over det, dens Hovmod og Undertrykkelses Aand skar Tænder ved, og denne Triumpf blev dem ikke allene betagen, men endog for Kongens Öye at bevidne, at deres Forfædres Iver og Nidkierhed for Kongen og hans Huus brændte med samme Fyrighed i deres Hierter. Ja; sagde man, der seer vi tydeligen at vi ingen Konge har meere, at *Adelen* dreyer

og leeder ham, som den vil, at Overbeviisningen om at De træder os under Födder ikke er den nok, men at den ikke engang kan taale at erindres om, at der var en Tid i Dannemark, da man kastede dens Aag af og stækkede dens Vinger.

Virksomheden heraf blev den, at de tree til Höytideligheden udnævnte Dage, meere lignede en Sörge Fest end et *Jubileum*. Den, der ikke vedste bedre, og sammenlignede de to Höytideligheder, som i en Tiid af Elleve Aar fulgte paa hinanden¹⁾ kunde umueligen forestille sig, at det var det samme Folk og den samme Konge, men havde störste Föye til at troe, at en *Usurpateur* havde udryddet den elskede Konge Slægt og bemægtiget sig Thronen, og at Folket ved sin udmerkede Koldsindighed bevidnede sin Sorg over de Tabte og sin Misfornöyelse med den Nær-værende. Da Hoffet kom fra Landet, bievaaenede Kongen de til *Jubileumet* indrettede Skuespill, og offendtlige Taler, og alle Gangene i en Tilstand, der overgik alles Forvendtning, og viiste dem deres tilbedede *Friderich* i sin sande og egentlige Skikkelse, og Glæden syntes at komme til Live igien.

Men Glæden varede ikke længe, den 18de *November* var Kongen paa *Jægersborg* til den sædvanlige ugentlige lagt, og enten han havde faaet for megen Froekost, eller taget for meget til sig ved Taffelet, saa vare Benene for svage til at bære Kroppen da han reyste sig, desuagtet kunde hverken Bönner, Forestillinger eller Overtalelser bevæge ham til at staae fra sit fattede Forsæt at ride ud. Han kom ogsaa lykkelig paa Hæsten, reed sin sædvanlige Tid, men om enten Luften og Bevægelsen havde forværret

¹⁾ Se Side 227.

hans Tilstand, eller man ikke var hurtig nok til at give ham den fornødne Understøttelse, saa rørte det første Been neppe Jorden förend det var midt over. Forskrækkelsen var overmaade stor, men enten han var föleslös eller saa aldeeles betaget Sandserne at han ikke vedste af noget, saa gjorde han et forsög til at træde paa det söndrede Been hvorved han bragte Splinterne ind i Kiödet, og Smerten deraf tvang ham til at udstöde et Skrig, og bragte ham i een stærk Besvimelse. *Moltke* var aldrig med ved slige Leyligheder, men da han saae dem komme bærendes med Kongen, og troede det Onde endnu værre end det var, fik han til Trods for al sin synende Phlegma stærke *Convulsioner*. Man skar Slövlan af Benet, sögte at bringe ham til Live, og Frygten for Umueligheden heri bragte dem alle til at glemme, at de manglede alt det, der behövedes til at forbinde Beenet, saa at endskiönt Ulykken var skeedt for Fem, kom her först et ridende Bud til Byen hen imod Tie for at hente *Medici* og *Wolert*. Saa snart det var Dag skyndte Dronningen sig til *Iægersborg*, og man maae sige det til hendes Roes, og uagtet Kongen sielden taalede hende nogen halv Tiime af 24^{ve} om sig, Rummet var saa knabt, at hun næsten ingen Betiendtere kunde have hos sig, og hendes Værelser af slig en Beskaffenhed at de ved indfalden Slud og Regn sadte hende blot for alle Luftens Ubehageligheder, saa vilde hun dog ikke engang höre tale om at forlade Kongen förend han kunde komme med.

Da *Wolert* tog den förste Forbinding af, var Benet i den önskeligste Tilstand, og han gav Haab om at Kongen efter nogle Ugers Forlöb kunde forlade Leyet, men efter en Uges eller lidt meeres Forlöb, forværredes det Öyensynlig. Alle de Undersögelser han anstillede vare forgieves til at opdage Aarsagen, han var næsten i sit Hierte overbeviist

om, at Kongen nød hidsige og forbudne Ting, og til Syne iagttog den strængeste Diet. Imidlertid blev det Dag for Dag værre, og han begyndte at frygte for den kolde Brand. Han havde *Julius Kos*¹⁾ mistænkt, han havde adskillige Gange yttret sin Mistanke desangaaende for ham og viist ham de græsselige Følger dette Forhold kunde og maatte have, men han havde med de dyreste Eeder og Forsikkringer søgt at giøre sig saa reen som en Engel. Han aabenbarede *Moltke* sin Mistanke, og da de to engang i 48 Tiimer bestandig havde löst hinanden af fandt han en kiendelig Forandring ved Skaden. Imod Enden af den anden Nat, da *Julius* just var inde lod han som han slumrede og blev vaer, at Kongen og *Julius* gjorde Tegn til hinanden, og sluttede sig til af dem, at *Julius* havde det forlangte hos sig. Nu var hans Slummer forbie, men han rørte sig ikke saa snart förend Kongen begyndte at bede ham, at han skulde gaae hen og lægge sig nogle Tiimer, men ihvor meget han end forsikkrede, at han ikke behövede det, saa blev Kongen dog ved, og befalede ham det tilsidst i en Tone, der forkyndte, at han vilde være adlydet. *Wolert* gik, men for at blive fuldkommen vis i sin Sag, tövede han et par Minuter, vendte derpaa om igien, som om han havde glemt at see efter noget ved Bandagen og Beenets Leye, som var nödvendigt förend han kunde blive borte, og magede det ved denne Leylighed saa, at han kom Kongens Ansigt saa nær, at hans Aande bekræftede ham alt hvad han havde troet. Med denne Opdagelse gik han lige hen til *Moltke*, bad ham enten at tale alvorlig med Kongen over denne Sag, eller og at holde *Julius* fra ham paa hvad Maade det end var. Det sidste

---

¹⁾ Julius Koss, Kammerlaual.

udgav han for en blot Umuelighed, og det første syntes han ikke at have synderlig Lyst til, men lod sig tillige temmelig tydelig merke med, at han troede det vilde have bedre Virkning om *Wolert* sagde Kongen sin Opdagelse og Følgerne af dette Foretagende reent ud. Naar deres Excellence befaler det, svarede han, saa skal det skee; jeg har endnu aldrig frygtet for at efterkomme en redelig Mands Pligt, mit Hierte og mine Hensigter, har gjort mig roelig i Henseende til Følgerne.

Da *Wolert* kom ind til Kongen igien nærmede han sig ham med en kiendelig mørk og alvorlig Miine, saa at Kongen spurgte ham, om der var mödt ham noget ubehageligt? Det er altid meget nærgaaende for en redelig Mand, Deres Mayestet, enten at bebyrde sin egen Samvittighed eller og anklage andre for det sorteste og utilgiveligste Forræderie. Kongen spurgte hvori det bestod, og mod hvem det udövedes? Imod Deres Mayestets egen höye og hellige Person, svarede han, og fölgelig imod heele Riget med, og det af dem, som Deres Mayestet synes at sætte meest Liid og Fortroelighed til. Derpaa sagde han ham, hvad Saarets Beskaffenhed havde lært ham, hvorledes han var kommen efter at det var *Iulius* der ved at forskaffe ham stærke Drikke, gav ham Gift, og gjorde heele Rigets Bön og ald muelig Fliid og Möye derved til Intet. Da han var til Ende dermed, spurgte Kongen ham i en meget alvorlig Tone, om han vidste, hvem han taledede med? Ja; jeg veed, svarede han, at De er min Konge, og Herre over mit Liv og Gods, men ikke over min Ære og Samvittighed. Jeg veed tillige at den Dag kommer da vi begge skal möde for en fælleds Overherre, og der skal deres Mayestet ikke kræve det Liv af mig, som De har værdiget at betro i mine Hænder. Det er altsaa som en

troe Undersaat, og som elsker sin Konge saa høyt, at han med Glæde gav sit Liv hen naar det kunde böde Skaden, den skiendige Føyelighed giör, at jeg siger Dem at Deres Mayestets Liv er i den yderste Fare, og at den kolde Brand, dersom deres Mayestet ikke vil holde de Dem foreskrevne Regler paa det nöyeste inden faa Dage nöder os til at sætte Beenet af, uden at Livet derved frelses, saa fremt De ikke giör hvad jeg paa mine Knæ besvær Dem om. Vil Deres Mayestet frelses, saa er det endnu Tiid, og vil De ikke saa siig det, og tillad mig at skynde mig bort af Riget; thi jeg har ikke fortient at döe, som en Misdæder, og Almuen steener mig, dersom Deres Mayestet kommer noget til under min Haand ved et Tilfælde, der i sig selv har saa lidet at betyde. Skulde da mit Tab virkelig smerte Mine Undersaatter, skulde jeg ikke være bleven dem om ikke forhad, saa dog ligegyldig, sagde han med et dybt Suk, og en kiendelig Sinds Bevægelse, hvorpaa han spurgte *Wolert*, om han da vilde staae ham inde for Livet, naar han gjorde hvad han forlangede. Med den Höyestes Biestand, svarede han, siden der, naar det skeer ikke engang er Skygge af Fare. — Og hvor længe skal det vare? — Fem til Sex Uger, Deres Mayestet. — Der har De min Haand derpaa at det skal see, men seer jeg ingen kiendelig Virkning deraf, saa Gud hielpe Dem.

Han holdt og sit givne Löfte helligen, og efter fem Uger fra den Dag af kom han saa vidt at han kunde forlade Sengen. Men nu var der en anden Nöd, det var ganske umueligt at faae ham til at betiene sig af en Krykke, en stærk Stok var alt det, han vilde betiene sig af, og omtrent en tie til tolv Dage efter, da han en Dag var allene, tabte han, efter hans Sigende Stokken, og faldt ved at vilde tage den op saa uheldig, at Beenet gik fra hin-

anden igien; hans Smerter var denne Gang ulige større, men da han nu havde Erfarenheden for sig, saa underkastede han sig villig, og beqvemmede sig iligemaade til at bruge Krykken, saa han, da han i May Maaned tog til *Fredensborg* havde faaet saa megen Fastighed i Beenet, at en Stok var ham Støtte nok.

Det jeg her har sagt Dem har jeg først faaet at høre af *Wolert* efter hans Død, og han forsikkrede mig, at han havde alle muelige Grunde til at troe, at Ligegyldighed for Livet, havde havt lige saa megen Deel i hans Forhold, som hans Begierlighed efter det, der gjorde ham Skade, og at alle hans Forestillinger vilde havt liden eller ingen Kraft, dersom han ikke af en blot Hændelse og uden nogen Hensigt havde talt om Almuens Fortvivlelse ved hans Tab. Men den blotte Forestilling om, at Folket endnu elskede ham, havde gjort ham Livet behageligt igien og bragt ham til at underkaste sig alleting.

Mig forekommer det i det mindste meget troeligt, siden jeg af Erfarenheden veed, hvilken forandret Udseende alting faaer i vore Öyne ved den Tanke, at vort Liv er een eneste til Glæde. En anden i Deres Sted vilde maaskee ansee denne Tanke for en latterlig Forfængelighed hos en gammel Pige: men da jeg troer at De er overbeviist om, at jeg ikke smiggrer mig med et falskt Haab, saa maae De ogsaa vide, at mit Livs Lyksalighed bestaaer i at vise mig Deres bestandige *Dorothea*.

Den 12 Martii (17)84.

Da jeg har funden alle de Papiirer, som hörer til den Sag vi taledede om i Dag, og mine Öyne har havt mange Tiimers Hvile, saa vil jeg begynde Historien og viise Dem naar Tiiden kommer hen til Papiirene for at skaane

mig for at skrive det nu, som jeg for Nitten Aar siden skrev.

Den 11te *Martii* (17)65 da Klokken var næsten Tio fandt *Madame Rose*, endskiönt hun meget (vel) vidste hvor hendes Daatter var, for got at sende den halve Bye omkring for at spørge om ingen havde taget hendes Daatter hiem med sig fra *Comedie* Huuset da hun var i den yderste Beængstelse over hendes lange og usædvanlige Udeblivelse. Iblandt andre nød jeg ogsaa den foromtalte Ære, og besvarede den meget kort, at da jeg aldrig havde taget (hende) med mig, saa burde *Madamen* ogsaa tiltroe mig saa megen Höflighed, at jeg havde sendt hende Bud. Noget forhen var min Fader gaaet fra mig for at lægge sig, men da han ikke kunde sove endnu, saa gik jeg op og fortalte Ham, at efter al Formodning var Jomfruen *enleveret*. Jeg havde neppe udtalt förend han sagde: Jeg tör sætte mit Liv i Pandt paa, at det er *Laurvig*¹⁾. Og jeg, det som er endnu meere, min Ære, at det ikke er ham. Min Fader, som var meget heftig, spurgte mig, om jeg da fandt saa megen Fornøyelse i at trætte ham imod, at jeg, som stedse havde tiltroet og mistænkt *Laurvig*²⁾ for alle muelige Laster, nu fandt for godt at forsvare ham. Det er langt fra, svarede jeg, ikke fordi jeg io nok troer ham i Stand dertil, men fordi det var alt for dumt af saa igiennemdreven en Forfører, at giöre sligt et Optog. Hvem der har taget hende maae' være eenig med hende, og

¹⁾ Christian Conrad Greve af Danneskjold Laurvig, f. 1723 † 1783, var da Vice Admiral og havde 1762 arvet Grevskabet efter sin ældre Broder Fred. Ludv. Danneskjold Laurvig, Generallieutn. og Overstaldmester (f. 1717 † 1762).

²⁾ Overskou, D. Sk. II. p. 250. I 1760 om Efteraaret oprettedes det første Privattheater. Ideen kom fra Grev Danneskjold Laurvig. D. Biehl forestod hele Udförelsen. — Hun har der havt god Leilighed til at lære Greven at kjende.

naar *Laurvig* var det, saa kunde han io spare den Møye; det maae altsaa sikkert være een, der vil ægte hende og af Frygt for sine Venners Forbud bær sig saaledes ad, og ventelig enten Höyer eller Treeld. Da mig syntes at mine Grunde vare meget overtlydende, og min Fader desuagtet blev ved sin Meening, saa gik jeg ned i mine egne Værelser. Neppe var jeg kommen ned förend *Conferents Raad Sch(ütz)*¹⁾ som den Tiid var *Cancelie Raad*, kom ind til mig, og spurgte, om jeg vedste, at Jomfrue *Rose* var borte? Jeg sagde ham, hvoraf jeg vedste det, og han fortalte mig, at da han var kommen igiennem Lille Kongens Gade for at gaae hiem, var *Roses* Pige kommen gaaende, og da han havde bedet hende hilse hiemme havde hun sagt ham, at *Madamen* var færdig at gaae fra sin Forstand, fordi Jomfruen ikke var kommen hiem, og hvor hun kom, havde ingen seet hende. Han var derpaa gaaet op, men da Moderen stillede sig ganske afsindig an, skreg af fuld Hals og rev Haaret af sit Hoved, saa var han gaaet til mig saavel for at fortælle mig det, som for at höre mine Tanker derom. Jeg sagde ham dem, og han var ganske eenig med mig, men ingen af os kunde begribe hvorledes det gik til, at Faderen slet ingen Bevægelse gjorde om hun enten ikke havde sendt Bud til ham, eller om han var saa ganske roelig derved.

Medens vi sögte, at udfinde en Aarsag dertil kom Jomfrue *Böttgers*²⁾ Fætter ind, og skulde hilse mig fra hende og bede om jeg ikke vilde sende min Tiener til *Marchalls*³⁾

¹⁾ Conf. R. Chr. L. Schütz Deputeret i det tyske Cancellie havde tient sig op fra 1756 og var 1784 Conf. R. Cancellie Raads Titelen havde han kort efter 1765; i Statskalenderen for dette Aar anføres han som Cancelli-Sekretær.

²⁾ Vistnok den bekjendte Skuespillerinde.

³⁾ Byens første Traktor.

hvor *Rose* var efter en Indbydelse af Greve *Laurvig* for at see om han ikke kunde faae *Rose* i Tale; thi alle de hun havde sendt var han bleven nægtet for. Da jeg hørte det, begyndte jeg at sadle om, jeg lovede at sende Bud, men da jeg ikke vilde giøre det uden min Faders Vidende, saa gik *Sch(ütz)* og jeg op til ham. Tieneren gik, og kom tilbage med det Svar, at man nægtede ham, endskiönt han havde hørt hans Röst paa Gaden, og af det han sagde til Selskabet syntes han at være meget misfornöyet med det. Da min Fader hørte, at man paa Gaden kunde høre hvad der blev talt, maatte han ud af Sengen og i Klæderne. *Sch(ütz)* og han fulgtes ad; af de Talemaader *Rose* udstødte, og som ingen ærekiere Mænd havde taalet, naar ikke Samvittigheden havde bebreydet dem at de havde blandet sig i en nedrig og ubillig Handling, mærkede de meget godt, at *Rose* vidste hvad der var gaet for sig, og at man holdt ham der med Magt, thi de saae, at han blev trokke(n) med Vold fra Vinduet da han umagede sig for at aabne det og raabe om Hielp og saaledes holdt de det med ham til Klokken var over To.

Den Tolvte spiiste han hos mig, *Sch(ütz)* var saa artig og kom med for at hielpe mig at *dissepere* den ulykkelige Mand, hvis Kummer og Væmodighed var saa stor at ingen uden Medynk kunde kaste Öyet paa ham. Da han slet ingen Sövn havde faaet, saa var han alt for meget ude af sig selv til at foretage noget den Dag, men den trettende gik han til *Horn* for at begiere hans Bistand baade som Politie Mester og *Directeur*¹⁾.

Sch(ütz) havde forlangt af ham, at han skulde berette mig alt hvad *Horn* (svarede), og ingen Slutning tage i hvad man

---

¹⁾ F. Horn, Meddirector ved det kongelige Theater, se Side 284.

raadede ham uden at have overlagt det med mig. Han kom altsaa ikke saa snart fra *Horn* förend han berettede mig, at *Horn* havde sagt ham, at *Laurvig* havde været hos ham om Aftenen forhen, og tilstaaet ham, at hun var i hans Hænder, og han maatte raade *Rose* at giöre det io mindre io bedre bekiendt, saa vel for hans egen Æres, som Fordeels Skyld, og da dog Ulykken var skeedt, saa syntes han og, at han gjorde best deri. Sagde han Dette, spurgte jeg, som Politimester eller Raadgiver? Det samme Spörgsmaal gjorde jeg, svarede han mig, men han sagde, at han talede blot med mig, som Ven, og var, som Politimester endnu meere u[d]vidende om hvor hun var end jeg. Efter denne Forklaring spurgte han den bedrövede Fader, hvad han vilde have, og hvad Erstatning han krævede? Han forsikkrede ham at hans heele Paastand var at have sin Daatter igien, som baade Guds og Naturens Lov berettigede ham til; Erstatning kunde der ikke gives ham, siden hans Ære hverken som Fader eller Borger var tilfals, og hans Forhold skulde i det mindste friekiende ham i den Fornuftige Verdens Öyne for at have været Medviider i denne skammelige Handel. Hvorpaa *Horn* havde raat (raadet) ham, at skrive Greven et meget höfligt Brev til og i det begiere sin Daatter tilbage, og anföre ham sine Aarsager derfor, dog uden Trudslar eller Bitterhed. Da han havde fortalt mig dette, bad han mig om Tilladelse at skrive Brevet hos mig, siden hans Sind var i alt for heftigt et Oprör naar han var hjemme.

Med megen Fornöyelse, kiere *Rose*, svarede jeg, men er det Dem eene og alleene om at giöre at faae hende i Deres Værge igien, saa beder jeg Dem betänk Dem to Gange förend De skriver dette Brev. Hvorfor det, spurgte han? Hvad Beviis har De paa, at Greven er Deres Daatters

Bortfører, *Horn* har selv sagt, at han kun sagde Dem det som Ven, og under fiire Öyne, hans Ney, er altsaa *in Iura* kraftigere end Deres Ja. Det eneste De har at holde Dem ved er, at det Brev, som De fik uden Navn, er forseglet med det *Falkenskiolske* Vaaben, men kan han¹⁾ overtale sig til at være Mellemand, saa kan (han) endnu för give sig ud for Hoved Manden, det er mindre Skam for *Falkenskiold* at have forliebet sig i en smuk Pige, end i at være Ruffer for Greve *Laurvig*, og finder denne for got at lægge Sag an imod Dem for ærrörige Beskyldninger, som Deres Brev gör ham berettiget til, siden De kræver Tyvekoster i det af ham, som De ikke kan beviise, at han har, saa kan han let tvinge Dem for at han skal lade den falde, til at indgaae alt hvad han forlanger. (—) Jeg indseer, at De har ret, men hvad skal en ulykkelig Mand göre, hvis Sind er for nedslaget og bekymret til at kunde tænke, og som De han söger Hielp hos lægger Falstrikker for, Taarene trillede herved saa stridig ned af hans Kinder, at mine vare paa Veyen til at göre Selskab. — Fat sig, kiere *Rose*, Himlen staaer stedse en Retfærdig Sag bie, De kan ogsaa gierne følge *Horns* Raad og skrive Greven til, det kan endog have sin gode Nytte, naar De i Brevet allene udbeder sig hans Biestand til at faae *Capitain Falkenskiold* til at tilstaae af hvem han havde bekommet det Dem overleverede og med det *Falkenskiolske* Vaaben forseglede

¹⁾ 3 Brödre, Martin, Henrik og Christopher Dyssel bleve adlede 1716 med Navnet Falkenskjold. Henrik blev myrdet (tidlig). Christopher Falkenskjold døde 1770 som Capitain, men synes 1765 at have været for gammel til at kunne menes her (han var alt gift 1735). Martin Falkenskjold var død som Oberst 1746. Af hans Sønner synes Fortællingen bedst at passe paa Wilhelm F., der døde ugift som Major paa Tranquebar, da han var den ældste; thi Broderen Arnold F., f. 1741 † 1819 og Otto Seneca F., f. 1742 † 1820, begge som Oberster, kunne 1765 næppe have været Capitainer.

Brev, og det uden engang at yltre saa meget som Mistanke imod Greven. Han fandt dette Raad saa godt, han takkede mig saa inderlig for det, og bad mig saa væmodigen at opsætte sligt et Brev for ham, at jeg ikke kunde nægte ham det, men skrev det Papiir, (der) er betegnet med N°. 1, som han skrev ud og sendte Greven.

Den 14de gik han til *Frits Moltke*, som var Ober *Directeur*¹⁾ men al den Tröst han fik hos ham bestod deri, at han skulde faae hende til Skuepladsen igien, om han forlangede det. Om Aftenen blev der bragt et Brev fra hans Daatter i hans Huus, men det var saadan et intetbetydende Hvishvas om hendes store Lyksalighed og hendes Længsel efter at kaste sig for hendes Faders Födder at jeg ikke gad taget Afskrift af det.

Da han ingen Svar fik fra Greven, bad han mig, at *concipere* ham en Klage over *Falkenskiold* til Krigs *Directorio*, men jeg undslog mig derfor, siden min Fader havde tilbuden ham det, han bad ham derpaa derom, som og gjorde det, men *Sch(ütz)* fandt det saa heftigt og forbittret, at han gjorde mig det til en Pligt at skrive et andet, og da min Fader selv troede, at det vilde giöre bedre Virkning, saa blev det derved og er bielagt under N°. 2. N°. 3 er en Afskrift af det Brev, som *Falkenskiold* flyede ham, men de store og grove Feyl der er i det saae jeg gierne ikke maatte gaee paa Afskriverens Regning siden de findes een og hver i *Originalen*, og (blev) en Aarsag meere til *Reventklaus*²⁾ Forbittrelse imod ham, der sagde,

¹⁾ Overdirectorer: Volrath Aug. v. d. Lühe, Overpræsident; Chr. Fr. Moltke, Hofmarchal. Meddirectorer: Justitsraad H. C. Hersleb, Politimester F. Horn, Justitsr. Abr. Falck.

²⁾ D. M. Reventlou, Kronprindsens Oberhofmester, Geheimeraad, 1ste Deputeret i Finantscollegiet, Medlem af Conseilet, hvori da sad J. H. E. Bernstorff, A. G. Moltke og O. Thott.

at han gjorde sin Födsel dobbelt Skam, först ved sit Forhold og dernæst ved sit Brev, der naar man holdt det imod det, som *Rose* fremførte i Sagen, saa burde man troe, at den sidste havde havt Grevens Opdragelse, og denne var voxen op blandt Gade Pogene.

Den 15de kom Greve *Ahlefeldt*¹⁾ til min Fader og bad ham for alt det helligt var at foreslaae *Rose*, at dersom han vilde lade Sagen fare, saa skulde han strax faae 6 tusende Rdr. udbetalte, hvilket Huus han forlangede i Byen og 500 rd aarligen for sig og sin Daatter, og borgerlig *Caution* for Löftets Opfyldelse til Punct og Prikke. Min Fader lovede at sige *Rose* det, som han ogsaa gjorde, men fik til Svar: jeg forlanger intet uden min Daatter, jeg tænker saa lidet enten paa Hævn eller Erstatning, at om jeg finder hende naar jeg kommer hjem, saa skal jeg hverken giöre et Skridt eller aabne min Mund for at beklage mig, men hende vil og skal jeg have om der er Retfærdighed i Landet. Han kunde fordobble og tredobble sine Tilbud, og jeg skulde overtude ham, at min Siel foragter den Velstand, der skal kiöbes og nydes med Vanære.

Da han efter mit Raad gav *Bernsdorf* en Gienpart af sin Ansögning til Krigs *Directorio* og Dansk *Cancelie* (ligeledes en Gienpart,) saa maatte altsaa alleting saavel som de bielagde *Copier* af Brevene skrives dobbelt, og da han maatte spille den 15de og den 17de var en Söndag, saa kunde han ikke

---

¹⁾ Muligen Greve af Langeland og Rixinge Fred. Ahlefeldt, General, R. af D., f. 1702 † 1773; ved sin Moder Ulrica Eleonore Danne-skjold Laurvig var han Södskendebarn til C. C. Danne-skj. Laurvig, efter hvis Död (1783) hans Sön Christian Ahlefeldt arvede Laurvigen. Dog er det vel snarere hans yngste Helbroder Conrad Wilhelm Gr. af Ahlefeldt, födt 1708 † 1791 som R. af E. Han var da General, R. af D. og Guvernör (Commandant) i Kjöbenhavn.

förend den 18de levere sin Klage ind. Paa Krigs *Directorio* var ingen förend Dagen efter. *Thott*¹⁾ var syg, saa han maatte levere ham det i hans Huus, og *Sch(ütz)* tog imod *Bernstorfs*²⁾ medens han var i *Conseillet*. Da han kom derfra flyede *Sch(ütz)* ham det med det Tillæg, at det venteligen indeholdt en meget ubehagelig Sag, som han sluttede sig til af det, at en höyst bedrövet og forurettet Fader havde overleveret det. Da *Bernstorf* havde giennemlæst det blev han saa forbitret, som ingen kunde mindes at have seet ham; *Hielmstjerne*³⁾ blev strax hentet til ham, og de kunde höre ham uden for at skiende over Poli(tie) Mester og Politiet, at slige Uordener kunde gaae for sig uden, at de kunde komme efter det. Dette gjorde dem alle overmaade nysgierrige, men ingen kunde begribe hvad det var, og *Sch(ütz)* stillede sig ligesaa uvidende an.

I al den Tiid blev der ikke talt om andet end denne bortførsel i heele Byen; enhver beklagede Faderen, fördömte Moderen, ynkede den solgte Pige, og vare opirrede mod Forförelsen, som de kaldte Familiernes Freds Forstyrre. Hvad enten nu hans Folk, som maatte höre Bebrejdelser paa Deres Herres Veyne hvor de kom, bleve kiende deraf eller og det skeedte efter hans Befalning, og for at stoppe Folk Munden, saa lode de sig forstaae med, at om deres Herre end og havde taget Jomfrue *Rose* bort, saa var det skeedt med deres Vidende, som nok kunde forsvare det, og hun overleveret i slige Hænder, der kunde beskierme hende. At disse Hænder enten skulde være Kongens, eller *Cron Prindsens*, som nogle Uger efter skulde *Con-*

¹⁾ O. Thott, Oversekretær (Præsident) i danske Cancellie.

²⁾ J. H. E. Bernstorf, Oversekretær i tyske Cancellie.

³⁾ Etatsraad H. Hielmstjerne, Assessor i Højeste Ret og Sekretær i danske Cancellie.

firmes, var upaatvileligt, og fölgelig maatte de, det var overlagt med enten være *M(oltke)* eller *R(eventlou)*, som forbittrede dem endnu meere mod *Laurvig*, og de bleve enige om, at vise Verden, saa fremt der blev klaget, at de ingen Deel havde deri.

Den 18de paa hvilken jeg har sagt Dem min Bäste, at *Rose* gav *Thott* og *Bernstorf* sin Klage, spiiste *Laurvig* tillige med *Conseilet* ved Kongens Taffel. Det varede ikke længe förend, der blev talt om den bortsnappede Pige, og Kongen spurgte *Laurvig* om han slet ikke kunde give nogen Oplysning derom, eller i det mindste en slags Formodning om hvem det kunde være. *Laurvig* svarede meget fræk, og som han fandt sig fornærmet over Spørgsmaalet, at det var en Sag, der saa lidet bekymrede ham, at han alt længe havde glemt detn, dersom ikke alle talederom. Da saae vi dog gierne, svarede Kongen med et vredt Aasyn, at de betragtede det, som noget, der ligger os Magt paa at vide, og jeg er vis paa, at De kan give Oplysning derom, naar De ret vil besinde sig. Da *Laurvig* derpaa med samme Tone og Mine forsikkrede paa sin Ære, at han ikke var i Stand dertil; saae Kongen til ham med et Ansigt, der viiste den störste Forbittrelse, begyndte at bevæge Læberne, men i Steden for at sige noget rev han med begge Hænderne saaledes i sin *Serviet*, at Kammer Junker *Ahlefeldt*, der havde Opvartningen, og samme Aften fortalte mig det, nær havde tabt Glasset han skulde række ham af lutter Forskrækkelse. Dette gav en liden Pause, hvorpaa *Bernstorf* tog Ordet og sagde: at det maatte give Fremmede et meget siet Begreb om vores Politie, at en saa höyligen fornærmet Fader ikke kunde faae Understöttelse af det til at faae sit Barn igien. Vil han have hende, sagde Kongen, saa lad ham kun sige det, og min ganske

Magt og Myndighed skal understøtte ham i denne billige Begiering. Kongen sagde siden efter til *Moltke* at hans første Bevægelse da *Laurvig* nægtede det anden Gang, havde været at befale ham strax at gaae fra hans Ansigt, men at han havde besindet sig for at see, om *Laurvig* ikke efter Taffelet vilde begiere *Audience*, og tilstaae sin Brøde, og havde han gjort det, og flyet hende til Faderen, saa havde hans heele Straf bleven den, at han skulde betale hende en *Symma*, hvoraf Renterne kunde forskaffe hende en anstændig Underholdning, og Sagen i övrigt væ(r)et död og Magteslös.

Da jeg, som jeg sagde Dem, ikke vilde have at noget Menneske maatte vide, at jeg havde skrevet for *Rose*, saa blev ogsaa de bielagte *Concepter* i mit Gjemme, og jeg blev ikke lidet forundret, da *Rose* noget efter Fiire kom ganske aandesløs og bad mig om *Concepterne* og Tilladelsen at skrive dem ud hos mig. *Moltkes* Kammer Tiener *Lund* havde i samme Öyeblik bragt ham den Befalning fra Greven, at være Morgenen derpaa halv Syv i hans Forgemak med et ligelydende *Document*, som det Grev *Thott* havde faaet. Ved den Leylighed havde *Lund* fortalt ham, at da *Conseillet* var efter Sædvane kommen ind til Grevinden, havde *Bernstorff* spurgt *Moltke* i den Tanke, at han havde faaet en Ansøgning, saavel, som han, hvad han syntes om denne Behandling, og om han havde talt med Kongen derom. Men da han havde hört at *Moltke* ikke vidste noget derom uden af Rygtet, saa havde *Bernstorff* forlangt *Audience* hos Kongen. Det første *Bernstorff* var gaet ind til Kongen, havde hans Herre befalet ham at lade hente en Vogn, sætte sig i den og strax bringe *Rose* op til ham, men da Kongen havde ringet förend Vognen var kommen, saa havde han, siden han ikke vedste naar han kom fra Kongen

igien forandret Befalningen til det, som han havde sagt ham. *Rose* sadte sig strax til at skrive og var endnu ikke ganske til Ende dermed, förend *Lund* sögte ham op paa nye, med den Befalning, at bringe en ganske kort Ansögning med til Kongen, som da han af de Papiirer, *Bernstorff* havde ladet ligge paa *Canceliet* og hentet, havde funden Sagen af den Beskaffenhed, at han uden videre Forestilling maatte öve Retfærdighed.

At *Rose* kom temmelig fornöyet tilbage til mig kan De let slutte, og at jeg ikke var uvillig til at lægge den sidste Haand paa Værket ved at opsætte Ansögningen til Kongen, er ligesaa naturlig, men jeg maatte ikke været Fruentimmer, dersom jeg ikke havde betinget, at han saa snart han kom fra *Moltke* skulde berette mig alt, hvad han havde sagt. Jeg raadde ham tillige, at dersom Greven gav ham Anledning dertil, saa skulde han ikke fortie det Tilbud, Grev *Ahlefeld* havde gjort ham, men uden den, skulde han ikke nævne det, at det ikke skulde synes, som om han ansaae det for en særdeles Fortieneste, at han ikke havde solgt sin Daatter til Skiendsel.

Han holdt ogsaa sit Löfte, og gik lige fra Greven til mig, og berettede mig fölgende: Da han var kommen ind til Greven havde hans Ansigt været meget alvorligt, og hans förste Tiltale var: Det gör mig ondt Hr: *Rose*, at jeg skal tale förste Gang med Dem i en Begivenhed, der er Dem saa smertelig, men endnu meere, at De ikke har havt den Tillid at vende sig strax til mig i en Sag, hvori Uretfærdigheden selv ikke kunde nægte Dem Biestand. De maae dog nödvendig have hört, at hans Mayestets Omhue og Kierlighed for hans Undersaatters Vel har beskikket mig til at tage imod alle Ansögninger, som enten ikke hörer til noget vist *Departement*, eller og Tingene er af den Natur,

at den udkræver en hastigere Forestilling, end Sagernes Orden i *Collegierne* tilstæder, og da deres var af den Beskaffenhed, hvorfor er de da ikke kommen til mig? Han svarede: at det aldrig havde været ham bekiendt i det Lys, som hans Excellence fremsadte det, at han meget vel vidste, at mange Ulykkelige havde funden Hielp og Bistand i hans Excellences Menneske Kierlighed, og han ogsaa maaskee havde vovet at søge Tilflugt hos den, dersom ikke een Ting havde afskrækket ham derfra. — Venteligen det udsprede Rygte, at Bortføreren kun var et Redskab i mægtigere Hænder? — Paa ingen Maade, Deres Excellence, jeg var i mit Hierte alt for overtydet om Op-havsmanden til min Ulykke, at dette kunde giøre Indtryk hos mig, men da den første jeg søgte Hielp hos i min Ulykke var Deres Herr Søn, som min Ober *Directeur* og det i Haabet om, at om han ikke selv kunde hielpe mig hans Medynk over min nagende Kummer da skulde bevæge ham til at forskaffe mig hans Hr: Faders Beskyttelse, og han lod mig gaac uden al anden Tröst, end den, at min Daatter ikke skulde miste sit Leve Bröd ved *Theatret*, saa vedste jeg ingen til at tale min Sag hos Deres Excellence og blev derved afskrækket til (fra) at komme af mig selv, af Frygt for at blive besværlig. — Hm! var det alt, hvad min Søn sagde? — Det forsikkrer jeg Deres Excellence paa det helligste. Derpaa blev hans Ansigt mildere, og han spurgte ham, om han aldrig havde mærket noget, der kunde give ham Mistanke, og hvem han meente, der havde været Medvidere og Underhandlere i Sagen. Da *Rose* havde besvaret ham det første med Ney; og det sidste med: at til hans Græmmelses Forøgelse var han næsten overtydet om, at Moderen havde overgivet sit Barn i For-

förerens Hænder, og at *Violon Jacobsen*¹⁾ formodentlig havde været med i Spillet, saa spurgte Greven: om der da Medens hun havde været borte, slet ikke var gjort noget Skridt til at formilde ham uden det anførte Brev fra hans Daatter? Saa fortalte *Rose* de Tilbud, som ham var gjort ved Greve *Ahlefeld*, og hvad han havde svaret. De har handlet, som De burde, sagde *Moltke*, og dette Vidnesbyrd af Deres Hierte bör tillige blive Dem Borgen for, at den beste Konge vil lade Dem vederfares Ret. Derpaa kom *Rose* frem med sin Ansøgning, som den anden tog imod med de Ord: Jeg skal overlevere den til hans Mayestet, endskiönt det i visse Maade er unödvendig, da alle behörige Ordre allerede ere underskrevne. Han er för öm en Fader for sit Folk, at han ikke skulde föle en Faders ganske Smerte ved saa betydelig en Leylighed. Han har befalet mig at sige Dem i hans Navn, at De maa söge at sætte Deres Sind i Roelighed, at Sagen ikke meere er Deres, men hans, og at alt hvad De har at iagttage er dette, at De stedse siger hvor De gaaer hen, paa det man strax kan finde Dem, og i fald man skulde foretage noget videre til at formilde dem, da ufortövet at lade mig det vide.

Da han havde fortalt mig dette, og udladt sig med den Tröst han havde funden i den Deeltagelse, hvormed *Moltke* havde formanet ham til Roelighed, var det Tiid, at han skulde paa Krigs *Directorio* med sin Klage. Medens han var der, kom Grev *Ahlefeldt* til mig, og med mange smigrende *Complimenter* bad mig for Himmel og Jords Skyld,

¹⁾ Overskou D. Skueplads har ikke nogen *Violon Jacobsen* (men *Oboe*), fra en senere Tid har jeg funden *Hofviolon Jacobsen* boende i Landemærket 101.

at staae ham bie i at rædde Greve *Laurvig* fra Ulykken der svævede over hans Hoved. Jeg svarede ham derpaa, at saa megen Glæde det end var mig, at bidrage noget til en andens Vel eller Frelse, saa lidet kunde jeg udrette her; thi for det første vare mine Kræfter meget jntet betydende og dernæst var Sagen af en slig Beskaffenhed, at Velanstændighed, Religion, og det jeg skyldede mig selv og min Ære forbød mig at foretage det mindste til Fordeel for Greven. Han indvendte derimod, at den almindelige Høyagtelse, som jeg havde erhvervet mig hos alle, og som jeg nød af enhver i en fordoblet Grad, der var saa lykkelig at kiende mig ved Omgang, maatte nødvendig være endnu stærkere hos de *Theatraliske* Personer, der selv tilstode, at de skyldede mig uendelig meget og i Følge derfor maatte jeg ogsaa kunde formaae meere hos *Rose*, end noget andet Menneske. Uden at lade ham tale ud faldt jeg ham i Ordet og sagde: Og saa skulde jeg for at stadfæste den Agt, som De smiggrer mig med at man bærer for mig, benytte mig af en Faders maaskee for vidt drevne Erkiendtlighed til at formaae ham til at overgive sin Daatter til Skiendsel og et syndigt og fordærveligt Levnet? Dette bitre Spørgsmaal gjorde ham lidet forvirret, men han fattede sig og svarede, at jeg tog hans Ord i en vrang Meening fordi jeg ikke havde hørt ham ud til Ende, at det han ønskede jeg vilde anvende min Indflydelse over *Rose* i var, at formilde hans Hierte imod hans Daatter, at Frygten for hans Behandling var det eneste, der holdt *Laurvig* fra at levere ham hans Daatter, og at han heller vovede det yderste, end gav hende i hans Vold, uden han lovede, at alt det forbiegangne skulde være forglemt og forladt. Den sande Dyd, lagde han til, er allene streng imod sig selv, den behøver ikke andres Feyl

til et Skiul, den formilder derfor heller end den opirrer, den finder meere Fornøyelse i at undskylde end anklage, og De kan umuelig svare til den *Caracteer*, som alle deres Venner og især *Bornemann*¹⁾ har tillagt dem, dersom de ikke i deres Hierte ynkes over den arme Pige, og paa-tager dem at blive hendes Talsmand hos en opbragt Fader. — De har ret Herr Greve, at jeg ynkes over en ulykkelig forblindet Pige, der af sin egen Moder er styrtet ned i en Afgrund, som hun ikke kan hielpes, men maae rives op af. Min Medynk over hende er saa stor, at jeg vilde udstaae en smertelig Sygdom om hendes Daarlighed derved kunde blive ugiort, men da denne Medynk er avlet af Pligt og ikke af Skröbelighed, saa forbinder den mig tillige, at biedrage alt mit til, at hun kan komme til at indsee og rette sin Vildfarelse. Endskiöndt hendes Fader elsker hende for höyt til at hun behöver nogen Talsmand hos ham, saa er (jeg) dog villig til at blive det i Ordets egentlige Bemærkelse. Men forstaaer De derunder, at jeg skal overtale ham til at beholde sin Daatter i sit Huus, og give hende under sin Moders Varetægt paa nye, saa er jeg saa lidet at bevæge dertil, at jeg meget meere tilstaaer Dem, at dersom han gör det, saa har han sat sine Been for sidste Gang i min Stue, siden jeg da foragter ham, som een, der offendtlig har forskudt ligesaa prægtige, som uanstændige Tilbud, for at give sig Anseelse af en Ære-kierhed hans Hierte ikke kiendte, men enten lönlig tog imod mindre, eller var for taabelig til at indsee, at Omgangen ham uadspurgt blev fortsat. De kan ikke nægte Herr *Greve*, at mine Grunde og Slutninger ere rigtige, og da de derved tillige indseer hvor umueligt det er for mig at blande

---

¹⁾ Generalauditor.

mig i denne Sag, saa maae De ved nogen anden Leylighed forskaffe mig den Lykke at viise Dem Prøver paa min Höyagtelse. Saa giör det da, sagde han, ved at overtale *Rose* at komme til mig i Eftermiddag, jeg har forgieves ladet ham bede, jeg har sögt ham, og han har ladet sig nægte, men maaskee afslaaer han Dem det ikke, dersom De vil anmode ham derom. — At han giör det, tör jeg ikke love, men jeg vil söge at overtale ham dertil, det forsikkrer jeg Dem ved min Ære. Jeg kunde og saa meget desto tryggere giöre det, da det ikke meere stod i *Roses* Magt at lade sig overtale.

I den Tid Greve *Ahlefeldt* var hos mig, havde *Rose* været med sin Klage paa Krigs *Directorio*²⁾, og nydt en ganske udmærket Modtagelse. *Hauch* var kommen ham i Möde ved Dören, taget ham ved Haanden, og bevidnet hvor ukiert det var ham at see ham i saa smertelig en Begivenhed, med det Tillæg, at enhver retskaffen Fader var pligtig at giöre hans Sag til sin. *St. Germain*, som ikke kiendte ham, spurgte hvem det var, og da det blev sagt ham, gik han til ham, og bad ham paa sit brækkede Tydsk at være roelig, de havde forefunden en Kongelig *Ordre*, hans Sag angaaende, som allerede var i *Expeditions Contoïret*.

Da han efter mit Forlangende gik til Greve *Ahlefeldt*, takkede han ham for hans Komme, men sagde tillige at den ikke meere kunde gavne ham, siden Greve *Laurvig* var arresteret ved en kongelig *Ordre* og *Falkenskiöld* blev sögt i heele Byen for at bringes til Hovedvagten, og at to *Capitainer* vare i hans Qvarteer for at forsegle alle hans

---

¹⁾ *St. Germain* var Præsæs i Krigs Directoriet, og Generalmajor *A. Hauch* var et af dets Medlemmer.

Papiirer. Men endskiönt Ordren var kommen för to til Regimentet, og de to *Capitainer* i den Tiid havde sadt i hans Qvarteer og ventet paa ham, saa kunde dog ingen finde ham. Hen imod Syv kom han paa *Apartement*, men i det han kom ind, blev *Moltke* ham vaer, og sendte den vagthavende *Officier* imod ham i Kongens Navn at befale ham at forföye sig hiem. *Rose* var endnu hos Greve *Ahlefeldt*, da han ved Politie *Adjudenten* blev kaldet til Politie-mesteren, der skulde forkynde ham sin bekomne *Ordre*, som bestod deri, at han strax skulde forföye sig til Greve *Laurvig*, i Hans Mayestets Navn forlange Jomfrue *Rose* udleveret, og saa fremt han adlydede da strax at melde det. Men dersom han derimod nægtede at have hende, saa maatte han med sine Folk besætte alle Ud- og Indgange saaledes, at ingen kunde komme ud eller ind uden at de saae dem, og maatte han bruge saa meget större Forsigtighed, som hans Embedes Forliis stod derpaa, om hun, uden at han vidste det og hvor hun blev bragt hen, kom ud af Huuset. Naar disse Anstalter var föyet skulde han imod tie begive sig til Greven igien og spørge om han vilde efterkomme Hans Mayestets Befalning, vægrede han sig derfor, skulde dette Spöragsmaal igientages ham Klokken 8te om Morgenen derpaa, og *Horn* indberette hans tagne Beslutning.

I hvor alvorlig Sagen end blev tagen, var *Laurvig* dog dumdrstig nok at paastaae, at han ikke havde hende; hvorpaa heele Huuset blev omringet af Politie Betienterne. Imellem Nie og Tie fik Faderen et Brev fra sin Daatter, som man uagtet den *affeterede* enfoldige eller uskyldige Stiiil let kunde see var opsat af en *Jurist*, og i Forhöret tilstod hun, at det var *conciperet* af *Anchersen*¹⁾ og var

¹⁾ J. J. Anchersen, blev Assessor i Højeste Ret 1770, var forhen Højeste Rets Advocat.

reenskrevet af hende. Da Morgenen kom, var *Laurvig* endnu lige saa trodsig eller afsindig som han havde været Aftenen forhen, og saa nödig, som *Horn* end vilde, maatte han dog melde *Moltke* det. Han bad ham bie, medens han gik ind og berettede Kongen det, og indhentede Befalning om hvad der videre skulde foretages. Noget efter kom han til *Horn* igien, og sagde, at han imellem Et og To skulde for sidste Gang igientage sit Spørgsmaal til Greven, og saa fremt han da blev ved sin Ulydighed, maatte han strax indmelde det skriftlig, og ikke vige fra Greven för end han fik nærmere *Ordre* om hvad der skulde foretages. Henimod Klokken Tio fik Greven et Brev i Kongens Navn, hvori han forkyndte ham, at det var hans alvorlige Villie at Jomfrue *Rose* skulde udleveres, at han af særdeles Mildhed og Naade endnu vilde forunde ham Tiid til at overveye sit eget Beste til Klokken To, men dersom han vedblev i sin Haardnakkenhed, saa maatte han belave sig paa en Behandling, som aldrig var hört eller seet, under den Oldenborgske Stammes Regiering, og hans meere end velfortiente Straf skulde blive et rædsomt Exempel paa hvad Enevolds Magten var, naar Trodsighed og Ulydighed tvang den ömmeste Lands Fader til at giöre Brug af den.

Dette Brev virkede saa meget, at Greven da *Horn* kom overleverede hende i hans Hænder. Jeg saae hende da han kiörte hiem med hende, og strax efter var *Rose* bleven kaldet op paa Slottet. Da han kom ind til *Moltke* sagde denne ham i Kongens Navn, at hans Daatter var i *Horns* Huus, og at han havde faaet Befalning med ham at udvælge et Sted hvor hun kunde være i Sikkerhed til Sagens Ende, og saaledes at ingen af alle vedkommende kunde faae hende i Tale undtagen hendes Fader. Han

skulde tillige minde ham om, at da Kongen ved sin Myndighed havde revet hende ud af hendes Forförsers Hænder, saa paalagdes det nu ogsaa ham, at tage de *Mesurer*, der vare tienligst at bringe hende til at indsee, at hun havde feylet, og rive hende af de Snarer hvori hun var bleven hildet, da hans Mayestet altsaa burde og vilde være den revsende Fader til Forbedring, saa maatte *Rose* viise sig (som) den tröstende, der vilde forlade og forglemme, og ikke i den første Bevægelse af en krænket Ære og Kierlighed foretage noget, der kunde efterlade sig en smerteligere Erindring, end den ham vederfarne Fornærmelse, hvori han havde intet havt at behreyde sig selv.

Tilstaae mig, min Beste og værdige Ven, at dette eene Træk afbilder vor tilbedede *Friderichs* magelöse Hierte. Hvilken Omhue, hvilken Forglemmelse af sin Höyhed for at aabne en ringe og ubemærket Undersaats Hierte for Vellysten af faderlige Fölelser, kalde sig selv den revsende Fader, for at han skal viise sig den ömme og ved Fader Navnet tillige give ham Forvissning om, at hun ikke skal blive revset i Vrede. Havde *Moltke* endog ingen anden Fortieneste, saa maae hans Fiende selv tilstaae ham, at han var en troe Fortolker af sin Herres varme Menneske-kierlighed, at hans Höyhed og Værdighed aldrig var ham i Veyen til at udtrykke den, endog imod den allerringeste, at han med den utrætteligste Taalmodighed anhörte de uriimeligste Begieringer og Klagemaal, og sögte aldrig nogen anden Ære deri, end at det var Kongens Villie, at den ringeste Undersaats Suk skulde bringes til ham.

Med hvilken Fölelse af Taknemmelighed *Rose* gav ham Löfte derpaa, som han udtrykkelig forlangte, kan de let forestille sig, hvorpaa han sagde, at han, for at give ham Leylighed til at sætte det i Verk, ikke vilde opholde ham

længere, men at han maatte komme Dagen efter igien. Förend han lod ham gaae, bad han ham endnu engang at have for Öye, Naar han saae sin Daatter, at den trædskeste og meest udlærte Forfører havde lagt Garn for hende, og at hun var bleven indviklet i det af den, som Guds og Naturens Lov forbandt hende til at fæste en uindskrænket Tilliid og Fortroelighed til.

Noget efter at Greven havde viist Lydighed, skrev han Kongen til, og bad paa det ydmygste om Naade og ikke om Ret, og anförte til sin Undskyldning, at Frygten for Faderens Behandling med Daatteren havde bragt ham uden for sig selv og næsten gjort ham afsindig, og hans Aarsag dertil var velgrundet, da hun var høy frugtsommelig, og fölgelig en haard Medfart let kunde koste baade Moder og Barnet Livet.

Den 20de var hun kommen til *Horns*, og da han ingen Steder vidste hvor hun med Anstændighed kunde være saa beholdt han hende i sit Huus, og hun deede Seng med hans ældste Daatter. Den 21de bekom han en Ordre at forhöre alle de i denne Sag indviklede Personer af hvad Stand og Vilkor de end vare, og under hvad *Forum* de end hörte, og indsende alle de anstillede Forhörer til *Canceliet*, for at foretages i *Cancelie Collegiet*, hvor efter hans Mayestet med Tiltrædelse af *Geheime Conseillet* vilde umiddelbar dömmе i den.

Den 22de begyndte altsaa Forhöret over Jomfrue *Rose*, hendes Fader forestillede en Art af Actor i det, og fik Qvæstionerne af *Moltke* med den Tilladelse at föye de til, som han fandt for godt. Det förste Spörgsmaal der blev gjort hende var om hun var frugtsommelig? Hun svarede derpaa med en virkelig eller paatagen Uskyldighed, at Greven havde sagt det. — Hvor langt hun da var kommen i den Tilstand?

Men da hun hverken vidste eller forstod sig derpaa, saa blev det næste Spørgsmaal, hvad Tid da der var begyndt saa fortroelig en Omgang imellem hende og *Greven*, at den kunde drage Frugtsommelighed efter sig? og derpaa bekræftede hun paa det høytideligste, at saa reen og ubesmittet, som hun var kommen paa Jorden, saa reen havde hun den 11de forladt *Theatret*, og at hun fölgelig ikke heller kunde være frugtsommelig uden fra den Tiid af. Dette Udsigende blev sendt til *Grevens* Erklæring, og han bekræftede det.

Saa god, saa villig, som den elskede *Friderich* var at tilgive den største Forbrydelse imod ham selv, saa snart man tilstod sin Feyl og tog Tilflugt til hans Naade, saa opbragt og forbittret blev han, naar han kom efter, at nogen havde vovet at forebringe ham Usandheder. Denne Feyl straffede han paa det haardeste og strængeste, hverken Afbigt eller Tilstaaelse kunde formilde ham, og dette var den eneste Leylighed, hvorved man kunde faae Anledning til at troe, at hans Faders Uforsonlighed var kommen til Sönnen. Det vil altsaa heller ikke falde Dem forunderligt, at hans Vrede mod *Greven* voxede, da hans egen Tilstaaelse tydeligen lagde for Dagen, at han havde dristet sig til at undskylde sin viiste Ulydighed med en aabenbare Usandhed.

Hensigten med at forsegle *Falkenskiolds* Papiirer, var allene at faae det *Document*, som han havde viist *Rose* og sagt at dets Indhold skulde tilfredsstille ham, naar han vilde være fornuftig, men det fandtes ikke, og *Falkenskiold* sagde, at han endnu samme Nat havde flyet *Greven* det igien. Man forlangte vel, at han skulde giöre Rede for dets Indhold, men han blev ved, at det var ham ubekjendt. Lige saa forgieves var ogsaa al den Möye man gav sig for

at opdage den Deel, som Moderen havde havt i denne Handel, thi endskiönt man ikke maae tale andet end vel om döde, saa troer jeg dog, at *Horn* havde megen Deel i den Overeenstemmelse imellem Jomfrue *Roses* og Grevens Forklaring angaaende Bekiendtskabets Begyndelse og Fremgang. *Hoglandt, Steffensen, Marchals* Folk, vor Tiener og endeel andre bleve afhörede, den Förstes Uskyldighed saaes tydeligen, han havde lige saa lidet vidst hvad der skulde gaae for sig, som *Rose* vedste det, og da han mærkede det, sögte han af blot Medynk over en Faders Fortvivlelse at tröste ham saa got som han kunde i en Ulykke, som ikke meere stod til at forekomme. *Steffensen* sögte vel at brände sig lige saa hvid, men det lykkedes ikke; *Marchals* Folk sagde, at de havde været nödsaget til at nægte, at *Rose* var der, siden de ikke vedste hvem der var paa *Capitain Falkenskiolds* Værelser, og kun kunde svare for deres egne Giester. Alle Forhörerne kom altsaa ind Ugen för Palme Söndag¹⁾ og Onsdagen efter Paasken (10 Apr.)²⁾ kom Dommen ud, den lydede saaledes: Greven skulde for den Forargelse han ved sit skammelige Forhold havde givet, betale tie tusende Rigsdaler til gudeligt Brug; til Jomfrue *Rose*, hvis Leve Bröd han havde forspildt 200 Rdlr. aarligen saa længe hun var ugift, men naar hun giftede sig med sin Faders Samtykke, skulde han engang for alle betale hende 3000 Rdlr. til Medgift. Og til en lignende Erstatning for den Græmmelse han havde foraarsaget *Rose*, der i den heele Sag havde viist sig en ærekier og retskaffens Fader, skulde han betale ham 300 Rdlr. aarligen saa længe han levede, og efter denne Doms lovlige Forkyndelse ufortövet forföye sig til sit Grevskab, og ikke understaae

¹⁾ Palme Söndag 31 Marts.

²⁾ Förste Paaske Dag 7 Apr.

sig at forlade det uden særdeles Kongelig Tilladelse, Men i den korte Tiid han blev her, skulde den ham forkyndte Arrest vedvare.

For at give Jomfrue *Rose* Tid til at indsee og overveje hendes begangne Uforsigtighed i at laane Öret til en gift Mands Overtalelser, skulde hun opholde sig i to Aar paa Landet i en geistlig Mands Huus, der hver Fierding Aar skulde indsende en eedelig Attest om hendes Forhold, og naar de vare saaledes, at man havde föye til at troe at Ungdom og Ubetænksomhed og ikke en letsindig Tænkemaade havde været Aarsag til hendes Feyltrin, saa skulde det efter de benævnte to Aars Forløb allene staae i hendes Faders Magt at bestemme hendes Opholds Sted efter hans eget Gotbefindende.

Capitain Falkenskiold skulde for den Mistanke han havde paadraget sig om at være Medvider og Mellemhandler i et saa nedrigt og skammeligt Foretagende paa 9 Maaneder *degraderes* til *Musqueten* og det övrige af hans Gage falde til Krigs Hospitals Cassen. *Comandeur Hoglandt* have en offendtlig Advarsel om at bruge meere Forsigtighed i at vælge sine Sælskaber og *Comandeur Capitain Steffensen* for sit Forhold og brugte Talemaader en alvorlig Irettesættelse for det samtlige *Collegio*, og i *Adjutanternes* Paahör.

Denne Dom blev fuldbyrdet til Punct og Prikke undtagen *Falkenskiolds Degradering*. *St. Germain* gjorde en Forestilling, at denne Straf ved den nyere Indretning med Kongelig *Aprobation* var afskaffet, og derimod tilkiendt Arrest paa den nærmeste Fæstning, og Underholdning efter Forseelsens Beskaffenhed, hvorpaa han blev sat i *Citadellet* paa de 9 Maaneder med *Musqueteers* Traktement. *Steffensen* fik sin Irettesættelse af Admiral *Hoppe*, og det ikke alleene

tydelig og forstaaelig, men endog af en Længde, der næsten tog en halv Tiime bort.

Jomfrue *Rose* kom i Huuset hos en Præst paa *Walløe*, alle de *Nips*, som hun havde bekommet af Greven bleve solgte, og Pengene leverede i Ober Formynderiet.

Greven vilde gierne forhalet sin Afreyse og skrev derfor til *Canceliet*, at da ingen vis Tiid var bestemt til hans Afreyse, om han da ikke kunde oppebie sin Daatters *Baronesse Bülow's* Nedkomst, der vedste sig ingen Tiime, for at skaane hende for Skilsmisens Bitterhed i en Tilstand, hvor stærke Sinds Bevægelser kunde have saa farlige Følger. Men *Canceliet* svarede ham tört og kort, at det umueligt kunde troe at en Mand, der stod i saa vigtig en Post, som han, var uvidende om, at det Udtryk: *uförtövet* bemærkede tree Gange 24 Tiimer efter hvis Forløb han maatte begive sig paa Reysen, som han da ogsaa gjorde.

Da *Rose* takkede *Conseillet* havde han den besynderlige Naade, at *Rewentlow* underholdt ham meere end en heel halv Tiime, om det skulde være et besynderligt Agtelses Tegn, eller om det var Nysgierrighed for at udlokke om han virkelig kunde have skrevet det, der kom ind i hans Sag det veed jeg ikke, men det veed jeg, at *Laurvigs* franske Brev uden Navn, var noget saa uselt baade i Tanker og sammenføyelser intetsigende Töy, at man neppe kunde drage Menneskelig Begreb ud af det, og fölgelig en meget ringe Fortieneste at glimre ved Siden af det.

Hvad der i særdeleshed biedrog til at giöre disse Ansögninger virksomme og beröimte var at alle de i hvis Hænder de kom, fandt noget ganske andet i dem end de ventede sig, det aabnedes med Forestillingen om Raab over tilföyet Spot og Vanære og Skrig om Hævn og Straf, og

(de) bleve ikke andet vaer, end en Faders inderligste Bedrøvelse over et kiert Barns Forførelse, og en af væmodige Taare ledsaget Bøn om Hielp og Biestand til at opfylde den største og helligste Pligt, den at rive sit Kiød og Blod af Lasternes Afgrund. Det uventede heri overraskede enhver, Naturens Stemme raabte overlydt i en hvers Barm, og den Bevægelse, som den opvakte, blev holdt for Virkningen af det de havde læst, og Slutningen den, at det var ypperligt skreven. Endog den gamle *Bernstorff* da *Rose* takkede ham for den Naade og Iver hvormed han havde antaget sig ham, svarede: De har jntet at takke for, De maae have været vis paa det, som er skeedt, Deres Paastand var saa billig, og grundede sig paa saa ældgammel en Ret, at Barbarer ikke havde kundet nægte dem den, end sige en Konge, der søger sin Ære og Lyksalighed i at være den ömmeste Fader for sit Folk.

Det sikreste Beviis paa, at ingen vedste hvad der ved disse Ansögningers igiennemlæsning rørte ham saa stærkt, var det, at ingen faldt paa, at de vare skrevne af et Fruentimmer, i hvor stærk de end bare et Kiöns Stempel, hvis stærkeste Vaaben er Bönner og Taare, og som ved Sagtmodighed udretter meere end Kiempe Styrke formaaer.

Imidlertid sat Udfaldet af denne Sag enhver i Forundring; Afstanden imellem Greve *Laurvig* og *Acteur Rose* var saa umaadelig stor, at ingen ventede sig, at en Fornærmelse af den Förste imod den Sidste engang kunde komme i Betragtning, end sige afstraffes, og det ikke allene den almindelige Hob, der blændes af Höyhed og Födsel, men endog fornuftige og retsindige Mænd vare af den Meening. *Bornemann* kom til mig i een af de Dage, da *Rose* skrev sine Ansögninger hos mig. Da vi to vare gaaet ind i et andet Værelse, sagde han til mig: Jeg beklager den ulykkelige

Mand, jeg kan forestille mig hvad det er han skriver, og han maae giøre det for at redde sin egen Ære, men det bliver vel og heele Nytten deraf. Hvad *Satisfaction* kan han vente at faae af en Greve *Laurvig*; thi hvor forbittret man end er paa ham, hvor gierne man end önskede at lade ham föle det, saa gielder det dog ikke saa snart om en Forurettelse, der er tilföyet en Ringere, förend de Store stikke Hovedet sammen, og anseer det, som en Vanære for dem, at slig en Forbrydelse blev paatalt. Han venter ingen *Satisfaction*, min Ven, svarede jeg, han beder hverken om Hævn eller Straf, men Indflyder med Bön og Taare om Biestand til at rive sin Daatter lös fra Lasterne og hæmme Forhærdelsen i dem. Knebet er artigt nok, svarede han, ved at tie om Hævn og Erstattelse, dysser han maaskee Stoltheden i Sövn, saa at Forbrydelsen bliver straffet naar de allene troer af hævne den Vanære hans Slægtninge og Jevnlige har af hans Forhold. Og som han sagde gik det og.

Den eneste virkelige Fortieneste, som jeg kunde til-egne mig i denne Sag, var, at jeg holdt *Rose* fra at skrive et Brev af det Indhold, som *Horn* foreslog ham, siden der var store Formodninger om, at man havde giort det Brug deraf, som jeg befrygtede. Etats Raad *Bager*¹⁾ og *Anchersen* vare meget gode Venner, den sidste var overmaade forlegen for at faae at vide hvem der havde *conciperet* det Brev, som De har med N°. 1. og bad *Bäger* meget indstændig derom. Denne, som kom meget ofte i vor Huus, troede at faae nogen Underretning derom hos mig, og engang vi vare allene, spurgte han mig derom. Jeg sagde, at saa vidt jeg vedste, saa havde *Rose* skreven alting selv. Det er umueligt, sagde han, at en Mand i den förste Heede og Forbittrelse kunde skrive med den *Moderation*, og en

¹⁾ Sekretær i Danske Cancelli.

saa bidende Phlegma, at *Anchersen* var bragt ud af sit heele Anlæg. Da jeg mærkede, at *Bagers* Hensigt var at udfritte mig, saa besluttede jeg at vende hans egne Vaaben imod ham, og ved en paatagen Uvidenhed, at faae udlokket af ham hvad han vedste. Med den troeskyldigste Mine spurgte Jeg ham, hvad det var for et Brev, og naar det var skreven? Han syntes meget forundret over at jeg ikke vedste det, men jeg svarede ham: at han let kunde forestille sig, at naar *Rose* var kommen til mig, jeg da meere havde søgt at adsprede og opmuntre hans Sind ved at bringe fremmede Ting paa Bane, end at lede ham ind i en Materie, som han tænkte alt for meget paa. Da skal jeg, sagde han, sige dem, hvad *Anchersen* har sagt mig, og beviis mig saa den Tieneste ved Leylighed at spørge *Rose* derom, saa siger han dem det vist. Jeg lovede det, og han blev saaledes ved: Da *Rose* slet ikke vilde høre eller lade sig bevæge af de Herrers Grunde, som aabenbarede ham Hensigten af Giestebudet, saa grundede *Laurvig* og *Horn* deres störste Haab paa, at *Rose* i den förste Heede enten skulde forløbe sig personligen imod Greven hvorpaa han nok sulde faae Vidner, eller og skrive ham noget til, som de kunde holde sig ved. Dette sidste troede Greven at være skeedt, da han om Onsdagen, som Bortförslen var skeedt om Mandagen, fik et Brev, der vel syntes höfligt, men hvori han blev skieldt for et nedrigt og skiendigt Gemyt, som höyligen forbittrede ham. Han sendte strax Bud efter *Anchersen*, og da denne kom fortalte han ham hvilket formasteligt og ærerörigt Brev han havde faaet. Io meere ærerörigt io bedre, sagde *Anchersen*, desto tryggere er vi paa at faae Karlen til at dandse efter vor Pibe; flye mig altsaa kun Brevet. Men da han havde læst det, sagde han: Gid Fanden fare i den, derhar skrevet

det, for Ph(l)egma den har havt. De maae putte Skioldsordene i Lommen, og takke for dem oven i Kiöbet, Dette vilde Greven paa ingen Maade i Hovedet, förend *Anchersen* viiste ham, at det var saaledes sat paa Skruer, at han ikke kunde tilegne sig Skiolds Ordene, uden at bekiende sig for Rans Manden, og giör de det, saa maatte Dommeren finde den förste Forbrydelse större end den sidste, og i Aarsagen finde en tilstrækkelig Undskyldning for Virkningen. Nogle Dage efter kom *Bager* igien for at spørge, om *Rose* havde sagt mig det, og jeg svarede, at da jeg havde spurgt ham derom, havde han dyrt og helligen bekræftet, at den der havde skrevet det eene, havde skrevet det andet med. Det samme siger *Luxdorpff*, sagde *Bager*, og der seer man hvor ulige Sinds Bevægelserne virke. *Rose*, som ellers er meget hæftig, giör en nagende Kummer sagtmødig og vaersom.

De fleeste holdte for, at *Laurvig* havde blot paa Pungens Vegne maattet betale denne Lyst for dyre, siden meget faa vidste, at det, som han maatte böde sin Forseelse med just udgiorde det, som *Ahlefeldt* paa hans Vegne vilde kiöbt Daatterens Skiendsel af Faderen med.

Har jeg været for vidtløftig, min Beste, saa er det skeedt i den beste Meening, og fordi intet Menneske veed denne Sags heele Sammenhæng saa nöye som jeg; thi hvad Faderen veed derom, veed jeg fuldkommen saa nöye som han, men hvad andre, lige indtil *Baronesse B(ülo)w* har sagt mig des angaaende veed han ikke, da jeg stedse har skyet at tale med ham om en Sag, der trods dets uventede Udfald, stedse maae være ham en smertelig og ubehagelig Erindring.

Da mit Papiir tillader det maae jeg meddeele Dem en *Anecdote*, som endskiönt den ikke egentlig hörer til denne Sag, dog staaer i en slags Forbindelse med den. I den

Tiid da *Christian* den 7de sværmede om Aftenen omkring paa Gaden i sin Löbers Selskab, kom Lysten over ham at see Jomfrue *Rose*, som han bildte sig ind maatte være en stor Deylighed, siden hendes Tilbeder havde vovet saa meget for hendes Besiddelse. Löberen, som vidste hvor *Rose* boede, førte ham derhen, bankede paa, og sagde der var nogen, som endelig skulde tale med Jomfruen. Da Pigen sagde det, gik Moderen ind og lukkede op, men da de to fremmede vare komne ind, gav den Fornemste sig til at beseer hende, og da han blev vaer, at det ikke var hende, som han havde forlangt at tale med, saa sagde han: Hvad vil hun, der har io ingen spurgt om hende, gaae sin Vey, og send mig strax sin Daatter hid, jeg behöover ingen Rufferske. Hun som var en indtændt arrig Aand, begyndte, endskiönt hun kiendte ham, at sætte Næverne i Siden, og vilde til at holde ham en Gammel Strands Præken, da Löberen tog hende til en Side og sagde: at det var Kongen, og hun maatte adlyde. Hun gjorde saa, Jomfruen kom ind, han besaae hende fra Top til Taae, og spurgte derpaa om hun var den Jomfrue *Rose*, som *Laurvig* var bleven forviist for? Da hun bejaede det rystede han Hovedet, og spurgte: hvem der spillede paa *Claveer*? — Jeg — Spill, hun gjorde saa, og da hun spiller overmaade vel, saa hörte han noget paa hende, hvorpaa han sagde: Ja, det er dog noget, og löb ud af Dören. Paa Trappen sagde han til sin Selskabs Broder: Fy, fy! jeg har ynket *Laurvig*, men nu seer jeg, at han var en Nar, der vovede saa meget for slet jntet. Saaledes som jeg har fortalt dem dette Optog, har jeg faaet det af Faderen, og anden Borgen kan jeg ikke stille Dem for dets Troværdighed.

Lev vel, min velsignede *Iohan*, og bliv saa uforanderlig som jeg, saa lever og döer jeg din lykkelige

Dorothea.

Bilag. No. 1.

Naadige Herre!

Jeg vender mig til Dem for at faae Oplysning i en for mig meget betydelig Sag; siden det var efter naadige Herres Begiæring, at jeg i Mandags Aftes indfandt mig i et Sælskab hvor mig af *Capitain Falkenskiold* blev leveret et Brev, som det nedrigste og *infameste* Gemyt maae have skrevet, og hvori mig blev berettet, at et *Creatur*, som jeg har elsket med den ömmeste Kiærlighed, ikke meere var i min Vold. Saa uværdig, som hun end er, til at bære mit Navn, saa forlanger jeg dog at have hende tilbage, og siden Hr. *Falkenskiold* ikke allene begiærede Svar paa det lumpne Brev men endog foregav at have et andet aabent Papiir, som gav ham Magt til at forklare mig Tingen nöyere, naar jeg vilde erklære mig efter Sælskabets Meening, og han derpaa, da jeg forkastede det med den Foragt, som det fortiente, först spærrede Dörene i for mig, for at forhindre, at jeg ikke skulde komme ud at söge den undvigte eller bortstiaalne Ulyksalige, og siden stod op i Vrede, gik ind (i) et andet Værelse, og bad de andre Herrer at tale mig til rette, saa maae han, nemlig *Capitainen* nödvendig vide hvor hun opholder sig. Jeg haaber altsaa, at De, naadige Herre, ved ham vil skaffe mig hende tilbage igien, paa det min Opførsel mod hende ikke allene kand retfærdiggjøre mig for heele Verden i ikke at have været Medvidere i saa skammelig en Gierning, men hun blive til en Advarsel for andre ligesindede Börn, hvorved andre Fædre kand befries for den smertelige Kummer, som jeg nu maae döye. Jeg haaber saa meget meere, at naadige Herre, vil være mig behjælpelig heri, som jeg helligen forsikrer at ald Verdens Rigdom ikke kand erstatte mig min Forliis, eller holde mig fra dette mit aller alvorligste Forsæt at have hende herfrem hvor hun end stikker. Jeg udbeder mig Deres naadige Svar skriftlig til i Morgen og forbliver med störste Underdaighed.

Nå 2. En udi den dybeste Elendighed og Bedrøvelse nedstyrtet Fader, seer sig nödtvungen for det Höylovlige *General-Krigs-Directorii* retfærdige Jndsigt at frembære denne sin væmodigste og med uendelige tusende Taare ledsagede Klagemaal over den hannem af en herudi Staden sig opholdende *Capitain Falkenskiold* (udviste) uartige og meget uanstændige Begegnelse, som bestaaer i følgende:

Mandagen den 11te *hujus* bliver jeg om Aftenen paa det Kongelig Danske *Theatro* af hans Höygrevelige Excellence Hrr Greve af *Laurvigen* inviteret med hannem at *souper* til *Marechal(s)* og siden jeg i den sidste *Comedie* intet havde at bestille, og S. T. Greven sagde ey at ville opholde sig paa Skuepladsen for at see samme sidste *Comedie* eller *Balletterne*, befalede Hand mig, saa snart som mueligt at indfinde mig, hvilket jeg og underdanigst adlydede. Jeg kom altsaa i et Sælskab, som bestod af de tvende Herrer *Commandeur Capitainer Hogland* og *Steffensen* samt ovenmeldte Hr *Capitain Falkenskiold*. Lidet der efter indfandt Sig S. T. Greve af *Laurvigen*, som strax erklærede, at det gjorde ham ondt Han ey kunde blive der, siden Han var bleven andsagt til Hans *Mayestets* Kongens *Tafel*, hvorpaa Greven et *Quarteers* Tiid efter tog bort. *Soupeen* gik da til den sædvanlige Tid for sig. Langt ud paa Aftenen indfandt sig en *Domestique* hos *Capitain Falkenskiold* ved Bordet med en *Compliment* fra Greven, som undskyldte sig ey at kunde have den Ære at see Selskabet, som Hand ved sin Bortgang havde lovet, siden en viss *Minister* paa Slottet, da Han var staaet op fra Kongens *Tafel*, havde overtalt Ham til at blive hos sig: lidet derpaa gaaer *Capitain Falkenskiold* ud af Døren og strax kommer ind [ind] igien med nogle Papiirer i Haanden, og süger til mig: her er et Brev til Dem. Hvorpaa han flyer mig et Brev forseglet med det *Falkenskioldske* Vaaben, og Udskrift til Hrr *Rosse*, bad mig brække og læse samme. Da jeg nu blev vaer at Brevet var uden Underskrift og i det franske Sprog, samt ved at giennem læse den første halve Siide erfarede at der var en

meget skammelig Gierning udövet imod mig ved det at min Datter fra mig var bortröbet, blev jeg uden for mig selv, kastede Brevet fra mig i største Vrede og spurgte hvem der havde skrevet dette *infame* Brev, hvorpaa han, *Capitainen* svarede: Læs kun Brevet igiennem med Koldsindighed, jeg skal have endeligt Svar derpaa, og naar De svarer som De bör og jeg formoder, da skal dette Papiir, pegende paa et aabent *Document*, som laae ved den venstre Siide af hans Tallerken, forklare Dem fra hvem Brevet er, samt tillige fornöye Dem. Hvorpaa jeg blev meget forbittret, sprang op fra Bordet, tog min Hat og Kaarde og vilde gaae hjem for tilfulde at forsikres om min Ulykke, men blev med Magt holdt tilbage med dette Tillæg: Det nytter Dem ey; thi hun er allerede ikke meere i Deres Vold, og jeg slap ikke heller lös förend det ganske Sælskab omtrent Klokken to op bröd. Ja jeg har tillige siden erfaret, at da min Datter blev savnet hjemme, og man erfoer hos nogle af de Theatraliske Personer, at jeg var hos *Marec(h)al*, er jeg meere end 10 Gange bleven sögt der, men idelig fornægtet at have enten været der, eller at være der uagtet samme Personer paa Gaden har hört mange af de Talemaader, man haver nödt mig til at udstöde ved denne voldsomme og formastelige Omgang. Anden Dagen derpaa, som (var) Onsdagen den 13 *hujus*, haver jeg tilskrevet *S. T.* Greve af *Laurvigen* et Brev, men ey endnu været saa lykkelig at vorde bleven et Svar værdiget, samme Brev følger her hos in *Copia sub littera b*, saa vel som det förste af Hr *Capitain Falkenskiold* mig leverede under *littera a*.

I denne mig saa uforsvarlig paabragte Ulykke har jeg intet andet Middel tilovers end i dybeste Underdanighed at indflye til det Höy lovlige Krigs *Directorium*, at Höyst samme efter den Dem allernaadigst tillagde Myndighed vilde tilholde *Capitain Falkenskiold* at giöre Rede og Regnskab for denne hans Omgang, samt fra hvem det omtalte Brev og det aabne *Document* er hannem leveret, paa det jeg derved kand faae min Daatter tilbage, hvilket min Ære forbinder mig til for at

viser heele Verden, at jeg ingen Deel har i slig en skammelig Gierning. Jeg tvivler ingenlunde paa, at naar det Hoylovlige *Directorium* forestiller Hans Kongelige Mayestet denne uanstændige Omgang, at allerhöyst samme jo, der er den aller ömmeste Fader imod alle sine Undersaatter, lader en forurettet og höyligen krænket Fader vederfares Ret.

I Forvendtning af en naadig Bönhörelse henlever jeg i dybeste Underdanighed.

N°. 3. Monsieur, vous êtes un homme d'esprit d'honneur et de sentiment.

Votre fillié unique (qui merite et possede avec raison le Coeur le plus tendre du plus noble et meilleur Pere de toutes les peres) ma tremblandes charger de vous dire, qu'elle a quitté le Theatre avec bien du plaisir, et que la Severité de son Pere tout contraire à son inclination lui a fait faire ce pas; qu'elle est actuellement entre des Mains qu'elle aime, que son amant n'est pas du nombre des amants qui n'aimes que legerement, mais que c'est sur L'estime la plus sincere et veritable que son amour est fixe.

Moy Mons., qui est l'heureux possedeur de ce noble coeur, j'ai l'honneur de vous dire, qu'apres avoir gagné et atire les sentiments vertueuse de Mad^{se}lle votre digne fille, j'ai trouver, que je ne puis vivre sans elle, et pour la tranquillites de mon ame, je devors l'atirer à moy, je me trouve heureux d'avoir dans ma possession une si vertueuse fillie, qui tient toutes les bonnes qualités rassembler du sang paternelle. je ne vous chagrinerai plus sur ce Sujet, mais sans la grande Dose que Mad^{me} votre fillié possede de Christianisme, vertue, sentiments et force d'esprits, Vous auriés duë. (et permette moy de vous dire) merite par votre negligence de perdre ce tresor il'y a long tems, et peut être entre des mains qui n'auroit point misse le pries de la valeur que je lui connois.

De Vous detuiller ma personne, je suis un homme a mon aise (ce son le moindre de vos soussie) je suis honet homme, qui pense comme je dois penser. Vos Sentiments me recon-

noisse pour cela, et me reconnoitrons de plus en plus, et de jour en Jour; je ne suis et ne serai jamais dans le cas de pouvoir marier Mad^{m^{ste}} votre fillie, mais en revenge je suis à elle seul tout le tems de ma vie, je n'ai demandé, je ne demande, et je (ne) demanderai de ma vie à blesses ny a diminué sa vertuë, mais je contenterai de l'admirer toutes les Minutes de ma Carrière.

Le me flatte Mons: de pouvoir parvenir a faire le plaisir a votre fillie et a ma Divinité, de lui procurer le plaisir de pouvoir embrasser son cher pere en peu de tems. ah! quelle et moy seront aux choix de notre cocur de pouvoir continuellement vous voir, vous temoigner, que nous ne vivons ensemble, que pour rendre toute les genres humains jaloux de notre doux sort.

Cela n'arrivera que qu'en vos peines ce diminueron et la felicité de mon Amour augmentera; menager votre santé, n'en faites point de bruë, cela est bon a rien, defender a votre femme d'en faire. Par la fermité que vous avez,

Soyés persuader, que je sens, que l'histoire doit vous être sensible, mais croyes moy, qu'avec prudence et fermité, en suivant mes Conseillies vous aprendres en peu de tems de me connaître, vous verrez de choses, que vous ne croyés point, et malgré tout votre prejurer, vous serés contentes. Croyez que je ne suis point le derobbeur de votre fillie, mais le Gardien de la vertucuse personne.

Jugés si je ne dois vous aimer, puisque mon attachement fait une vraie Copie de vous même.

Je ne puis me nommer, mais avec un attachement la plus parfaite et distinguer a votre families je suis et serai de plus en plus tout a vous.

Den 17de Mar: (17)84.

Udsigterne til en nær forestaaende blodig Krig bleve alt stærkere og stærkere, og med den Tiderne alt værre og værre: alle klagede, alle vare Misfornöyede, og man

gik saa vidt, at man i Høyeste Rets Gangen og paa adskillige andre Steder paa Slottet, sloge dumme Vers op, hvori man med Trudsler formanede Kongen til at regiere selv, og ikke overlade Herredømmet til *Moltke*, som ingen holdt sig pligtig at adlyde. Jeg har eyet nogle af dem, og i fald jeg ikke har brændt dem, skal de være Deres ¹⁾.

To Personer fandt i de og efterfølgende Aar en særdeles Lyst i at forfølge Kongen overalt med Angivelser over deres Foresadte, den eene var (en) Justits Raad og *Commisariats* Skriver ved Navn *Holm*, og da han uagtet Kongens igientagne Befalning om at blive fra ham, ikke vilde være roelig, saa fik han en Amtsforvalter Post; han undslog sig for at tage imod den under paaskud, at han ikke kunde skaffe den behørige *Caution*, men fik til Svar, at en Mand, der af Iver og Nidkierhed for Kongens Beste *controllerede* andres Forhold maatte ufeylbar blive saa paa-seende og nöyagtig en Regnskabs Förer at *Caution* var unödvendig, og af Overbeviisning derom, vilde Kongen blive hans *Cautionist*. Men hvad enten hans Iver var stærkere naar det gialt om at være Angiver, end at iagttage sine Pligter, eller om en forsællig Skiödeslöshed for derved at hævne sig over sin *Cautionist* gjorde Mangelen i hans Casse Aar til Aar større, er vanskeligt at bestemme, men Kammeret besværede sig i høyeste Grad over den og vilde have ham straffet. Saa længe Kongen levede, skeedte det ikke, men han var neppe död, förend *Reventklau* lod ham *actionere*, som den der havde forvansket Kongelige anbetroede Penge. Han blev dömt til Fæstnings Arbeyde for sin begangne Utroeskab, men om *Reventklau* enten selv fölede, at denne Haardhed gik for vidt, eller nogen anden forestillede *Christian*

---

¹⁾ Nr. 33? i Manuskriptsamlingen.

den 7de, at en Mand, som hans Fader var bleven Borgen for, og derved tydeligen viist, at han vilde mindre fordre Regnskab af ham, end skille sig ved ham uden at straffe ham, ikke burde behandles med den yderste Strænghed, saa blev Dommen, da den kom til Underskrift formildet, saa at han mistede sit Embede og i steden for den tilkiendte Straf fik han nogle hundrede Rigsdalers aarlige Pension.

Den Anden var en *Commandeur Capitain* ved Navn *Holst*¹⁾, han forfulgte Kongen paa Veyene og overalt, med de ærerörigste Beskyldninger imod Ministerne og det heele *Admiralitets Collegio*, hans Formastelse gik saa vidt, at han meere end en Gang greb Kongens Hest i Tömmet, naar han vilde vende sig fra ham, hvor ofte Kongen sagde ham, at Angivelser vare ham forhadte, siden Undersögelser af den Beskaffenhed tvang ham til at straffe enten de Anklagede eller Angiveren, og at han ingen Behag fandt deri, var han et tydeligt Beviis paa, siden han saa ofte kunde handle imod hans udtrykkelige Befalning, saa hialp det ikke, han gik endog saa vidt, da Kongen var syg, at han med Magt vilde trænge ind til ham, og *Moltke* maatte lade ham holde tilbage med Vagten, hvorpaa han efter *Rosenkrandses*²⁾ Befalning blev sat i Forvaring paa *Citadellet*. Begge disse Herrer vare bekiendte for sorte Siele, men især *Holst*, jeg har aldrig hört, saa Ondskabsfuld en Tunge, som hans, og i den heele Bye, var ikke et Menneske, der io bar Afskye for ham, Grev *Laurvig* undtagen, der selv var en eedsvoren Fiende af *Rosenkrands* i sit

¹⁾ Jacob Nicolai Holst.

²⁾ Frederik Christian Rosenkrantz, Kammerherre, blev Overkrigssecretair for Söetaten den 12te Februar 1763.

Hierter, deels fordi han troede sig sig nærmere berettiget til den Post, *Rosenkrands* havde faaet, og deels fordi denne ikke havde udnævnt ham til *Esquadren* i alle de Aar, Floden blev udrustet. Da han altsaa (17)69 blev *Admiralitets Chef* udvirkede han ikke allene *Holstes* Lösladelse men forskaffede ham endog en stor Pension.

Med Begyndelsen af (17)62 blev Krigs Tilberedelserne forøgede og Kongen gav Befalning om at sætte alting i Stand til at han selv kunde giøre *Campagnen* med, alle Forestillinger om, hvor vigtigt og dyrebart hans Liv var for Landet hialp lidet eller jntet, han svarede idelig, at da hans Liv ikke havde kunde giort hans Folk lykkeligt, saa vilde han ved at opoffre det for deres Sikkerhed, give det et Beviis paa sin Kierlighed. Han gik ogsaa til *Holstein*, og medens han der ventede paa sin Felt *Equipe*, som det gik overmaade langsomt med, skeedte den store Forandring i Rusland, hvorved Krigs *Aspecterne* for Dannemark bleve ganske forandrede; thi i steden for at forsvare det vi havde med Blod, begyndte man at *negotiere* om et Bytte, der skulde ophæve alle Stridigheder for evig.

I Foraaret (17)63 kom Armeen fra *Holstein*, de *nationale* gik igien til Plogen, og de gevorbne i deres *Garnison*, og da de ringere Classer af Borgerne egentlig leve af Soldaten, saa troede nu enhver at faae gode og lykkelige Tiider igien, men i det Sted steg Misfornøyelsen til en høyere Grad end den nogensinde havde været. Greve *St. Germain* fandt, at vi havde for meget svært og for lidet let *Cavallerie*, han sagde: at da det ikke egentlig kunde bruges uden i *Holstein*, som det Sted Sõe Magten ikke kunde forsvare, saa blev det svære *Cavallerie*, ubrugbart der formedelst dets Moradsige og sumpige Grund, og

følgelig til liden eller ingen Nytte; i en vis Forstand kunde han have Ret, og saa snart det var afgjort, at vi aldrig vilde gaae *offensive* men allene *defensive* til Værks, og stedse oppebie Fiendens Ankomst paa vor egen Grund, men naar det ikke var, kunde man indvende meget derimod, og beviise det af Historien. Garden til Hest, til Fods og *Grenadier Corpset*, vare i hans Tanker iligemaade al for stor en *Garde* imod Armeen, men trykkede endog feldt Regimenterne dobbelt ved deres Rang, de maatte altsaa reendt afskaffes og heele *Militair* Indretningen sættes paa en anden Fod. I de første Aaringer vilde det vel trykke Landet og Kongens Casse, men efter en Deel Aars Forløb vilde i paakommende Tilfælde Nyttens deraf blive kiendelig.

Fra det Freden blev sluttet i *Friderich* den 4des Tiid indtil Aaret (17)63 var *Compagniernes* Friefolk *Capitainens* Leve Brød; *Gagen* beløb sig ikke høyere end til 220 ^{Rdr} og 100 ^{Rdr} *recrut* Penge, saa han af *Compagniets* Friefolk¹⁾ baade maatte hværve, *capitulere*, betale Geværene i Stand holdte og Mundering, Læder Toy og Geværer, naar nogen løb bort med samme, og det over blevne var hans, uden Regnskab for hvad det indbragte. Denne Indretning mishagede *St. Germain*. *Capitainerne* bleve ansatte for 500 ^{Rdr} *Gage* og 100 ^{Rdr} *Qvarteer* Penge, derimod skulde *Hværving*, *Capitulation*, *Desertion*, kort alle bestridende Omkostninger skee for Kongelig Regning, og det overblevne af Friefolkens *Traktament*, *Brød* og *Qvarteer* Penge legges

¹⁾ Ved Friefolk forstodes den Deel af det hvervede Mandskab, der permitteredes fra Garnisonstjenesten og kun indkaldtes til *Manøvrer* og ved enkelte *extraordinaire* Leiligheder. Hvad der her ved sparedes i *Sold* og *Tractement* etc., tilfaldt for en Deel *Compagnicheferne*.

i Regiments *Cassen*, og af dem alle Omkostningerne engang i sin Tid bestrides, naar Armeen engang skulde rykke i Feldten igien. Krigs *Canceliet*, som havde en Ober *Secrtaire*, nogle virkelige *Secrétaires* og *Copiiſter* bestyrede alle Forestillingerne angaaende Forfremmelser eller Pensioner, og et *Commisariat* Armeens Nödvendigheder, og saa efter at Mandskabet virkelig var der, som stod i Rollerne, og at det fik hvad Kongen gav dem. Disse bleve sammensmeltede til det Höye Krigs *Directorio* under Presidium af Greve *St. Germain*, og i Forhold af hans Gage bleve de övrige Herrers efter Deres Stand og Værdighed bestemte. Efter den gamle Indretning, kostede *Militair Etaten* Kongen det eene Aar, som det andet. *Epidemiske Sygdomme*, *Desertion*, og alle slige Vanhæld vare *Capitainernes* og ikke Kongens, og i Fölge deraf Regnskabet hastig giort og endnu hastigere efterseet, med meget faa Betientere, men da ved den nye Indretning hver en Karl, der enten blev syg eller arreteret, og en Friemand der i en Uge eller endnu kortere Tiid manglede Arbeyde og tog Traktement gjorde en Forskiel i Cassens Indtægt og Udgift, saa blev Regnskaberne af en Uendelig större Vidtlöftighed og Vanskelighed og umuelig at bestride uden med tredobbelt saa mange Betientere og *Contoirer*, hvoraf enhver i dem bleve vel lönnede for at giöre Kongen den store Nytte at finde i en Qvartals Beregning Urigtighed for en 96^{vende} Deel Skilling.

At denne Indretning io kunde have sin store og væsendtlige Nytte, er meget mueligt, men at den paa den Tiid maatte opvække en almindelig Misfornöyelse er ustridig; thi Landet var forgieldet og maatte betale store Renter, og Statens Udgifter förögedes derved saaledes, at der maatte giöres et nyt Laan og betales nye Renter, for at kunde

sanke Penge i Regiments Casserne, der laae döde og frugtesløse. Den gemeene Mand vandt heller ikke derved, Egennyttens Baand var oplöst imellem ham og hans Foresadte, og den *Capitain*, som af Frygt for at tabe en Karl og betale en anden dyrt fra Hværvingen, havde forhen i Sygdom og andre Tilfælde grebet ham paa det kraftigste under Armene, var döv ved hans Klagemaal og lukkede for Pungen, siden det Tab var ham vist, og under intet Paaskud kunde blive ham gotgiort. Dertil kom endnu det, at Regiments *Cheffene* kappedes med hinanden om at faae den største Casse, og den sikkerste Maade dertil var at trække fra Folkene hvad dem tilkom eller i det mindste forhale det over sin behörige Tiid, og paa den Maade har den afdöde *General Major Iohansen* forholdt Regimentet 2 Hatte og en heel Over og under Mundering; thi da han forhalede Udleveringen af det fortiente 4te og 6 Maaneder hver Gang, saa fik de den femte Mundering da de skulde havt den 6te. Ingen leed meere en den stræbsomme og i sin Profession arbejdende Soldat; han havde forhen kunde faaet 10 til 12 ^{Rdr} Forskud af sin *Capitain* til at indkiöbe sig det Fornödne, som *Capitainen* aldrig nægtede en bestandig Friemand, deels for derved at give ham Lyst til at blive i Tienesten, og deels for, at naar han var i Gield, behövede han ikke at trække ham ind til Tienesten naar han snart havde udtient. Men da ingen Gield, som belöber sig over 3 ^{Rdr} gotgiöres en *Compagnie Chef* nu, og det gaaer paa hans egen Bekostning om han *capitulerer* med en Karl, som har meere end to Aar at tiene i, saa ere alle slige Forskud blevne umuelige at erholde, og mangen en Soldats Börn ere i Mangel af den blevne Tiggere og Dagdrivere, som han ellers havde opfödt til at giöre noget.

De foranföerte Regimenter, som skulde afskaffes gjorde

ikke allene mange Mennesker brödlöse og kostede Landet Pensioner og Vart Penge, men det gav endog Aarsag til Skrig og Klagemaal paa en anden Maade. *St. Germain* vilde ikke tiltræde Bestyrelses Roeret, förend alleting var indrettet efter hans Plan, og i Fölge deraf blev det overdraget den gamle *Ahlefeldt*¹⁾, som Ober Krigs *Secretaire* at udföre den; han havde været *Premier Major* i Garden til Fods, hans gamle Kierlighed tillod ham derfor ikke at lade nogen af hans Yndlinger i den og *Grenadier Corpset* |; og som imellem os sagt, just ikke vare de værdigste:| blive sat paa Vart Penge, men for at skaffe dem Plads, bleve Folk, som havde tiemt vel og med Ære, sadt paa Pension, og nogle af dem, som ikke ventede sig mindre end det, tabte endog en Deel af deres Velfærd derved. For at giöre Dem dette forstaaeligt, maac de vide, at naar en slig *Compagnie Chef* maatte levere sit *Compagnie* af, blev hver et *vacant No* betalt med 50 Rdl og hver en Karl, som ikke havde fuldt Aar at tiene, med 15ten og da alle Felt *requisiter*, som Telte, Kiedler, Flasker &c. vare i Deres Forvaring, saa maatte ogsaa alt beskadiget betales. Naar nu en *Capitain* vidste, at denne Overlevering stod ham for, saa belavede han sig derpaa, han lod alt det *reparere*, som Tiiden havde lagt sin Haand paa, med liden eller ingen Bekostning; han maatte været en stor Tyran om ikke de af hans Folk, som kun havde et par Maaneder og derunder at tiene ikke mod en Erkiendtlighed havde forlænget Tiden paa et Aar, og de övrige paa et halvt, men da ingen var sig Afskeed formodende, og Afleveringen maatte skee strax, saa fandtes der dem, som ved denne Overrumpling maatte betale meere end tusende R^{dl}.

Den Dag Garden til Hest blev *reduceret* var en virkelig

¹⁾ Conrad Wilhelm Greve af Ahlefeldt, til Langeland og Rixingen, R. af D.

Sörge Dag; det var alt sammen eller dog den störste Deel Danske Folk, mange af dem havde tient sig graae, og deres nedströmmende Taare deels over deres forestaaende Skiebne, og deels over Skilsmissen fra deres Hest, rörtc enhver til den heftigste Medynk. De hærliche og skiönne Heste saa vel Gardens, som de övrige *Cavalerie* Regiment(er)s) bleve solgte for skam Kiøb, og Sverrig, saa vel som en Deel Tydske Fyrster forbedrede deres *Cavalerie* med Danske Heste, som hidindtil havde været overmaade dyre, for en meget ringe Priis.

Det Kongen hidindtil ikke havde været at overtale til blev nu en Fölge af Nödvendigheden, han maatte tage Skat, og den Skaansel, den Lemfældighed, som han vilde bruge, gjorde enten Uvidenhed eller Ondskab til en svar Byrde. 8de skilling om Maaneden synes ved förste Öyekast saa ubetydelig en Summa, at man maatte troe, at den ikke engang kunde trykke en Bettler, og sikkert kunde ogsaa en Bettler i Hoved Staden med ulige större Beqvemlighed betale den end Agerdyrkeren paa mange Steder, der neppe heele Aaret faaer saa mange reede Penge imellem Hænderne, som han skal betale i Skat for sig og sin Familie, og da Ukyndighed om Tingenes indere Forfatning gjorde, at hans Uformuenhed blev anseet for en Modtvillighed, saa blev han grumt medhandlet Redskaberne hvormed han skulde erhværve sig og sine Bröd blev ham frataget, og uden Nytte oven i Kiöbet, siden ingen var i Stand til at kiöbe det, der var frataget den Ulykkelige.

Disse höyst beklagelige Fölger indsaac vel ikke den knurrende Mængde, men desuagtet var den baade miströstig og forbitret. Havde man taget Skat af os, sagde den, den Tiid de store usædvanlige Udgifter, som man raaber nu paa, maatte giöres, saa havde enhver med Glæde givet sin sidste Skierv; thi saa havde man seet en Ende

derpaa, men man kommer bagefter med det paa det de Store kan desto længere udsue os og fortære vor Sved og Blod. Forholdet imellem enhver Indkomster og Skatten syntes dem tillige saa ilde iagttaget, at Byrden blev dem dobbelt besværlig, og sikkert havde Daglønneren med Glæde givet den siette Dags Løn om Ugen i Skat, saa snart han havde seet at Ministeren maatte give den siette Deel af sin Gage.

Alle disse imod Kongens Hierte og Følelse saa stridige *Operationer*, som han blev tvungen at skride til, gjorde hans Livet høyst ubehageligt og saa at sige kied af sig selv. Hans Sind var nedslaget og bekymret, hans Helbred svækkedes dagligen, Forhærdelsen i Leveren havde paaført ham Valtersøet, og Tørsten som denne Sygdom stedse fører med sig, gjorde det Onde værre. Meere end to Aar før hans Død var det ingen Hemmelighed meere, at hans Død ikke var langt borte, hvorfor ogsaa alle vare ilde tilfreds med, at *Cron Prindsens Confirmation* blev saa længe udsat, men da den var forbie voxede Hadet og Forbittrelsen imod Ministerne endnu meere fordi han ikke kom i *Conseillet*. Over alt hörtes bittere Klagemaal derover, Naar, sagde man, Kræfternes Svækkelse hos Kongen forbyder ham at bære Regierings Byrden, saa falder det Cron Prindsen til, han er Ung, det er sandt, men da Nödvendigheden udkræver det, saa io før han begynder, io før faaer han udlært, hans og vort Vel er et, han kan derfor hverken trykke eller forurette os uden af en Feyltagelse, og det kan Kierlighed og Pligt let overbære, siden vi kan være visse paa, at om det skeer, saa vil han, naar Erfarenhed viiser ham det, paa alle Maader söge at forlindre og erstatte os det. Men just derfor holder man ham fra at höre og see Tingenes Beskaffenhed, siden han derved trænger desmeere til dem, naar han bestiger Thronen, og

maa lade sig leede og føre af dem, som de finder deres Regning best ved.

Man skulde neppe kunde troe, at De samme Mennesker, som for nogle Aar siden havde givet det kiereste de havde, ja, indtil deres eget Liv for deres Konges, nu neppe sendte et Suk til Himlen for det, ingen uden de, som kiendte den umenneskelige Haardhed og Tvang, hvormed *Reventklau* havde behandlet og endnu behandlede Cron Prindsen, gruede for, at hans første Frieheds Tiime skulde være ganske Töylelös ved Enevolds Magten; allerhelst da de, som han viiste meest Fortroelighed til vare Personer, hvis Sæder og Tænkemaade, man ikke kunde spaae sig meget godt af.

I denne Forfatning blev alleting indtil det i sine Følger for Dannemark saa höyst beklagelige Dödsfald tildrog sig, men förend jeg rörer ved det, som endnu vil væde Pa-piiret med mine Taare, vil jeg meddeele Dem nogle *Anecdoter*, som om de just ikke tegner Regenten, saa dog Mennesket, og et Hierte, der var dannet til Tusendes Lyksalighed, naar ikke baade Tiiderne og nedrige Menneskers Ondskab, havde besmittet det med Vellysters farlige og fortærende Gift.

Da han ved Regieringens Tiltrædelse ingen Forandringer gjorde uden i nogle af Hoff Betieningerne, saa forblev den gamle Greve *Holstein*¹⁾ Kirke Patron til alle duelige *Theologers* Græmmelse; thi uagtet han var forbundet til at höre dem en Dag om Ugen, saa vare de ham efter 6 til 7 Aars möysommelige Opvartninger endnu lige saa fremmede som den første Dag, og deres Ansögninger, de gave ham,

---

¹⁾ Johan Ludvig Holstein Greve af Lethrabort, født 1694 † 1763; R. af Eleph. ogsaa Patron for Universitetet.

kunde de finde uaabnede paa det Sted Greven havde lagt dem, naar de kom igien, i fald en Tiener ikke havde taget dem bort. Et meget dueligt, flittigt og skikkeligt Menneske havde i mange Aar anholdt forgieves om et Præste Kald, og befandt sig i en næsten fortvivlet Tilstand og den yderste Armod. En Ven, som han havde, men som ikke var i Stand til at understøtte ham, umagede sig for ved sine Bekjendtere paa *Cancelliet* at skaffe ham Underretning om det første et Kald blev ledigt. Da han nu en Dag bragte ham Tidende om et, der just svarede til hans Önsker, bleve de eenige om, at han ikke meere skulde vende sig til *Holstein*, men sætte en Ansøgning op til Kongen der skulde afmale ham hans Tilstand, saa vel som Grevens Behandling og denne skulde han overlevere *Moltke*. Det værste herved var, at Kongen laae paa *Fredensborg*, og det var en overmaade stor Heede, og ingen anden Muelighed for ham at komme der end til Fods, og da hans Pungtvang ham til at holde en overmaade stræng *Diet*, saa var kans Kræfter kun i en maadelig Stand til denne lange Vandring; men i det Haab, at finde en medlidende Bonde paa Veyen der tog ham et Stykke med sig begav han sig tröstig paa Reysen. Dette Haab feylede, og da Frygten tillige, at nogen anden maatte komme ham i Forveyen, drev ham til at jile over sine Kræfter, saa blev han nödt til at sætte sig under et Træ omtrænt en Fierding vey fra *Fredensborg*, og der bragte Heede og Afmagt ham i en dyb Sövn.

Kongen fandt ofte en Fornöyelse i at ride ud om Eftermiddagen, uden at tage nogen anden med sig end hans Liv Karl *Neppe*; det traf sig just paa samme Dag, og Hændelsen eller Skiebnen førte ham hen paa det Sted,

hvor den udmattede Vandrende laae. Det første Kongen saae ham, sluttede han sig strax til hans Ærinde hvorpaa han reed nærmere, og ved at betragte ham nøyere blev han vaer at der stak et Stykke Papiir op af Lommen, som han, af den Omhue, hvormed det var indviklet, troede var en Ansøgning. Han kaldte paa *Neppe*, sagde: at han skulde give ham et Beviis paa om han havde Gaver til at være en Lomme Tyv ved at bemestre sig det Papiir, som han viiste ham, uden at den Sovende vaagnede derved. *Neppe* udførte sin *Comission* lykkelig og vel, gav Kongen det, og dets Giennemlæsning drog Taarene ned over hans Kinder. Han beklagede sig derpaa, at han ikke havde noget hos sig til at skrive med, og til hans store Fornøyelse kom *Neppe* frem med et af de smaae Blekhorne, som man kan bære hos sig, hvori Pennen stak i Futteralet. Kongen tog den, steg af Hesten og *Neppe* maatte sætte alle fiire mod Jorden, og paa hans Ryg skrev Kongen paa Ansøgningen: Bevilget. *Friderich Rex*. Derpaa svøbte han den selv ind igien, og *Neppe* maatte lægge den hvor han havde taget den. Derpaa stege de til Hest, og toge Veyen lige tilbage til *Fredensborg*. Underveys forbød han *Neppe* paa det strængeste at sige noget Menneske hvad de havde giort, og smagte al den Vellyst, som igiennemflød hans Siel saa ofte han kunde sige til sig selv: i Dag har Du glædet en Bedrövet. Han havde brugt den Forsigtighed at skrive Navnet op, der stod under Ansøgningen, og det første han kom paa *Fredensborg* ringede han efter *Moltke*. Han deede strax sin Glæde over hvad han havde foretaget sig med ham, viiste ham Navnet, og befalede ham, at naar det Menneske kom til ham, da paa ingen Maade, at lade sig bevæge at tage imod Ansøgningen, men sige: at Kongen

for en halv Tiime siden havde givet Kaldet bort. Omtrent en Tiime[s] efter kom han til *Moltke* og blev meget nedslaget da han hørte, at Kaldet alt var givet bort, men endnu meere, da *Molike* slet ikke vilde tage imod Ansøgningen, som han paa det indstændigste bad om, paa det Kongen af den kunde faae hans bedrövelige Forfatning at see. Da nu alle Bönner og Forestillinger vare forgieves saa maatte han lade sig nöye med den Forsikkring, at han vilde berette Kongen alt hvad han havde sagt, og Löftet om, at han ved en anden Leylighed vilde giöre alt hvad der stod i hans Magt. Da Greve *Holstein* kom ind med Forestillingen, sagde Kongen ham, at han havde givet Kaldet bort og til hvem, med en alvorlig Irættesættelse og Befalning for Fremtiden at give ham Part af alle indkomne Ansøgninger.

At Veyen hiem var den bekymrede Vandrings Mand endnu tungere og besværligere end den havde været ud var en Naturlig Følge af det, at han var berövet Haabets tröstende og styrkende Selskab. Han kom ikke saa snart hiem, förend hans Ven indfandt sig hos ham for at spørge om Udfaldet, men det han berettede ham svarede saa lidet til hans Forvendtning, at han ikke meere vedste, at finde Grunde til at tröste ham med. Venteligen har Kongen troet, at han enten for i Forbittrelse at sönderrive Ansøgningen eller for at igientage sine Klagemaal for sig selv, skulde aabne den, og blive sat i en lige saa stor som glædelig Forundring ved at finde Bevilgningen og Kongens Navn; Men det skeedte ikke, han kastede den fra sig, og saae ikke engang til den. Hans Ven, som var nysgierrig efter at vide, om det virkelig var bortgivet og til hvem, glemte ikke at erkyndige sig derom, han hørte ogsaa, at Kongen selv havde givet det bort, men hvem der

havde faaet det enten vilde eller kunde de ikke sige ham, men bestilte ham igien til den Tiid Kalds Brevet skulde udstædes. Han kom, hørte og saae til sin store Forundring sin Vens Navn. Halv glad og halv fortrydelig over, at han havde krænket ham med en falsk Beretning skyndte han sig hen til ham og bebreydede ham sin liden Fortroelighed. Han paastod, at han havde været baade sanddrue og oprigtig, og den anden, at han havde læst hans Navn i Kalds Brevet. Er det saa svarede han ganske opbragt, saa maae der være en anden af samme Navn, og til et Beviis paa at det ikke er mig, saa er min Ansøgning her, som man ikke engang vilde tage imod. Men i det han bredte den ud for sin Vens Öyne blev han Kongens Navn og Bevilgning vaer, hvorved han blev sat i den største Glæde Forundring og Henrykkelse, uden at kunde begribe hvorledes det var gaaet til. Han fortalte Hændelsen til alle Bekiendtere, disse igien til andre, og da *Neppe* altsaa holdt det unödvendigt, at tie længere, saa forklarede han Sammenhængen, og af ham har jeg hørt, hvad jeg her har anført.

I Sommeren (17)64 blev den Gaard, som nu hörer *Winter* til paa Kongens Nye Torv, opbygget af Smedden *Nitsky*. Da alle, som i *Friderich* den 5tes Regierings Tid havde fört en smuk Bygning op hvor der stod hæslige og forfaldne Hytter, havde paa nogle Aar faaet en *Capital* til Laans uden renter af Kongens Casse, saa gav han en Ansøgning ind om det samme, men da hverken den eene eller den anden Casse var i Stand dertil, saa blev det ham afslaaet. Kongen, hvis Hierte blöde naar han var tvungen til at lade en Undersaat gaae trösteslös fra sig, sögte at finde et Middel til at holde ham nogenledes Skadeslös, og da han troede at have fundet det, befalede han en af sine *Laquaier*, som han meente at kunde forlade sig paa, at

søge *Nitsky* op, bestemme ham et Sted i *Fredensborg* Hauge, hvor han skulde gaae hen og ikke forlade det førend der havde været een hos ham og talt med ham, men hverken Buddet eller han maatte sige noget derom til nogen i hvem det end var. Befalningen blev efterlevet, *Nitsky* blev ført til det benævnte Sted, og da han havde ventet der omtrent en Tiime, kom Kongen til ham, tog ham ved Haanden og sagde: Min Ven, det smerter mig vist meere end dig, at din Ansøgning ikke kan bevilges dig, og at Nödvendigheden paalegger mig det, skal jeg overbeviise dig om. At faae de forlangte Penge til Laans, vil vel just ikke falde dig meget vanskeligt, og Renterne, som du sparede ved at faae dem af mig, vil jeg erstatte dig; hold din Hat frem. Smedden gjorde det, og Kongen tömede henimod 400de *Ducater* af sin Lomme i Hatten. Da han var til Ende dermed sagde han: Det er alt hvad jeg kan miste denne Gang, men indfind dig i Dag 6 Uger her igien, saa skal jeg have samlet noget til Dig. Men siig aldrig til noget Menneske enten at du har talt med mig eller faaet noget af mig; hvorpaa han atter tog ham i Haanden, trykkede den og forlod ham. Smedden passede Tiiden rigtig, men dog ikke rigtigere end Kongen; han indfandt sig hos ham, spurgte ham om han havde faaet Penge, hvorledes det gik med Bygningen, gav ham hvad han efter hans Sigende havde kundet spare, og bestemte ham en Tiid til at komme igien. Baade Kongen og Smedden vedligeholdte en ubrydelig Taushed om deres Sammenkomster indtil Kongen var död, saa fortalte *Nitsky* det overalt, og tilstod, at han i de to Sommere havde paa den Maade af Kongens egen Haand faaet over 6000de Rdr.

Til et ydermere Beviis paa hans Afskye og Forbittrelse mod dem, der understode sig at forebringe ham Usand-

heder, maae følgende tiene. Han bar megen Godhed for Geheime Raad *Ahlefeldt*¹⁾, der var *Chef* i Rente Kammeret. Om han havde vunden hans Yndest ved en hos en Finands Minister ganske besynderlig Egenskab, men som *sympathiserede* med Kongens Hierte, og som bestod deri, at han paa det kraftigste understøttede dem, der havde et retmæssigt Krav paa en ved Döds Fald indgaaende Pension, som hans Formænd havde draget i Cassen, eller om Kongen havde andre Grunde derfor, veed jeg ikke, men han satte megen Liid til ham. Uagtet Kongens Levemaade syntes at giöre det utroeligt, saa havde han dog en stærk Hukommelse, og erindrede sig naar Leyligheden kom, hvad han havde lovet mange Aar tilforn. (17)64 döer en gammel *Controlleur* paa Toldboden, og *Ahlefeldt* foreslaaer hans Fuldmægtig, som tillige var den Afdödes Svigersön til Embedet. *Ahlefeldt* nævner det ikke saa snart, förend Kongen erindrer sig at han for endeel Aar siden havde lovet en Mand, som i nogle og Tyve Aar havde været Fuldmægtig i *Contoïret*, at ingen uden, han skulde faae Brödet efter den Gamle. Han siger *Ahlefeldt* det, befaler ham at erkyndige sig om det var ham, eller hvor han var bleven af, og om han var i Live og havde faaet et andet Bröd, da at erkyndige sig hos ham, om han heller vilde have det nu *vacante*, som der var lovet ham, saa kunde den nuværende Fuldmægtig faae det, som den forrige havde. Hvad enten nu *Ahlefeldt* havde givet sin Favorit *Waage* et bestemt Löfte paa, at den Foreslagne skulde faae Brödet, og vilde ikke bryde det, eller om han brugte *Waage*²⁾ til at erkyndige sig om den gamle Fuldmægtig, som hedde *Skiönning* og var Veyer Mester, og fik en falsk Beretning

¹⁾ Hans v. Ahlefeldt, R. af D.

²⁾ Justitsraad Engelbrect Waager?

af ham, det kan jeg ikke sige, men han berettede Kongen, at Den af ham foreslagne var den omspurgte Fuldmægtig, og *Frost*, som ikke i to Aar havde været i *Contoïret* fik Brödet og har det endnu.

Nogen Tid derefter spiiste en af Rentekammerets *Deputerete* ved Taffelet, og da der blev talt om hvor ulige Lykken deelede sine Gaver, anförte han, som et Beviis derpaa, at een, som havde været 26re Aar Fuldmægtig i *Controlleur Contoïret* paa Toldboden havde maattet være glad ved at faae en Betiening paa 400de ^{Rdr}, og hans Eftermand, som kun havde været det i to Aar, havde faaet *Controlleur* Embedet, der bragte aarlig 12 til 13 hundrede ind. Kongen studsede ved dette Beviis, Navnene *Skjönning* og *Frost*, men især det sidste, erindrede han sig meget vel, og spurgte: om han ikke tog feyl, og om det ikke var *Frost*, der havde tient i 26 Aar? Men fik Bekræftelse paa, at hans Navn var *Skjönning*. Han kom ikke saa snart fra Taffelet förend han gav Befalning at undersøge Sammenhængen i denne Sag, og da det blev beviislig giort, at *Frost* ikke var den, som Kongen havde lovet og tiltænkt Brödet, saa bekom *Ahlefeldt* endnu samme Dag sin Afskeed. Alle muelige Forböner vare forgieves, Kongen blev ved, at det var uforsvarligt mod Land og Rige, at lade en Mand, der saa aabenbare havde misbrugt og skuffet hans Tilliid, forestaae saa vigtig en Post, og alle Undskyldninger, at andre havde benyttet sig af hans gode Hierte til at be- drage ham selv först, hialp ikke det ringeste. Dog syntes det, som om han vilde sætte sig i Sikkerhed för, at hans Eftermand ikke skulde blive fört bag Lyset ved et för fölende Hierte, siden *Reventklau*¹⁾ blev udnævnt dertil.

¹⁾ Detlev Reventlouw, Kronprindsens Ober Hofmester, blev ^{19/11} 1764 første Deputeret i Rentekammeret, Toldkammeret o. s. v.

Da han i Efter Aaret (17)65 skulde forlade *Fredensborg* var hans Helbred saa slet, at han selv var overbeviist om, at han kom der aldrig meere. Hans udmærkede store Kierlighed til dette Sted gjorde ham det overmaade tungt og besværligt at forlade det; han var tree gange paa Veyen til Vognen og vendte hver Gang om igien for endnu engang at betragte sine Favorit Steder med en kiendelig Væmodighed, og da baade Sielens Fölelser og Legemets Bevægelse derved vare alt for stærke og heftige for hans svage Tilstand, saa maatte han bæres meere död end levende i Vognen. I samme Tilstand blev han bragt op paa Slottet og efter den Tiid var han kun meget faa Dage oven Senge. I de sidste Fiorten Dage forskaffede Tappingen ham vel nogen Lættelse men dog ikke anderledes, end at man hvert Öyeblik var sig Döden ventende. Tre eller fiire Dage förend han döde forlangte han at tale med Cron Prindsen, og da han kom maatte alle gaae ud. Hvad han har talt med ham i de par Tiimer han var hos ham veed venteligen ingen; i det mindste har aldrig nogen talt derom; man sluttede sig til, at han havde anbefalet *Moltke* og hans Famillie til ham; thi da *Moltke* fulgte Cron Prindsen bort, tog denne, som ikke kunde tale for Graad, *Moltkes* Haand og trykkede den. Da *Etatsraad Reverdil* og jeg vare meget gode Venner, saa gav han mig daglig en mundtlig og en skriftlig Beretning om Kongens Tilstand. Da han altsaa sagde mig, at Cron Prindsen havde været hos Kongen, spurgte jeg ham, hvorledes den unge Herre havde været til Mode, da han var kommen fra ham? og han svarede mig: Han var sikkert overmaade rört, men det er höyligen at beklage, at Fader og Sön ere alt for fremmede for hinanden til at kunde haabe, at denne Sammenkomst skulde

giøre saa stærkt et Indtryk hos Prindsen, som det vist havde giort, naar det ikke havde været.

I de sidste 6 til 7 Dage laae Kongen næsten i en bestandig Slummer, men saa snart han vaagnede af den bröd han stedse ud i Bejamringer, der undertiiden vare uforstaaelige, men ofte hörtes disse Ord: O mit skiönne, skiönne *Cavalerie!* mine troe, men ulykkelige Folk! Han nævnede ogsaa *Lovise* ofte og engang raabte han ganske höyt: O *Lovise!* min elskede *Lovise!* vil Du vel ogsaa kiendes ved mig! eller vende dig fra mig med Foragt! Et par Tiimer förend han döde, sagde han med et dybt Suk: Gud! jeg forlader Verden i min beste Alder, og har dog levet alt for længe, siden jeg har overlevet mine Undersaatters Kierlighed, og draget deres Sukke og Taare over mig, skiönt mod mit Hiertes Drift og Villie.

Dronning *Iuliane Marie* tilbragte den meeste Tiid af de 14 sidste Nætter ved hans Seng, hun syntes endog at finde en Lindring i sin Smerte ved at giøre ham den Bie-stand, som den ringeste Vaage Kone er pligtig til, naar det var skeedt, takkede han hende, med den Forsikkring, at hendes Omhue var ham til stor Husværelse, men tillige meget smertelig. Men da hun den trettende om Natten laae paa sine Knæe for hans Seng og sang en Psalme med ham bad han hende, da den var ude, paa det væmmodigste om Forladelse for alt hvad han havde giort hende imod, og tilstod for alle dem, der vare inde, at han ikke havde ladet hende vederfares Ret. Om hun var hos ham da han döde, eller om *Medici* havde faaet hende da de saae Enden var nær, af Frygt for stærke *Convulsioner* til at gaae fra ham, erindrer jeg ikke meere ret, men imellem 3 og 4 leed Dannemark et ubodeligt Tab, saa fremt vor

nu elskede *Friderich* ikke opretter det. Farvel, paa nogle Öyeblik min elskede Ven.

Jeg var nödt til at holde op, min Beste for at komme til at græde ud, men förend jeg gaaer videre vil jeg sige Dem, at det som jeg har sagt Dem om Kongens Forhold og Tale i hans Sygdom, har *Wolert*, som var bestandig hos ham fortalt mig med vaade Öyne. Da han blev op-skaaren kom man efter det, som jeg har sagt Dem forhen, at Forhærdelsen i hans Lever var foraarsaget af et Fald paa lagten. Heele Hæftet eller rettere sagt Grebet af Hirschfængerens var kiendelig, det Sted var en eneste haard Steen, og alt det övrige af Leveren smaae Gruus, og alle de övrige Deelee lige indtil Hovedet og Hiernen med, fulde af Vandet, der havde endt hans Liv. Da *Wolert* sagde mig det, raabte jeg med den Nidkierhed, som en sand Kierlighed indskyder, men saa har io hans Levemaade ikke forkortet hans Dage! Jo vist har den det, svarede han mig; thi endskiönt ingen med Sandhed kan sige, at den har været hans Döds förste og egentlige Aarsag, saa har den dog gjort et ulægeligt Onde værre. Havde han, det förste han mærkede, at hans Kræfter ikke meere tillod ham at giöre hvad han havde gjort, fört et ordentligt og strængt Levnet, havde han sikkert kunde levet en 6 til 8te Aar længere for sit Folk, skiönt ikke for sig selv, siden han da havde fölt sit Onde meere, end han ved at betage sig Fölelsen nu har gjort, undtagen i det sidste halve Aar, da han har lidt noget ubeskriveligt.

At gode, værdige og veltænkende Mænd ofte biedrage til et Lands Ulykke imod deres Villie, var de Tiider et Exempel paa. I de förste Vintre fandt *Friderich* den 5te en Fornöyelse i naar han havde en Ledig Formiddag, enten at gaae ind i höyeste Ret eller igiennem Löngangen i *Can-*

celiet, men paa hvilket af Stederne han kom, blev alle sadte i den yderste Forvirring. I Førstningen lod han som han ikke merkede det, og troede, at naar det skeedte oftere vilde Vedkommende blive vant dertil, men da han en Dag kom i høyeste Ret just da Sagen blev tagen op til Doms, kom *Iustitarius Schouboe*, en gammel agtbar og velfortient Mand ved hans uventede Nærverelse saa aldeles uden for sig selv, at han hverken vidste hvor han skulde begynde eller ende; og bar sig, uagtet han havde beklædt den Post i mange Aar, saa kiendelig bagvendt og forkeert ad med at samle *Vota*, at Kongen merkede, at han aldrig kom til Ende dermed saa længe han var der, hvorfor Kongen reyste sig, gik bort dels af Vrede, dels af Medynk, og kom der aldrig meere.

I *Canceliet* var hans Modtagelse lidet bedre, de løb fra et *Contoir* i et andet og raabte: Kongen er her, og denne Tidende havde den Virkning, at ingen vedste hvad han skulde slippe eller tage fat paa, og kunde endnu mindre giøre Kongen Reede for hvad han spurgte ham om. Det paa den Tiid saa kaldte *Cancelie Collegio* bestod af *Geheime Conseillet* og blev holdt hver Löverdags og Onsdags; den første *Secretaire* i begge *Cancelierne refererede* efter de af Sagerne gjorde Extracter, hvad der om Mandagen og Fredagen skulde foretages i *Conseillet*, og bleve der eenige under sig om Maaden det skulde forestilles Kongen paa; og kunde de ikke blive eenige, saa var enhver imidlertid betænkt paa de beste Grunde til at forsvare sin Meening med. Dette *Collegio* fik Kongen Lyst til at bievaae, men for ikke at komme for sildig, kom han förend nogen af de andre. *Luxdorpff*, som skulde *referere* först, var der allene, og var nær falden omkuld da han saae Kongen komme ind. Han var ikke allene en grundig lærd Mand,

men tillige et meget vittigt og muntert Hoved, og af den Aarsag er det ogsaa dobbelt ubegribeligt, at Kongens Komme kunde giøre saadan en Virkning hos ham; men han svarede saa ængstlig og adspredt paa det Kongen spurgte ham om, at han for at betage ham sin Angst, gik strax bort igien.

Man kan med megen Grund formode at dersom denne Lyst hos Kongen var bleven bestyrket ved en yttret Glæde over at forrette sin(e) Pligter for Kongens egne Öyne, saa havde den voxet og tiltaget. Han smagte alt for stor en Vellyst i at være elsket, at han, naar han mærkede at hans Komme ved slige Leyligheder opvakte Fornöyelse ikke skulde anvendt sine ledige Öyeblikke paa den Maade. De Kundskaber han derved indhentede, havde givet ham Attraae og Begierlighed efter at lægge selv Haanden paa Værket, og foruden alle de övrige og store Fordeele som Undersaatterne höster af at Landets Forfatning er Regenten bekiendt, vilde det betaget ham mange örkeslöse Öyeblikke, som bleve anvendte til hans egen Fordærvelse og Landets store Skade.

Saa sand en Christen, saa magelös en Statsmand, saa öm en Menneske Ven, som den gamle *Bernsdorf* end var, saa kan dog ingen uden aabenbare Partiiskhed nægte, at han med det redeligste Hierte og de beste Hensigter var en overmaade skadelig Minister for Dannemark. Den almindeligste Aarsag dertil söges deri, at Dannemark var for liden til hans Anslags Iværksættelse, belee mig derfor ikke min beste Ven, om jeg ytrer den Tanke, at om Dannemark end havde haft Frankrigs Störrelse, saa havde han dog ikke gjort det lykkeligt. Jeg veed meget vel, at denne Materie overgaaer mine Kundskaber og Indsigter, men jeg veed ogsaa at jeg kun udlader mine Meeninger for en Ven, som er berettiget til at læse i min Siel, og veed, at ikke

Selvklogskab eller Lyst til at kramme Viisdom ud, men Hiertet fører Pennen, naar jeg skriver ham til.

Efter mine Tanker havde *Bernsdorf* levet alt for længe i Frankrig til ikke at være bleven befængt med dets falske Statskunst, der fra *Colberts* Tiider af har voldt Frankrigs Ulykke, og som bestaaer deri, at giøre *Manufacturer* til Kilden for Landets Rigdomme. At *Colberts* Navn indskyder enhver Ærbødighed, som betræder hans Bane, er naturligt, og i Følge deraf avles den forudfattede Meening: at hans indlagte Ære kun kan opnaaes ved at vandre i hans Fodspor. *Bernstorff* vilde være Dannemarks *Colbert*, og oversaae Uligheden i begges Tiider, og Frankrigs og Dannemarks Forfatning, og det, som er endnu det utilgiveligste, Følgerne *Colberts* Indretninger havde draget efter sig, og at ingen efter ham kan have den Undskyldning til at besmykke sin Feyltagelse med, som han. De fleste Riger i *Europa* havde paa den Tiid ingen *Manufacturer*, hans Naboers Uvirksomhed eller rettere sagt Dovenskab, kunde give ham Haab om, at faae Materialerne han behövede hos dem, saa godt, som for jntet og sælge dem samme forarbejdet igien i dyre Domme, og ikke det allene, men Frankrig endog saa at sige blive et Vahre *Magasin* for heele *Europa*. Maaskee havde Frankrig ogsaa höstet meere Nytte deraf, dersom *Colbert* ikke havde begaaet en utilgivelig Feyl, den at samle dem alle i *Paris* i Steden for at fordeele dem heele Landet over. Venteslignen har Egenkierligheden forleedt ham dertil, han har ikke kundet nægte sig selv den Fornøyelse, at see sine Indretningers daglig tiltagende Fremgang, og derfor vilde haft dem ideligen for Öye.

Jeg veed meget vel at dette er Dem bedre bekiendt end mig, men jeg har dog holdt nödvendig at anföre det,

for derved at sætte det, som mit svage Öye troer at have bemærket i *Bernsdorfs* Forhold i et desto klarere Lys. Uden at overveje, at vi maae hente de fornödne Materialer længere borte end Frankrig, og fölgelig betale dem meget dyrere, at Frankrigs Manufacturer alt næsten i et heelt *Seculum* havde været i fuld Drift, og at Tyskland havde beriiget sig med de flittige og nöysomme Arbeydere, som en falsk Religions Iver forjagede af deres Födeland, kom han ikke saa snart tilbage fra Frankrig förend han arbejdede paa at udföre *Colberts* Anlæg i Dannemark. Havde han indskrænket sit Anslag til at udviide og understötte ved Kongens runde Haand de, han forefandt, saa kunde det havt sin gode Nytte, men der skulde anlægges nye, og det blev ikke saa snart bekiendt förend den eene Landstryger efter den anden indfandt sig, og fik hver Forskud af Kongen til at begynde med, og det ingen smaae Summer, men 40, 50, ja indtil 80,000 Rdr. Uagtet disse store Forskud kom dog Fabriquen som oftest ikke ret i Stand, förend Fabriqueuren gik sin Vey, og Pengene vare bortkastede. Hans forudfattede Meening for alt det der var fransk gik saa vidt, at intet var godt, som ikke blev forarbejdet af Franske Hænder, hvorfor der ogsaa blev forskreven en fransk Haltemager, som fik 30,000 Rdrs Forskud og efter tree Aars Forlöp gik bort med hvad han havde. Den *Maroccanske* Expedition, der kostede Landet saa utroelig en Summa Penge, var iligemaade et Foster af Kierligheden til *Manufacturene*, Ulden derfra skulde giöre vort Klæde til det ypperligste *Europa* havde at fremviise, men förend vi fik den, var den tredobbelt dyrere end det fineste Guld.

Foruden disse store Summers Tab, der forarmede os i de beste og lykkeligste Tiider, havde det endnu en anden, og jeg tör siige endnu ulykkeligere Fölge for Landet, den,

at blive Udspringet til den Pragt og Overdaadighed, som nu fortærer vore sidste Kræfter. *Bernstorff* fulgte endog *Colberts* Plan deri: at alle Indretninger bleve anlagde i Hovedstaden, hvorved Folke Mængden i den blev fordoblet, og Kiøbstæderne og Landsbyerne øde, den voxende *Luxus* forbandt dem, der var vant til at gaac, til at age. Hyre Vognene vare for smudsige til at betroe nye og kostbare Klæder til dem, man maatte derfor have *Equipage*, Folk som kiørte i den, kunde ikke selv aabne Dørene, et par Tienere blev altsaa en Nödvendighed, et ufriseret Hoved i en forgyldt Vogn passede meget ilde, man maatte have en Haarskierer, hvorved de privilegerede Dagdriveres Antal voxede til saa stærkt, at Bonden manglede Hænder til sit Arbeyde, og alle strömmede til Hovedstaden. Jo meere Folke Mængden voxede i den, io dyrere blev Levnets Midlerne, Huuslye, Brænde og alle Fornödenheder; den Handlende og Arbeyderen, sadte Prisen paa sin Vahre og sit Arbeyde i Forhold derefter, som gjorde det Embedsmanden umueligt at leve af sine Indkomster, saa at *Gagen* fra *Conseils* Ministeren af til den ringeste Betient maatte anseelig foröges, og kunde fölgelig ikke hellere meere bestrides af Statens Indtægter.

Ligesaa vel, som *Paris* udgiör Frankrig, saa er Kiöbenhavn bleven Dannemark, den Bevægelse, der er i den, og som overgaaer Landets Kræfter, sætter alle de andre Steder i en dorsk Uvirksomhed og Mattighed, en ulykkelig og höyst beklagelig Følge af en stor Ministers velmeente men ikke vel overvejede Indretninger, og som ingen efter ham har tænkt paa at hæmme, men meget snarere foröget og bestyrket. Ondskaben selv kan ikke nægte, at io *Friderich* den 5des og *Bernstorfs* Hensigter og höyeste Attraae var at fremme Landets og Folkets Lyksalighed,

men der var for megen overensstemmelse imellem deres Hierter til at den ene kunde vejlede den Anden, begges varme Menneske Kierlighed grændsede til Sværmerie og hindrede dem fra at anstille en kold og nøiagtig Under-søgelse, om Midlerne, de betiente sig af, ogsaa kunde frembringe den forhaabede Virkning. Vor elskværdige *Friderich* skulde have haft en Ministre, hvis kolde Overlæg kunde svækket hans sværmende Heede, og standset hans Naade og Hielp reede uddeelende Haand, ved Retfærdighedens bydende Stemme; og ved at viise ham, at en ilde anvendt Naade er en Skrøbelighed og ingen Dyd; og *Bernstorff* have haft en Konge, der behøvede at spores i steden for at holdes tilbage. Dette havde maaskee gjort ham uvilligere til at aabne Øret for Project Magere og Landløbere, i det Sted, at den Glæde hvormed Kongen greb efter alt det, som syntes at være Landet gavnligt, forøgede hans Iver. I øvrigt havde han ogsaa redelige og ømme Hierters almindelige Uheld, at være omringet af nedrigt tænkende og egennyttige Hierter, der misbrugte hans Fortroelighed og drev Kiøbmandskab med hans Magt.

I det mindste blev *Etats* Raaderne *Wasserschleben* og *Iessen* som begge vare i *Oeconomie Collegiet* beskyldte for, at de toge deres visse og ikke liden Part af alle de Forskudder *Bernstorff* bevægede Kongen til at bevilge Landstrygere og Project Magere. Et par af dem, som ikke var forsigtig nok til at sætte sig i Sikkerhed i Tiide, og bleve tilholdte at giøre Regnskab for deres bekomne Forskud, gjorde det paa en Maade, hvorefter den tredie Deel af det Bevilgede ikke var kommen i deres Hænder. Om *Bernstorff* ikke fik det at vide eller om han troede, at Skammen af hans Yndlingers slette Forhold, maatte falde tilbage paa ham, og derfor tyssede det, (veed jeg ikke) men Sandheden af dette Udsigende blev aldrig undersøgt.

Hvor lykkelig havde Danmark ikke været, om denne virkelig store og fortiente Mand, havde, hans *Negotiationer* undtagen hvori han var mageløs, Indskrænket sin Omhue i henseende til Landets indere Forfatning, til det eneste Fag, hvori hans Fortienester ere saa store og glimrende at de har gjort ham meere end værdig til det Mindes Merke, der bør forevige hans Navn hos de sildigste Slægter. Havde han anvendt alle de store Summer, der bleve forødt paa Projecter, til Landvæsenets Forbedring og Agerdyrkerens Vel og Bequemmelighed, saa kunde man med

Föye sige, at han havde formaaet Kongen til at kaste Bröd i Vandet, der var kömmen dobbelt tungt tilbage, uagtet Savnet af det trykkede paa den Tiid. Ved at lægge Rigdomme i Jordens Skiöd, havde han forskaffet det umaadelige Renter, og aabnet den eeneste og rette Kilde til Landets varige Hæld, og en Lyksalighed, som alle muelige *Compagnier* og *Actier* ikke kan veye op imod.

Uagtet *Bernstorff* virkelig tilföyede Landet megen og ubodelig Skade, saa var han dog ey halv saa forhadet hos det Almindelige, som *Moltke*, og den eneste Grund jeg veed at anföre derfor er den, at *Bernstorff* sadte sin Formue til og *Moltke* blev riig, og at de fölgelig troede, at hans Rigdom havde sit Udspring af Landets Armod, hvori de dog gjorde ham stor Üret. Thi endskiönt det baade er naturligt og troeligt, at den gavmilde *Friderich* ikke var karrig mod en Ven, som besad hans heele Hierte, saa kunde dog een Mands Rigdomme ikke forarme et heelt Land, og dernæst havde han ikke heller alt af sin Herre, men en stor Deel af sine Medborgeres Daarlighed.

En gammel Herremand i Holsteen forelskede sig i hans sidste Dage saa höyligen i *Cammer* Herre Nöglen og Titelen at han ikke kunde döe roelig uden den. Maaskee var det ogsaa en gammel og indgroet Tilböyelighed, som han ikke havde kunde faaet tilfredsstillet, siden *Christian* den 6te holdt den i saadan en Agt, at det i hans Tiid var lettere at faa det hvide Baand en Nöglen, dersom ikke en lang Række af fortiente Forfædre gjorde Berettiget til den. Hvilket af Deelene det nu var, saa skrev denne Mand *Moltke* til et par Aar efter at Kongen var kommen til Regieringen, aabenbarede ham sin heftige Kierlighed, udbad sig hans Biestand, og lovede ham til et Beviis paa sin Erkiendtlighed, at giöre ham til Arving af nogle og Halvfemsens tyve tusende Rigsdaler, naar han kom i Besiddelse af sin attraaede Skat. *Moltke* sagde Kongen det, han föyede den Gamle, som to Aar efter nöd den Ære, at Nöglen blev baaren for hans Liig, og *Moltke* fik Arveparten. For et hvidt Baand bekom han af en Anden et Gods paa hen imod halv anden Tönde Guld, og *Cammer* Herre *von Stöckens* ¹⁾ Geheime Raads Tiitel gjorde ham til Arving af 120,000 ^{Rdr.}. Fra alle fremmede Hoffer bekom han store Foræringer, og da dette er en Tribut, som regierende Herrer synes at være bleven eenige om at erlægge til hinandens Yndlinger,

¹⁾ Christian v. Stöcken til Gammelgaard, R. af D., f. 1694 † 1762.

saa er det meget ligegyldigt for Landet, hvad Navn den har, som faaer det. Naar man nu regner disse Summer sammen og saa lægger til at *Moltke* var en stor Huusholder, der neppe fortærede sin Gage Aarligen, men idelig lagde Renterne til *Capitalen*, saa indseer man let [at], at den i en 18 til 19 Aar maatte faae en stor Tilvæxt.

Jeg haaber min elskede *Bülow* [at] i hvor ufuldkommen dette Art af Udkast til *Friderich* den femtes Historie end er, at De dog ikke med Föye kan anklage mig for Mangel paa en god Historie Skrivners ypperligste Egenskab: Upartiiskhed, og denne troer jeg endog tvinger enhver, der betragter hans Dyder og Feyl til at giöre den Slutning, at De første vare hans egne, og de sidste hans Opdragelses hans Tiiders, og slette Menneskers, som fandt deres Regning ved at dysse ham i Dvale ved Vellysternes farlige og tillokkende Gift. Med Vidende og Villie har jeg ikke forbiegaaet noget, som var værd at lægge Mærke til, men er snarere bange, at jeg har været for vidtløftig; finder De det saa, min Beste, saa vær forvisset om at det allene er skeedt fordi jeg finder min største og eeneste Glæde i at kunde sige til mig selv, dette giör du for din *Bülow*, og da det kun er lidet og ubetydeligt hvad jeg kan udrette for Dem, hvad Under da, om den Vellyst mit Arbeyde har været mig, har bragt mig til at giöre det saa vidtløftigt som mueligt. Det viiser i det mindste Villien, om Ævnen fattes, og hiin er saa ganske aldeeles Deres, at De ikke stærkere kan foröge de Forbindligheder, jeg allerede skylder Dem, end (ved) at benytte sig af den hvordan og hvori De lyster; thi jeg er med det varmeste Venskab min elskede *Bülow's*

uforanderlige *B(iehl)*.

IV.

Om Christian den Syvende.

Den 29de Marts (17)84.

Med saa megen Fornøyelse, som jeg stedse tager Pennen i Haanden, for at skrive min elskede *Bülow* til, saa hæmmer Materien den dog meget; Jeg vilde, at Sandhed og Oprigtighed tilstødede mig at sige det modsatte af det som jeg har at meddeele Dem, og som for den største Deel maae være Dem saa godt som mig bekiendt, men hvor ubehageligt det end er mig, at see forud, at jeg ikke kan opvække andre end Menneske Vennen krænkende Følelser hos Dem; saa vil Jeg dog gjøre det, siden De har forlangt det. Der ere visse Taare, som man smager Vellyst i at ud(g)jyde, men for disse ere De meget trygge, for de, som en Modsadt Bevægelse frembringer, bliver jeg Dem derimod ikke Borgen: Imidlertid maae De ikke vente, at faae meget Nyt at vide, dels fordi jeg allerede den Gang begyndte at trække mig lidt efter lidt af de *Connectioner* Jeg var kommen i Jeg veed ey selv hvordan, men, som vare af saa viid en Omkreds, at jeg havde lidet eller ingen Tiid for mig selv tilovers, og dels fordi meget af det jeg fik at vide var af en Beskaffenhed, at jeg umagede mig for at glemme det.

Hvad enten Undersaatternes Hierter havde saa reent udtømmet deres Kierlighed paa Faderen, at der var intet tilbage for Sönnen, eller om der var en slags Forevarsel om det Tilkommende i dem, det veed jeg ikke, men vist

er det, at der yttredes en Art af Koldsindighed imod ham, som nok ingen eller i det mindste meget faa, vare i Stand at giøre Reede for, hvor den kom fra. Det eneste man hørte om ham, var hans hurtige og bidende Svar, og saa megen Behag, som nogle end fandt i dem, saa var Biefaldet langt fra ikke almindeligt, og Jeg var iblandt dem, som de ikke henrykkede. En Dag ved Bordet fortalte Greve *L(aurvig)*¹⁾ hvor herlig han Dagen forhen havde fornøyet sig over Cron Prindsen, som han havde spilst hos, og da de efter Taffelet var gaaet ud at spadserere i Sønder Marken, var Cron Prindsen sprungen op paa en Tue, sagt han var Hr. Qvist²⁾ og holdt en Præken for Dem. Han anførte noget af den, som sikkert var lige saa vittigt som bidende, men da min Latter ingen Biefald forkyndte, saa vendte han sig til mig og spurgte: Hvorfor jeg var saa alvorlig, og jeg svarede ham ganske kort: Latter Hr. Greve er en uvilkaarlig Bevægelse, og fölgelig ikke let at giøre Reede for, det kommer an paa Fölelsen, og Indtrykket det, man hörer, gör. Efter adskillige Ordvexlinger forlangede han at vide Indtrykket det, han havde sagt, havde gjort hos mig, eller man havde Föye til at troe, at jeg var Misundelig over, at der vare fleere end jeg som havde Forstand. Forstand, Herr Greve og Vid, svarede jeg ere to meget forskellige Ting, og uden at undersøge, om en *Ober Hofmester* burde lade en ung Prinds i sin Nærværelse drive Spot med Guds Tiene-sten, förend han var vis paa, at (han) havde Indsigter nok til at skille Religionen fra dens Forkynderes Uvidenhed, saa er, efter mine Tanker, en spillende Vid meget farlig

¹⁾ Om denne jævnför S. 279. Note 1.

²⁾ Fr. Qvist Hofprædikant, Directeur for Waisenhuset og Medlem af Generalkirkeinspectoratet. † 1778.

for een, der er fød til Thronen, ingen tør vove at angribe ham med sine egne Vaaben, han vil altsaa stedse komme som Seyer Herre af Striiden, hans Forfængelighed tillader ham ikke at deele Æren med sin Födsel, men tilskrive sig den allene, og dette vil bringe ham til, at lægge saa aldeles Vind paa Vittighed, at det bliver en stor Lykke i fald den ikke löber bort med Skiönsomheden. At denne Spaaedom traf ind, ere vi desværre overtydede om.

*R(eventlous)*¹⁾ umenneskelige Haardhed havde foruden den græsselige Angst, som den jagede Cron Prindsen, i Blodet endnu en anden skadelig Feyl i Fölge med sig, den foraarsagede hans Sladderagtighed, der har voldt, at de faa Venner han har haft, aldrig har tordet gaae aabenhjertet til Værks imod ham, eller vaere ham ad, siden enhver frygtede for, at han sagde hvert et Ord igien. Denne for ham selv og andre saa skadelige Vane, beskyldes en Kammer Tiener ved Navn *Kirchoff* for at have bragt ham i, ved at tage meere og mindre Deel i hans den Dag hafte Fortræd, alt eftersom Prindsen vedste at giöre ham Regnskab for hvert et Ord, der blev talt. Da han som man siger kom til Mandfolkene²⁾, var den gamle Geheime Raad *Berkentin*³⁾ hans Ober Hovmester, *Reventklau* Hovmester, Geheime Raad *Schac Rathklau* og Ober Hovmester *Moltke*⁴⁾ Kammer Junkere, *Holck* först og siden *Sperling* Kammer Pager. Men *S(chack) R(athlous)* blev kun nogle Aar hos ham, fordi, som man troede, *Moltke* skulde være desto nærmere til at blive hans *Marschall*, som ogsaa skeedte. Denne

¹⁾ Om denne jævnfør S. 284 Note 2 og S. 329 Note.

²⁾ Marts 1755.

³⁾ Christ. Aug. Greve v. Berkentin R. af E. † 1758.

⁴⁾ Anthon Henrik Moltke, Overhofmester hos Juliane Marie.

havde han en naturlig Modbydelighed for, *Holck*, som blev Kammer Junker ved *Schack Rathlous* Afgang, var ham ligegyldig, saa at *Sperling*¹⁾ og *Kirchoff* deede hans Yndest og Tillid imellem sig, og til Uheld vare de begge lige uværdige til den.

Erfarenheden synes vel at have viist, at hans Hierte ikke kunde føle Venskab, og han fölgelig ingen sand Ven fortiente, men Spørgsmaalet er, at om han var kommen i værdige Hænder, om han havde haft et Menneske om sig, der ved en sand Hengivenhed og Omhue for hans Vel havde fortient hans Agt, og den var bleven Grunden til hans Kierlighed, om det da ikke havde fæstet hans Hierte, og lært ham at kiende en Vens Værd, et Klenodie for alle, men sikkert det kostbareste Gud kan skienke den, der ved at være fød til at herske, finder Egennyttens Slaver over alt, der knæle for hans Magt, men elsker ham ikke, i det mindste har Kongen ikke troffen paa andre af alle dem, som Ungdom og Letsindighed forbandt ham med.

Uden at han kiendte det mindste til Rigets og Sagernes Forfatning, uden at han (*Christian* d. 7de) en eneste Gang havde kundet følge sin Villie og Velbehag i det aller ringeste, lagdes höysalig Kongen paa sin Döds Seng, og enhver Fornuftig skielvede for den Svingel, der vilde følge med den store Forandring fra et skielvende: maae jeg til det uomstödelige og mæglige: Jeg vil. I de fiorten Dage da Höy salig Kongens Död var vis og Tiimen allene uvis, var *Conseillet* næsten bestandig samlet paa Slottet, og beraadsloge, men uden at Cron Prindsen saae nogen af dem, men *Reverdil* maatte i den Tiid næsten stedse

¹⁾ Om J. U. Sperling se Nyt hist. Tidssk. IV. S. 547. n. 51.

holde ham med Sælskab efter *Reventlous* Befalning. Da han sagde mig det, spurgte jeg ham, hvorledes Cron Prindsen var til Mode, og om han ikke ængstedes over hans Faders Död? Han kiender saa lidet til ham, svarede han mig, at Naturens Röst let kan döves af det smigrende en uindskrænket Villie har for den uerfarne Ungdom, han föler meget godt, hvorvidt den strækker sig, men (tænker) ikke paa Besværlighederne den har i Fölge med sig; thi *Reventlou* sadte ham i Gaar Aftes temmelig haardt tilrette, og i det han gik ud vendte Cron Prindsen sig med de Ord til mig: Han giör vel i at benytte sig af Tiiden, om en Tiime sagde han mig det maaskee ikke ustraffet, hvorved Vandet kom i hans Öyne, men efter mine Tanker var det meere Forbittrelsens end Smertens Taare.

Den förste Handling hvori han altsaa fulgte sin egen Drift var den: at da *Bernstorff* paa Slots Altanen forkyndte hans Faders Död, og hans Bestigelse paa Thronen löb han ud til ham, og viiste sig for Almuen, der tog imod ham med et skingrende *Hurra!* der syntes at behage ham ligesaa meget, som det ved en sildigere Leylighed ængstede og forskrækkede ham. Om ingen ved denne Leylighed forestillede ham, at det var mod Velanstændigheden at tage imod et Fryde Skrig, eller om man i smaae Ting vilde give ham Töylen, for at holde ham desto kortere i de store, er vanskeligt at bestemme; men det skeedte og blev af alvorlige Folk kaldet: en Barne Streg.

Om *Reventlou* ikke kunde lide *St. Germain* fordi han var ligesaa myndig, som han, eller om han troede, at det vilde glæde Indbyggerne, som han var meget forhadet hos, at han kom bort, saa havde han i sin sædvanlige Hovmester Tone sagt ham, at han skulde give *St. Germain*

sin Afskeed naar han *condolerede* ham, men Kongen gjorde det ikke, og da *Reventlou* siden efter spurte ham, hvorfor han ikke havde gjort det? svarede han: At han havde undseet sig ved at sige det, til en graae hærde Mand.

I steden for at enhver havde Föye at troe, at Dronning *Sophie Magdalene* maatte sönderrives af den bitterste Smerte ved Kongens, som hendes eneste Barns Död, saa syntes det meget meere at give hende Lyst til Livet og Verden igien, ved det hun öynede en Muelighed til at faae Haanden i Regierings Tömmen igien, som hun nu i næsten Tyve Aar havde været udelukket fra. Hun var gaaet ganske anderledes til Værks med hendes Sönne Sön, end med hendes egen, i samme Grad som hun var stræng og haard imod denne, havde hun været eftergiven imod hiin, naar han var hos hende, kunde han i den strængeste Forstand giöre og lade hvad han vilde, alle hans Indfald og Griller maatte opfyldes, hans Vink var hende en hellig Lov, store Kostbarheder bleve givne ham til Priis naar han fandt Behag i at ödelægge dem, og *Reventlou* beklagede sig ofte over, at Cron Prindsen blev af at være en halv Dag hos hende saa baldstyrig, at der behövedes mange til at faae ham i Skik igien. Da nu den unge Konge maatte forlade Slottet paa nogle Dage for at faae Gemakkerne overtrokken, tilböd hun sig at följe med ham og Prinds *Frederich* til *Friderichsberg*, og da hun til Trods for *Bernstorfs* Stats Klogskab havde saa vel vidst at binde hans Öyne i Blaar, at han troede Kongen var i en beskiermende Engels Vare-tægt naar han var i hendes, saa antog han dette Tilbud med Glæde og anpriiste det, som et Beviis paa en sand Moderlig Ömhed i slig en Alder og paa saa ubehagelig en Tiid af Aaret at underkaste sig den Ubeqvemmelighed. De andre af *Conseillet* fandt ikke for godt at indvende noget

derimod, som maaskee ikke heller havde frugtet noget; thi *Moltkes* Forfatning var for slibrig at vove paa at opirre hende meere imod sig end hun var, og man meente at *Reventlou* der kiendte Dronningen nöyere men i sit Hierte var misundelig over *Moltke*, endskiönt det var hans Svoger, og vedste hvor höyt hun hadede ham, med Fornöyelse gav hende Leylighed til at sværte ham hos Kongen. Saa faa Dage, som De end vare paa *Friderichsberg*, saa blev dog *Bernstorfs* Öyne nogenledes opladte, da hun sagde ham: at siden Kongen ingen *Conseil* havde bievaanet endnu, og var ganske ukyndig i Tingene, saa holdt han det for godt, at hun som hans Faer Moder, da hans egen ikke var i Live skulde for det förste tage Sæde i det, og om han ikke ogsaa meente, at det lod sig giöre? *Bernstorf* studerede, og svarede i sin Stats Mands Tone: at der var ingen Tvivl om, at io hendes Forstand og Erfarenhed kunde forskaffe den unge Herre den ypperligste Veyledning, men hvad Sædet i *Conseillet* angik, da kunde man befrygte, at Kongen derved maatte sætte sig for dybt ned i sine Under-saatters Öyne, da Konge Loven kun anviiste hans egen Moder Sted i det i hans Minder Aarighed, og da den var længe forbie, saa gjorde han sig selv derved paa en vis Maade umyndig. Hun syntes tilfreds med disse anförte Grunde, men da hun ikke selv kunde komme der, saa vilde hun i det mindste besætte Pladsen hun havde tiltænkt sig selv, med een af hendes Creaturer, som var den gamle Greve af *Danneskiold*¹⁾, der blev kaldt ind igien og sadt i *Conseillet* til alle deres Forundring, der kiendte Greven for den meest selvraadigste, hidsigste og hævngierrigste Mand,

---

¹⁾ Frederik Danneskiold Samsø, bekjendt paa Grund af sine For-tjenester af Marinen, f. 1/11 1703 † 18/7 1770.

der kunde drage Aande. Han havde ikke været længe deri førend der forefaldt en *Scene* imellem ham og den gamle Greve *Bernstorff* i en af *Conseils* Samlingerne, som skal have diverteret Kongen uendelig. *Bernstorff* havde noget at foreslaae i Henseende til *Oeconomie* og *Commercie Collegium*, og da *Danneskiöld* var den, som i *Christian* den 6tes Tiid havde faaet det oprettet, saa gjorde *Bernstorff* ham en *Compliment* derover og kaldte det hans Barn. Den gamle *Danneskiöld* kom derved i fuld Fyr og Flamme, svarede, at om det var hans Barn, saa var det et saa vanslægtet og fordærvet Barn, at han ikke meere kunde eller vilde kiendes ved det, at det i steden for at svare til Hensigten det var oprettet til og see paa Kongens og Landets Beste, var bleven til en priveligeret Röver Huule, som bestial Kongen og plyndrede Undersaatterne. Med io større Kulde og *finesse* *Bernstorff* besvarede hans *Invectiver* io heftigere blev den anden, og i steden for, at Kongen skulde paalagt dem Taushed, saa søgte han ved sine Miiner og Lader at gyde Olie i Ilden, og som han siden efter sagde til den han fortalte det, ventede han hvert Öyeblik paa, at see den første *Scene* af *Le Cid* spilles, og een af dem give den Anden et Öreflgen, men i det Sted vendte *Danneskiöld* sig grædende sig til ham og begierede Ret af ham. Hvor-paa han svarede: Jeg troer sikkert, at det er af en vel-meent Iver og Nidkierhed hvad de her har sagt, men De er for opbragt til at have ganske Ret.

Dagen efter at Höysalig Kongen var begravet, kom der een til mig og sagde, at alle de store *Illuminationer* skulde tændes samme Aften igien, fordi Kongen vilde kiöre ud og see Dem, jeg paastod at det var en Umuelighed; thi han havde io seet dem ved at følge sin Faders Liig, og kunde umuelig vilde giöre Byens Sörge Fakler til et Fryde

Blus for sig; at det var en anden Sag ifald det var *Illuminationer* til hans Formæling; thi saa var hans Attraae efter at see Beviisene paa hans Undersaatters Glæde, som han paa Dagen selv ikke kunde see, et Tegn til det Bifald hvormed han tog imod dem, men ved denne Leylighed var der slet intet, der kunde bevæge ham dertil, uden Fornøyelsen han fandt deri, og denne Overbeviisning min elskede *Bülov* var saa stærk hos mig, at jeg havde Möye med at troe mine egne Öyne, da de saae ham i sin dybe Sorg og sort overtrukken Vogn, at kiøre Byen igiennem, og holde stille for med koldt Blod og törre Öyne at betragte Sindbillederne og læse *Inscriptionerne*.

Med Foraarets Komme syntes Dronning *Sophie Magdalene* at være bleven ung med det igien, hun deede ikke allene alle det unge Hærskabs Forlystelser med dem, men hun søgte endog at vinde Kongens Hierte alt meere og meere ved at bestyrke ham i den vrang Grundsetning: at hans Villie burde være hans eneste Lov, og foregik alle andre deri med et godt Exempel. Hun blev endog beskyldt for, at hun umagede sig for at viise ham et par smukke Piger, men da de ikke sadte ham i nogen synderlig Bevægelse, saa vilde hun fortjene sig en Kuppel Pelts¹⁾ paa en anden Maade. Fra det de tree unge Prindsar af *Hessen* var kommen her, havde Prinds *Carl*²⁾ været den, som Kongen havde baaren meest Yndest for af de tree; Dronningen mærkede ikke saa snart, at denne Yndest voxede hos Kongen, og at Prinds *Carl* ikke betragtede Prindsesse *Lovise* med ganske ligegyldige Öyne förend det faldt hende ind at giöre sig dem begge forbundne ved at arbejde paa dette

¹⁾ Skreven Palts eller Pelts; vistnok Plads?

²⁾ See om ham Nyt hist. Tidsskr. IV. S. 562—71.

Giftermaal¹⁾, som hun og saa lykkelig bragte til Ende, at Kongen ikke foreslog *Conseilet* dette Partie, som noget det skulde give sin Betænkning over, men som noget, der var afgjort og besluttet, og alle muelige Forestillinger derimod hialp ikke. For Sandheden i denne Beretning, kan jeg ingen anden Borgen give dem end Conferents Raad *Nielsen*²⁾, der sagde, at *Reverdil* havde sagt ham det, da han havde yttret sin Forundring derover, og tillige, at Dronningen havde funden meest Vanskelighed i, at faae Prindsessen overtalt, siden hendes Stolthed havde funden sig höyligen fornærmet ved at ægte sin Broders Undersaat, da begge³⁾ hendes Söstre havde faaet regierende Herrer. For at give dette Partie meere Skin af Rimelighed, og hæmme det Spörgsmaal: Hvem skal föde de Börn, der avles i dette Egteskab? som heele Landet gjorde, blev der udspreddt et Rygte, at Prinds *Wilhelm* var ved Faldet med en Ilest betaget Haabet om at skaffe *Hessen* Arvinger, og af den Aarsag fandt Ständerne Prinds *Carls* Giftermaal nöd- og da Prindsesse *Caroline* havde været paa tredie Aar gift vendig, uden at være frugtsommelig, saa syntes det at bekræfte Rygtet.

Imidlertid havde Dannemark været höyst lyksalig, dersom Dronning *Sophie Magdalenes* Indflydelse ingen större Ulykke havde voldt det, men da de störste og forunderligste Virkninger, som oftest frembringes ved en ganske ubetydelig

¹⁾ Bülov bemærker, at dette er urigtigt, se Dronning Sophie Magdalenes Brev i Tillæget.

²⁾ G. Nielsen, Bibliothekar, havde været Kongens Lærer tillige med Reverdil.

³⁾ Sophie Magdalene f. $\frac{3}{7}$ 46 † $\frac{21}{8}$ 1813 * $\frac{4}{11}$ 66 med Gustav 3die af Sverrig.

Vilhelmine Caroline $\frac{10}{7}$ 19 † $\frac{14}{1}$ 1820 * $\frac{1}{9}$ 64 med Vilhelm I. Churfyrste af Hessen Cassel.

Aarsag, saa blev ogsaa Udkaarelsen af den forventede Dronnings Hofstat, som blev overdraget hende, Grundvolden til mange og høyst beklagelige Tildragelser. Dronningen havde i sin heele Regierings Tiid ikke haft meere end en dansk Hofdame, som var en Daatter af Geheime Raad og Ober Hovmester *Berkentin*. Hvad enten der var en hemmelig Overeenstemmelse imellem Dronningens og hendes Tænkemaade, eller hun fandt den uindskrænkede Magt hvormed hun (*Sophie Magdalene*) beherskede Kongen, saa tillokkende, at hun ikke kunde imodstaae Fristelsen, saa dannede hun sig fuldkommen efter dette store Mönster, og bragte sine indsuede Lærdomme i Udövelse, da hun blev gift med *Plesses* næstældste Søn¹⁾. Men enten fölede han sine Lænkens Tyngde stærkere end Kongen, eller hun holdt det ikke Umagen værdt at forsöde ham sit Slaverie; og gjorde ham hendes tyranniske Aag saa utaaeligt, at Græmmelsen over det endte hans Liv i en meget kort Tiid. Denne Frue *Pless* blev valgt til den unge Dronnings Ober Hovmesterinde, havde hendes Hierte været halvt saa godt, som hendes övrige Gaver, saa havde Valget været ypperligt, men det fordærvede det. Vil man opregne alle hendes Dyder og Fortienester, saa kan man ikke nævne een, uden at være nödsaget at föye et *men* til, som De veed, er overalt. Hun havde af Naturen en god Forstand, og dyrket den ved megen Læsning, men hun vedste det og gjorde sig ikke allene til deraf, men fordrede det som en Rettighed at hendes Meninger skuldes antages, som *Oracler*. [:Her var endog et dobbelt *men*:]. Hun var kydisk og troede sig at være Reenheden selv, men Overbeviisningen om denne eene

¹⁾ Christian Siegfried v. Plessen, Deputeret for Finantserne † 20/4 1755; Søn af Geheimeraad Chr. Ludv. v. Pless.

Dyd, hvoraf dog ingen kunde høste Nytte uden hun selv, holdt hende skadesløs for Savnet af Menneskekierlighed, Fromhed og Overbærelse, og avlede Bagtalelse, Foragt og de umildeste Domme og værste Fortolkninger over deres Forhold hos hende, som i deres Omgang var meere frie og mindre stræng og tilbageholden end hun. Hun besad den Kunst at indtage og giøre sig elsket i en høy Grad, naar hun holdt det Umagen værdt, under Skin af en op-rigtig Deeltagelse i en andens Vel, kunde hun giøre sine Meeninger til Rættesnoeren for en anden, men hendes Egenkierlighed kunde ikke tillade at fremme nogen Andens Vel, uden for saa vidt hun derved bekom en uindskrænket Magt over den, som hun foregav at elske.

Om hun virkelig har fattet Kierlighed for Dronningen eller hun allene har søgt at bemestre sig hendes Hierte for at leede og føre hende som hun lystede, det veed kun han, der seer vore lønligste Tanker, men saa meget er vist, at vor elskværdige og beklagelige Dronning, ikke naaede Byen, førend hun ingen anden Villie havde end hendes Oberhovmesterindes. Efter al Formodning gik hendes Anlæg derhen, at forskaffe Dronning *Caroline Mathilde* den samme Magt over *Christian* den 7de, som *Sophie Magdalene* havde havt over *Christian* den 6te, og ved at beherske Dronningen, sig selv Herredømmet over dem begge. Havde hendes høye Tanker om sine egne Indsigter endda tilladt hende i Forveyen at undersøge Kongens *Caractheer* og indrette sin Plan efter den, saa maaskee den havde lykkedes hende[s], men paa den Maade, som hun begyndte det, handlede hun just, som om hun havde været underkiøbt til at befordre Konge Huusets Ulykke, og Landets Fordærv.

Heele Aaret 1766 indtil November Maaned, var ingen,

som yttrede nogen synderlig Misfornøyelse, og havde de ingen Aarsag til Lovtaler, saa havde de heller ingen til Dadel; thi hvad Prindsessens Formæling angik, saa havde det för ommeldte Rygte sat en Sminke derpaa og i övrigt var Kongens Forlystelser, saa fornuftige og anstændige, at enhver næsten forundrede sig over at han ikke gjorde större Misbrug af sin med et erholdte Frihed. Vel havde *Danneskiöld* faaet den Indretning höysalig Kongen havde gjort med Söe *E Staten* stödt omkuld og bemægtiget sig Enevolds Magten (i Söetaten) men da kun nogle faa private Personer enten roesede og dadlede det, efter den Fördeel og Skade, som de toge derved, saa blev det ogsaa kun omtalt, som ligegyldige Ting.

Forvendtningen af en Engelsk Princesse, syntes at vaagne *Nationens* Kierlighed for *Lovise*. Den nye Dronning var hendes Broder Daatter, *Lovises* Blod randt i hendes Aarer, det maatte altsaa være ligesaadan en Engel, som hun, og enhver bereede sig paa at tage paa samme Maade imod hende, da et Forbud om at giöre mindste Bekostning ved denne Leylighed hæmmede deres Glæde og foraarsagede en almindelig og hærskende Misfornøyelse. Der seer vi, hedde det, hvorledes de Store behærsker Kongen, og binder hans Öyne i Blaar, det er dem der skal skaanes for at lade den Fattige faae en Skilling tilbage, af det de har suet af Deres Sved og Blod, og i Steden for at deres umættelige Graadighed, havde maattet give noget af deres tilbage til os, og vi fortient os noget til Skat og Vinter Föde, saa bilder De Kongen ind, at han ved at tage Fortienesten fra os, skaaner os for Udgifter.

Jo nærmere hun kom io meere tog Forbittrelsen til ved at see af Aviserne hvorledes alle andre Stæder i Riget

tog imod hende, og Hovedstadens Indbyggere skulde være de eneste det var formeent at yttre deres Glæde over hendes Komme. Det ufordeeltige Begreb hun derved maatte fatte om dem, krænkede dem aller meest, og det blev sagt overalt, at Hensigten var at giøre dem forhadte hos hende.

Uagtet Hoffet den Tiid havde mange og store Skiønheder saa syntes de dog ikke at giøre noget synderligt Indtryk hos ham, i hvor vel at de kappedes indbyrdes derom, han glemte undertiiden sin kongelige Værdighed for at viise sig, som *Cavalier*, men det var alt, og den, der i Aften glædede sig over hans Opmærksomhed, syntes Dagen derpaa at være ganske forglemt. I denne Sinds Forfatning mødte han sin unge Brud i *Roeskilde*, men hvad enten hun overgik hans Forvendtning, eller hun gjorde et stærkere Indtryk hos ham end nogen anden havde gjort, saa fandt han saa megen Behag i hendes Omgang, at han udbad sig hendes Sælskab i hans Vogn, og bad sin Broder, der var fuldt med ham, at sætte sig i Dronningens Sted hos *Madame Pless*. Hendes Ansigt viiste tydeligen hendes Misfornøyelse over denne Forandring, de Regler hun havde givet Dronningen bestode deri, at hun ved sin Høyhed og den Afstand hun maatte søge at holde Kongen i, skulde tvinge Kongen til at spille en sukkende Elskers Rolle, der paa sine Knæ bevidnede sin Glæde og Taknemmelighed for den mindste Gunstbeviisning og som af Frygt for at tabe den, ingen anden Villie maatte have end hendes. Som en fød Prinsesse, en regierende Dronning og den, der skulde bringe Stammen Arvinger, var hun saa høy og hellig en Person, at Kongen selv ikke maatte nærme sig hende uden Ærbødighed, og i sær maatte hun (ikke) tillade ham den Frihed, at tage sig selv Gunstbeviisninger hos

hende; thi derved blev Dronningen til en *Maitraïsse*, til Maalet for opbragte Sindslidelser, i steden for at hun burde være det for hans Tilbedelse og Høyagtelse. Da hun alt havde Dronningens Hierte ganske i sin Vold, og hendes Ungdom og Uerfarenhed ikke tillod hende at indsee hvor skadelige disse Reglers Efterlevelse kunde blive hende, dersom Kongen var af et egensindigt og selvraadigt Sindelag, saa lovede hun vel at følge dem, men bevilgede dog Kongen, uden mindste Indvendning og til Trods for Hovmesterindens Vinken, sin Begiering og syntes ligesaa fornøyet over at kiøre med ham, som han over at have hende hos sig.

Dronningen var ung og fryg, hun havde voldsomme Sindslidelser og et Hierte der var dannet til at elske med Heflighed; havde hun været istand til at elske lunkent, saa var Frue *Pless* aldrig bleven hende saa vigtig, som hun var; og hendes vedvarende Kierlighed for hende foreenet med Begierligheden, at kunde hævne sig over dem, der havde berøvet hende denne kiere Person, havde ikke lagt Grundvolden til en anden Kierlighed, der maaskee kostede hende Livet, men Dannemark sikkert utallige Sukke og Taare. Denne Furie af en Hovmesterinde forbittrede ikke allene ved sin udstrøede Gift hendes heele Liv; men gjorde endog heele Landet ulykkeligt; thi naar hendes Følelser for Kongen ikke var bleven standsede og forvandlede til Bitterhed og Foragt, saa er det troeligt, at hun havde elsket ham med al den Varme, som hun kunde elske, og maaskee meddeelt hans den Tiid fra Laster ubesmittede Siel noget af sin Heede, og derved gjort ham, sig selv og heele Landet lykkeligt.

Ingen uden den, der kunde tænke sig ind i Frue *Plessens* Siel, kan begribe hvorfor hun ikke søgte at for-

skaffe Dronningen det Herredømme over Kongen, som hun vilde see hende i Besiddelse af ved hendes udviiste Kierlighed og Hengivenhed til ham, med mindre hun har frygtet for at dersom de kom til at elske hinanden oprigtig, saa vilde Dronningen være meere i Kongens Vold end i hendes. Det synes og virkelig, som om hun af den omtalte Prøve paa Dronningens Villighed til at føye Kongen i hans første Begiering har frygtet derfor, og derfor søgt at opvække den hos unge Mennesker saa hæftige For[e]fængelighed, ved at viise hende, at hun ikke blev begejnet med den Ærbødighed, som en regierende Dronning tilkom.

Den første Anledning hertil tog hun af det, at Prinsesse *Lovise*, som kiørte med hende til Indtoget ikke satte sig baglænds men ved Siden af hende. Dagen derpaa da de skulde kiøre til *Comedien* i Pomp, og Kongen og Dronningen vare stegne i Vognen, sat hun sig baglænds og lod Kongen allene sidde ret, til alle deres Forundring, der saae dem kiøre fra og til Slottet. Jeg taledede engang med *Nielsen*¹⁾ derom, og spurgte ham hvad det skulde sige, han svarede mig, at saa vidt som han kunde forstaae paa Oberhovmesterinden, saa havde Dronningen, og ventelig efter hendes Indskydelse, gjort det for at give Kongen at forstaae, at hans Søster havde Dagen forhen taget en Plads, som hende ikke tilkom, men at Kongen ikke havde villet forstaae det, men stilt sig an, som om han troede, at hun enten gjorde det af Spøg eller Velbehag.

De vil venteligen sige min Ven, at dette er Börnerier og intetbetydende Ting, men Følgerne af dem bleve des

---

¹⁾ Om denne jævnfør S. 240 Note og S. 350; han var paa denne Tid Cabinetssekretær og Casserer hos Caroline Mathilde.

værre altfor alvorlige, og aad om sig til det blev et Saar, hvis Svie föles endnu.

Kongen havde den Grille, at han ikke gad gaaet ind til Dronningen förend hendes Kammer Piger vare borte, og fandt tillige megen Behag i at gaae Klokken Elleve til Sengs. Han sendte derfor gemeenligen imod den Tiid ind til Dronningen og lod spørge: om hun havde *retireret* sig? Dette gjorde Frue *Pless* ham til en stor Forbrydelse og Formastelse, hun afbildede hende det som en Grovhed, ikke den gemeeneste Mand gjorde sig skyldig i, og for at vænne ham af med slige Art af Befalninger, saa maatte hun engang svare ham, at det ikke faldt hende beyleligt endnu. Næste Aften da dette Spörgsmaal skeedte, blev Svaret, at hendes Mayestet spillede *Schack*, og *retirerede* sig ikke förend Partiet var ude: Kongen biede derpaa indtil Klokken var slagen Tolv, da han, ventelig i den Tanke, at Dronningen alt havde lagt sig, kom ind og fandt hende at spille endnu med Frue *Pless*. Med en fortydelig og misfornöyet Miine gav han sig til at gaae op og ned af Gulvet uden at sige et eneste Ord, men da Partiet efter at Klokken var slagen Et först blev endt, og Dronningen, derpaa ikke allene sagde, at hun vilde have et endnu for at faae *revanche*, men han saae endog, at Frue *Pless* med en triumpherende Miine, smilede hende Biefald til, saa gik han ud, og slog Dören med Heflighed i efter sig, og kom for förste Gang ikke i fiorten Dagen til Dronningen.

Nogen Tiid der efter kom han en Morgen ind til hende da hun blev paaklædt; hun havde faaet et Törklæde om Halsen, men det var ikke heftet fast endnu; Kongen skiöd det tilbage med sit Ansigt, og trykkede sine Læber paa Stedet hvor det havde lagt, men da derpaa Frue *Pless* vendte sig om med en Miine, som om hendes Tugtighed

var höyligen fornærmet, ved saa forargeligt et Syn, saa gjorde Dronningen sig vred, bebreydede ham et uanstændigt Forhold, og viiste ham hvor forkrøllet Törklædet var. Han tog det derpaa, rev det i tu imellem Bänderne, kastede Stykkerne paa Gulvet, traadde dem med Födderne, gik yderst forbittret bort, og blev atter nogle Dage borte.

Disse to Misforstaaelser imellem dem, har *Nielsen* nogle Aar derefter fortalt mig, med det Tillæg at Kongen havde höyligen beklaget sig over Dronningens Koldsindighed, anført ham disse to Beviiser derpaa, og anført Frue *Pless* som Aarsagen og Oprindelsen til al Misforstaaelse imellem dem. *Nielsen* var derpaa gaaet til hende, (havde) giort hende de fornuftigste Forestillinger han vedste om Følgerne deslige smaae Stridigheder kunde drage efter sig, og indstændig bedet hende, heller at anvende sin Magt over Dronningen til at faae hende til at læmpe sig efter Kongen, hvor ved hun meget snarere vandt ham, end ved Bebreydelser og Trodsighed, men hun havde paastaaet, at Kongens Forhold var utaaelig, og af en Beskaffenhed, som der kun kunde giøres Brug af hos slette Fruentimmere og i liderlige Huuse.

Til al Ulykke feylede det paa ingen af Siderne paa Budbærere; Kongen vidste hvert et Ord, hver en Aumerkning over ham, som Dronningen blev sagt af Frue *Pless*, og denne var lige saa nöye underrettet om alt hvad Kongen foretog sig, og forsönte ikke at berette Dronningen det, med al den Galde og Bitterhed, der kunde give det det aller værste Udseende. Dette forögede Kongens Forbittrelse imod hende og for at hævne sig over det Fortrin, som Dronningen syntes at give hende for ham, gjorde han ikke allene al hendes Foretagende latterlig, og övede al sin bidende Vid paa hende (Dronningen) og Oberhovmester-

inden, men han fordoblede endog sin Opmærksomhed imod de Damer, som Frue *Pless* trak meest løs paa. Dronningen fandt sig höyligen fornærmet ved at sættes saa offendtlig til bages, og beegnede i Følge deraf dem, som vare Maalet for hendes *Jalousie* med en Foragt, der opirrede dem. Tienstfærdige Aander bragte dem troeligen og maaskee med Tillæg, alt det til, som Dronningen og Frue *Pless* sagde, og nu blev Hoffet, saaledes opfyldt med *Cabal*er, Bagtalelse og Sammensyerie¹⁾, at den eene ikke tænkte paa andet end at forfølge og styrte den Anden, og alle dem, som de troede deres Modstandere kunde have Bistand og Understöttelse af. I denne ypperlige Kunst, at saae Uenigheds Sæd, spillede især den unge Frue *Gram*²⁾, nu Grevinde *Stolberg* en udmærket Rolle, hun vidste at forebringe Dronningen noget som enhver af de Damer, Dronningen var *Jaloux* over, skulde have sagt om hende, og hver af dem berettede hun noget igien, som hun foregav, at have hört af Dronningen, og som maaskee ogsaa var giörligt, men var det skeedt, da var det i Anledning af det, som hun havde forebragt hende, men det tav hun med. Hun spillede sit Kort saa vel, at hun i lang Tiid var alles Fortroelige, indtil det omsider ikke blev meere ved forblommede bittre Talemaader, men der forlangtes Forklaring paa Dem, og blev henviist til det, man havde sagt til *Madame Gram*, men bekom Anviisning tilbage paa samme Person, og enhver saae sig tvungen til at nævne hende, som Angiver og Mellembærer, hvorpaa hende og Manden blev forbuden Hoffet paa nogle Uger endskiönt

¹⁾ sye Folk sammen og sætte Splid mellem dem.

²⁾ Frid. Lovise Reventlou * 1 ²²/₅ 1761 med Kmhr. Chr. Fred. Gram (f. 1737 † ²⁷/₁₀ 1768). * 2 ¹⁵/₆ 1777 med Grev Chr. Stolberg, Kmhr., Amtmand i Tremsbüttel.

han hverken havde Deel deri, eller bekymrede sig om sin Kone og hendes Forhold.

Hadde nu disse Fruentimmer *Tracasserier* ikke gaaet videre end til deres indbyrdes Had, saa havde de ikke fortient at bemærkes, men uagtet Sammenhængen var bleven oplyst, klævede der dog noget af det Forebragte hos enhver, som bragte dem til at stræbe efter at giøre sig et Partie, der kunde være mægtig til at holde det modsadte Stangen, og da Naturen havde været for gunstig imod dem til at (de) kunde mangle Tilbedere, saa antog disse deres Herskerindes Meeninger, gjorde hendes Sag til deres og kappedes om at styrte og forjage hinanden uden nogen anden Aarsag end dette Fruentimmer Had.

Dette var den fornemste Kilde til de mange Veyr Lys, som slukkedes ligesom de tændtes, den der i den eene Tiime blev holdt saa vigtig og formaaende hos Kongen, at han kunde udrette alleting fik ofte inden Aften et Brev om at forföye sig inden 24re Tiimer af Byen, uden at vide hvorfor, eller nogen anden given Aarsag, end: *car cette est nôtre bon Plaisir*. Den gamle *Moltke* var dog den, som man med meest Anstændighed skildte sig ved; thi Sönnen¹⁾ bekom ikke allene hans Oberhof *Marschals* Plads men han blev endog kaldt ind igien til *Salvingen*, og beholdt den övrige Deel af hans *Charger*. *Danneskiöld* fik derimod et tilsendt Brev med sin Afskeed, og Befalning ufortövet at forföye sig bort, og ikke understaae sig at komme ved Hoffet. *Sperling* gav Kongen selv Brevet, der indeholdt Befalningen, at han skulde blive i Holsteen, som en vigtig Befalning, der skulde overleveres A²⁾ og det med sin

¹⁾ C. F. Moltke cfr. S. 284.

²⁾ Ifølge Nyt historisk Tidsskrift IV S. 547 var det til Slesvig, han blev sendt, og A betyder da maaskee Ahlefeldt. Johan Heinrich von Ahlefeldt R. af D., Kammerherre, var dengang Amtmand i Gottorp Amt.

sædvanlige Mildhed. Da *Sperling* tog imod det, sagde han: hvorfor vil deres Mayestet skiule Indholdet for mig, jeg veed meget got, at det indeholder min Skiebne og forjager mig fra Dem, und mig derfor den Tröst at høre det af Dem selv med den Forsikkring, at det ikke er Deres Mayestets Hierte, men Omstændighederne der afsiger min Dom. Kongen omfavnede ham derpaa forsikkrede ham, at dette Brevs Indhold i ingen Maade angik ham, og at han saa snart han havde overleveret det og faaet Svar skulde komme tilbage igien. Ikke desto mindre havde *Sperling* giattet ganske ret, Brevet indeholdt intet andet, end at *A* skulde forkynde ham at blive der, samt hvad han fik til Underholdning, og var underskreven af Kongen selv.

Det er umueligt at opregne Dem alle de Ophöielser og Nedstyrtelser, som dagligen foregik, dens Befordring, som man om Formiddagen taledede om som noget Nyt var af sin Post inden Aften, og man blev tilsidst saa vandt dertil, at mange fik Betieninger og mistede dem igien, uden at nogen bekymrede sig derom eller lagde Mærke dertil. Denne store Ustadighed, denne idelige Omgjören af hvad han havde giort, betog Undersaatterne al Agt Tilliid og Kierlighed til ham, hvortil hans idelige Higen efter *Lyst-tourer* Baller, Skuespill, *Masquerader* og alle muelige Afvexlinger af Forlystelser ikke biedrog lidet; thi de viiste tydelig, at han ikke bekymrede sig det ringeste om Hans Pligter som Konge, men maatte om ikke af Mangel paa Lyst og Kræfter, saa dog af Mangel paa Tiid overdrage andre Regieringen. Et Beviis paa, at han enten ikke havde Moed nok til at beskytte dem han syntes at elske, eller ikke elskede dem höyt nok til at föle Deres Forliis, var Bortsendelsen af hans kiere *Kirchof*, som ikke allene blev ved sin gamle Vane at udfritte ham om alleting, men endog

talede derom i hans Börns og Folkes Paahör og gav sig Anseelse af, at Kongen ikke foretog sig noget uden hans Samtykke. Disse fortalte det videre, og Slutningen blev, at Herr *Etats Raad Kirchof* maatte forföye sig til Fyen.

Hvad Kongen tabte hos Undersaatterne det vandt Dronningen, enhver beklagede hendes Skiebne, og vare enige om, at hun fortiente en Gemal, der lod hendes Fortienester vederfares meere Ret; thi Kongen kunde alt for lidet tie til at Misforstaaelsen imellem dem skulde været en Hemmelighed for nogen, men da Aarsagen og Oprindelsen til den kun var meget faa bekiendt, saa lagde det almindelige heele Skylden paa Kongen, og da det en Dag af en Hændelse traf sig, at Dronningen kiörte en Snees Skridt forud for Kongen ved *Holmens Canal*, just i det Matroserne kom af Arbeyde, saa havde de den Dumdristighed at raabe ind til ham i deres Sprog og Stül, at han ikke var Dronningen værd.

Den Dag han besteg Thronen gjorde han *Reverdül* til sin *Lecteur* og denne betiente sig af den Yndest, Kongen syntes at have for ham til at opmuntre og tilskynde ham at giöre sig Sagerne bekiendte og arbeyde selv, som vilde være en dobbelt Vindning, siden Forlystelser kun vare en Vederqvægelse efter fuldendt Arbeyde, og deels fordi endog den *habileste* Ministers Fliid og Nidkierhed blev fordoblet naar Hans Herre kunde sætte den vedbörlige Priis paa hans Fliid og Nidkierhed. En Dag da han igientog dette, svarede Kongen ham: Raadet er ypperligt, og jeg indseer alle dets store og ypperlige Fordeele, men viis mig en Maade til at sætte det i Værk med de Mennesker jeg har at giöre med, der ligesom synes at have gjort Forbund med hinanden om, at jeg ikke maae see Tingene i et andet Lys end de finder for godt at vüse mig dem. Naar

jeg undertiiden gör Indvendninger, naar jeg siiger men kunde det ikke skee med meere Beqvemmelighed paa den eller den Maade; saa kan jeg aldrig faae Grunde eller Aarsager hvorfor det ikke kan være saa, men at det ikke maae være merker jeg tydelig. Siiger jeg til *Bernstorf* om man gjorde det eller det, saa bukker han, trækker paa Skulderen med et: Naar Deres Mayestet udtrykkelig befaler det, men — og dette men forklares ikke, men er og bliver et urandsageligt *Chaos* for mig. *Moltke* derimod svarer aldrig andet, end at min Villie hör efterleves. *Reventlou* lader mig aldrig tale ud, förend han i den sande Skolemester Tone skriger: Det kan ikke være Deres Mayestet, det maae ikke være. *Danneskiöld* græder, og om jeg gav ham Tönder Guld i Dag, saa havde han dog i Morgen nye Fornærmelser og Forurettelser, der skal erstattes ham, og *T(h)ott* er ikke andet end en levende *Autor classicus*. Siig mig altsaa en Muelighed til at indhente Oplysning og Kundskab hos disse Herrer.

Nogen Tiid efter blev *Reverdil* Cabinets *Secrétaire*, men efter som han sagde mig, saa bestod hans heele Forretning i at imodtage Ansögningerne, igiennemlæse dem, saavel som de Kongen selv tog imod, lægge dem paa Kongens Bord, om Aftenen sige ham i Korthed Indholdet og fra hvem de vare, og give sin Meening tilkiende derover, saa fremt Kongen spurgte derom, men sagde han intet videre end: Det er godt; da at sende dem til vedkommende *Collegier*. Jeg spurgte ham engang i Spög, om han ofte havde Leylighed til at lægge sin Viisdom for Dagen, og han svarede mig i samme Tone, at det hændte sig sielden, siden det gemeenligen var saa sildig, at Kongen var sövnig.

Med disse I og Afsætninger og ved at giöre om i

Dag hvad der var giort i Gaar forløb Vinteren. I May Maaned skulde Salvingen gaae for sig, og strax derefter vilde Kongen gaae til Holsteen. Det var naturligt at den unge Dronning ønskede at giøre Reysen med, de tvende Enke Dronningers Sælskab havde ikke megen Tilløkkelse for hende, og hun vedste heller ikke andet end at det var ganske afgiort. Men Kongen, som ikke kunde taale at see Oberhovmesterinden besluttede at krænke baade Dronningen og hende ved at lade dem blive hiemme, under Forevendning, at skaane Dronningens Helbred, der var frugt-sommelig. Denne Hævn betroede han til *Holck*, som paa den Tiid begyndte at komme i Gunst, med det Tillæg, at saa kunde de faae Tiid nok at spille *Schack*. Frue *Pless* og *Holck* vare de meest afsagde Fiender, som kunde være til; hans Tunge gjorde sig idelig lystig paa hendes Bekostning, og da han mærkede, at Kongen fandt Behag deri, saa skaanede han ikke engang Dronningen, der viiste tydelig hvor forbittret hun var paa ham. Det var *Holck* altsaa umueligt at tie med det, Kongen havde betroed ham, det var altfor söd en Triumpf for ham, at hans afsagde Fiender igiennem hans Mund skulde faae at vide, hvad der var besluttet over dem, at han kunde imodstaae Fristelsen, men fortalte det til een, som han vedste vist sagde det strax igien. Dette bragte Dronningen ganske uden for sig selv, hun gjorde Kongen de bitterste Bebrejdelser, og sagde ham, hvor höyligen han beskiemmede sig selv ved hans Forhold i at fornöye sig med en kaadmundet Dreng over at tilföye en Prinsesse Forhaanelser, som han skyldede Ærbödighed. Kongen vilde i Förstningen nægte det, men da hun derpaa forlangede en uomstödelig Bekræftelse paa, at hun skulde giøre Reysen med, og *Holck* straffet for sin formastelige Usandhed, saa blev det förste hende ganske

nægtet, og det sidste ikke videre bevilget, end at *Holck* ikke heller kom med.

At alle disse tilstødte Ubehageligheder maatte ganske udrydde hendes Agt og Kierlighed for Kongen var en naturlig Følge, allerhelst da hendes Öyne vare alt for stærk forblindede af Frue *Pless* til at indsee, at hendes givne Raad var det første Udspring til alt det ubehagelige i hendes Forfatning; men ligesom hendes Fortrydelse mod Kongen voxede, saa tog hendes Kjerlighed for Oberhovmesterinden til. Dennes Ondskab forögede i Kongens Fraværelse hendes Misfornöyelse saa stærk, at Kongen ved sin Tilbagekomst ikke blev imødtaget med Höflighed end sige en kierlig Længsel. De haanlige Afviisninger han bekom ved hver en Gunst Beviisning han enten begierede eller vilde tage sig, fornærmede hans Forfængelighed paa det høyeste, og Ungdom, Letsindighed, slette Raadgivere, og en krænket Kierlighed; thi mange Ting synes at beviise, at han virkelig elskede hende, forleedte ham til slige Foretagender, som Efterslægten vil have Möye med at troe, og det i den daarlige Tanke, at han ikke kunde bævne sig stærkere over det Fortrin Dronningen gav Frue *Pless* for ham, end ved at giöre de meest foragtelige Creaturer til hendes Medbeylerinder; og besøgte til den Ende de meest berygtede Huuse, næsten hver Aften og en stor Deel af Natten.

Ved denne Omsværmen var *Holck*, *Osborn*¹⁾, *Dryberg*²⁾ og General A(djutant) *Juul* (*Juel*)³⁾ hans fornemste Led-sagere; naar nu de slette og hidsige Drikke Vahre, de fik paa disse smukke steder, steg dem i Hovedet, saa sloge

¹⁾ Lieutenant og Jagtjunker, Englænder af Fødsel.

²⁾ Kammeriunker C. A. V. v. Driberg, Lieutenant i Artilleriet.

³⁾ Chr. Frid. Juel, var 1767 Cornet i Garden med Premierlieutenants-titel, blev siden Generaladjutant og i Aaret 1773 Kammerherre.

de snart Lygterne i tu, snart gjorde de saadan Støy og Allarm, at Vægterne taledede dem til, og da de ingen Irettesættelser vilde taale, saa kom det ofte til smaae Skiermydsler, hvori *Osborn* og *Dryberg* stode som brave Karle og holdt ud hos deres Herre, men *Holck* og *Juel* lode ham i Stikken, saa at han engang da han ikke meere kunde holde Vægten af de nedfaldende Morgenstierne ud, blev nød til at rive Frakken op, viise sin Stierne og nævne sig. Da Vægterne afstattede Politimesteren denne Rapport, blev han temmelig forlegen med hvad Forholds Regler han skulde give dem, men i det Haab, at denne fölende og usædvanlige Begegnelse skulde hæmme denne Lyst for Fremtiden, saa skieldte han Vægterne ud for nogle gamle Narre, der havde enten havt Sövn eller Brændeviin i Öynene, og ladet sig narre af en forvoven ung Dreng, der havde misbrugt Kongens Navn.

Men denne af Vægterne bekomne Velkomst gjorde den Virkning, at det som för var skeedt af Overmoed skeedte nu af Had og Attraae til at hævne sig, saa man paa en vis Maade kan sige, at der förtes aabenbare Krig imellem Kongen og hans Fölge og Vægterne. Naar der ingen *Masquerade* var, saa gik der næsten ingen Nat forbi, uden der blev leveret et Feldtslag og endskiöndt der vankede Stöd paa begge Sider, og een Vægter mistede Næsen, og en anden blev lemlæstet og utienstdygtig, saa beholdt dog Vægterne almindelig Valpladsen, og de andre maatte tage Flugten. Heele Byen taledede ikke om andet end disse Natte Batailler, men jeg var stedse i den visse Troe, at Rygtet enten overdrev det, eller og at andre misbrugte een af Kongen begangen Ungdoms Overjilelse til at besmykke deres Galskaber med, indtil mine Öyne og Ören overbeviiste mig derom. Min salig Fader og jeg vare en Aften

til *Pilos*¹⁾), og da Klokken var noget over Elleve kom Portneren ganske hæsblæsende og begierede at tale med min Fader. Mit Partie var endt, men han spillede endnu, han befalede derfor mig at høre hvad han vilde: Denne berettede, at Kongen havde taget sin *Retirade* for Vægterne ind i Slots Porten, havde kastet sig der ganske mat og aandesløs paa Vægterens Bænk og begiert et Glas Vand. Har han faaet det? — Ja Moer henter et til ham. Har han begiert at I skulde kalde min Fader? — Ney, men jeg troede, at Herren maatte blive vred, om jeg ikke sagde ham, at Kongen var der. — Snik Snak, med Kongen, sagde Jeg, og gik ind og sagde min Fader hvem der var i Porten. Han gik ud til Portneren, beskyldte ham for at være fuld, og truede ham med at miste Brödet Dagen efter, dersom han lod sig forstaae med for den der var (der) at han holdt ham for Kongen. *Pilos* Sove Kammer var saa tæt ved Porten at ingen kunde komme ud eller ind af den, uden at man kunde see dem i Vinduerne, og da der ingen Lys var derinde, saa kunde man ved Hielp af Lögterne see alle uden at blive seet, og fölgelig kan De let slutte Dem til, at Frue *Pilo* og jeg gik derind. Vi saae en stor Klump Vægtene, der bandede over, at den næsviise Krabat var undlöben, men da de ikke torde vove at blive saa længe fra deres Post, saa gik strax derpaa hver sin Vey; Neppe vare de komne os vel af Syne för end *General Adjutant Juel* kom krybende frem, saae sig om overalt, ligesom han sögte efter nogen, men hvad, kunde man ikke vide. Imidlertid blev Porten ganske lidet aabnet, og een raabte ud igiennem den: Skildtvagt! er Vægterne der endnu? Men Svaret: Ney! Deres Mayestet! var for

---

¹⁾ Pilo, Professor og Maler, boede paa Charlottenborg.

mig saa stor en Beskiemmelse af Konge Værdigheden, at jeg ikke kunde høre meere eller bie længere. Frue *Pilo*, som blev efter mig, sagde, at *Juel* var strax kommen til ham og søgt at faae ham til at gaae hjem, siden der dog for den Nat ikke var noget meere at udrette, fordi de passede nu for nøye paa; og Kongen været af samme Meening, men yttret en Frygt for, at Vægterne havde lagt saa nøye Mærke til dem, at de kiendte dem i hvor stille de end gik.

Disse Natte Historier blev ogsaa Anledning til, at Kongens Godhed for *Reverdil* bekom et farligt, og man kan sige dødeligt Stød. Hver Nat, naar han kom hjem ringede han strax efter *Reverdil*, og enten han vilde eller ey, saa maatte han høre en udførlig Beretning om alle deres udövede drabelige Bedrifter. Han gjorde Kongen idelige Forestillinger om alt det Onde, der kunde flyde af baade for ham selv og Landet, men naar han havde udtømmet al sin Veltalenhed, saa blev den beste Tröst han bekom den: at den Lyst vilde snart forgaae. En Nat havde disse mandige Helte gjort Bytte af en Morgenstjerne, som de tog fra en sovende Vægter, men da deres Glæde derover var uden Maade, saa begik de den Uforsigtighed at vaagne Vægteren ved deres Fryde Skrig förend de vare i Sikkerhed med Byttet. I det Vægteren vognede savnede han sin Morgenstjerne og stødte i det samme Öyeblik i sin Pibe. Denne Lyd forsamlende strax saa stort et Antal af den fiendtlige Armee, at Heltene sikkert havde mistet Byttet dersom ikke et par af dem havde haft det Moed, at holde den indtrængende Skare op, medens de andre bragte det i Sikkerhed. Iblandt disse var Kongen, og han havde ikke saa snart faaet dette Seyers Tegn opstillet i sit Gemak, förend *Reverdil* skulde see det, og dermed var det endnu ikke nok, han maatte og skulde høre hver en Om-

stændighed derved. Han bad paa det væmodigste at forskaanes derfor, men det hialp ikke han skulde høre og vide alt hvad der var foregaaet. Maaskee ærgrede det ham, at hans Bønner ikke gjorde meere Virkning og maaskee vilde han giøre et Forsög paa, om det kunde lykkes bedre at bruge hans egne Vaaben imod ham. Da altsaa Beretningen var til Ende, sagde han med et *ironisk* Smil *un beau chemin a la gloire!* men som disse Ord vare af hans Mund, stod den ganske Konge for ham, og sagde med den værdigste Tone: *Grondez moi, Monsieur, si vous voulez, mais ne me raillez pas, et sortéz.* Han vilde undskyide sig, men uden at lade ham komme til Orde, igien tog han: *Sortéz et vite;* og ringede over i 8de Dage ikke efter ham. Han tog vel meget mild imod ham, men *Reverdil* syntes dog at mærke nogen Forandring, og enten benyttede andre sig af denne Lunkenhed til at faae ham bort, eller og Kongen faldt selv paa at skille sig ved ham, men den 17de eller 18de November 1767 fik han Ordre at reyse, og stod det til ham, enten at vælge sig 1000de Rdr. aarlig Pension eller 10000de Rdr. engang for alle, hvoraf han udvalgte det sidste.

Lev vel min elskede Ven for denne Gang, De skal snart faae meere, naar slige almindelig bekiendte Ting holdes Deres Opmærksomhed værdig fordi de kommer fra Deres elskende

Dorothea.

Den 3 Apr. 1784.

Havde disse Natte Sværmerier ingen andre Følger draget efter sig, saa vare de med Tiiden blevne glemte, og henregnede til Ungdommens Overjilelser og Ubesindighed, men til en ubodelig Skade for Kongen selv saa vel som Rigerne fattede han meere end Godhed for een af disse foragte-

lige Creaturer, som man bragte ham i Bekiendtskab med, og for at anföre alt, hvad der kan siges til hans Forsvar i denne Post, maae jeg giöre Dem nöiere bekjendt med hende.

Hun var en naturlig Daatter af Prinds *Georg af Bewern* ¹⁾, en ældre Broder af den nu værende *Gouverneur*. Da hun blev föd var han *Chef* for det *Siellandske* Regiment, som nu er Cron Prindsens, og da Moderen havde opfostret Barnet, i hvilken Tiid han underholdt hende rigelig, giftede han hende med en Karl af sit *Compagnie*, der var Stövelet Skrædder, og gav dem ugendtlig en Rigsdaler Tillæg af sin Lomme. Barnet tog han fra Moderen, og det kom i *Obrist Lieutenantens* af Regimentet *Engenhavens* Huus en Broder til *Generalinde Numsen* ²⁾, hvor Faderen betalte aarlig 8te hundrede Rigsdaler for hendes Underholdning og Opdragelse, og i Fölge af denne rigelige Pension blev hun holdt lige med deres egen Daatter, om hun ikke nöd Fortrinet. Da Faderen ved *Friderich* den Femtes Regierings Tiltrædelse i Aaret 1747te forlod Tienesten, mistede Moderen sin Pension, men han blev ved at betale for Barnet, saa længe han levede; men da han döde meget hastig, og ingen Foranstaltning havde gjort til hendes videre Forsörgelse, saa ophörede Betalningen med hans Död og i hendes tiende Aar. Prinds *Georg* havde beviist *Engenhavens* meget Godt, men uden at lade enten den Erkiendtlighed de skyldede Deres Velgiörer, eller Medynk over et Ulykkeligt Pige Barn, der i 8te paa Niende Aar havde været et Middel til at fyldestgiöre deres Begierlighed efter at leve vel komme i mindste Betragtning hos Dem, saa ophörede ikke saa snart Pensionen förend de jagede hende af Huuset og sendte hende hiem til Moderen.

¹⁾ Om denne se S. 181 Note 5.

²⁾ Se S. 256 Note 1.

Forestill Dem nu den græsselige Forandring fra at have levet i Yppighed og Overdaadighed, vandt til den fornemme Levemaade, lært Fransk, dandse, Synge og Spille, men ingen Grundsætninger af Religion og Dyd, og blive stødt ned til en *Musqueteers* Vilkor og Forfatning, blive mishandlet af ham, som een der uden lovlig Rettighed formidskede hans Mund Portion, og döm saa selv, hvad Fölgen maatte blive. For gammel til at kunde glemme Behageligheden af det Liv hun havde fört og for ung til at overveye, at det kun kunde erholdes for Fremtiden paa Ærens og Samvittighedens Bekostning, blev de Penge, Faderen havde kostet paa hende, et Middel til hendes Fordærvelse.

Det belevne og utvungne, der klævede ved hende af den förste Opdragelse gjorde hendes Omgang tillokkende, hun var tillige meget vel skabt, havde en nydelig Stemme, og en munter Geist. Stivfaderen brugte hende til at bære de bestilte Stöveletter hiem, ved hvilken Leylighed hun bekom Navnet af *Stövelet Cathrine*; et par Aar efter blev hun Figurantinde ved *Theatret*, hvor den Engelske Minister *Baron Godrick* fandt Behag i hende, tog hende fra Skuepladsen og underholdt hende, saa længe han blev her; men efter hans Afreyse kom hun i offendtlige Huuse, hvor hun var et Maal for hendes Medsöstres Forfölgelse indtil hun kom saa vidt at boe for sig selv. I denne Forfatning gjorde hun den ovenmeldte store Erobring, som hun tildeels havde det at takke, at hendes Forhold lignede meere en fornemme Dames, der havde givet Ærbarhed og Undseelse Afskeed, end en Person af hendes Haandteering. Hun var det som Franskmanden kalder *amusante* i høyeste Grad og moerede Kongen saa vel, at hans Hierte bandt sig fastere til hende end Vellysten allene havde været i

Stand til. Den fornemste Brug hun gjorde af denne Tilbøielighed, var at hævne sig over dem af hendes foresadte, der havde deelt den erhvævede Gevinst paa en al for egenyttig Maade, og de af hendes Medsøstre, der havde hadet hende for de Fordeele(s) Skyld, som hun havde forud for dem. Hun førte Kongen paa alle disse Steder, forklædt, som Mandsperson, og i Sælskab med et par andre, og fik Sikkerhedens Beskiermer til at öve Vold i disse Elendiges Huuse, saa vel ved at sönderbryde Porcelain, Speyle, Glas og Meubler, som ved at behandle deres Personer paa en barbarisk Maade, og naar Hævnen var fuldfört da at give sig tilkiende, for at hun kunde være vis paa, at Haanden der revsede Dem ikke kunde blive dem forborgen. Hvor meget dette svækkede Undersaaternes Agt for Deres Herre, begriber De lettelig, saa vel som og at der ikke kunde blive Spor tilbage af den, hos meenige Mand, som alt for ofte og næsten dagligen saae ham komme fra hende i en Tilstand, der gjorde hans Trin vaklende og uvisse, og tvungen til at staae undertiiden paa Veyen for at give de nydte Drikke Vahre fra sig, og det ikke om Aftenen, men om Formiddagen og ved Middags Tiider, naar det stærkeste Tilløb af Mennesker vare paa Gaden.

Nu mangler jeg Udtryk, min Beste, til at giöre Dem Hoved Ulykken af denne Forbindelse fattelig, uden at fornærme Velanstændigheden, men jeg har lovet at sige Dem alt, og vil til den Ende söge at giöre mig dristig ved den Forestilling, at det er en falsk Tugtighed at rödmes over at sige det, som saa værdig en Mand, som *Hielmstjerne* har sagt mig, uden at troe, det behövede Undskyldning¹⁾.

¹⁾ H. Hielmstjerne f. 1715 † 1780, blev 1732 Sekretær i Danske Cancellie, 1744 Assessor i Høieste Ret, og 1776 Justitiarius.

Kongen syntes at have faaet det stærkeste Skiold imod Vellysten i sit Temperament, der ikke allene befriede ham for den haarde Striid imellem Pligt og Begierlighed, men endog nægtede ham at fyldestgiøre dem, ifald de opvaktes, men just dette blev Kilden til hans nærværende beklagelige Forfatning. Naar det faldt ham ind, at blive hos sin Skiønne, efter at Deres Natte *Caravaner* vare endte, saa bad hun ham, med Latter at gaae hiem, og lægge sig roelig til at sove, og bie et par Aar endnu, inden han dristede sig til at blive en fyrig og munter Piges Senge Kammerat, og ofte tvang hun ham halv i Spøg og halv i Alvor til at giøre det. Disse Spottegloser krænkede hans Forfængelighed, og han beklagede sig derover for *Holck*, og denne lovede ham at rydde alle Vanskeligheder af Veyen, og böde eller rettere sagt giøre Vold paa Naturen ved Medicamenter, som han vidste og skulde forskaffe ham. Han efterkom sit Løfte, Kongen fik dem og var inderlig vel tilfreds med deres Virkning; men(?) tænkte minst paa, at han derved fordærvede sit Nerve System i Grund og Bünd. Saa sladderagtig, som han end iøvrigt var, saa tavs bragte hans Forfængelighed ham til at være i denne Post, saa at *Medici*, og især *Struensee*, da han omtrent et halvt Aar derefter kom til ham, ikke noksom kunde forundre sig over den Uorden og store Svækkelse, i saa ung en Herres Nærver og Kræfter, uden at falde paa den egentlige Aarsag dertil. Først efter at de havde været en Tiid lang paa Reysen, og Kongen havde faaet en *rendez vous* af en Dame, kom han til *Struensee* og forlangede en *recept* af ham, men den beste og kraftigste han i saa fald vidste. *Struensee*, studede, spurgte om Hans Mayestæt vilde sætte hans Forstand eller Troeskab paa Pröve, ved en Begiering, som naar han opfyldte den, havde han fortient, at hans Hoved blev lagt

for hans Födder. Kongen loe ham ud, bad ham spare disse Ophævelser, vilde ikke han, saa skaffede nok *Holck* ham den, som han havde gjort för. Dette aabnede *Struensees* Öyne angaaende Kongens Svaghed, han tog Bladet reent fra Munden, sagde ham, at intet uden *Holcks* Uvidenhed om Virkningen af den Gift han havde biebragt ham, kunde og burde frelse ham fra den grueligste Straf; thi saa fremt han vidste hvad han havde foretaget, saa fortiente han at döe den skiendigste Död. Jeg har nævnet Dem Manden, af hvis Mund jeg har denne Beretning, og hans bekiendte Sanddruehed maae være Borgen for den, jeg ikke.

Foruden denne ulykkelige Virkning gjorde *Hol(c)ks Medicamenter* endnu een, som var at forbinde Kongen langt stærkere med sin *Mylady*, en Titel, som man havde givet hende, da hun kom til den Engelske Minister; thi Rygtet gav det ud for en Vished, at der var kommen Ordre til *Canceliet* om et greveligt Patent til hende, hvori hun skulde kaldes *Bevernskiold*, at denne Ordre havde gjort *Conseillet* opmærksomt, at De havde gjort Kongen Forestilling derover, og saa got som tvunget ham til at underskrive Ordren til hendes Bortsendelse, og at det har kostet ham meget at giöre det kan De see af Brandts Brev¹⁾, hvori han giör sig en Fortieneste af den Iver hvormed han sögte *Hol(c)k* op, for at faae ham til at gaae til Kongen, og tröste ham i sin store Smerte over en elsket Persons Tab. Da hendes Huus, som var paa Vandkunsten var heele Byen bekiendt, saa var hendes Bortsendelse ogsaa strax bekiendt over alt. Men for Rariteten(s) skyld maae jeg dog fortælle Dem hvorledes, og af hvem Jeg fik det at höre. De veed at man i de underste Værelser af min lille Vaaning ved *Charlotten-*

¹⁾ Om dette Brev se Nyt hist. Tidskr. IV, S. 609.

borg var meget nær ved Gaden, og kunde høre alt hvad man sagde paa den. Morgenen efter at hun var kommet bort¹⁾ og Vagt Paraden samledes, siger een Soldat, der sadte sit Gevær mod Vindues Skoddet til en Anden, som stod ved det: God Morgen Broder, veed Du Nyt? Ney, svarede den Anden, men duer det noget? — De gamle Knaster L— har i Gaar givet Kongen en R— fuld igien, han har maattet taale, at hans Stövelet *Cathrine* fik Foden for R— af dem, og hvor meget han end græd og bad for sig, saa er hun alt over alle Bierge. — Ikke andet, her er io H— nok han kan faae, og da han har ladet dem passere Mynstringen, saa kan han io ikke tage feyl. Da jeg kun er et *Echo*, saa vil jeg ingen Undskyldning giöre Dem for et Sprog, der ikke er mit.

Alt dette forebragte Frue *Pless* Dronningen, Titelen af *Seraillet*, som hun havde givet Hoffets Skiönheder, forögede Forbittrelsen og *Cabalerne*, og det syntes, at Betienterne hos begge Kongelige Personer maae have været betalte for at staae paa Luur og bringe for alt hvad de hørte; thi som et Ord blev talt hos den ene, saa vidste den anden det. En Dag skulde der giøres en *tour* i Kane og tages Froekost paa *Charlottentund*; et Öyeblik förend man gik til Taffels, fortalte Madame *Pless* det til Dronningen, med det Udtryk, hvilken af *Sultanerne* mon der faaer Törklædet i Morgen, som vil sige, hvilken af Damerne der skulde kiöre med Kongen.

Desuagtet vidste Kongen det alt, og efter at have foreslaaet Dronningen det, vendte han sig til Frue *Pless* med et spodsk Smil og sagde: Kanekiörslen i sig selv vil blive mig en mindre Fornöyelse end den, jeg spaaer mig af en

¹⁾ Om hendes senere Skjæbne se Nyt hist. Tidsskr. IV, S. 610 Anm. 102.

Tête a Tête med Dem, som jeg har udseet til at kiøre med mig. Ved en anden Leylighed spurgte han hende: hvor gammel hun vel holdt sig for at være? Da hun sagde ham det, rystede han paa Hovedet med de Ord: Det havde jeg ikke troet, at de selv vidste, adskillige Ting havde givet mig stærk Formodning om, at De var hoppet over alle de Aaringer, som er forløben siden de var Hof Dame, og i Følge deraf havde glemt, at jeg var *Christian* den 7de og bildt Dem ind, at jeg var *Christian* den 6te. Den Dag da hun efter sin egen Udtolkning bekom Tørklædet, benyttede han sig af den ham forundte *Tête a Tête* til at kaste hende i den største Snee Dyng, og for at være vis paa, at hun ret skulde føle det, var han saa *mal adroit* ved at hielpe baade sig og hende op, at hun til Slutningen paa det indstændigste maatte bede ham om at lade hende hielpe sig selv, som han da og, efter at han havde væltet hende saa længe om, at hun rystede baade af Kulde og Arrighed, tillod hende, saa vel som og at lade en Karet hente til at kiøre hjem i. Mange slige forefaldende *Scener* viiste tydelig, at Kongen bar Nag til hende, hun fandt det altsaa raadelig at forstærke sit *Partie*, og bragte altsaa en Paa-rørende af hende i Forslag til Oberhofmesterinde for den ventede Arving, som og strax blev antaget og var en Frue *Perkentin* fra Holsteen. Men denne havde næppe været Fiorten Dage ved Hoffet, förend hun slog sig til *Hol(c)ks* *Partie*, og röbede det alle Frue *Pless's* Anslag og *Intriguer*, saa vel som den Friehed hendes Tunge tog sig, saa vel i Dronningens Nærværelse, som uden for den. Med *Conseillets* Samtykke blev altsaa den Beslutning taget, at det første Dronningens Forlösning var lykkelig forbie, og hun kommen saa vidt, at hendes Sinds-Bevægelse over at skilles fra sin kiere Hofmesterinde ingen skadelige Følger

kunde have for hendes Helbred da ikke allene at forviise Frue *Pless* fra Hoffet, men endog saa langt, at hun aldrig meere kunde komme for Kongens Öyne.

Den 28de *Januari* 1768 bragte Dronningen en Prinds til Verden, hvis Födsel vel ikke foraarsagede tiende Deelen af den Glæde, som hans Faders, men derimod er bleven Folket Aar for Aar vigtigere, saa man kan sige, at Kierligheden til ham er voxet med ham, og gid den til hans egen og Landets Lyksalighed maae dagligen tiltage. Det förste Dronningen var fuldkommen vel igien skulde Dømmen over *Madame Pless* fuldbyrdes, men da Kongen hverken vilde forkynde Dronningen den, eller afslaae hende de Bönner, som han vidste hun vilde giöre for hende, saa fandt han for godt at være fraværende paa den Tiid, og overdrog den gamle *Bernstorf* at see hans Befalning sat i Værk medens han var paa *Friiderichsborg* til at sætte ud af Stutteriet. Han forsynede ham til den Ende med en Befalning til Frue *Pless* og et egenhændigt Brev til Dronningen, hvori han bad hende, ikke at opirres imod ham for den Smerte han voldte hende, ved at beröve hende en Person, som hun elskede, men undskyldte Virkningen med Aarsagen, der ikke var nogen anden end hans inderlige Kierlighed til hende. Han havde ved meere end en Leylighed erfaret den uindskrænkede Magt Frue *Pless* havde over hende, og at hun anvendte den til baade hendes og hans ubodelige Skade, ved at holde Deres Hierter fra den söde og nöye Foreening, der allene kunde giöre dem begge lykkelige, og ströede Uenighed imellem dem. Han var altsaa for at forebygge Fölgerne af saa uforsvarligt et Foretagende tvungen til at *eloignere* Frue *Pless* og gjorde det tillige i det söde Haab, at det skulde foreene dem langt nöyere og stærkere end de vare det ved Baandet der var knyttet imellem

dem, og som hun allene havde været Aarsag i, at fælleds Kierlighed og Fortroelighed ikke dagligen havde draget haardere sammen.

Men alt dette gjorde ikke mindste Indtryk hos Dronningen, hun saae ikke saa snart, hvad det forkyndte hende, förend hun ikke vilde læse et Ord videre, paastod, at ingen uden med hendes Villie kunde eller skulde beröve hende den eneste Person, der bar en oprigtig Kierlighed og Hengivenhed for hende, og at samme Öyeblik Frue *Pless* skulde forlade Slottet, saa vilde hun forlade det med og föolge med hende i hvad Kandt af Verden hun tog sit Opholds Sted. Al *Bernstorfs* Veltalenhed var spildt, alle de Forestillinger han gjorde hende, om hvor vigtig det var for hendes egen Lyksalighed, at hun mistede en Persons Nærværelse, som Kongen tiltroede saa stor en Forbrydelse, hvad enten det forholdt sig saa heller ey, hialp ikke det ringeste; hun forböd ham med Heftighed og i Vrede at foretage det ringeste i denne Sag förend Kongen var tilstæde, og da han svarede hende, at han maatte og skulde iværksætte den ham givne Befalning, siden Pligt og Ære krævede det af ham, saa tilsvoger hun ham et evigt Had, og at hun ikke skulde lade af at forfølge ham og alle de, der havde Deel deri för, hun havde taget sig en tilstrækkelig Hævn over dem.

Men Trudslerne vare endnu mindre kraftige end hendes Bönner og Taare, de sidste havde draget hans ned af hans mandige Kinder, men de förste rörte ham ikke, saa at da den bestemte Tiid kom maatte Frue *Pless* beqvemme sig til at reyse, og det eneste hvori hun havde handlet efter Pligt og Samvittighed i den Tiid hun havde været hos Dronningen var at skaane hende for Afskeeden, ved at fastsætte Reysen til imellem Tie og Elleve om Formid-

dagen, og tiltræde den ved Portens Aabning, saa at hun da Dronningen vaagnede og kaldte paa hende alt var længe fra Slottet.

Dronningens Bedrøvelse over hendes Forliis var saa umaadelig, at endog de, som hadede Frue *Pless* fældede Taare over hendes Afreyse ved at see paa Dronningen, og hendes bittre Kummer forvandlede sig til de haardeste Klagemaal, og Bebrejdelser det første hun saae Kongen; saa at hun næste(n) viiste Afskye for ham. Om han havde formodet sig det, eller om *Bernstorff* havde opsat Brevet til Dronningen for ham, saa at de deri anførte Aarsager ikke vare tagne i hans Hierte, det er meget uvist at bestemme, siden en vis Jomfrue *Holmstedt*, som siden blev den navnkundige Madame *Böhm* gjorde Reysen med til *Friderichsborg* i Mandsklæder under Navn af den lille Hof Jöde, som vel just ikke var den beste Forberedelse til den Foreening han talede om i Brevet. Hans nærforestaaende Udénlands Reyse kunde ikke heller give Dronningen et kraftigt Beviis paa hans Oprigtighed i den Post, og man sagde ogsaa, at hun ved at sige ham Farvel havde forekastet ham det, som den yderste Grumhed, da han vilde forlade hende, og dog beröve hende den eneste Person der elskede hende.

Undersaatterne gjorde denne Reyse heller ingen god Virkning hos; de fandt det ikke faderligt handlet imod dem, at tage store og besværlige Skatter af dem, og foröde store Penge paa en Reyse, som ingen kunde see mindste Nytte af. Ingen Privat Person kunde före meere stille og ærbart Liv end Dronningen i Kongens Fraværelse, Hun saae næsten ingen Anden end de to Enke Dronninger, og hendes Prinds var al hendes Glæde. Man saae hende næsten aldrig uden ham, og saa tit hun i den Tiid lod sig male blev han

malet med, enten paa hendes Skiöd eller Arm, men desuagtet blev heele Byen opfyldt med det Rygte, at Dronningen var frugtsommelig ved *La Tour*, een af de franske *Acteurer*.

Dette Rygte havde meget for og meget imod sig, han kom ofte til *Friderichsborg* hvor Dronningen var, men Forstaaelsen imellem ham og Kammer Fröken *Eyben* var saa almindelig bekiendt, at hendes store Kierlighed til ham blev anført som Aarsagen, at den afdöde *Fritz M(oltke)*, der brændte i lys Lue for Fröken *Eyben*¹⁾, maatte sukke forgieves. Man saae *La Tour* aldrig paa de Steder hvor Dronningen var, men bestandig gaae ind og ud hos Fröken *Eyben*. De som paastode, at Dronningen var Hoved Personen i denne *Intrigue*, foregave, at Sammenkomsterne vare paa Frökenens Kammer, og at hun af Föyelighed laante sit Navn dertil, for at skiule Dronningens. Jeg har meere end en Gang gjort den Indvendning derimod, at de, som kunde troe det, kiendte ikke det mindste til det menneskelige Hierte og i sær Fruentimmernes; thi med den ringeste Kundskab om det, vilde de see hvor umueligt det var, at et Fruentimmer, der havde forelsket sig i den Grad, som Fröken *Eybens* Forhold udviiste at hun var, kunde godvillig giöre Afstaaelse til noget andet Fruentimmer, hvem det endog var, end sige være Haandlanger og Skalke Skiulet i denne Forstaaelse, og saa fremt hun var det, og ikke havde været andet i denne Begivenhed, saa taalede Dronningen lige saa lidet, at *La Tour* var heele Tiimer og længere allene med Frökenen, som dog ingen kunde nægte, siden man ofte saae Dronningen paa adskillige Steder i den Tiid, at *La Tour* var hos Frökenen.

---

¹⁾ Se Nyt hist. Tidsk. IV. 610.

Saa lidet som man med Grund kunde hæve denne Indvendning, saa lidet vidste jeg at indvende imod det, som mange forskellige Personer bekræftede at have seet og som bestode i *pretiosa* af meere end 10 til 12 tusende Rdr. Værd, som han ved alle Leyligheder fremviiste, og gjorde sig til af, som Foræringer han havde faaet fra en høy Haand. Jeg talede derom engang med en temmelig betydelig Mand, som nu er död, og han svarede mig: Jeg beklager den arme Dronning af mit Hjerte; thi Gud give mig Salighed saa vist, som hun er uskyldig i det, der tillægges hende; men hun maae have Fiender og mægtige Fiender, der skaaner intet for at volde hendes Undergang; thi at *La Tour* faaer disse Foræringer, er en Sandhed, hans Forfængelighed smigres alt for meget ved den Tanke, at De komme fra hende, at han ikke skulde troe det og paa en forblommet Maade söge at bilde andre det samme ind, men just det, at de sendes ham, som fra en høy Haand der skiuler sig, gör mig det ganske troeligt, at De ikke kommer meere fra Dronningen end fra dem, men fra nogen hvis Hensigt det er, at göre Dronningen mistænkt for dem, og det som bestyrker mig i denne Troe, er at jeg med Vished veed, at der gaaer ingen Post Dag forbie, uden at Kongen io faaer Breve, der anklager Dronningen for et uanstændigt Forhold, og beskriver hendes Fortroelighed med *La Tour* med de sorteste Farver.

De seer min elskede *Bülow* at jeg endog til Trods for Vaersomhedens Love holder mit Löfte om at sige Dem alt hvad jeg vidste, min Hengivenhed til Dem bringer mig til at glemme, at Forsigtigheden forbyder at betroe Papiiret hvad man ikke bör sige, men haaber jeg for meget af deres Venskab ved at troe, at det vil bruge den Varsomhed, som min Hengivenhed til Dem ikke tillader mig at

iagttage mod ham, der eyer mit ganske Hierte. Da dette er alt, hvad jeg med Vished kan sige om dette udsprede Rygte og Anledningen til det, saa maae De see om Deres egen Forstand kan hitte ud af dette *Labyrinth* ved saa svag en leede Traad.

Rygtet sagde iligemaade, at der fandtes Dem, som ved hver en given Leylighed forebragte Dronningen alle Kongens *amouretter* og underholdt hende heele Tiimer tillige med Beskrivelsen over hans Opvartning for de Franske og Engelske Skiönheder, deels som noget man var underrettet om, og deels, som om man af den Kundskab man havde om hans Smag og Tilböyeligheder giittede sig hans Forhold til. At dette ikke tiende til at foröge hendes Agt og Tilböyelighed for ham var meget naturligt, hun var for ung og havde for liden Erfarenhed til at fatte Mistanke til dem, der fandt Fornöyelse i at forebringe slige Beretninger, som vel kunde skade men aldrig gavne, siden det ikke stod i den Advaredes Magt, at forekomme det. Maaskee havde den unge Dronnings naturlige gode Forstand bragt hende til at overveye, at det umueligt kunde være af Deeltagelse i hendes Vel, at man foruroeligede og krænkede baade hendes Hierte og Forfængelighed, dersom ikke hendes kiere Frue *Pless* havde brugt samme Forhold, og om hendes Hengivenhed holdt hun sig saa forvisset, at hendes høyeste Attraae var, at have Frue *Pless* hos sig igien, og dette haabede hun at faae udvirket ved sin Moder, naar Kongen kom til Engelland. Hun umagede sig ogsaa for at holde det sin Daatter derom givne Löfte, og i det Haab, at Kongen mindre offendtlig end under fiire Öyne vilde give hende Afslag, saa sagde hun over Taffelet, da Kongen spiiste første Gang hos hende, til ham: At hun havde noget at udbede sig hos ham, hvis Bevilgning vilde foraarsage hende

en overmaade stor Glæde. Det forstaaer sig, at Kongen svarede: at hun ikke havde at bede, men at befale, og at han vilde holde sig det for en Ære og en Lykke, om der var noget i hans Magt, hvorved han kunde forbinde hende. Derpaa udbad hun sig da, at Hans Mayestet vilde lade den Unaade fare, som han havde kastet paa Frue *Pless*, og tillade hendes Daatter Dronningen at tage hende til sig igien. Kongen hørte ikke saa snart Frue *Pless* Navn för-end han skiftede Farve, men uden at lade sig mærke, og uden at betænke sig, svarede han: Det har aldrig været hendes Mayestet formeent, hun har fuldkommen Raadighed deri saa vel som alt andet: Men jeg har allene sagt hende hvad der forbandt mig til at giöre en høy og hellig Eed paa at hun aldrig maatte være paa det Sted, hvor jeg var. Den er det ikke i min Magt at bryde; Foredrager altsaa hendes Mayestet Fru *Pless* Sælskab for mit, saa er alt hvad jeg kan giöre, at finde mig deri, saa ubehageligt og nærgaaende end dette Fortrin maae være mig. Det Afslag Dronningen siden efter da hun var kommen herfra, fik af sin Broder paa den samme Begiering, giver megen Formodning om, at han har forklaret Oprindelsen til hans Forbittrelse imod Frue *Pless* nöyere, og at man af den er bleven overbevist om, at hun var den förste og fornemste Aarsag til Dronningens Fortrædeligheder.

Om enten hendes Moder ved den Leylighed har raadet hende at bruge et andet Forhold imod Kongen, eller om Frue *Plesses* Fraværelse virkede det allene, kan vel ingen sige, men Dronningen begyndte ait meere og meere at yttre sin inderlige Længsel efter Kongens Tilbagekomst. Jeg for min Part har stedse anseet det, for en meere Physisk end Moralsk Virkning; hun elskede Cron Prindsen alt for inderlig til at hans Fader kunde være hende ligegyldig,

og da en Moders Følelser ere de stærkeste i heele Naturen, saa holder jeg det og for en Umuelighed at et uskyldigt og ufordærvet Hierte kan med Ligegyldighed betragte een saa nöye forbunden Person med det kiereste og dyrebareste man eyer. Men hvilket der var Aarsagen eller ey, saa syntes Dronningen da Kongen var paa Hiemreysen, ligesom at tælle Miilene han kom hende nærmere, og den Dag han skulde naae *Roeskilde* kiörte hun med Dagbrækningen derhen, for at tage imod ham der. De afskyelige Beretninger, man havde givet ham om hende, forskaffede hende en kold og næsten foragtelig Modtagelse, men om hun ikke mærkede det, eller ikke vilde mærke det, saa viiste hun saa sand og usminket en Glæde, og hendes heele Adfærd var saa forekommende kierlig, at den spillede Mester over Kongens Misfornøyelse, og de forlode *Roeskilde* i det beste Luune og til Anseelse meget glade over at være bleven samlede, og vel fornøyede med hinanden.

Nu træder der en Person frem paa Skuepladsen, der har draget heele *Europas* Opmærksomhed til sig, saa vel ved den betydelige Rolle han i et Par Aar spillede, som ved sit tragiske Endeligt. At han havde mange gode og store Egenskaber kan endog hans Fiender ikke nægte ham, han havde Indsigter i mange og forskellige Videnskaber, han var virksom, arbejdsom, oversaae det heele med et Öyekast, og kunde bleven een af de nyttigste Mænd for Dannemark, dersom han havde gaaet lidt mindre overjilende til Værks og ikke manglet alle Dyders stærkeste og fasteste Grundvold: Religion. Den var ham, ved at være bleven sadt i et falskt og for Fornuften anstödeligt Lys, ganske og aldeles betaget, hans Temperament var tillige overmaade vellystig, og da han ikke kunde elske en Gud, som man truede ham med, der vilde lade ham evig

brænde fordi han bar hvide Strømper og *Manchetter*, saa ansaae han det heele *Système*, som en Opfindelse for at underkue Menneskene og giøre dem til Slaver, og i steden for at anvende de ham forlenede Ævner til at skille det sande fra det falske, holdt han sig ved Meeninger, der smigrede hans Tilbøyeligheder, blev en fuldkommen *Materialist*, og opoffrede Haabet og Trøsten af et tilkommende Liv for fritt og ubehindret at kunde fyldestgiøre alle sine Lyster og Begierligheder i dette.

Han var kommen til Kongen i Altona, havde giort heele Reysen med ham, og paa den vunden Kongens Agt og Fortroelighed i en meget høy Grad, ja, man kan endog sige, at han er den eneste, som Kongen ikke er bleven lunken imod, af alle de, som (han) har viist Tilbøyelighed for, og fölgelig bør man slutte deraf, at Grunden til den ikke har været saa letsindig, som de andre. Det er at formode at *Struensee* har nærmet sig Hoffet i det Haab at spille en betydelig Rolle der, og i Folge deraf giort sig Umage for at opdage alle de lönlige Drivfiedre, der sadte dette store Hiul i Bevægelse. Det var just ikke heller meget vanskeligt; thi *Conseillet* havde efter deres Tanker bemægtiget sig Regierings Tømmen paa en Maade, der gjorde det umueligt at rive det af deres Hænder, og vare altsaa ganske ubekymrende om hvilket af de *cabalerende* Partier, der spillede Mester. Disse vare det *Hol(c)kiske*, men som var alt for letsindig og flygtig til at bryde sig om andet end sine Forlystelser, *Ober Hof Marchalinde Moitte*¹⁾ og Frue *Gabels*²⁾, der arbejdede af yderste Kræfter paa at styrte de Andre, men stræbede

¹⁾ Jævnfør om hende S. 391 Note 1.

²⁾ Birgitte Sophie Rosenkrantz f. ¹⁰/₂ 1746 * ¹³/₁₁ 61 med Geheime- raad C. Gabel; † ¹⁴/₈ 1769.

alle tree med foreenet Magt at hindre Dronningen i at komme i Agt og Anseelse hos Kongen, siden de alle havde fornærmet hende og frygtede hun vilde hævne sig.

Endskiönt *Struensee* i Förstningen holdt sig nöye indskrænket i sin egen Cirkel, saa oversaae han dog heele Kortet i en Hast, og hvad enten han haabede den Fölge deraf, som det til Rigernes store Uhæld fik, eller om han troede at sætte sig i Gunst hos Nationen ved at slaae sig til Dronningens Partie, hvis Skiebne alle beklagede, saa anvendte han al sin Magt over Kongen til at giöre ham opmærksom paa Dronningens Fortienester og at drage hans Hierte til hende, endog förend han nogensinde nöd den Naade at tale med hende. Det lykkedes ham og, Kongen viiste en langt större Opmærksomhed for hende end han pleyede, han taalede ikke meere, at man tilside-satte den Ærbödighed man skyldede hende, og hun kunde fridt give sin Behag eller Mishag tilkiende. Himlen give, at Kongens Forfængelighed havde bragt ham til at giöre sig selv en Fortieneste af hendes forandrede Forfatning, og for evig dulgt for hende hvem hun skyldede denne Forbindtlighed. Men ligesom Fortroeligheden tog til imellem dem, saa berönte han *Struensees* Forstand, Indsigter og Fortienester for hende, forlangte at hun skulde giöre sig bekiendt med ham og give ham *particulair Audience*.

Om en Mennesket beskikket Skyts Geist ved en lönlig Afskye, som det ikke selv kan giöre Reede for, söger at advare det for hvad der kan og vil blive det (til) Fordærvelse, eller om den alviise Skaber har lagt noget i Naturen, der ligesom holder os tilbage fra det, der i Fremtiden bliver os et Udspring til Hiertesorg og Fortrydelse kan vel ingen bestemme, men at det meget ofte skeer beviiser utallige Exempler, hvis Antal sikkert var endnu större om de stedse bleve bemærkede. I det mindste

fölede Dronningen en for hende selv ubegribelig Rædsel og Gysen for at opfylde denne Begiering af Kongen, hun afslog ham det længe, men da han omsider forlangede det paa en Maade, at Klogskaben ikke tillod hende længere at være derimod, saa bestemte hun en Eftermiddag til at tale med ham. Da den fastsatte Tiid kom, var hun i en heftig og uroelig Beængstelse og sagde til sine Kammerfolk; Jeg veed ikke hvad den *Docter* skal giöre hos mig, det er mig yderst modbydelig at tage imod ham, men Kongen vil endelig have det, og saa faaer jeg vel at föye ham. Efter at hun havde talet förste Gang med ham, var Afskyen ogsaa borte, og nogen Tiid derefter sagde hun: Man kan dog have nogle forunderlige Griller; jeg gjorde mig en Forestilling om *Struensee*, som et utaaleligt Menneske, og han besidder utallige Fortienester, og hans Omgang er overmaade Indtagende.

De to Födsels Dage Dronningen havde været her i Landet havde Kongen været fraværende, den var altsaa ikke endnu bleven *celebreret*, men heele Höytideligheden ved den havde bestaaet i at spiise paa *Hirschholm*, med de to Enke Dronninger. *Struensee* overtalede altsaa Kongen til at giöre den tredie desto prægtigere; Festiviteterne varede i tree Dage, hvoriblandt et *Carousel*, Masquerade og Fyrværkerie i *Friderichsberg* Hauge vare de betydeligste¹⁾. At dette ikke kunde være en ung Person paa 18ten Aar ligegyldigt var meget naturligt, allerhelst da denne kildrende Opmærksomhed fulgte paa en lige saa kiendelig Tilsidesættelse af alt hvad man skyldede hende, og da Kongen selv begik den Uforsigtighed at tilkiendegive hende, hvem hun skyldede Tak derfor, og hun merkede, at hun igiennem *Struensee* kunde faae alle sine Önsker opfyldte, hvad Under

¹⁾ Caroline Mathildes Födselsdag var d. 22de Juli.

da, at hun ikke allene betragtede ham med Fornøyelse og Erkiendtlighed, men endog søgte at forøge hans Magt og Myndighed, for derved at befæste sin egen.

Hun havde stærke og voldsomme Sinds Lidelser, et fyrrigt og vellystigt Temperament; var i en Alder, hvori Hjertet som oftest trænger til at elske og fæste sig ved noget, den fremspirende Ömhed for hendes Herre blev ved slette Raadgivere, og hans eget Forhold qvalt i Födselen; i alle ædle og ubundne Hierter er der kun et Skridt fra Taknemmelighed til Kierlighed, om den ikke allerede er det, undtagen med den Forskiel, at begges Tænkemaade og Grundsætninger sætter Slagbom for de Begierligheder, der fornedrer Kierlighed til en dyrisk Elskov. Havde *Struensee* været et Menneske, som Religion og Pligter havde sat de behörige Skranker, saa havde han ved at skye Leyligheden, sat baade hende og sig i Sikkerhed for at fristes over Formue, men da han i det Sted, ikke allene holdt det tilladeligt, men endog som noget, han skyldede sig selv at fyldestgiöre alle Sandsernes Attraae, saa maatte der en overnaturlig Magt til at drage hende fra den Afgrunds Bredder, hun saa ubekymret dansede paa, i Menneskelig Magt stod det ikke.

Vil De nu, beste Ven, overveye alle disse sammenstödende Aarsager til at befordre denne elskværdige Princesses Fald og Undergang, saa vil De sikkert finde hende meere ynke- end lastværdig, og Deres Öyne vil ikke kunde nægte hendes Vanhælde den Told, som mine her yder det, allerhelst ved det söde, det glade Haab, at hendes Navn og Minde vil endnu blive velsignet i Dannemark, som den, der har bragt os den störste Velsignelse i vor elskede *Frederich*.

Intet kan være et större og kraftigere Beviis paa den

skammelige Forurettelse der var tilføyet hende ved det udsprede Rygte angaaende *la Tour*, end den Uskyldighed og Aabenhiertighed hvormed hun lagde den Behag hun fandt i *Struensees* Person og Omgang for Dagen, havde han ikke været hendes første Kierlighed, havde hun ikke troet, at det hun følede for ham var Venskab og Erkiendtlighed, saa havde hun sikkert iagttaget et ganske andet Forhold. Det strider mod al Erfarenhed af det Menneskelige Hierte, at den der kunde bruge saa megen Konst og Snedighed til at skiule sin første Tilbøyelighed, der stedse er den stærkeste, skulde med saadan en Uforsigtighed overlade sig til den Anden, allerhelst da hun ikke meere kunde være uvidende om sit Hiertes Tilstand og hvad hun følede. Det Rygte, at den sig hos Kongen yttrede Vildskab, der bragte ham til at kaste Speyle, kostbare *Porcelainer &c.* ved sin Mohrs Hielp over Slots Altanen ned paa Pladsen, og som var en Følge af hans, ved *Hol(c)ks* Tienstfærdighed, foraarsagede Nerve Svækkelse, var en Virkning af Dronningens og *Struensees* Kierligheds Forstaaelse, viiste iligemaade at hun havde Fiender, der fandt deres Regning og Fordeel ved, at giøre hende foragtelig og strafværdig i hver Mands Öyne; thi *de(t)*¹⁾ havde alt gaaet saa længe omkring, at det var paa veye at Höre op igien förend deres nöye Fortroelighed, efter begges siden efter aflagde Bekiendelse, tog sin Begyndelse.

Imidlertid syntes Dronningens Forhold at tilkiendegive, at hun havde forladt *Hol(c)k* alt hvad han havde gjort hende imod, men dog ikke saa ganske forglemt Hævnen hun havde lovet at tage over Dem, der havde fordrevet Frue *Pless* fra hende. Den første der følede den var hendes

¹⁾ o: Rygtet.

og Cron Prindsens Oberhovmesterinde, Frue *Berckentin*, der ganske uventet blev viist tilbage til Holsteen, og for at være des vissere paa at naae sit Maal, blev *Holcks* Søster (*Madame de la Lühe*)¹⁾ udnævnt til at beklæde hendes Sted endskiönt hun ikke elskede hende. Kort før Kongens Udenlands Reyse var *Holck* bleven gift med en Pige paa 80,000 Rdl. og som viiste sig saa höflig at döe meget kort efter²⁾, og hans derved erholdte Frihed sadte ham i Stand til at begiere den yngste *Comtesse Laurvig*³⁾ et Barn, der nyelig havde fyldt sit tolvte Aar, og som ogsaa blev ham bevilget. Det første hun var bleven presenteret, som hans Brud vilde Dronningen bestandig have Glutten om sig, hun fik Rangen over alle Hofdamerne; Kongen og Dronningen vare i *September* 1769 personlig tilstæde ved Brylluppet i hendes Faders Gaard, og hver Søndag Eftermiddag til *Concert* og *Collation* i *Hol(c)ks* Værelser. Han havde den Tilladelse, at byde hvem af sine Bekiendtere dertil, som han lystede og ved den Leylighed saae og talede Dronningen med adskillige Fruentimmer, hvis Rang ikke var stor nok til at skaffe dem Adgang til hende; hun tykkedes vel om dem, lod dem til Trods for *Etiquetten* sige an til Taffels og lille Bal, og havde dem undertiden hos sig under Titel af *Conversations Damer*.

Dette hos en Engelsk Princesse meget uskyldige Foretagende, gav hendes Fiender nye Vaaben i Hænderne; thi til al Ulykke var ingen af disse Fruer og Frökener bekiendt for en stræng Dyd. Dersom De, min Ven, kiender noget

¹⁾ Gift med V. A. v. d. Lühe, Geheimeconferentsraad, Overkammerjunker, R. af E., Overpræsident i Kjøbenhavn.

²⁾ Christiane de Stockfleth † 18 Aar gammel.

³⁾ Juliane Marie Danneskiold-Laurvig, Datter af Grev C. C. Danneskiold Laurvig.

til den Misundelse og Forbittrelse som et Fruentimmers erholdte Fordeele opvækker hos den øvrige Deel af Kiønnet, der holder sig om ikke meere, saa dog i det mindste ligesaa berettiget til den, saa kan De let forestille sig, hvilken Storm Klokke Lyd dette Fruentimmer Sqvalder forårsagede; men for dog at holde sig saameget som mueligt skadesløs for denne Tilbagesættelse, saa søgte de at giøre sig en Ære af den, og foregave, at Lösagtighed var det eneste og sikkerste Middel til at giøre sig bemærket og yndet af Dronningen, og de undsaae dem ikke ved at udraabe og anklage hende offendtlig, som gode Sæders Fordær(v)erinde, hvori man dog gjorde hende höyligen Uret; thi de vare det för hendes Tiid, og til et Beviis derpaa, vil jeg giøre Dem lidet bekiendt med den Tiids *Chronique Scandaleuse*, endskiönt jeg kan slutte mig til, at De umuelig kan være uvidende om den.

Ober Hof *Marchalinde M(oltke)*¹⁾ havde den Spanske Minister *Liano* og hendes nuværende Mand Kammer Junker *Plessen*, som *Amants déclaré*; *Baronesse B(ülow)*²⁾ först Conference R(aad) *Fabricius*³⁾, siden efter *Warnstedt*⁴⁾,

¹⁾ Ober Hofmarchalinde Moltke. Ida Hedevig v. Buchwald f. ²/₁₀ 1744, * 1. Christian Frederik Moltke, Oberhofmarschal (f. ¹³/₇ 1736 † ²⁵/₄ 1771). * 2. Christ. Fred. v. Plessen f. ¹⁹/₇ 1746, tredje Søn af Mogens Skeel Plessen til Fusinge; han blev Kammerherre ²⁹/₁ 1774.

²⁾ Baronesse Bülow er Anna Sophie Dannesklold Laurvig f. 1745 * 1762 Kmh. Baron og Staldmester Fr. L. E. Bülow, jævnfør S. 173.

³⁾ Anthon Fabricius (f. 1708 † 1787) var 1760 Deputeret i tyske Cancellie, og kaldes som saadan 1771 Conferentsraad; han blev adlet 1783. Paa samme Tid levede Conferentsraad Conrad Alexander Fabritius f. 1731 † 1805, der 1778 blev adlet med Navnet de Tengnagel. Det synes mig rimeligst at tænke paa den første.

⁴⁾ Fred. Carl v. Warnstedt blev Kammerpage hos Christian den 7de

og da Frue *Malleville*¹⁾ berövede hende ham, kom *Schilden*²⁾ i hans Sted. Hos den deylige Grevinde *Holst*³⁾ var *Brandt*, hos den gamle Grevinde *Schimmelmänn*⁴⁾ var *Falkenskiöld*⁵⁾; Generalinde *Gählers*⁶⁾ var ikke ganske nöye bestemt förend *Struensees* Broder kom; Frue *Fabricius* havde först den Preussiske *Baron Borck*⁷⁾ og siden den yngre *Schimmelmänn*⁸⁾, Fröken *von Eyben*⁹⁾ *la Tour*, den afdöde Frue *Hornemann von Krogthjen*, og endskjönt hun just ikke hörer iblandt Hoffets Damer, saa syntes mig dog, at de Tienester, som hun i disse *Intriguer* beviiste endeel af dem, gjorde hende berettiget til et Sted iblandt dem. Der var vel en Hoben, som kunde anföres endnn, men da disse vare de, som Ober Hovmesterinde *Pless* ved Dronningens Ankomst lod meest springe over Tungen, saa synes mig Deres Antall stort nok til at beviise, at Dronnin-

---

1768, Reisestaldmester, Kammerherre $\frac{6}{7}$ 1770, gik af $\frac{11}{2}$ 1771; R. af D. $\frac{1}{5}$ 1782; Jægermester i 2^{det} Slesvigske Distrikt.

1) Formodentlig en Capitainsfrue.

2) Hans Henr. v. Schilden var Kammerjunker 1771, Kammerherre $\frac{29}{1}$ 1774. Fra Deputeret i General Toldkammeret blev han Jægermester i det holstenske Distrikt, som han var 1785 med Geheimeraads Titel. Han blev R. af D. $\frac{1}{5}$ 1782.

3) Den under Struensees Ministerium som Overpræsident i Kjøbenhavn bekjendte Ulrich Adolph v. Holstein, f. 1731 † $\frac{1}{11}$ 1789 (jævnfør N. hist. Tidsskr. IV. 663), var gift med sin Søsterdatter, en Fröken v. Buchwald.

4) Den bekjendte Grev H. C. Schimmelmännns Gemalinde. Han var dengang endnu kun Baron, blev Greve 1779.

5) Om Otto Seneca v. Falkenskiöld, f. $\frac{15}{4}$ 1738 i Slagelse † i Lausanne $\frac{20}{9}$ 1820, s. N. hist. Tidsskr. IV. S. 504—505.

6) Hun var en født Ahlefeld og gift med Generallieutenant P. E. Gähler.

7) Om Baron Borck s. N. hist. Tidsskr. IV. S. 577.

8) Her menes formodentlig Baron Fred. Traugott Schimmelmänn; Kmh. $\frac{11}{4}$ 1776; Gesandt ved den Nedersachsiske Kreds; † i Kjøbenhavn $\frac{9}{10}$ 1778.

9) Om Fröken v. Eyben s. N. hist. Tidsskr. IV. S. 605 og 613.

gen var intet mindre end den, der fordærvede Sæderne, men at *Struensees* formastelige Anslag meget snarere bekom den kraftigste Understøttelse af det farlige og forargelige Exempel, som den unge Dronning i disses Forhold havde dagligen for Öye.

I Foraaret 1770 gik Hoffet til Holstein, hvor Grev *Rantzau Aschberg* fandt Leylighed at bemægtige sig *Struensees*, som alt blev mægtigere og mægtigere, ganske Hierte og Fortroelighed og de voldsomste af *Struensees* Foretagender skeedte ved hans Indflydelse. Til een, som efter *Struensees* Död foreholdt Grev *Rantzau* hvorledes hans Stolthed havde kundet tilladt ham, at indgaae saa nöye et Venskab, og det som meere var, ydmyge sig for et Menneske, som Födselen havde sat saa langt under ham, sagde han: Jeg har aldrig været hans Ven, og stedse i mit Hierte beleet hans store Taabelighed i at troe det. Den Rolle jeg spillede var mig overdraget; Jeg var i den yderste Betyrk for Penge, de bleve mig ikke allene tilbudne, naar jeg vilde söge at vinde hans Fortroelighed, men endog en grændselös Belönning, dersom jeg ved mine Forestillinger kunde formaae ham til at giöre to Ting, paa hvilke et stort Anslags Iværksættelse beroede, og som var at faae ham til at give *Conseillet* Afskeed og tildeels forviise det endog, og at afsætte Kiöbenhavns Magistrat og angribe Byens Privilegier; thi förend det, og især *Conseillets* Forviisning var gaaet for sig kunde man ikke foretage sig noget. Jeg hadede selv disse gamle Perryquer, jeg havde i *Friderich* den 5tes Tiid faaet al for mange Irettesættelser af dem til ikke at finde en Fornöyelse i at kiöle mit Moed paa dem, og for at hævne mig og befordre min Lykke kunde det ikke sige saa meget at smiggre en oplæst *Medicus*. Hvorvidt der kan fæstes Liid til denne Beretning heller ey,

drister jeg mig ikke til at bestemme; den Mands Sandruehed, som det blev sagt til, gör mig vis paa, at han har hört det af Grevens Mund, men denne var bekiendt for saa stor en Uefterretlighed, at man med Billighed kan drage det i Tvivl.

Man sagde, at Kongens sande Höyagtelse for den gamle *Bernstorff*¹⁾ havde gjort det meget vanskeligt for *Struensee* at bevirke *Conseillets* Afskeed og Forviisning, og at [man] for at bringe det dertil havde man været nödt til at opvække Erindringen hos ham om *Reventlous* umenneskelige Behandling; og da den havde bragt Blodet i Kaag hos ham, havde man ved at forestille ham hvor billigt og retfærdigt det var at lade ham föle sin Herres Vrede ved at beröve ham sit vigtige og misbrugte Embede, men at dette ikke kunde skee uden de andre kom bort med, som ellers ikke allene understöttede ham, men som endog tildeels havde gjort sig skyldig i hans Misgierning, ved at have seet igiennem Fingre med den, og ikke hæmmet den; og paa denne Maade havde man naaet sit Maal. *Baron B.*²⁾ har sagt mig, at Kongen i den Tiid næsten aldrig talede om andet ved Taffelet end *Reventlous* Behandling, iblandt andet havde han cengang sagt, der er nok aldrig nogen bleven elsket paa saa besynderiig en Maade, som jeg; thi da jeg blev saa stor, at min Hovmester ikke meere torde sætte mig offendtlig til rette, og jeg enten sagde eller gjorde noget som mishagede ham, saa nærmede han sig mig med de Ord: O min Prinds! hvor höyligen elsker jeg

¹⁾ Bernstorff fik Afsked 13 Sept. 1770. 24 Sept. udstedtes Ordre til Conseillet om at udarbeide en Plan for dets Indretning. Betænkningen ⁹/₁₀ 1770 findes i den Bülow'ske Samling Pakke 61. Nr. 70. Conseillets Oplosning fandt Sted d. 27 Dec. 1770.

²⁾ Staldmester F. L. E. Bülow.

Dem ikke! og lod som han omfavnede mig, hvorved han kneb mig saaledes i Armene og Siderne at jeg følede hans Kierlighed paa det allersmerteligste, Men nu, nu skal jeg knibe dig igien, Din Tyran! hvorved han slog Hænderne sammen med en kiendelig Glæde.

Conseillet havde neppe været en Maaned afsat förend man mærkede en Giering hos Almuen, der ikke var frembragt uden ved en den ganske uvedkommende Medvirking; thi den som altid glædede sig over de saa kaldte stores Fald, og brød sig lidet eller intet om det var *Peder* eller *Povel* der sad ved Roeret, begyndte nu at drage sig Følger og Slutninger af disse brave Mænds Forjagelse, som den allene kunde være et *Echo* af, saa ilde Fabelen endog var sammensat. Det hedde, at De vare jagede bort fordi De havde paatalt, at man mishandlede Kongen, at han blev sadt hver Dag i koldt Vand hvor man holdt ham saa længe til han slet ikke meere vedste noget af sig selv at sige, puttede ham derpaa i en gloeheed Seng, og naar han kom af den, saa var han ganske gal af noget som der var kommen i Vandet til ham. Dertil kom nu, at *Struensee* var Tydsk, det gamle Had blev opvakt; at han var en födt Undersaat, saavel som De, blev anseet som en Umuelighed naar han ikke kunde Dansk, og om det havde været mueligt, at han kunde befriet dem fra alle Skatter og Tyngder, saa havde det ikke udslættet Indtrykket, som Befalningen at alle Ansøgninger og Forestillinger skulde være Tydske (giorde); og at der blev pustet hemmelig til denne Ild var kiendelig nok af det, at fornuftige og Indsigtsfulde Mænd paastode, at Foragt for Sproget var en aabenbare Foragt imod Nationen. Alle anförte Grunde og Beviiser paa, at en tilstaaet Ukyndighed ikke kunde hentydes til Foragt, at denne Befaling ikke kunde udtydes anderledes, end at *Struensee*

for at kunde desbedre lære at kiende Sagens Sammenhæng vilde have dem indberettede i et Sprog han var mægtig, og være vis paa at de[n] ikke ved Oversættelsen blev fordreyet, Det hialp ikke, Svaret bestod i, at vi skulde føle det tydske Aag vi havde faaet paa Nakken igien; thi ellers kunde *Doctoren* lært Dansk förend han gav sig af med Danske Sager.

Förend Hoffet kom fra Holsteen¹⁾, var *Holck* fra Kongen, og Frue *von der Lütke dispenseret* fra sin Opvartning som Ober Hovmesterinde, uden at have faaet Afskeed. *Brandt* var i *Holcks* Sted kommen til Kongen under Titel af *maitre des Plaisirs*; til Trods for Kongens imod ham udviiste Had og Modbydelighed. Ved Vinterens Begyndelse skeedte den Indretning at *Prinds Friderich* bekom en *Loge* for sig selv, og *Struensee* og *Brandt* fik Plads i den kongelige. *Prindsen* var den elskede *Friderichs* Sön, han bar hans Navn, ved den Fornærmelse man troede, der var tilföiet Sönnen, blussede Luen for Faderen op igien under Asken, dog havde den ventelig ikke grebet videre om sig, dersom *Struensees* og *Brandts* Forhold havde viist at de vare der til Opvartning, og i den Afstand, som Ærbödigheden krævede; men i det Sted toge de sig de formasteligste og utilladeligste Frieheder. Kongens *Loge* var den Tiid paa den danske Skueplads lige for *Theatret* og saa lav, at man af den kunde tale ud til *Parterret*, og jeg har med mine egne Öyne seet *Brandt* stöde Kongen til Side for at stille sig frem og tale med nogen, der stod nedenfor, og der var sikkert ikke et Menneske tilstæde, der io med Glæde var bleven hans Böddel, dersom det var bleven fordret. Förend jeg ender dette Blad maa jeg tilföie en

¹⁾ Juli 1770.

Anmerkning over den Belønning Pligternes Udövelse fører med sig: De Danskes Kierlighed til deres Konge er bekiendt, og De kan neppe forestille sig, hvilke Altere Cron Prindsen har opreyst sig i Undersaatternes Hierter ved hans udviiste kierlige Ærbødighed for sin Fader. Ikke een, men mange har beskrevet mig det med Henrykkelse, et Klap ved slige Leyligheder af Kongen, som man troede var fölestös, paa Prindsens Kind, har draget Taarene i deres Öyne, som fortalte mig det, hvorimod *andres*¹⁾ modsatte Forhold, har opvakt Had og Afskye. Farvel min elskede *Bülow*, lad mig vide om De ikke endnu er kied af at læse hvad De allerede veed, men Nyt er der ikke lovet Dem af Deres uforanderlige

Biehl.

Den 10de April 1784.

For at följge Tingenes Orden i en nogenlunde uafbrudt Kiede har jeg talt om det, som i Aaret 1770 tildrog sig i Holstein, uden at have anfört en Deel af det, som skeedte förend Hoffet forlod Byen, hvoraf Dronning *Sophie Magdalenes* Död²⁾ var det vigtigste. Den förste Aarsag og Oprindelse til hendes Sygdom kan tiene til et nyt Beviis paa, at endog Jordens Vældige ikke ere befriede fra Gien-gieldelsens Ret og at Forbrydelsen har Straffen i Fölge

---

¹⁾ Muligen hun sigter til Juliane Marie; i et Brev til *Bülow* 6/10 1783 fortæller hun, at de fremmede Ministre 1779 bleve indignerede over at inviteres til Comedie den 17 Jan.; det viste, at det var Juliane Marie ikke en Sorgens men en Glædes Dag. Ogsaa *andres* Mangel paa Ærbødighed mod Kongen paataler D. *Biehl*, f. Ex. Möstings i et Brev 16/6 1787.

²⁾ 27 Mai 1770.

med sig; thi hun, som i sine Regierings Dage havde udmærket sig ved Foragt imod Nationen; maatte føle sine Leve Dage afbrudte ved en mod hende udviist Foragt; og hendes Forfængelighed, som havde lagt den første Grund til Rigets Ulykke, fordi alle de Steder hun skulde beboe, ikke allene maatte opføres nye fra Grunden af, men endog glimre af den meest overdrevne Pragt, kunde, saa fremt Sielen har Følelse af hvad der foretages med Stövet, ingen stærkere Ydmygelse prøve, end i Indretningen af hendes Jordefærd.

Om Frygten over det, at Dronningens Kammer Jomfruer¹⁾ havde sagt hende, at den Forstaaelse der var imellem hende og *Struensee* ikke var Enkedronningerne ubekjendt, bragte hende (*Caroline Mathilde*) til at faae Kongen til at giøre sig lystig over dem for at forebygge al Fortroelighed paa begge Siderne eller og det var en medfødt Behag i at holde sig op over alle, som han fulgite, saa opirrede dog hans Forhold *Sophie Magdalene* meget ofte paa det allerempfindtigste. Hun havde allerede nogle Gange under Forevendning af en Upasselighed undslaaet sig for at komme de sædvanlige Dage til Kongens Taffel, men da hun den sidste Dag hun var oven Senge, blev indbudet til en *Concert*, hvor hun troede at være meere sikker for Kongens Gøglerier, og det tillige kun var nogle faa Dage før hendes Afreyse til *Hirschholm*, saa besluttede hun at komme. Noget meere end et Qvarteer efter den benævnte Tiid begav hun sig til det bestemte Gemak, men blev ikke lidet forundret og fornærmet over, at ikke allene ingen af de Kongelige Personer befandt sig der, men endog ikke et Menneske til at tage imod hende og melde hendes Komme.

---

¹⁾ Madam Bruun og Mademoiselle Horn.

Da det var een af de paa den Tiid kaldede privat *Concerter*, hvor ingen uden det Kongelige Huus og de opvartende *Cavalierer* og Damer kom saa var der ingen i Gemakket, de *Musicerende* undtagen, der vare i *Orchestret*, uden *Capell* Mester *Sarti*, der havde faaet Rang med *Obrist Lieutnant*er og spadserede op og ned i Salen i Hoff *Uniformen*. Hun gik hen og sadte sig paa den Stoel hun vidste maatte være sadt til hende, og sad der uagtet hendes Forbittrelse temmelig roelig omtrent i et halv Qvarteers Tiid. *Sarti*, som ansaae det for en Feyl imod Levemaaden, at lade Dronningen mangle *Conversation*, nærmede sig derpaa til hende, kastede sig paa en af de Stoele der stod ved Siden af hende og begyndte *Discoursen* paa en meget frie og utvungen Maade. Dette oversteg Dronningens Taalmodighed, Blodet, som allerede var i Kaag, kom derved i saa stærk en Bevægelse, at hun fik Feber Gysen, reyste sig, og befalede at sige Dronning *Caroline Mathilde*, at om hun fandt for godt, at beskiemme sig og den Kongelige Værdighed ved at familiarisere sig med Personer, der ikke engang burde torde vove at nærme sig hende, uden at være kaldet, saa burde dog ikke den, der vedste og iagtog hvad hun skyldede sin Ære, sættes blot for slige Personers Uforskammethed. Da hun kom i sine egne Værelser igien, tog det Onde til, saa hun maatte gaae til Sengs, og forlod den ikke heller meere; thi den tiende eller Ellevte Dag derefter døde hun. Den første Besøgelse Dronningen gjorde hende var i Ridedragt, med Støvler og Spoere og Ride Pidsken under Armen og hendes Ærgernis derover gav Sygdommen nye Kræfter og Føde. Hun af lagde adskillige Besøgelser hos hende i samme Pynt, men fik aldrig den gamle Dronning at see meere i nogen af dem; thi saa snart hun kom vendte hun sig til Væggen,

og befalede Jomfrue *Schumann*¹⁾ (af hvis Mund jeg har det) at sige: hun sov. Endskiöndt det var over et Aar efter Dronningens Död, at jeg hörte det af hende, saa er det mig dog ikke mueligt at beskrive Dem den smertefulde Fölelse hun udtrykkede sig med, især over den mod hendes Dronnings Aske udviiste Foragt, som hun ansaae det for, at Dronning *Caroline Mathilde* den förste Dag hun laae offentlig paa Parade Sengen, med alle hendes dybt sörgende Betienter omkring sig, var gaet tillige med heele Hoben omkring Lijet i sin Ride Dragt og *Struensee* under Armen.

Den störste Sorg hendes Död foraarsagede var den, at Reysen til Holstein derved maatte blive for længe udsat, og til at forebygge det, blev der befalet at alle Begravelses Anstalterne ikke maatte tage meere end tree Uger bort, og hvad der i den Tiid ikke kunde blive færdig maatte undværes, som ogsaa skeedte. Da Tiiden var alt for knap til at faae meere Nyt færdig end Kisten, saa blev det heele *Castrum doloris* sammenlappet af det, der til Nöd var brugeligt af *Christian* den 6tes, *Lovises* og *Friderich* den 5tes, som gjorde den besynderligste Samling ud i det heele. Thi Sindbillederne vare höyst upasselige og de Dyder der sörgede ved hendes Gemals og Söns Grav blev en bitter Satire ved hendes, og syntes at være bleven lemlæstede i en stærk Forfølgelse, siden der var tilsadte Ören, Næse, Hænder eller Been paa dem alle. Begravelsen gik til den bestemte Tiid for sig, og medens hun blev sat ind i *Roeskilde Capell* viisede *Brambilla* en *Voltigeur* og *Equilibrist* sine Kunster for Kongen og Dronningen paa *Friderichsbürg*. Dagen efter bievaanede de offentlig en

¹⁾ Statskalenderen har Schumann.

Engelsk *Comedie* paa det Danske Theatre, og da Rygtet ikke havde skaaet *hende*¹⁾ paa den Tiid, da hendes Forhold kunde tiene dem, der vare meget ældere til et Mønster, saa forsömtes ikke Leyligheden til at sværte og giöre hende foragtelig i alles Öyne, da hun selv sadte det, som Velanstændigheden kræver hos den allerringeste, saa reent til Side.

Nu begyndte *Struensee* at sætte alting paa en Anden Fod, og havde han gaaet lidet meere vaersom til Værks, og ingen anden Bröde gjort sig skyldig i, saa maaskee han af Efterslægten var bleven sadt paa Listen blandt Dannemarks Velgiörer. Paa den best indrettede og med de hæriligste Driy Fiædre forsynede *machine*, forslides Hiulene med Tiiden, og trænger til at eftersees og renses fra det Stöv. som Efterhaanden har sat sig fast i dem, og hindrer deres Virksomhed, Saaledes var det og gaaet til med de fleeste af vore Indretninger i hvor ypperlige og viise de end vare valgte og bestemte af *Friderich* den 3^{die}. Borgerne havde viist saa megen Troeskab og Nidkierhed for ham og hans Huus, saavel i Beleyringen som ved Enevolds Magtens Overgivelse i hans Hænder, at hans Retfærdighed (ikke) kunde lade Dem blive ubelönnede, og naar De vil igiennemlöbe den Tiids Punct i *Holbergs* Danemarks Stat, saa vil De blive vaer at Posterne i alle *Collegier* og Retter var deelet imellem Adelige og Borgerlige; men da dette kun strakte sig til Dem, som havde lagt sig efter Videnskaberne, og hvoraf der dannedes det, som vi nu forstaaer ved Middel Standen, saa blev den Næring drivende Deel af Borgerne aflagt med de bekiendte store Privelegier; og for at opmuntre dem til Fliid og Duellighed

---

¹⁾ Caroline Mathilde.

skulde Kiöbenhavns Magistrat, paa een Jurist nær, og de 32 Mænd stedse tages af Borgerne, fordi de, som de der best vare kiendte med deres indere Forfatning, ogsaa best kunde raade Bod paa de Uordener, der kunde indløbe. Til Magistratens Lön og Byens Udgifter blev dem anvist Godser, hvis Udgifter og Indtægter Byens Kæmner skulde føre Regnskab over, som af de 32 Mænd skulde eftersees og *revideres*.

Det vilde meget overgaae baade mine Kræfter og disse Blades Grændser at give Dem en fuldstændig Beretning om, for hvor vidt at et Tidsrum af meere end 100de Aar havde ved Sædernes Forskiellighed giort disse Indretninger ubrugbare og hvad Misbrug, der havde indsneget sig, men nogle faa maae jeg löseligen beröre. I Höyeste Ret vare kun nogle faa *Assessores* som nød Lön, de övrige maatte arbejde i Haabet om at faae den, og i den saa kaldte Hof Ret var *Secretairen* den eneste der havde noget. Disse Indretninger havde Deres store Nytte og Fordeele paa en Tiid at Statens Indkomst ved store Krige og Uroeligheder var saa liden, at den ikke kunde lønne fleere, og Sædernes Enfoldighed og Levnets Midlernes ringe Priis gjorde, at man med Lidet kunde have sit rigelige Udkomme, men ligesom Nödvendighederne voxede med Forfængeligheden, saa blev det, som forhen havde været en Spore til Flittighed for at giöre sig værdig til at naae Lönnen, en Fristelse til at sælge Retten og Samvittigheden uden at De næsten selv vidste det; og dermed gik det saaledes til. De rigeste Höyeste Rets *Advocater*, holdt saa at sige aaben Taffel for *Assessorene*, den Rang og Fortrin, denne Post gav, havde giort den til Maalet for endeel unge Menneskers *Ærgierrighed*, og da deres större og mindre Antall ikke kostede Staten noget, saa var det een af de Gunst-

beviisninger, som man naar man havde faaet beste *Caracteer* ved sin *Examen*, ved Vens Ven lettest kunde erholde, uden at overveye, at io større de ulønnedes Antall var io mindre Haab var der til at faae Lön, og jeg har kiendt en Deel, der sikkert havde staaet Fare for at svælte ihjel, naar de ikke havde havt *Advocaternes* Bord. Hvor let og giörligt er det ikke, at Erkiendtlighed bringer et Menneske til at antage sin Velgiörers Meening, og det ikke allene som hans, men endog i Kraft af den Fynd og Veltalenhed hvormed han i en Tree til fiire Tiimer ved et veldækket Bord sætter sin Ret i det kraftigste Lys, og ved dette Kneb erhværvende *Lovson* ¹⁾ sig sin største Rigdom; thi io mindre Haab der var til at vinde Sagen, io dyrere maatte hans *Clienter* betale ham, og af hvad Beskaffenhed den end var, var han altid forud vis paa 6 eller 7 Stemmer.

Hof Retten som en Mellem Instands blev kun holdt hver Maaneds Dag, og da *Assessorene* intet nöd derfor, og altsaa kunde have andre Forretninger, saa vare de ikke heller *absolute* forbundne til at möde; men under et vist Antal kunde der ingen Dom afsiges, og hvad Langsomhed det gav Retten i sin Fortgang kan jeg ikke bedre beviise Dem, end ved at skaffe dem det uimodsigeligste Vidne paa, at en reen og aabenbare Gields Sag, paa hvis Kiendelse *Revendtklou* drev ikke i Nie fulde Maaneder kunde faae Dom, siden Vedkommende vedste at mage det saa, at der hver Gang blev saa mange *Assessorer* ude, at der ikke kunde dömmes.

Levnets Midlernes ringe Priis, og de Godsers slette Forfatning efter Krigen, som var Byens Magistrat anviiste,

---

¹⁾ Andr. Lovson f. 1704, blev Hoiesteretsadvokat 1728, Hoiesterets-assessor 1758, men dode samme Aar.

giorde at hvad den nöd af dem var meere en Gratification og Tillæg til det hvad de(n) ved borgerlig Handel og Vandel havde end et virkeligt Leve Bröd, men ligesom de förste stege og de sidste bleve forbedrede blev *Magistraturen* saa feedt et Stykke at manges Næse begyndte at klöe efter den, saa at i steden for der kun skulde være een iblandt dem, som ikke var Borger, saa fandt man neppe een der som var det; en Ammes Mand, en Kongelig Persons *Informator*, en yndet Kammertiener eller *Laquai*; og Svigersöner af disse Herrer deede Borgemester og Raadmands Indkomsterne imellem sig, og da de hverken kiendte til Haandværker eller Laugenes indretninger og Privelegier, saa laae Magistraten og Borgerne næsten altid i Haare paa hinanden.

Förend jeg gaaer videre, maae min Ven tillade mig at giöre ham opmærksom paa den Viisdom hvormed *Friederich* den 3^{die} smigrede Borgernes Egenkiærighed ved at give dem Rettigheder og Friheder liig Adelens, og dog satte Forfængeligheden Grændser til at kunde giöre Misbrug af den; thi den, som forlader sin borgerlige Haandteering og Næring, har tabt sin Ret til den, siden den udtrykkelig er bunden til den *Clausel*, at han, som Borger i Kiöbenhavn skal före Dug og Disk der. Synes Dem ikke, at det var at önske at vore nyebagte Herremænds Privelegier og adelige Friheder ogsaa ophörede saa snart han ikke havde Dug og Disk paa sin Gaard, siden det vilde forbyde dem, at udsue deres Bönder ved en Forvalter medens de fortærede de Ulykkelige Blod og Sved i Pragt og Overdaad i Hovedstaden. I Norge gielder den Lov endnu i sin fulde Kraft, og taaler saa lidet Undtagelse, at Presidenten i *Christiania*, som dagligen maae være der, er nödsaget til om han ikke vil miste sine hans Gaard til-

hörende Rettigheder, at kiöre fem til sex Miile hver Dag for at före Dug og Disk paa Gaarden.

Om *Struensee* kiendte de af *Friderich* den 3^{die} gjorde Anordninger om at alle saavel de betydelige som de mindre Betieninger i alle *Collegier* skulde deeles imellem Adelen og Middelstanden, og ved Undersögelsen blev vaer at Adelen ansaae de förste som sin Arv og Eyendom, eller han taledede efter sin Overbeviisning og Grundsætning, saa raabte han ved alle forekommende Leyligheder paa: at den störste Hærlighed og Lykke for Undersaatterne i en *monarkisk* Regiering var den, at Kongen havde frie Hænder til at udvælige det dueligste og Nyttigste Menneske til vigtige Posters Beklædelse, og at Födsel allene burde komme i Betragtning, naar alle övrige Fortienester vare liige. Hvor stor Indflydelse paa Statens Lyksalighed en stræng lagttagelse af denne Grundsætning vilde have behöver jeg ikke at sige Dem; thi om endog Regieringens Viisdom stedse var Borgen for et godt Valg; saa var det allerede af den allerstörste Nytte for Landet og Slægterne, at unge Mennesker vare forbundne til at anvende Fliid og Möye til at erhvæve sig vigtige Kundskaber og Indsigter, i steden for ved Lediggang og Örkeslöshed at overgive sig til Töyle löse Sindslidelser til en ubodelig Skade saavel for Sæderne som Helbredden, og som volder at man seer hensvindende og svævende Skygger i den Alder der efter Naturens Lov, maatte viise dem i Manddommens fulde Kræfter.

At de fleeste, om ikke alle, af *Struensees* Indretninger vare ypperlige og nyttige, kan vel ingen större Beviis anföres for, end at de ere blevne fulgte og vedligeholdte af dem, som Egennytte og Fordeele forbandt til at give al

hans Foretagende den afskyeligste Udseende; men han skulde givet sig længere Tiid med at sætte dem i Værk, overvejet at Kongens Forhold var af en Beskaffenhed, der ikke engang tillod en Skygge af Tvivl om, hvis Haand der styrede Værket, søgt, paa en eller anden Maade, at viise sig Nationens Fortroelighed værdig, og förend han skreed til *Executionen*, ved en foregaaende anstillet Undersøgelse, at giöre de Grunde bekiendte han handlede efter. Men alt dette forsömte han, paa Deres Tilskyndelse, som han sadte Tilliid til, og som vare underkiöbte til at forleede ham under Venskabs Skin. Havde han, i steden for at höyeste Ret paa engang og ganske uventende fik sin Afskeed, som sadte alle i Forundring og Forskrækkelse, betient sig af *Feriernes* Tiid til at giöre offendtlig bekiendt, at hans Mayestet af Faderlig Omhue og til desstörre Sikkerhed for Rettens stränge Udövelse havde besluttet, at enhver af dem, i hvis Hænder deres Medborgeres Ære og Velfærd blev betroed skulde for Fremtiden nyde saa anstændig en Underholdning, der kunde sætte dem uden for al Fristelse og Mistanke af at kunde sælge Retten, og at dette Melletrum skulde anvendes til at udsöge de beste og værdigste Mænd dertil, saa havde det opvakt Glæde og Haab, og hans Fiender ikke faaet Leylighed til at afbilde ham, som een, der vilde forjage Ret og Retfærdighed af Landet, hvilket Indtryk hans fölgende Indretning ikke kunde udslætte, i hvor priiselig den end var.

Den samme forseelse skeedte ved Magistratens Afsættelse; havde det skeedt mindre voldsomt og under Forevendning, at da det af hans Mayestets Forfædre var bestemt til en Belønning for duelige Borgerø, saa var det hans Mayestets alvorlige Villie at Magistraten skulde væl-

ges af dem, og for ikke at drage dem ud af en Kreds, hvor De hidindtil havde været Staten saa nyttige, skulde den Tiid som deres tillagde Forretning berövede dem erstattes ved en bestemt aarlig Gage og det övrige af Indkomsterne gaae i Stadens *Casse* til at bestride overordendtlige Udgifter med, saa havde Borgerne opreyst ham Altere, men nu blev han gjort mistænkt for at han ikke allene vilde rive det övrige til sig, men end og kun havde begyndt paa Magistraten for destryggere at giöre Indgreb i Borgernes Privilegier, og han (blev) derved et Maal for alles Had og Forbandelse.

Intet er nödvendigere eller skadeligere at forsömma for den, der sidder ved Roeret og ved indsnegne Misbrugs Hæmmelse maae angribe Menneskenes Egennytte og Fordeel, end at giöre det paa en Maade, der er mächtig at kildre Forfængeligheden, og ved dens mächtige Indflydelse paa det Menneskelige Hierte at döve Egennyttens Skrig og Raab. En *Compliment* til de afsadte at Hans Mayestet var sindet at giöre en Staten gavnligere Brug af deres erhvervede Pund og Indsigter, havde ikke allene betaget den pludselige Afsættelse al sin Bitterhed men endog ved at give Haab og Vished om et andet Leve Bröd forebygget Fortvivlelsen og Rædselen for Armod og Mangel paa sine gamle Dage, der opirrede alles Hierter. Konsten at drage Fordeele af Menneskenes Sindslidelser er det, der giör det saa höyst nödvendig for dem, de skal bestyres af, at kiende Hiertet og alle dets Drivfiedre, for at leede Mængden ved dem, hvorhen man vil have den; thi den der mangler denne store Kundskab, lader sig forleede i steden for at leede, og fordærver i steden for at bedre; naar han giver Sindslidelserne, han skulde bruge til en Spore, saa aldeles Töylen, at de rive hans beste Hensigter bort med sig.

Ventelig havde enten Andre eller *Struensee* selv gjort sig et vrangt Begreb om Nationen, det havde al Anseelse af at han troede, at Frygten udrettede meere hos den end Kierlighed, og at det sikkerste Middel var at behandle den, som Slaver, hvori han tog kiendelig Feyl, som en bedrövet Erfarenhed siden efter overtlyede ham om. Dette maae billig forekomme enhver saa meget meere forunderligt, som det Valg han gjorde af adskillige Personer, syntes at viise at han kunde skielne imellem Menneskerne, og det ikke manglede ham paa Menneske Kundskab, hvorpaa jeg vil anföre Dem et par Exempler. *Horn* var den Tiid Politimester og *Bornemann* Raadmand; at *Horn* med alle sine Indsigter og Fortienester og tildeels i Kraft af disse var en meget maadelig Politimester, kunde hans beste Venner ikke nægte, og det saa meget mindre, som alle muelige Physiske Hindringer vare ham i Veyen til at blive det. Den Mand der skal forestaae den vigtige Post som han bör, maae ikke allene have sine fulde Sinds og Legems Kræfter for at kunde være overalt baade aarle og sildig, men tillige en slags Afsmag for det man kalder Selskabelige Forlystelser, at han ikke behöver at giöre Vold paa sine Tilböyeligheder for at opfylde sine Pligter. *Horn* havde ikke allene ved at være Höyeste Rets *Advocat* i mange Aar saaledes vandt sig til at have Eftermiddagen for sig og tilbringe den og Aftenen i Selskab, at denne Vane var bleven ham til en Natur, men (var) endog saa stærk og ofte plaget af *Podagra*, at hans Födder lidet eller jntet kunde komme til rette med Broestene, som voldte, at han sielden eller aldrig kunde see med egne Öyne men maatte lade sig nöye med Betienternes Beretning. Dertil kom endnu det at hans Hoved ved de mange Aars Övelse var saa opfyldt af Pandecter og *Advocat* Kneb, at han meere

lagde Dem end Politie Anordningerne til Grundvolden i sine Domme. Han fölede selv at han forrettede sit Embede med en slags Ulyst, men store Indkomster og mange Börn hindrede ham fra at skille sig ved det, siden han intet andet vidste at faae, som han kunde være tient med. Den Tiid Hof og Stats Retten blev udnævnt, bekom han Justitiarii Posten i den, hvortil ingen i heele Landet var værdigere og bedre skikket end han, og *Struensee* havde den Fortieneste at forvandle en meget maadelig Politie-mester til een af de nyttigste og bedste Æmbeds Mænd for Kongen og Landet og det til Mandens store Glæde, der helligen har forsikkret mig, at han forrettede dette Embeds Pligter med saadan en Fornøyelse at han ansaae de 7 til 8te Hundrede Rigsdaler, som han aarligen havde tabt i sine Indkomster for en Vindning¹⁾.

I *Horns* Sted som Politiemester kom *Bornemann*, der just ikke var meget glad derved, men forestod Embedet paa en Maade, der giör ham til et Mönster for alle tilkommende Politiemestere²⁾. De maac ikke troe at det er Venskab der taler igiennem min Mund, han fortiente og heele Byen giver ham eenstemmigen det Lov, at der aldrig (har) været meere Orden i Byen, og de gjorde Anordninger nöyere bleven paaseete og holdte end i hans Tiid; han var alt Sommer Morgener for Fem ved Portene og paa Torvene, Maal og Vægt blev paa det nöyeste efterseet af ham selv; al Forprang forhindret, alle befundne Urigtig-

¹⁾ Frederik Horn f. 1708, Høiesteretsadvokat 1740, blev 1761 Politiemester, 1771 Justitiarius i Hof- og Stadsretten. † 1781.

²⁾ Wilh. Bornemann f. 1731, var Raadmand og Generalauditor 1766, Politiemester 1771, Assessor i Høiesteret 1772. † 1801. Han var en god Ven af D. Biehl og havde bevæget hende til at forsøge at skrive originale Comedier. Jævnfør hendes Brev til Bülow ^{27/3} 1784 og hendes Selvbiographie i Birchs Billedgallerie for Fruentimmer.

heder straffede og det uden Persons Anseelse, og uden at bekymre sig om, hvem Forbryderen var. En Morgen tillig fandt han en Vogn med 10 til 12 Fierdinger Smör, hvoraf ingen vare justerede eller holdt deres behörige Vægt, og fölgelig paa Stedet *confisquerede(s)*; Men i det han befalede Betienterne at kiöre Smörret til Börnehuuset tog Kudsken ham til en Side, og sagde ham, at Smörret var *Etats Raad (Th.) Rothes* i Rentekammeret, som dog ikke hialp det ringeste.

Struensees Satz¹⁾ at ansee *Caracterer* som en Kilde til Uordener i en Stat var liige saa fornuftig som rigtig, og den Standhaftighed hvormed han holdt over den derom givne Forordning var höyst priisværdig, siden den allene kunde tilveyebringe det Forhold imellem de forskiellige Ständer i Staten, der er Udspringet til dets sande Lyksalighed. Af to, som vovede at give Ansögning ind desangaaende og den eene tilböd sig at give 4,000^{de} Rdr. til Hospitalet og den anden 6,000^{de} til de nye Veyes Anlæg, fik den förste sin Ansögning tilbage indsvöbt i Forordningen, som forböd at söge den, og den anden bekom til Svar: at et Land var bedre holden med slette Veye end med gode, naar Indbyggernes Daarlighed skulde bringe Dem i god Stand.

Men uagtet, at hans gjorde Forandringer og Indretninger, syntes at spaae megen Nytte for Fremtiden, saa tog dog Nationens Had imod ham meere og meere til, og de Latterligste og urümeligste Hensigter bleve tillagde ham og Dronningen. Havde det endda været den blinde Almue, saa vedste enhver, at io meere urümelig en Ting er io snarere fæster Hoben Tilliid til den, men at Indsigts-

¹⁾ Bülow interesserede sig meget for Rangvæsenet. Cfr. Manuskript-saml. 82. A. 1—6.

fulde og fornuftige Mænd kunde vente, at man med Magt vilde tvinge Kongen til at frasige sig Regieringen, som skulde skee paa Slots Altanen; og derpaa Dronningen udraabes og hyldes, hvorved Voldene skulde være stærk besadte med *Canoner* til at beskyde Byen, dersom Borgerne vægrede sig derved (var dog urimeligt). Det eneste Skin af Muelighed saadan et Foretagende kunde gives var at Dronningen førte Regieringen, som *Cron Prindsens* Formynders indtil hans myndige Aar, men naar deres Anslag gik ud derpaa, saa kunde io Dronningen og *Struensee* ikke trachte ham efter Livet, som man beskyldte dem for at giøre ved at bade ham Morgen og Aften i koldt Vand, lade ham være i et koldt Værelse og ikke give ham andet end grov Føde. For at hindre det Modsigende der laae i, at en Moder, der viiste saa megen Kierlighed og Omhue for sit Barn, at hun aldrig forsömte at være selv tilstæde naar han blev badet, og selv klæde ham i og af, (skulde kunne trachte ham efter Livet), saa udlagde man det, som et Beviis paa hendes umenneskelige Haardhed imod ham, at hun gjorde det selv, som en anden havde udført med meere Lemfældighed og Medynk over den imod Prindsen övede Grumhed. Hendes Frugtsommelighed tiende Dem, der fandt deres Regning ved at sætte Gemytterne i den hæftigste Giering, paa det kraftigste til at naae Deres Maal; thi ingen af Himlen aabenbaret Sandhed kunde være saa uomstödelig, som den Meening var, at dersom Dronningen kom ned med en Prinds, saa havde *Cron Prindsen* ingen to Dage at leve i.

Misfornöyelsen og Forbittrelsen over alle disse udsprede Rygter aad saaledes om sig i Hierterne, at i steden for den Hengivenhed og Lydagtighed for Kongens Villie, der stedse havde udmærket de Danske, var deres Forhold

trodsigt og overmodigt, og syntes meere at ligne frække Opröreres end troe Undersaatters; ved det mindste der ikke stod dem an, sloge de sig hundrede viis sammen, forföyede sig hen hvor Kongen var, og med Skrig, Bulder og Trudslers forlangte de det, der ikke stod dem an forandret. Dette forbandt *Struensee* til at sætte sig i nogenledes Sikkerhed for Overfald, og under Forevending af at Kongen undertiiden vilde fornöye sig med at bievaane Exercitien af et lille *Campement* blev nogle hundrede Mand af forskellige *Cavallerie* Regimenter forsamlede under Navn af det flyvende *Corps*, som *camperede* ved *Hirschholm*, og blev *commanderet* af den ældste *Numsen*¹⁾. Denne usædvanlige, men i vedkommendes Tanker, höyst nödvendige Forsigtighed, bestyrkede Almuen i den Troe, at man havde ondt i sinde imod dem, og i steden for, at Konge Huset og Indbyggerne havde forhen lignet Forældre og Börn, saa syntes de nu at være to Naboer, der frygtede for hinanden, og holdte nöye Öye med hvad enhver paa sin Side foretog sig.

Hvorledes imidlertid Kongens Forfatning var er vanskeligt at sige; de mange Kostbarheder han ödelagde, Vinduerne som han slog ud, som de bleve sadte ind, og man derfor lod blive i den Stand han havde sadt dem, og de Optoger han havde i Haugen paa *Hirschholm* med sin Mohr og en anden Dreng, syntes at stadfæste hvad Rygtet sagde, men andre Ting derimod fornægtede det ganske, og bestyrkede den Tanke, at det snarere kunde kaldes Drenges Kaadhed og Vildskab, end Hiernens Forvildelse; hvorpaa jeg vil anföre Dem et Beviis.

---

¹⁾ Frederik Numsen, dengang Oberst i Cavalleriet, siden Generallieutenant. † 1802.

Her var kommen en nye Preussisk Minister, men da der gik nogle Uger bort förend han fik *Audience* og overleverede sit *Creditiv*; saa vidste han förend han blev ansagt dertil, alt hvad der blev sagt og troet om Kongen. I Fölge deraf var han halv begierlig, og halv frygtsom for at see og tale med ham, og da han skulde kiöre til *Hirschholm*, sagde han til en af sine Venner: at han aldrig forhen havde været saa nysgierrig og begierlig efter nogen Ting, som han var efter at see og höre, hvorledes Kongen vilde stille sig an, og hvad han vilde sige til ham. Da *Audiencen* var forbie, og han kom ud hvor den övrige *Cour* var, seer han den, han havde sagt det foregaaende til at staae i et Vindue, hvorpaa han gaaer hen til ham og siiger: Jeg har i Dag faaet et meget slet Begreb om den Danske Nation, man har berömt den for Kierlighed til sin Konge, men jeg maae give den det Vidnesbyrd, at det, den siger om sin Herre og Konge, bevidner mange og afskyelige Laster, og at kun det bitterste og sorteste Had kan avle en saa skammelig Bagtalelse. Den Maade han har taget imod mig paa, den Samtale han har fört med mig, havde hos saa ung en Herre sadt mig i Forundring og Henrykkelse, om man havde bereed mig paa, at tale med et Vidunder af Forstand og Indsigter, döm altsaa hvad jeg maatte föle ved at blive saa mange og ypperlige Egenskaber vaer hos en Prinds, der udraabes for afsindig og udygtig til at regiere af dem, der burde takke Himlen for ham, som en Velsignelse. Men, svarede den Anden, naar nu de, som beskrive ham ilde, ingen Leylighed har til at see ham i den Skikkelse, som han han har viist sig for Dem; hvor kan de da troe, at han er eller kan være anderledes, end saaledes, som man til Skam for den Kongelige Værdighed seer ham dagligen. — Det er umueligt, at

han kan sees uden at indskyde Agt og Ærbødighed, den Mayestetiske Værdighed staaer saa stærk præget i hans mindste Bevægelse, at han umelig kan skille sig ved den i hvad han end foretager sig, og om tusende og fleere Vidner bekræftede hvad Rygtet siger, saa kunde dog intet uden mine egne Öyne overbeviise mig derom. — Men maaskee kiendte De ham ikke igien ved den Leylighed? — Kiende ham! Jo, han er alt for deylig til at kunde tage feyl af ham. — Nu saa behag at see her ned under Vinduet. Han gjorde saa, og saae Kongen at være Hest for den sorte Dreng, som spornerede ham med Hælene, og med en Pidsk fik ham til at giöre *Caprioler*; hvorpaa Ministeren gik fra Vinduet uden at sige et Ord.

Det besynderligste herved er det, at næsten alle fremmede Ministre har været indtaget af ham, og talt om ham med Fornøyelse og Henrykkelse. De, som nu ere her kiender jeg ikke, men de fleeste af dem, som vare her til Enden af 1777 har jeg meere end en gang hört bevidne, at hvad Kongen sagde i Fem Minuter, indeholdt meere Fornuft og Indsigt, end det Prinds *Friderich* kunde frembringe i hundrede Aar. Den franske Minister, som meldte ham *Ludvig* den 15des Död¹⁾ har med Taarene i Öynene sagt mig, at Kongens Tiltale havde ved den Leylighed gjort ham stum, at han havde grædt i steden for at tale, saa bevæget var han bleven over den Fölelse og Mandige Veltalenhed hvormed han havde udtrykket sig over det Forliis han havde lidt ved hans Död, den Taknæmmelighed han skyldede hans Aske over De sande Venskabs Beviiser han havde givet ham, og den Underviisning han havde faaet af hans Omgang. Jeg kunde ikke svare ham et til

---

¹⁾ Ludvig d. 15de † 10/5 1774.

tusende, blev *Baron B(losset)*¹⁾ ved, men jeg sætter Dem min Ære i Pandt paa, at *Academiet i Paris* ikke har holdt min Herre en værdigere Lovtale end Kongen af Danmark gjorde.

Sommeren 1771 blev *Reverdil* kaldt tilbage, og ved hans Ankomst ophørte Kongens Gemeenskab med de benævnte Dreng, saa man maae slutte sig til, at hans Af-skye for *Brandt*, som han imod sin Villie maatte have om sig, har bragt ham til at moere sig med dem. Først i *September* forlod *Princesse Charlotte Amalie Friderichsborg* og nogle Dage efter hendes Ankomst var der *Dame Cour* i det een af dem²⁾ gaaer op af Trappen finder hun et Brev, som var brækket, og bliver af Udskriften vaer, at Frøken *Numsen*³⁾, som var kommen fra *Walløe* til Enke Dronningens Fødselsdag, maatte have tabt det; hun putter det til sig, og da hun kommer hjem driver en blot Fruentimmer Nysgierrighed hende til at læse det, men forestill Dem hendes Forundring og Forskrækkelse da hun finder at det indeholder en fuldstændig Beretning fra hendes Broder om hvor vidt det var kommen med et Anslag imod Dronningen, *Struensee* og de der vare paa deres Side, og Forholds Regler om hvad hun havde at iagttage indtil den 28de da det skulde sættes i Værk.

Da jeg har havt det i mine Hænder, saa kan De forlade Dem til, at hvad jeg siiger forholder sig saa, men nogle af Personernes Navne er maaskee gaaet mig af Minde.

¹⁾ Marquis de Blosset var paa denne Tid fransk Gesandt i Kjøbenhavn.

²⁾ Baronesse Bülow, om hvem se S. 391 not. 2.

³⁾ En Frøken Numsen nævnes i Statskalenderen f. 1771 og [1772 som Ridder af Ordenen de l'union parfaite og som Hofmesterinde. Jævnfør om hende S. 256 not. 2 og S. 257; om hendes Broder se S. 412.

Holmens Tømmerfolk havde været ude ved Hoffet¹⁾ og besværet sig over at de maatte arbeyde om Søn og Helligdagene; og man havde søgt at stille dem tilfreds med at Nödvendigheden udkrævede det, og at Hans Mayestet skulde naar Arbeydet var forbi, viise Dem sin Behag over Deres Flittighed. I Fölge deraf skulde den saa kaldte faste Stok Mikkels Aften med Kone og Börn giøre sig lystig i Sönder Marken, hvor dem skulde gives en stegt fyldt Oxe, Øl og Brændeviin, og Hoffet selv være til stæde for at tage Deel i Deres Forlystelse.

Anlægget var altsaa, at naar Hoffet var kommen der skulde een træde frem og i heele Folkets Navn begiere Hævn af Kongen over *Struensee* og fleere, *Prinds Friderich* skulde være tilstæde og understøtte Begieringen, og dersom Kongen ikke föyede dem saa skulde der bruges Magt, Dronningen sendes til *Cronborg*, *Struensee*, *Brandt* og de andre Medskyldige föres til *Castellet* eller om de sadte sig til Modværge *massacreres* paa Stedet, som dog ventelig ikke kunde skee, siden Overmagten var ganske paa de S sammensvoernes Side Han, som den der *commanderede* det flyvende *Corps* stod inde for hver Mand af dem, *Haxthausen*²⁾ ligeledes for Livvagten, hans Broder, som var i Söe *Commissariattet*³⁾ for Tømmerfolkene og de *Officierer* der vare med dem, som *Winterfeldt*⁴⁾ havde paataget sig

¹⁾ 10 Sept.

²⁾ Clemens August Baron af Haxthausen, Kammerherre og Oberstlieutenant, Premier Major ved Livgarden.

³⁾ Gregers Christian Greve af Haxthausen, R. af D. og Geheimeraad, første Deputeret i Admiralitets og General Commissariats Collegiet.

⁴⁾ Jørgen Balthasar Winterfeldt, f. 1732 † 1814, var da Capitain i Søetaten, blev 1804 Admiral og 1811 Ridder af Elephanten.

at söge ud. Grev *Rantzau*¹⁾, Ober Præsident *Braem*²⁾, *Beringskiöld*³⁾ og en Deel andre, havde hver for sig draget nogle til Partiet, hun paa sin Side maatte ogsaa blive ved at hverve, og naar det gik imod Enden da giöre den nöyeste Aftale med hinanden om Udförelsens Maaden, og hvem der skulde före Ordet; thi dersom ingen anden vilde saa var han bereed dertil, men paa det det ingen Opsyn skulde foraarsage, om man saae saa mange og altid de samme Mennesker gaae ud og ind paa et Sted, saa maatte nogle holde Raad hos hende, nogle hos *Braem* og hos *Haxthausen*, dog med den Forsigtighed at skifte Sammelplads.

Da hun, som havde funden det havde sin Mand ved Hoffet, saa var det naturligt, at hun frygtede for at han maatte komme til at liide med dem han fulgtes med, og at hun baade burde og önskede at vaere ham ad. Efter nogen Overvejelse blev besluttet, at hun skulde sende en Ven hun kunde forlade sig paa til sin Mand med et Brev, hvori det fundne blev lagt med Beretning om hvorledes hun var kommen til det. Dette skeedte, Vennen bragte ham det i en fremmed Dragt, og opholdt sig indtil Manden havde flyet *Struensee* det efter Taffelet, da han kom til ham og bad ham sige sin Kone: at hun skulde være roelig, da der intet var at befrygte.

Denne Plan indjog Dronningen saadan en Skræk, at hun vilde flygte med *Struensee* siden alle hans Bönner og Forestillinger vare forgieves til at bevæge hende til at sam-

---

¹⁾ Greve af Rantzau Ascheberg.

²⁾ Gothardt Albrecht Braem, Ridder af Dannebrog og Conferentsraad, Deputeret i Generalitets og Commissariats Collegiet, blev efter *Struensees* Fald Over Præsident i Kjöbenhavn.

³⁾ Om *Beringskiöld* se Side 426.

tykke at han ved at forlade Landet sadte sig i Sikkerhed; og da han indsaae Umueligheden i at komme bort med hende, saa blev han og søgte at forebygge Følgen af Forbundet ved at adspredde de Sammenrottede, og ikke komme for den Gang i Fælden. Den Uroelighed hvormed jeg saae Tømmerfolkene gaae ud og den Længsel hvormed jeg ventede at see den ansagde *Cour* at komme tilbage var overmaade stor, indtil man bragte mig den Efterretning, at en Upasselighed havde hindret Hoffet fra at komme. Den Angst, som hun, der havde fundet Brevet, var kiørt ud med, forlod hende og overfaldt endeel andre ved Löberens Budskab, især havde den været saa kiendelig hos Grev *R(antzau)* at han maatte gaae til Skienkebordet og begiere noget at Drikke, *Bra(e)m* var ogsaa bleven meget uroelig og gaaet hen og sagt noget til den ældste *Haxthausen*, som heller ikke kunde skiule sin Forvirring, og af alle de bekjendte Sammensvoerne holdt ingen bedre Miine end *Winterfeldt*; den Kammerherre Nögle han Aaret derpaa fik forundrede mange, men mig ikke, det forlorne Papiir har forsynet mig med en Nögel til mange Gunstbeviisninger. Lev vel min elskede *Bülow*.

Den 16de April 1784.

Med en endnu større Utaalmodighed, end den, min bedste Ven, hvormed jeg ventede paa Udfaldet af denne Tildragelse, længtes jeg efter at see hvad Følgerne af Opdagelsen vilde blive, jeg gruede for at *Struensee* ved Blods Udgydelse vilde søge at indjage Skræk, og sætte sig i Sikkerhed for Fremtiden, men i det Sted *affecterede* han den største Uvidenhed om alle Ting, søgte at adspredde Magten de Sammensvoerne forlod sig paa, og formilde Hoved Mæn-

denes Had ved beviiste Velgierninger; thi omtrent en Fjorten Dage efter fik det flyvende *Corps* Befalning at gaae hver til sine Regimenter igien, *Numsen* til Belønning for at have *commanderet* det bekom et Regiment længe förend det tilkom ham, og *Eichstedt* blev med sit Regiment kaldt ind fra *Nestved*. Da han nu vedste hvor liden Tryghed Garder Vagten gav ham, saa fandt han det nödvendigt at forvise sig de övrige Regiment *Cheffer*, og til hans og fleeres Ulykke faldt hans störste Yndest og Tilliid paa *Falkenskiold*¹⁾. Denne var virkelig for dum og uvidende til at give ham tienlige Raad, men for at skiule sin svage Side, betiente han sig af sin *Obrist Lieutenant Hesselberg* og denne betiente sig af Leyligheden til at skaffe sin Moerbroder *General Major Gude Commandants* Pladsen i Kiöbenhavn, som han var höyst uskikket til, og dobbelt udelig i den Hensigt han blev udvalgt og som var, at have en Mand i den Post, paa hvis Troeskab og Nidkierhed man i paakommende Tilfælde kunde slaae Liid til. Han var ikke allene falsk og meget let at underkiöbe, men manglede tillige det Overlæg og sadte Moed, der allene er mächtig at indskyde den gemeene Mand Ærbödighed, og hans Iilsindighed og slette Hierte havde giort ham forhadt hos alle sine Underhavende, han stedse havde behandlet med Grumhed og Grovhed.

Frygten for at overgive sig i Livvagtens Hænder ved at komme paa Slottet bragte Dronningen og *Struensee* til den Slutning at blive paa *Friderichsberg* efter at Hoffet havde forladt *Hirschholm*²⁾ og indtil Garden var sadt ud af al Magt til at skade dem. *Anno 1763* havde den davæ-

¹⁾ O. S. Falkenskiold (jævnfør S. 392 n. 5) var Oberst for det kongelige danske Livregiment.

²⁾ 30 Nov.

rende Garde uden mindste Modsigelse funden sig i at blive nedsadt til et Feldt Regiment, og da det just var det, som *Falkenskiold commanderede* saa afmaledede han *Struensee* det som en Sag, der ikke kunde have mindste Vanskelighed, at sætte et af de 6 *Compagnier* til hver af de Regimenter; der laae i Byens *Guarnison*, havde man ikke tvivlet om disse Folks Troeskab, saa havde det været et meget ufor-sigtigt Skridt at opvække Misfornøyelse ved et unyttigt Foretagende, men nu var det i ingen Maade at undskylde, at man, da man vidste hvad de förte i Deres Skiold, ikke allene begyndte paa noget, hvorved Oprörs Ilden, der ulmede iblandt dem fik Luft til at bryde ud i lys Lue, men endog betog de övrige Undersaatter Frygten for at handle mod deres Pligt, ved at viise dem, at man var svag nok til at give efter, naar man fandt en uventet Modstand. Det er næsten ikke mueligt at troe, at enten de, der gav *Struensee* dette Raad, eller han som antog det, har giort sig selv dette Spörgsmaal: Men dersom Garden ikke godvillig adlyder, hvorledes skal der da forholdes med den, skal den tvinges med Magten, Undersaatterne til Skræk og Advarsel, eller skal vi give efter for Dem? og dog er det ved store Forandringer en höyst fornöden Forsigtighed at være betænkt i Forveyen paa alt hvad der kan möde og flyde deraf, for ikke ved en pludselig Overrumpling at blive sadt ud af al Virksomhed. Beviiset paa at dette ikke var skeedt her saaes tydelig af Udfaldet; thi havde man foretaget sig at bruge Magt, saa maatte man have föyet Anstalter til at have den ved Haanden paa förste Vink, og vilde man derimod givet efter, saa burde man ved et Tilbud have forekommet Kravet, og ved Forkyndelsen af den kongelige Villie ingen Livvagt meere at have for Fremtiden, sadt det i enhveris frie Villie enten at faae sin Afskeed,

eller med det ham engang bevilgede og lovede Traktements Beholdelse at gaae ind i et Feldt Regiment.

At dette ikke skeedte var saa meget meere uklogt, som heele Hensigten af dette Foretagende allene var at blive af med Folk, som enten ved falske Forestillinger eller Penges Magt havde ladet sig forleede fra deres Troeskab, og [at] i Følge deraf Öyemedet blev meest fremmet ved io flere der tog deres Afskeed. I det Sted, sadte ikke allene den uventede Modstand Hoffet i den yderste Angst og Forskrækkelse, men gav endog ved deres udviiste Feighed og Eftergivelse den *Esprit de Revolte*, der herskede og var udströed iblandt Almuen nye Kræfter og Styrke.

At beskrive Dem, der selv som *Lieutenant* var tilstæde derved, denne saa kaldte *Juule Aftens Feyde*¹⁾, er meget unödvendig, Jeg vil derfor allene beröre et Syn, som jeg aldrig glemmer, og som De maaskee ikke har seet Magen til. I det Hoved Vagten troppede af, kom det *Compagnie*, som skulde været under det Prinds *Friderick* eller Falsterske Regiment, med Stöy og Hujen tilbage fra *Amalienborg*, og o(p)plantede *Bajoneter*, om de enten sagde noget fornærmeligt til Hoved Vagten, eller om *Capitainens* varme Nidkierhed blev sadt i Kaag ved deres mod al *Subordination* stridende Forhold, det veed jeg ikke, men idet de

¹⁾ Da Juleaftens Fejden er forbigaaet af D. Biehl, fordi Bülow selv havde været i Garden og maatte kiende den, vil jeg om den henvise til Reverdil pag. 305—316. Ved Høsts Beretning: Struensee pag. 479 fg. har Bülow i sit Exemplar tilføjet Benægtelser paa flere Steder: 479 Lin. 6. Ved Vagtparaden paa Kongens Nytorv samledes: Ney. 479 Lin. 20. De Fleste af Garderne droge med Fanen ad Slottet: Ney. 479 Lin. 4 f. n. og lukkede Slotsporten for Alle: Ney. 480 Lin. 2. Kampen var blodig: Ney. 481 Lin. 8. uden dens egne Officerer. I Morgen 3. 480 Lin. 18. henved Middag: om Aftenen. 481 sidste Linie. reven af Hesten og kastet til Jorden: Ney.

kom imod ham *commanderede* han sine *Grenaderer* at fælde *Bajonetten* og skille Hoben ad; Livvagten gjorde vel samme *Manoeuvre*, men hvor lidet det var deres Alvor at vove Tröyen og sætte Magt mod Magt, saaes tydelig deraf, at meere end det dobbelt stærkere Antal end Hoved Vagtens Grenadeerer var, lod sig af dem drive ind i Hovedvagten, saa at den afgaaende *Capitain* bragte Kammer Herre *Undal*¹⁾ mange flere *Arrestantere* end han havde Mandskab til at bevogte dem med, saa han maatte begiere Forstærkning af *Commendanten*.

Denne²⁾ og hans Fætter *Obrist Lieutenant Hesselberg* gave sig meget paa Slottet at bestille og gydede ved deres taabelige Forhold og Tale Olie i Ilden. Utallige Mennesker løb paa Slottet for at see Udfaldet paa denne Sag, saa at Gangene lignede en Börs. Noget ud paa Eftermiddagen möder *Hesselberg* Kammer Junker *Kadorf*, som den Tiid var *Second Lieutenant* i det Falsterske Regiment i underste *Mezenin*, og spørger ham: hvad han har der at giöre? Hvem har jeg at giöre Regnskab derfor, spørger han? — Det skal jeg lære Dem, forsöy Dem paa Öyeblikket til Deres Qvarteer. — *Musquetairens* Tappenstræg er ikke slagen endnu, og *Officierens* endnu mindre. Jeg venter paa *Brummer* for at faae mig en Billet til fransk *Comedie*, og naar den er ude, skal jeg uden Befalning vide at gaae hiem i rette Tiide. — Gaae hiem, og det strax, siger jeg, eller jeg lader Dem arrestere. — Det kan De giöre, om De behager, men ellers gaaer jeg ikke. *Hesselberg* fuldförte sin Trudsel og gav derpaa Dagen efter en Klage ind

¹⁾ Andreas Undal var paa denne Tid vistnok *Capitain*, han blev 1781 Kammerherre, var *Oberstlieutenant* og *Commandant* paa Bornholm 1780. Et Brev af ham Hayes i den Bülowiske Samling Pakke 67. U.

²⁾ *Commendanten*, Generalmajor Gude.

over *Kadorf*, som den der paa det høyeste havde forløbet sig imod *Subordinationen*.

Alt dette er noget, som De ikke allene ventelig selv veed, men endog 1000de Mennesker kan give Underretning om, men dersom det efterfølgende er rigtig, som der er mange og store Formodninger om, saa er det kun kommen til meget faa Menneskers Vidende, og en fremmed Minister har fortalt mig det, som et Beviis paa, at Hensigten med den 17de Januar paa ingen Maade havde været at rædde Konge Huusets Ære ved at hæmme Dronningens Fortroelighed med *Struensee*, men at faae sit Had styret paa hende og vedkommende, at bemægtige sig Regierings Tømme, og giøre alt hvad de, uden at begaae Mord, kunde for at bringe Cronen paa en anden Linie, siden det havde staaet i deres Magt at faae de to første Hensigter opfyldte uden at have nödig at gribe til saa voldsomme Midler.

I den umaadelige Angst og Forskrækkelse, som Livvagtens Opsætsighed og Forhold opvakte hos Dronningen, lod hun den Engelske Minister (*Keith*)¹⁾ kalde til sig for at søge Raad og Biestand hos ham. Han, som længe havde mærket den Giering, der var i alle Gemytterne, og at man ved falske udsprede Rygter søgte at opirre Almuen alt meere og meere, blev ikke saa snart kaldet, förend han besluttede at tage Bladet reendt fra Munden. Dronningen havde altsaa ikke saa snart forestillet ham, den Angst hun var i, og bedet ham at raade og hielpe hende, förend han svarede: Her er kun et Rednings Middel og dersom Deres Mayestet ikke vil beqvemme sig til det, saa faaer Deres Fiender den störste, og for Deres Mayestet meest beskiemmende Triumph over Dem, og det bestaaer

---

¹⁾ Om R. Keith se Nyt h. Tidssk. IV. S. 693 ff.

i at *eloignere Struensee* saa snart som muelig fra Dem, og det saa stille og tavs, at han allerede er i Sikkerhed förend nogen mærker, at han er undgaaet deres Hævn og Blodbegierlighed. Derpaa forestillede han hende hvor vidt man allerede havde bragt Almuen, fortalte hende alle de skammelige og formastelige Udtryk, som man brugte naar man talede om hende og ham, viiste hende hvor umueligt det var, at han kunde undgaae en rasende og forbittret Almues Hænder og at hans Undergang nödvendig maatte drage hendes efter sig; Men alt dette hialp ikke, hun erklærede at hun hellere vilde döe med ham end leve uden ham. Han forsögte derpaa at faae hendes Samtykke til sit Anslag ved den Forestilling, at det ingenlunde var hans Tanker ved at söge at overtale Hendes Mayestet til at give efter for Nödvendigheden, at hun derfor skulde skille sig ved *Struensee* for stedse, men allene at unddrage ham fra sine Fienders Efterstræbelser, indtil hans Uskyldighed i de mod ham gjorde Beskyldninger var lagt for Dagen, og dette lod sig saa meget lættene og snarere (giöre), som hans Fraværelse gjorde det Dem, som efterstræbede Dronningen, i hvor mægtige de end vare, umueligt at indvikle Hendes Mayestet i hans Bröde, hvorved hun ikke allene fik frie Hænder til at bestride sine Modstandere med, men kunde endog des kraftigere arbejde paa hans Tilbagekomst. Men i hvor tydelig og overbeviisende han end lagde sine Grunde for Dagen, saa elskede Dronningen dog *Struensee* alt for höyt, at den blotte Tanke om at skilles fra ham ikke skulde have været hende rædsommere end alt det Onde der kunde möde hende, saa at hun svarede, at hun ikke var mægtig at taale Forestillingen om, at han til en Belönning for alt det han havde gjort og vovet for hende, skulde forlade sit Fædreneland og blive Landflygtig og elendig. Deres Maye-

stet, svarede Ministeren, har vovet ulige meere for ham end han for Dem, siden De har opoffret ham baade det Riges Ære, De er Moder og Dronning for, saavel som dets, De er en fød Princesse af. Han skal heller ikke have Aarsag til at beklage sig over Uerkiendtlighed eller Elendighed naar han faaer en Tönde Guld med sig til det Sted han vælger sig at leve paa. Det er sandt, svarede hun, men det er umueligt for mig, at give ham det halve deraf end sige det heele. Kan Vanskeligheden hæves dermed, sagde han, saa skal jeg bringe Dem en Anviisning paa hvilken Kiöbmand og paa hvad Sted han forlanger. Kongen, min Herre, elsker Deres Mayestets Vel og Ære, hvormed hans egen er saa nöye forbunden, alt for höyt til ikke at kiöbe den, om det var med tie dobbelt saa meget, Lov mig altsaa kun, at han endnu i denne Nat vil begive sig paa Reysen, og saa skal Deres Mayestet inden en Tiime have Anviisningen paa den bemeldte Summa og om De endog forlanger den större i Deres Hænder. Dronningen lovede ham endelig langt om længe, at hun vilde see til at faae Leylighed til at foreslaae Greven det paa en god Maade, og da lade ham vide hvad Slutning han tog.

Ministeren mærkede meget godt, at det langt fra ikke var hendes Hiertes Meening, og gik derfor Dagen derpaa til Grev *Rantzau*, sagde ham, at han vidste, hvad han og fleere arbejdede paa, og at han var villig til at foreene sine Kræfter med Deres, naar De vilde giöre det paa en Maade hvorved begge Konge Huusers Ære blev skaanet, og som var, enten at overtale *Struensee* til selv at gaae bort, imod en stor Summa Penges Annammelse, som han vilde skaffe, eller og bruge Magten til at sende ham uformerket bort, uden at nogen vedste hvor han blev af, og overlade ham at stille Dronningen tilfreds, og forebygge alle Föl-

gerne deraf. *Rantzau* lovede ham tilforladeligt Svar om nogle Dage, og da de vare forløbne forkastede han det sidste Forslag ganske som noget, der var alt for voveligt i Henseende til den Forbittrelse det vilde opvække hos Dronningen og den gruelige Hævn hun vilde lade falde paa alle Dem, som hun allene formodede at kunde have havt Deel deri; men derimod vilde han anvende sin yderste Fliid til at formaae *Struensee* til at tage derimod. Da *Struensees* Proces var begyndt forlangte Ministeren undersøgt om sligt et Forslag var giort ham og hvorfor han ikke havde taget derimod, men han paastod at det var den første Gang han hørte tale derom. Om dette Spørgsmaal er bleven *protocolleret* veed jeg ikke, men at det er giort ham er vist; thi han har sagt til de af *Officiere*, som han kunde liide blandt Dem, der havde Vagt hos ham, at dersom sligt et Tilbud var skeedt ham, saa havde han med Glæde taget derimod, siden det, der meest holdt ham fra at tage Flugten efter, at han var kommen i Erfaring om, hvad der var oplagt imod ham, var allene det, at han ikke paa en retmæssig Maade kunde tage saa meget med sig, som han kunde leve saa beqvem af, som han var bleven vandt til.

Ventelig foraarsagede den Kundskab man havde faaet om den Engelske Ministers Anslag, at man af alle Kræfter drev paa at faae sit sadt i Værk. *Bieringskiold*¹⁾ havde

¹⁾ Om Beringschiold, (saaledes skriver han selv) findes Oplysninger i den Bülow'ske Samling Pakke 78 A 1—10. Han er født omtrent 1720 i Horsens, og hed egentlig Bering, var en Tid i østrigsk Krigstjeneste, hvor han blev adlet under Navnet Beringschiold, blev siden Generalkrigskommissair her hjemme. Dommen om ham og Skildringen af ham hos Reverdil p. 319 flg., Høst: Struensee p. 494 flg., Authentische Aufkl. p. 161 er ikke til hans Fordel. Dog er der vist fra 5/6 1781 begaaet megen Uretfærdighed i alt Fald Vilkaarlighed imod ham.

först holdt med *Struensee*, derpaa havde han solgt sig til det andet Partie, og da derpaa den 28 *September* löb frugteslös af, gik han over til *Struensee* og tilbød sig at aabenbare ham de andres Foretagende, men om enten *Struensee* ikke sat Priis nok derpaa, eller de andre overbød ham, saa gik han til Dem igien og arbejdede af Livs Kræfter paa at faae een eller to Regiments *Chef* med i Forbund uden hvis Biestand man ikke kunde foretage sig noget; men al hans Möye var forgieves, ingen¹⁾ vilde befatte sig dermed uden *Eichstedt*, som *Struensee* forlod sig meest paa, men dog paa de Vilkaar, at et *Infanterie* Regiment understötte hans *Dragoner*. Men det som *Bieringskiöld's* Veltalenhed ikke formaaede maatte *Struensees* af *Falkenskiöld* indblæste Paastaelighed udrette; thi han havde forestillet ham *Kadorfs* Forhold imod *Hesselberg*, saa formastelig og farlig, samt hvor nödvendigt det var, og i sær for ham, at vaage over *Subordinationens* strængeste Iagttagelse, at han vilde have *Kadorf* *casseret* for *Fronten*. *Banner*, ved hvis Regiment han stod, holdt meget af ham, og gav sig den störste Möye for at forskaffe ham Forladelse, men uden at det frugtede noget. Den 15de gik han til ham igien, og gjorde ham meget alvorlige Forestillinger om hvor mange Gemytter denne ubillige Handling vilde forbitte imod ham, og ikke bekom andet Svar derpaa, end om det og skulde koste hans Hoved saa skulde *Kadorfs* Dom underskrives den 17de, saa tog *Banner* bort, sögte *Bieringskiöld* op, og sluttede Traktaterne med ham, og da de begge jilede med Udförselen, saa blev Natten mellem den 16de og 17de, hvori Regimentet havde Slotsvagten fastsat dertil. Ved Parolen den 16de lod han de *Officierer*

¹⁾ I D. Biehls Brev til Bülow 14/10 1783 siges det, at Regimentscheferne Johansen og Sames vilde ikke.

som vare Vagt frie sige ved *Adjudanten*, at De maatte blive hiemme til 8te; thi om han ingen besynderlige Forhindringer fik, saa var han sindet at have Dem hos sig om Aftenen. Imellem 6 og 7 lod han den eene efter den anden hente til sig ved *Adjudanten* og hver for sig blev sagt, at han maatte putte Skierf og Ringelkrave i Lommen, siden *Obristen* vilde have ham med sig til at visitere Slots Vagten. Disse Herrer bleve ikke lidet forundrede over at see sig til sidst alle forsamlede og en lige Nysgierrighed i enhvers Öye efter at faae at vide hvad alt dette sigtede til i sær da De efter en föye Tids Forløb mærkede, at de vare indesluttede; thi da en af dem vilde i et nödvendigt Erinde gaae ud, fandt han Dören i Laas, og da han begierede den oplukket, blev han viist hen i et Værelse, der var forsynet med mange Beqvemmeligheder men ingen anden Udgang end den, han var kommen ind af. Ved *Soupeen* gav det dem ogsaa Anledning til Eftertanke, at han tvert imod sin Sædvane, meere holdt dem fra at drikke end opmuntrede Dem dertil, og da Klokken var noget over Tolv tog *Banner* sit Uhr op, saae paa det og sagde, Nu er det Tiid, hvorpaa de alle reyste sig, og vilde sige *Banner* Farvel. Vi skilles ikke endnu, mine Herrer, sagde han, men følges ad; lod Tieneren bringe sig Skierf og Ringelkrave, som han tog paa og *Surtouten* over, og da Tieneren var gaaet ud, holdt han en kort Tale til Dem, om den Troeskab de skyldede deres Konge, og den Nidkierhed han ventede at finde hos dem om de fik Leylighed at viise *Pröver* derpaa, og da der er mange Formodninger om, at den viiser sig i Nat saa fölg med mig. Derpaa toge de alle Veyen til Slots Vagten, hvor de saa at sige bleve halve Arrestantere, og efter at han havde föyet sine Anstalter, at ingen kunde komme bort til at bringe Under-

retning til nogen, om de end vilde, og der tillige laae den Umuelighed deri, at ingen af Dem vidste hvem det gialdt, saa forlod *Banner* dem og gik op i Dronning *Juliane Mariæ* Gemak hvor han fandt hende, Prinds *Friderich, Guldberg, Bieringskiold* og *Jessen*, der havde været salig Kongens Kammertiener, og ikke allene vidste Veyen til alle Löntrapper og Döre, men havde endog fra den Tiid en Hoved Nögel til dem. Noget efter Fem om Morgenen kom *Eichstedt* til dem, berettede Hendes Mayestet at alleting var nu roelig og stille og hans Regiement saaledes fordeelet Patrouille viis i Nærheden af Slottet, at De i et Öyeblik kunde stöde sammen. I Guds Navn da, sagde hun, krævede de fornödne Papiirer af *Guldberg*, som kom frem med sin Muffe, hvori de *Cabinets* Ordre som Kongen skulde underskrive vare indsyede. *Banner* og *Eichstedt* gik hen og besadte alle de Gange og Döre, som *Jessen* anviiste dem med Vagt, og een eller to *Officierer*, og da det var skeedt, gik de tilbage, og toge med Dronningen, Prinds *Friderich, Guldberg* og *Bieringskiold* Veyen til Kongens Sovegemak, hvorved *Jessen* gik med Lys foran¹⁾ og lukkede op. Farvel min inderlig elskede *Bülow* for denne Gang.

Den 17de April 1784.

Ved Dörens uventede Aabning vaagnede Kongen, og kaldte i störste Angst og Forskrækkelse paa *Schack*²⁾, da han saae 6 til 7 Mennesker komme ind til sig, og *Schack* som hörte Kongen kalde, men ikke saae nogen, sprang

---

¹⁾ Beringschiold siger, at Guldberg bar to Lys. Pakke 78. A. n. 8 og 10.

²⁾ Kammerpage.

hurtig af Sengen og kom Dronningen i Möde i den allerdybeste *Neglige*. Da han saae hende, vilde han løbe ud af Gemakket, men hun, hvis Blyefærdighed blev mindre sadt i Bevægelse over et halvt nøgent Menneskes Nærværelse, end hun frygtede for den Hinder hans Anskrig over hendes Komme kunde giøre i hendes Anslags lykkelige Udførelse, om han kom ud af Gemakket, lod ham holde tilbage, og befalede ham at være roelig. Efter *Banners* Beretning¹⁾, af hvis Mund jeg har det, skal Kongen med sammenfoldede Hænder have reyst sig op i Sengen og bedet for sit Liv. *Banner* svarede ham derpaa, at enhver var villig at udgyde sin sidste Blods Draabe for det, han maatte derfor allene være roelig, og laane sin Agtsomhed til det som Hendes Mayestet havde at foredrage ham. Hvorpaa Dronningen forestillede ham den Vanære, *Struensees* Fortroelighed med Dronningen paaførte det Kongelige Huus, Undersaaternes Raab og Skrig over *Struensees* Tyrannie og udövede Voldsomheder o. s. v. indtil hun endte sin Tale med, at han for at hævne sin Ære og til Landets og Folkets Frelse maatte underskrive disse Papiirer, hvorpaa hun lagde alle de udstædede *Ordre* paa hans Seng. Bleg som et Liig og skielvende som et Æspelöv, spurgte han atter: Hvad man vilde have af ham; De maatte gierne tage baade Riget og Cronen, naar han kun maatte beholde Livet. Ynkverdige Herre! dit Liv kunde du være sikker nok for, det var Dem alt for nödvendigt til at faae Deres Had styret, og under dit Navn allene kunde de faae *Regierings* Tömmet i Hænderne, som de forlangte dem lagde i Bolt og Lænker for, der förte det uden at giøre dem

¹⁾ D. Biehl talte med *Banner* Dagen efter Catastrophen d. 17 Jan. (se Brev ¹⁴/₁₀ 1783 til Bülow), og kjendte ham godt, da han ofte besøgte hende før den Tid.

deeltagte deri. De forklarede ham derpaa Indholdet, af de Papiirer, som de forlangte underskrevne, nøyere, men da han hørte at Dronningen og *Struensee* i Kraft af dem skulde *arretes*, saa gjorde han en Bevægelse med begge Hænder, som han vilde støde noget han bar Afskye for fra sig. Derpaa forandrede Dronningen Tonen, og sagde: at naar han ikke vilde agte paa sin og det Kongelige Huuses Beskiemmelse, saa var hun og hendes Søn nødsaget til at hæv(m)e den imod hans Villie, og da de deri allene opfyldte alle troe Undersaatters Bön, saa vilde ogsaa heele Riget staae dem bie i at udføre saa roesværdigt et Foretagende, men i saa fald havde han sig selv at takke for Følgerne; venteligen at han af Frygt for, at hun under Følgerne meente hans Död, saa underskrev han alt hvad de lagde ham fore; og da man havde overleveret *Eichstedt* og *Banner* de betydeligste til at sætte i Værk, og *Guldberg* havde taget de andre til sig, gik han og Prindsen bort med, men Dronningen blev hos ham; viisede ham alle de hærlige Følger, dette Foretagende vilde have, indtil hun hørte at *Struensee* og *Brandt* vare borte, saa lod hun hans Kamertienere kalde, besörgede The til ham og at han blev aareladt; thi for Dronningen frygtede hun ikke, siden *Jessen* det første han var kommen i Gemakkerne havde besörget Slaaddene for de Döre hvor Dronningen fra sine Værelser kunde komme ind til Kongen.

Da man var gaaet ud af Dronning *Juliane Mariés* Gemakker, havde man ladet *Rantzau* kalde, men han var i saadan gruelig Angst for Udfaldet, at det ingen Muelighed var, at faae ham til at forlade *Palaiet*¹⁾ förend man foreviiste ham Kongens Haand for Arresten²⁾.

¹⁾ Prindsens Palais.

²⁾ At Rantzau, som endnu den 16de Jan. var ubestemt og efter Re-

Da *Banner* vaagnede *Struensee* kunde han i lang Tiid ikke besinde sig, og *Banner* havde alt to Gange læst ham

verdil S. 333 og Høst: *Struensee* S. 505 flg. vilde forraade det Hele til den ældre *Struensee*, gjorde sig syg og vægrede sig ved at komme, før *Beringschiold* fik ham dertil, synes at maatte antages som vist. Men ogsaa *Beringschiold* har vaklet, i det mindste efter sit eget Udsagn, skjøndt han ved Udførelsen var saa virksom, at *Juliane Marie* erklærede, at det heldige Udfald især skyldtes ham. Da han er et Øjenvidne, vil jeg af hans Brev til Prinds Carl af Hessen ordret anføre hvad herhen hører. I Pakke 78. A. 10 pag. 6 hedder det: »Morgenen Kl. 5 den betydelige 17de Januarii 1772 kom, hvor alting til fornødne ordres allene feylede Kongens Underskrift, og til den Ende samledes Grev Rantzau, General Eichstedt, v. Beringschiold og Köller (*Banner*) efter Aftale i Prinds Friderichs Forgemark, hvor Dronning Nitokris (*Juliane Marie*) indfandt sig med Prinds Friderich, hvorefter disse 2de Høye (Personer) tillige med Grev Rantzau, Eichstedt og v. Beringschiold forføyede sig til Kongens Sovegemak, og Nabonedus (*Guldberg*) gik den ganske Vey foran med 2 Lys [en uventelig Forandring i en kort Tiid fra Lysedrager til Factotum i 2 Konge Riger og 2 Fyrstendømmer:]. Köller var allerede beskæftiget med at arrestere Græverne *Struensee* og *Brandt*, v. Bergen Livmedicus, og flere. Dronningen (*Juliane Marie*) nærmede sig Kongens Seng, Han altererede Sig, Hun gjorde Forestilling til det foranstaltede og de udfærdigede Ordres Underskrift, men var ey lykkelig, Grev Rantzau maatte da fremtræde, og tilsidst Eichstedt; thi v. Beringschiold holdt sig tilbage. Kongen blev da tilsidst paa sædvanlig Maade overtalt at opstaae og underskrive alle forelagde Ordres. Nu saae v. Beringschiold først disse Ordres, men ey deres Indhold; thi fra den 13de var han ude lukt af alle geheime Forsamlinger; Eichstedt blev da strax beordret (som nu beskikket Commandant i Kjöbenhavn) at lade arrestere Generallieutenant *Gähler* og Frue til Castellet, *Struensees* Broder, Justitsraaden, ligesaa, *Köhler* arrest(erede) Self *Struensee*, *Brandt*, og v. Berger, alle til Castellet, Kammerherre og Obriste *Falkenskiold* til nye Holm, og forrige Commandant Generallieutenant *Gude* og en Deel flere, Huusarrest.

Til at bringe Dronning *Caroline Mathilde* Kongens Ordre og lade hende arrestere, var Grev Rantzau og den saa kaldte pudrede Ræf, Grev *Osten*, udseete. De gik og vare med en stærk Vagt forseede, som endelig blev i Forgemarket, efter at alle Ud-gange vare besadte. Dronningen opstoed derover, og søgte Ud-gang, som var formeent; ja ey engang tilladt, at være Ene me-

den Kongelige *Ordre* for, og viist ham hans egenhændige Underskrift, da han endnu spurgte ham hvad han vilde? (Her synes noget at mangle). Men uagtet at de vare fiire drabelige Helte om at arretere et sovende Menneske (*Brandt*) saa vare de dog ikke uden Frygt; thi da *Brandt* bukkede sig ned for at tage sine Töfler frem, gjorde et par af de bevæbnede Mænd, saa ræd og feyg en Bevægelse at *Brandt* af Medlidenhed over dem, helligen forsikkrede dem, at der ingen Pistoler var under Sengen, og at han allene sögte sine Töfler for at betiene sig af dem, men ingenlunde for at beskadige de gode Herrer med dem.

Da alt det, der foregik paa denne og i Dannemarks Historie uforglemmelige Dag, er alle og enhver saa bekiendt, at det umueligt kan være noget Nyt for Dem, saa vil jeg i steden for at fylde Papiiret med Arrestanternes Navne, vove at falde Dem kiedsommelig med nogle Betænkninger, som *Struensees* Forhold i hans Ulykke har givet mig Anledning til.

Siig mig, min elskede Ven, om De ikke er eenig med mig deri, at han er det störste og uimodsigeligste Beviis paa, at intet uden Religionens Kraft kan indskyde den ægte og virkelige Tapperhed, og at kun en sand Christen kan ansee Döden med Foragt og uden Rædsel; thi dersom noget andet kunde være mægtlig dertil hvor meget var der da ikke, som opfordrede *Struensee* til at hyde den Trods, og ved at kaste sig frievillig i dens Arme at unddrage sig af sine Fienders Vold. Han var en erklæret og i sin Ind-

---

dens hun tog nogle af Sine underste Klæder paa Sig; Rantzau opförte sig nedrig; hun fandt Sig stormodig i sin Skiebne mod Magten, og blev af Grev Rantzau og Osten [den puddrede Ræf efter Hof Sproget bekiendt:], fört til sin Vogn, som holdt udi Porten ved Kirken. —

bildning fuldkommen overtydet *Materialist*, han troede intet Liv efter dette, og fölgelig kunde Frygten for hans Tilstand i det, ikke holde ham fra at forlade Verden, saa snart den ikke havde andet end Bitterhed og Piinsler tilbage for ham. Han havde for megen Forstand til ikke at indsee, det förste den opdagede Sammenrottelses Plan kom for hans Öye, at dersom han nogensinde kom i Deres Hænder saa maatte ikke allene hans Blod kiöle deres Had, men at de endog ved at behandle ham haardt og forskaffe ham en skiendig om ikke pinefuld Död vilde nyde Hævnens Södhed med langsomme Træk. Dernæst kunde han af Planen til at före Dronningen til Cronborg meget tydelig mærke, at det var sigtet paa, at indvikle hende i hans Fordærvelse, og om han end ikke elskede hende, om det tusende Gange ikke var Kierlighed, men allene en töylelös Begierlighed, der havde forleedt ham til det han gjorde, saa burde den blotte Erkiendtlighed, som han skyldede hende for den hæftige Kierlighed hun bar til ham, og alt det hun havde opoffret for ham, været stærk nok til at avle det alvorlige Forsæt, at sætte baade hende og sig i Sikkerhed for at blive hendes Ulykke paa meere end en Maade. Foruden disse to mægtige Grunde, var der endnu een, som ikke har liden Tillokkelse for den menneskelige Forfængelighed, den at giöre, ved sin Klogskab, sine Fienders Anslag til Intet, og dette havde han ikke allene giort, naar han havde maget det saa, at naar han havde været lidet meere end 12 Tiimer i hans Fienders Vold, de da ikke meere havde havt ham, men en livlös Krop at öve deres Grumhed paa, men han kunde endog været vis paa, at hans Död, ved at sætte Dronningen i Sikkerhed, vilde bleven tilstrækkelig hævnnet, og de mod ham afskudte Piile bleven sendt tilbage til dem de vare komne fra.

I Sandhed, min Ven, io oftere jeg har tænkt mig ind i *Struensees* Forfatning, det er at sige uden Religion, eller rettere sagt uden Overbeviisning om den christelige Religions Sandheder og store Haab, saa havde jeg, da den 28de *Septembers* Sammenrottelse var bleven mig bekiendt, og jeg af Dronningens Taare og Fortvivlelse havde ladet mig bevæge til at staae fra mit Forsæt om at sætte mig i Sikkerhed, men at trodse Faren for hendes Skyld, saa havde jeg, siger jeg, som *Medicus*, i samme Öyeblik forsynet mig med et par Piller til at bære bestandig hos mig, og det förste jeg var bleven forkyndt Arrest, og seet Kongens Haand for den, som sagde mig det paafölgende, saa havde jeg uden viidere Betænkning svælgget Dem, for ved deres Kraft at paalægge min Tunge Tavshed, og giöre mig döv og föleslös ved deres Trudsler og Piinsler; ög dersom han enten havde havt Moed nok, eller været feyg nok hvad man vil kalde det, til at vove dette Skridt, hvilken Skræk og Angst var da ikke overfaldet disse den 17 Januarii drabelige Helte, og hvor frugteslös havde ikke alle de kunstige Rænker og Sammenspindelser bleven, der havde kostet saa megen Möye, og saa mange Penge at faae sammensat. At han gik til Bekiendelse har mange hadet og dadlet ham for, men dette var en Umuelighed for ham at undgaae, uden paa den ommeldte Maade; thi det förste Livet var ham saa kiert, at han hellere vilde underkaste sig Foragt og haard Medfart, end skille sig ved det, saa maatte ogsaa de sammenstödende Omstændigheder nödvendig svække hans Standhaftighed i Ulykken, der manglede den stærkeste Stötte: en god Samvittighed og Hiertets Overbeviisning. Möde som en Misdäder i Bolt og Lænker for Personer, hvis Vel og Væe han for faa Dage (siden) havde havt i sin Vold, forsvare sig imod uriimelige og nedrige

Beskyldninger; høre Trudsler og foragtelig Tiltale, være de øvrige Tiimer overladt til sine egne qvælende Betragtninger, hvorledes var det da andet mueligt, end at hans af saa mange forskellige Bevægelser oprørte Siel maatte synke, da det kom til den Post, hvori hans Samvittighed eene og alene anklagede ham, og som han sikkert allerede meere end tusende Gange maatte have tænkt paa med bitter Fortrydelse, og sagt til sig selv: O at du ikke havde gjort det, hvad Skade kunde man da gjøre dig!

Jeg veed meget vel, min Beste, at strænge *Orthodoxer* vilde have meget at udsætte paa denne her yttrede Mee-ning og Önske, og finde det en Christen uværdig, men naar jeg holder for, at *Struensee* burde af meere end en Aarsag forkortet selv sine Dage, saa betragter jeg ham ikke, som en Christen; thi havde han været det, saa havde han aldrig kommet i den Forfatning, der gjorde saa formasteligt et Foretagende, som Selv Mord, ikke allene Undskyldeligt, men endog i visse Maader Nyttigt og Nödvendigt; ikke heller troer jeg, at træde Christen Kierligheden for nær ved et lignende Önske, at han maatte have foretaget noget, der havde gjort hans paafulgte Omvendelse umulig, men allene at det viiser, at jeg betragter Guds Barmhiertighed fra en anden Kandt end de fleeste, og kun fæster liden Troe til en tvungen Omvendelse, siden Levnets Forbedrelse, og efter Skriftens Ord, at lade af fra det Onde, er den sande og virkelige Anger. Et Menneske, der er forladt og afskyet af alle, og som Verden har intet uden Bitterhed og Galde for, er saa at sige tvungen til at gribe efter Religionen, som det eneste der kan forskaffe ham Tröst og Husvalelse og formilde hans Siele Angst, men kun da, naar han blev sadt i Friehed og Velstand igien, kunde man sige, at han var kommen til Kundskab

og Overbeviisning, saafremt han med de samme Ævner til at overtræde en sand Christens Pligter, alvorlig stræbede efter at opfylde dem paa det strængeste. At et Menneske i det strængeste Fængsel, beladt med Lænker og en nærførestaaende Død for Öye, viiser Afskye for Vellyster og sandselige Begierligheder, gjør i mine Tanker i ingen Maade vissere paa hans Omvendelse, end en Afsindigs Hænders Bindelse lover, at han ingen beskadiger om Baandene løsnes, i hvor stille og roelig han end er i denne Tilstand; men da De ventelig længe er kied af disse Betragtninger, saa vil jeg gaae til den mærkværdige Dag igien.

De umaadelige Summer den har kostet, og hvad den endnu koster Landet, vil det føle Svien af, naar ingen meere er til af dem, som oplevede den; og at Egenfordeel, personligt Had, Ærgierrighed og Misundelse men langt fra ikke Nidkierhed for Statens Vel og Beste var Drivfiedrene hos disse Herrer, saaes tydeligen af den utrættelige Iver hvormed den eene af disse Hævnens Redskaber forfulgte og efterstræbede hinanden, og enhver paa sin Side, saa vel offendtlig som hemmelig beskyldte de andre for nedrige Hensigter og skammelig Egennytte. Hvad *Guldberg* bekom blev de andre ubekjendt, *Rantzau* havde faaet meget forud; *Bieringskiöld* regnede man paa en 24^{ve} til 30^{ve} tusinde Rigsdaler, og for ikke at regnes i Classe med ham, bragte *Banners* Stolthed ham til at frabede sig den Forøring, som Dronning *Juliane Marie* tilbød ham, da han efter hans svare Forretnings Fuldendelse havde *Audience* hos hende; Men endskiöndt hans Stolthed spillede Mester over hans Attraae til at fyldestgiøre hans bekjendte Ödselhed, saa kunde den dog ikke undertvinge hans Misundelse, da *Eichstedt bona fide*, sagde ham og *Rantzau* med

store Lovtaler over Dronningens Gavmildhed, at hun havde givet ham 16ten Tusende Rdr.; thi den bragte ham til med foragtelige Udtryk om Feile und gewinnsüchtige Seelen, at fortælle det overalt, men underhaanden holdt han sig skadsløs, i det mindste baadede Regiments Cassen ikke derved, som endnu er i stor Gield. Foruden disse store og Statens Formue langt overstigende Foræringer, kostede denne Forandring meere end dobbelt saa meget i Aarlige Pensioner, som deels disse Herrer nød, da Riget imellem dem blev ueens, og deels blev given til de mindre Haandlangere, deels til dem, som ved disses Befordring blev foretrukken, for at tie til den dem tilføyede Fornærmelse. For at anføre noget |thi alt blev alt for vidtløftig:| til Beviis herpaa, er der endnu mange af de *Officiärer* af Falster, som den Dag bleve brugte, der foruden den, heele *Militair Etaten* saa skadelige og trykkende Naades Beviisning, at hver Classe steg et heelt Trin høyere, saa at *Capitainen* blev *Major*, *Premier Lieutenanten* *Capitain*, og *Seconde Lieutenanten* *Premier Lieutenant*, endnu nyder hver nogle hundrede Rdr. Pension aarlig, og som De skal faae en Fortegnelse over ifald De er nysgierrig. Paa Maaden at tilfredsstille de Misfornöyede, kan *Baron Gyldencrones* Afskeds Bevilgning med sin fulde Gage være et Exempel; siden den heele Grund hvorpaa han stöttede denne for et ungt Menneske saa dumdristige Begiering, var den Fornærmelse ham var tilföyet ved at foretrække ham *Major Becken*¹⁾. Da jeg ikke veed om dennes Fortienester er Dem fuldkommen bekiendt, saa vil jeg opregne de, som jeg veed. Han var een af Dem, som arreterede Dronningen, og ved den Leylighed udmærkede han sig ved

¹⁾ Chr. Fr. v. Bech, Lieutenant i det Falsterske Regiment, blev 17/1 1772 Capitain i Armeen, 3/12 1772 Capitain i Livvagten til Fods.

sin formastelige Uforskammethed saaledes, at Dronningen i Forbittrelse over hans dumme Grovhed tog ham i Haartotten og ruskede ham, hans ædle Siel viiste sig iligemaade i den Glæde den smagte ved at kunde krænke Ulykkelige og giøre et haardt Fængsel endnu haardere. Saa ofte han fik Vagten hos *Struensee* talede han ikke et eneste Ord til den Ulykkelige i de 24re Tiimer han var hos ham, men da han vidste, at jntet af hans Behandlings Maade gik ham nærmere, end den Grumhed hvormed man nægtede ham, der laae smeddet i en 1^{1/2} Alen lang Kiede til Væggen, en Bog at læse i, for at marttre ham bestandig med sine egne Forestillinger, saa kom *Becken* ikke saa snart ind til ham, förend han tog en Bog op af Lommen og sadte sig til at læse. At see en Anden i Besiddelsen af det, man attraaer, er smerteligt, men dobbelt naar det viises os paa en forhaanende og krænkende Maade, forestil dem altsaa hvad *Struensee* maatte udstaae medens han havde ham en Dag og Nat hos sig, allerhelst han enten af en utiidig Nidkierhed eller Ondskab aldrig lod der komme et Blund i den Elendiges Öyne; thi aldrig saa snart lukkede de sig förend *Becken* gav sig til at banke paa Væggen for at faae Beviis paa deres Aarvaagenhed, som stode uden for, ved det, at de hver især bankede igien, hvorpaa Hvile og Roelighed tog Flugten fra den Fangne. Dersom een af de faa, der uden at overtræde deres Pligter viiste Menneskelige Fölelser, og forundte en Ulykkelig Roe uden at forstyrre den ved en höyst unyttig Forsigüighed, og som i steden for at læse, adspredde hans mørke Forestillinger ved at tale med ham; löste *Becken* af, saa var Dörens store Iern Skodde ikke saasnat slagen for, förend *Struensee* med en glad Vedmodighed rakte den Ankomne Haanden og sagde: Hvor glæder det mig at see

Dem, det har været tunge 24de Tiimer. *Becken* roeste sig og offendtlig deraf, at der var ingen *Struensee* saa nødig vilde have hos sig, som ham, og om dette gav den gamle *Hoben*¹⁾, der selv deelede Posterne af, Anledning til at skikke *Becken* nogle Gange til de andre Arrestanter, eller om det skeedte af en blot Hændelse, det veed jeg ikke, men saa meget er vist, at *Executions* Dagen var saa nær, da *Becken* gjorde sin sidste Vagt, at han ingen kunde faae meere, men da han i de sidste Fioréen Dage ikke havde været hos *Struensee*, saa fandt han for got, at lægge sin Iver eller Törst efter hans Blod for Dagen, ved at give den, der skulde følge ham til Retterstedet to *Ducater* til Opladelse for denne tillokkende Forretning, men Tiiden viiste, at han ikke var saa dum, som man troede; thi *Compagniet* i Garden, som han bekom, var et ustridigt Beviis paa, at hans Forhold ikke allene var bleven bemærket, men at man endog havde gjort ham en Fortieneste af hans yttrede Ondskab.

Den Skiendsel Matrosernes selvraadige og utilladelige Forhold, den 17de om Aftenen kastede paa det, med saa ypperlige Love forsynede Dannemark, kan Tiidens Haand neppe udslætte; siden alleting tydeligen viiste at den ikke reyste sig af en uregierlig Almues Raserie men at den blev spoeret og ophidset til det den gjorde²⁾. Havde det

¹⁾ General *Hoben* Commandant i Castellet.

²⁾ *Høst*: *Struensee* p. 524 formoder, at *Ophavsmanden* var *Beringskiold*; og at denne er blevet antaget for at have staaet i Forbindelse med Matroserne, kan sees af en Yttring i et Brev fra ham til Kronprindsen Pakke 78. A. S. C. 2. Den 24 Jan. fik han en Cabinets Ordre, at han skulde forlade *Kjøbenhavn* — og, siger han, da begynde Forfølgelserne mod mig; paa Grund, som den efter *Hoff* Sproget kaldte puddrede Ræf tilmeldte mig, at jeg søgte, at vilde fore

været Had og Forbittrelse mod dem, der havde været *Struensees* Redskaber, og de i den første Heede havde dræbt dem, eller behandlet Dem ilde, og ikke ladet blive Steen paa Steen af deres Huuse; saa havde det baaren Oprørs sande Stempel, som af Begierlighed til Hævn hverken skyer Straf eller Følgerne, men de begyndte deres Ran og Ödelæggelse med saa udmærket en Rædsel, at en alvorlig Tiltale havde jaget dem i deres Huuse. *Gabels* Gaard¹⁾ paa Östergade giordes Begyndelsen paa, to eller tree Matroser sprang op paa nogle Viin-Fade, der stode uden for, og pikkede hver sin Rude ind, sprang derpaa ned igien, skiulte dem i nogle Kielder Halse, og lurede nogen Tiid for at see, hvad der blev af. Da de ikke merkede, at nogen søgte at giöre dem Hinder deri, kom de frem igien, og begyndte at kaste Steene ind, men dog med Frygt, og ved at see sig om paa alle Kandter. Inden en föye Tiid var forbie forögede deres forbiegaaende Kammerater deres Antal, og da Friheden, man gav dem til at giöre hvad de vilde, bestyrkede deres Forvoenhed saa sprang de igiennem de sönderslagene Vinduer i Huuset og i Kieldereren, og da der i den var et anstændigt Forraad af Drikke Vahre, saa sloge de ikke allene Fadene op for at drikke efter Behag, men sendte endog ud og lod heele Nye Boeder indbyde til dette Gilde. Da Dunsterne af Viinen kom dem i Hovedet, saa sloge de i tu for Fode, saavel Viin Fadene

---

Dronning Caroline Mathilde til Kjøbenhavn og dertil allerede hafde bestilt 200 Matroser at begynde et nyt Oprør.

¹⁾ Gabel var en indvandret Mecklenburger, som var yndet af Struensee og af ham havde faaet Tilladelse til at holde Beværtning i Rosenborg Have. Hans Gaard laae paa Östergade; den havde tidligere tilhört Grev Schulin, og Rygtet fortalte, at den nu skulde indrettes til et Bordel.

som alt hvad der fandtes i Huuset, men midt i denne Ödelæggelse faldt det dem ind, at det var vissere Fordeel for dem at sælge hvad de bemægtigede sig, end at sönderbryde det, men da der nu næsten ikke var meere tilbage hos *Gabel*, saa begave de sig, som de sagde, til de mindre fornemme Ruffere; og under dette Paaskud rövede og plyndrede de nu overalt, uden at man föyede mindste Anstalt til at hæmme denne udövede Voldsomhed, förend imod To om Natten da [nogle] *G. A. (General Adjudanten)* med en *Esgorte* af Dragoner blev udsendte for at bringe Matroserne til at vare roelige. Men enten var det ikke Alvor, eller man begyndte det meget galt; thi for strax at give en Pröve paa den milde og naadige Regiering, man havde at vente sig, saa i Steden for at vaage over den almindelige Sikkerhed ved at hæve Retfærdighedens Sværd og lade nogle af de meest forvovne gribe, saa takkede *General A(djudanten)* dem i Kongens Navn for deres udviiste Nidkierhed, men da de Pröver de havde givet ham paa den, vare meere end nok til at bevidne ham deres Troeskab, saa befalede han dem nu at gaae hiem og holde sig roelig i deres Huuse. Men at takke fulde Matroser for Pröver paa Nidkierhed og Troeskab, der kildrede baade deres Overmoed og Fordeel, var det samme, som at bede dem blive ved, som de ogsaa til Trods for alle Bönner gjorde.

At Matroserne vare ophidsede og tilskyndede til dette skammelige Foretagende, var saa öyensynligt at ingen fornuftig kunde tvivle derom, og da nogle af Ophavsmændene i Fortroelighed tilstode deres *Officiärer*, at Grev *R(antzau)s* Folk havde opmuntret dem dertil, saa holdt man ham for Stifteren og Aarsagen dertil, men som jeg aldrig har kun-

det overtale mig til at troe, siden alting syntes at bekræfte mig, at om Opmuntringen endog er kommen fra ham, saa har han allene været en Andens *Organ*, og Dem, som denne Mishandling gik ud over, røbede saa megen bitter Ondskab og Had i Udkastet, at det nödvendigt maatte være avlet i en Fruentimmer Hierne. Var Ödeleggelsen og Voldsomheden udövet imod Personer af den Stand og Vilkor, at de enten ved at hindre Greve *R(antzau)s* Forehavende i et eller andet, eller og ved Misundelse (havde avlet) Had imod sig hos ham, saa kunde det været rimeligt, at hans slette Hierte kunde funden Fornöyelse i saa nedrig en Hævn, men hvor med kunde de beskiemmede og ulykkelige Creaturer, som man mishandlede have paadraget sig hans Vrede? Hans Sæder vare langt fra ikke saa strenge, og han fandt selv for megen Behag i deres Selskab, at han af egen Drift, skulde overgive dem i saa grove Tugttemesters Hænder; jeg hörte altsaa ikke saa snart nogen af det triumferende Parties Anhængere sige: At Sædernes Fordærvelse maatte være stegen til en umaadelig Höyde, förend Matroserne kunde bringes til at blive deres Hævnere, og at Hovedets Fald og Stöd stedse havde Indflydelse paa de andre Lemmer, havde man den Nat kunde seet paa de liderlige Creaturers Bængstelse, da deres Stötte og Beskytterinde var herövet dem, förend jeg i denne skammelige *Satire*, ikke allene troede at finde hvad man havde sögt ved at stifte slige Uordener, men endog fra hvem det havde sit Udspring.

Det var mig saa ubegribeligt, at see en heel Bye *illumineret* paa en Dag, der endog om Fölgerne bleve aldrig saa gode, dog gav Menneske Venner meere Anledning til Graad end til Glæde, siden en elskværdig Princesses Be-

skiemmelse og Skavotters Opreysning var den nærmeste og visseste Udsigt, at jeg gjorde mig al optænkkelig Möye for at faae udforsket hvem der havde giort Begyndelsen, men ingen vedste at sige noget tilforladeligt derom, men Dronning *Juliane Mariæ* Vadsker Huus havde adskillige seet Lys i förend hos nogen af de andre der omkring. Hvor troe jeg er mine Grundsætninger, og hvor lidet nogen kan bevæge mig til at handle imod min Overbeviisning maae det være Dem et Beviis paa, at jeg ved mine Forestillinger og Overtalelser fik min Fader bragt fra at sætte Lys i Vinduerne, og til Trods for al den Fare, som man sögte at indjage mig Skræk med, havde jeg Moed og Standhaftighed nok til at være den eneste paa Kongens nye Torv, som ikke viiste mindste Glædes Tegn, fordi jeg ingen Glæde fölede.

Naar man undtager dem, som fandt deres Regning ved Forandringen, saa varede Glæden hos den övrige fornuftige Deel ikke længere end til det blev offendtlig bekiendt, at Kongens Haand og Underskrift uden Stats Raadets var ugyldig. De, som havde hadet *Struensee* for det Indgreb man troede han havde giort i den Kongelige Mynighed ved den Befalning: at *Collegierne* skulde holde sig de af ham i Kongens Navn udstædede Ordre efterrettelig kunde hverken dölge for dem selv eller nægte at dette Indgreb var uliige stærkere, og da det qualte Haabet om at regieres af deres ved Födselen og Landets Love retmæssige Enevolds Herre, saa avlede det tillige Önsket, at det maatte være bleven, som det var, naar dog Regierings Tömmet skulde föres af uvedkommende Hænder.

I Förstningen havde det Rygte gaaet omkring, at det heele Foretagende var sat i Værk ved een med Kongen i

Forveyen overlagt Plan¹⁾), men den 19de sagde man allerede overlydt, at Enke Dronningen havde med Trudsler og Magt tvungen ham til at underskrive de udstædede Befalninger, og Frygten for Fruentimmer Regimentet avlede ikke allene den varmeste Medynk i manges Hierter over den beklagelige Dronnings Skiebne, men man begyndte nu at eftertænke de udsprede Rygters Uriimelighed, de mange skiendige Bagtalelser *Caroline Mathilde* havde været et Maal for længe förend hendes Forhold fortiente det, og indsaae derved det, man hidindtil havde lukket Öynene i for, nemlig, at man fra Begyndelsen af havde efterstræbt og lagt Snarer for den unge Dronning, for ved hendes Undergang og Fordærvelse at komme til det forönskede Maal.

En værdig Mand²⁾), som De selv har Agt for, kom den 20de *Januari* til mig, og spurgte, hvad lille Putte sagde til alt det, der var gaaet for sig, siden vi saaes sidst? Alt hvad jeg kan svare dertil, sagde jeg, er det gamle Ord-

¹⁾ I den Bülow'ske Samling Pakke 87. IX. b. pag. 31 findes Breve fra Kongen, betegnede paa følgende Maade: Lettre très remarquable du Roi C. 7 à la Reine Julie Marie.

Madame ma Mère! Vous savés que je suis entouré d'hommes mechant, et je vois que la Reine est du parti. Je Vous autorise d'employer toute mon autorité, pour m'en délivrer.

Votre affectionne fils

Christian.

Christiansbourg le 10 Janv. 1772.

au Prince héritaire.

Monsieur mon frère! L'état où je me trouve ne Vous est pas connu. Jen ai écrit à la Reine nôtre Mére. Agisses de concert avec Elle, et parlés en mon nom à mes sujets.

Christian.

Christiansbourg le 10 Janv. 1772.

Bülow har tilføiet den Bemærkning: Naar bleve disse 2 sidste Breve skrevne? Før eller efter d. 17 Jan. 1772? Rimeligst efter! — og Author var uidentvivi — Guldberg.

²⁾ Jeg formoder Conferentsraad Schütz i tyske Cancellie.

sprog: Langt fra *Jupiter* langt fra hans Torden, har faaet en nye Bekræftelse; i övrigt er jeg meget roelig derved, jeg er uden al personlig Interesse baade i Henseende til de Nedgaaende og Opstigende Himmel Lys, og venter paa, at de vil blive oplivende Soele eller truende *Cometer*, uden at frygte det sidste eller glæde mig i Haabet over det förste; thi et feylslaget Haab er efter min Satz et virkeligt Onde, og derfor maae der være meget faste og stærke Grunde til at bygge det paa, förend jeg lader det faae Sted hos mig. — Deri giör hun meget viiselig, thi det bedrager som oftest, og det menneskelige Hierte er saa villigt til at troe, hvad det önsker, at man anseer de uvisseste Ting som afgiorde, saa snart vi tage Deel i dem. I det mindste er det gaaet mig saa ved denne Leylighed; De veed, hvor stor min Hengivenhed for den gamle *Bernstorff* stedste har været, og at den grunder sig baade paa Overbeviisning og en skyldig Erkiendtlighed; jeg hörte derfor ikke saa snart det betydelige Nyt den 17de om Morgen, förend min förste Tanke var den, : nu bliver denne værdige Mand vist kaldt tilbage. I mine Tanker var dette en saa afgiort og uomgiengelig Nödvendighed, at jeg, da jeg havde den Naade at blive om Middagen kaldt ind til *Audience* hos Dronningen, ikke kunde holde mig fra at lade mig merke med min Forvendtning, men fandt mig ikke lidet bedraget, da hun med en halv alvorlig og halv foragtelig Miine svarede mig, at det var meget unödvendigt, at det var best at lade dem, hvis Bestyrelse der med saa megen Föye var klaget over, blive uden for Tingene, at de fleeste af det gamle *Conseil* havde været meget skadelige Mænd for Riget, og da hendes Söns og Landets Fordeele ikke kunde adskilles, saa vilde ogsaa Undersaatterne med en dobbelt Tiliid kunde overgive Omhuen for

deres Vel i hans Hænder, som den, der var fød til at beskierme og forsvare dem. At dette Svar, blev han ved, paalagde mig Tavshed, begriber De meget let, men det indjog mig tillige den Frygt, at særskildte Fordeele og ikke Landets og Statens Vel, havde været Drive Fiedren til det, der var skeedt, og gid jeg maae blive en falsk Spaamand, men jeg er bange for, at det, een Post undtagen, ikke vil blive et Haar bedre end det har været.

Naar man nu holder denne Tales Bemærkelse til meget af det foregaaende, og de dermed forbundne Omstændigheder baade for og efter, saa kan man drage mange utilladelige Hensigter derudaf. *Rantzaus* aabenbare Klagemaal og udstødte Trudsler over, at man ikke holdt hvad man havde lovet ham, synes at bekræfte, at det har været ham paalagt, at skaffe *Conseillet* bort, og har det sin Rigtighed, saa sees tillige Hensigten og Öyemeedet ganske tydelig. *Struensee* skulde forleedes til at giöre sig forhadet ved et Foretagende, som de ikke torde vove selv, og som dog var höyst nödvendig til at spille Dronningen og Prindsen Herredömmet i Hænderne. Den gamle *Bernstorf* kunde feyle og feylede, siden han var et Menneske, men hans Redelighed og brændende Nidkierhed for Kongens og Landets Ære var for vel bekiendt til at lade et Glimt af Haab tilbage at faae ham til at samtykke noget der kunde være fornærmeligt for nogen af Deelene; hans Standhaftighed i at holde Kongens Farmoder ude fra Regieringens Bestyrelse var endnu i alt for frisk Minde, til at give mindste Formodning om, at han i den Post skulde viise sig meere eftergiven mod Kongens Stiv moder, og det gamle *Conseil* havde for længe været vant[e] til at bestyre Tingene i Kongens Navn til at finde nogen Forandring nödvendig, og i Følge deraf bleve de, i hvis Hænder Magten i de sidste

tolv Aar har været for stedse udelukket fra den. Kunde man derimod bruge *Struensee* som Aben Katten til at brænde Poterne ved at tage *Castanierne* af Ilden, saa havde man vundet Spill; siden det kun vilde koste liden Møye at drage en dum Pöbel paa sin Side, og ved falske udsprede Rygter at jage den i Harnisk.

En oprigtig besvaret fælleds Kierlighed imellem Kongen og Dronningen, og den derved avlede Agt og Fortroelighed var det eneste og kraftigste Middel til at standse denne vidt udseende Plan, og at vedkommende har indseet det, og fra Begyndelsen af arbejdet derimod, synes alle Omstændigheder at bekræfte. Valget af Frue *Pless* til Oberhovmesterinde lagde den første Grundsteen til Bygningen af Dronningens Ulykke; den Behandling hun nød, og som var Virkningen af den hende mod Kongen indpræntede Koldsindighed og Foragt, gjorde det til den største Umuelighed for hende nogensinde at elske ham, og naar hun ikke kunde det, saa gav hendes Ungdom og fyrrige Temperament den største Vished om, at hun blev nødt til at elske nogen Anden, og desuagtet kunde man ikke oppebie det, men udsprede lige saa skammelige som usandfærdige Bagtalelser om hende, maaskee i det Haab, at naar Sindslidelserne engang kom i Striid med Dyd og Pligterne, at hendes i Verdens Öyne allerede tabte Ære skulde meere skynde hende til Overgivelse end til Modstand ved den Forestilling: Verden kan dog ikke tænke eller tale værre om dig, end den allerede gör; Dernæst viiser de af hendes Betiendtere mod hende aflagde Vidnesbyrd, at deres Forhold meere har lignet underkiöbte Spioners, der vovede alt for ved et forönsket Budskabs Overbringelse, at erhverve sig Ret til den udlovede Belønning, end Betienderes, der enten elskede deres Herskab,

eller frygtede for at paadrage sig Dronningens Unaade ved deres Formastelse.

Tilstaae mig, min beste Ven, at De hverken vilde eller burde taale en Opførsel af Folk, der stode i deres Brød, som lignede den, Dronningens Kammer Piger¹⁾ Kammer Laquai²⁾ Cron Prindsens Vaagekone³⁾ og Herr Cammer Raad *Pleckenberg* gjorde sig skyldig i mod Dronningen, og hvis Udsigelse blev anseete for gyldig til at fælde hende. Deres Formastelse var saa stor⁴⁾, at de havde fortient at straffes paa det haardeste for d^en, og havde jeg været i *Uldals* Sted⁵⁾ og var bleven löst af Eed og Pligt, saa havde jeg forkastet disse Vidner som partiiske, og af deres Foretagende viist at jntet uden et lönligt Had til Dronningen eller andre herskende Sindslidelser kunde bragt dem saa aldeles til at glemme den Ærbödighed, de i saamange Henseender skyldede hende og som endog den Allerringeste er berettiget til af sine Huusfolk; og for Sandhedens og min egen Æres Skyld giort Paastand paa deres Afstraffelse.

I Sandhed, min Ven, at rotte sig Sex til Syv Perso-

---

¹⁾ Jomfru Brun, i Aaret 1770 gift med Cancellieraad Slotsforvalter Bleckenberg, og Jomfru Horn til 20 Marts 1771, gift med Raadmand Schiötte.

²⁾ Hansen.

³⁾ Madam Ane Sophie Petersen.

⁴⁾ De under 1 og 2 anførte tillige med Bleckenberg trykkede Vox paa Nøglekammen og i Nøglehullet til Løngangsdøren og strøede Pudder i Løngangen o. s. v. Manuskripts. Pakke 87. V. β.

⁵⁾ Hølesteretsadvokat Uldall mødte som Dronningens Sagfører for den Commission, der efter Hofrevolutionen 1772 blev nedsat til at undersøge hendes Sag. Ved denne Leilighed bleve baade Commissionens Medlemmer og Sagførerne løste fra deres Ed til Kongen. Uldall var ogsaa Struensees Defensor.

ner¹⁾ sammen, for at faae Vished om noget, som det var en grov Forbrydelse allene at fatte Mistanke om, viiser saa tydelig, at det var en *Cabale*, som ikke engang kan undskyldes med Menneskelige Skröbeligheder; havde en blot Nysgierrighed, dreven dem til det de gjorde, saa havde den eene vel vogtet sig for at betroe den anden sit Forehavende, af Frygt for, at den maatte röbe Dronningen det, og hun afstraffe slig en Forvovenhed efter Fortieneste, og havde hendes Kammer Piger ikke været i höyeste Grad uværdige til den Naade hun viiste imod dem, saa maatte og burde de have elsket hende saa höyt og oprigtig, at i hvor bitterlig de end begræd hendes Vildfarelse i Deres Hierte, maatte det dog have været dem smerteligere end Döden, at andre skulde mærke den, end sige, at de selv skulde kalde Folk sammen for at have Vidner nok til at bekræfte deres gjorde Opdagelser med. Havde de ikke tient fleere end Dronning *Caroline Mathilde*, saa giör min Kundskab om det Menneskelige Hierte mig fuldkommen vis paa, at de ikke allene havde handlet ganske anderledes end de gjorde, men endog taget dem vel vare ved en offendtlig Bekiendtgjörelse af deres nedrige Opførsel at sætte et evigt Skiendsels Mærke paa deres Tænkemaade i alle Retsindiges Öyne; thi Brugen de gjorde af deres Opdagelse, viiste tydelig i hvad Hensigt den var skeedt, og saa mange gjort deelagtig i den.

Himlen er mit Vidne, min beste Ven, at ingen kan tage meere Deel i andres Vanheld, end jeg, men jeg nægter dog ikke, at jeg elsker Retfærdigheden alt for höyt til ikke at glæde mig over at have oplevet Hævnens Dag²⁾.

¹⁾ Foruden de omtalte Jomfru Ane Brun, der succederede sin Søster, Jomfru Arensbach og Gemakspige Ane Petersen.

²⁾ Dette er skrevet 17 April 1784, altsaa efter det Guldbergske Ministeriums Fald.

Imidlertid maae De ikke troe, at jeg under denne Titel forstaaer offendtlige Beskiemmelser eller opreyste Skavotter, der vilde forvandle min Afskye til Medynk og drage Taare Floder af mine Öyne. De veed, at jeg har bedet¹⁾ vor Tröst og vor Haab, vor elskede *Frederik* at beskieme ved sit Sværd men aldrig bruge det i Vrede, saa vel som at öve den strængeste Retfærdighed, og dette gör han, naar han beröver dem Nydelsen af det, som man har forskaffet sig ved Rænker og Underfundighed. Tildeels er det skeedt, Himlen være lovet, det *Scepters* Förelse, der sadte *Caroline Mathilde* blot for saa mange Snarer og Efterstræbelser, er nu i hendes Söns Hænder efter Guds og Naturens Lov, og ved at rive det fra de uretmæssige Besiddere har han tillige tilkiendt dem den haardeste Straf; thi io længere Herredömmet har været deres, io stærkere föles Tabet, og er Samvittigheden i övrigt ikke reen, hvor gruelig maae da ikke dens Paamindelser være, nu da Frugten af udövede Forurettelser ikke meere kan döve dens Raab, men de seer, at de har begaaet Uret for at gribe efter en Taage, der uformærket blev borte imellem deres Hænder. Men dette troer jeg dog, at baade Retfærdighed og Ombue for Statens Vel udkræver, at undersøge Adkomsten til de mange Pensioner, og om de understötter Nödtörftighed eller Overdaad, saa vel som og, om det er private Tienester og deres Beskaffenhed, hvorved de ere komne i Besiddelse af den; thi at virkelige Tienester ikke ere alletider blevne belönnede, var *Scheibe* i det Falsterske Regiment et Beviis paa. Han var som den ældste *Lieutenant* paa et af Kongens Skibe til *Algier*, da hans Kammeraters drabelige Gierninger forskaffede den heele Classe,

---

¹⁾ I et Digt til Cronprindsen ved hans Confirmation.

saa mægtigt et Spring at *Scheibe* ved sin Hiemkomst i sine Elleve Eftermænd fandt elleve Formænd til en Belønning for hans i Kongens Tieneste udstandne Besværligheder. Kierlighed og Troeskab mod Kongen var just ikke heller det, som gjorde værdig til Belønning; thi naar saa var, burde en gammel *Grenadier* af det Falsterske Regiment staaet i Spidsen af alle de, der bleve belønnede og befordrede den 17de *Januarii*, men han bekom jintet, og maa-skee Velanstændigheden allene forbød at afstraffe ham. Da *Banner* om Morgenen gik ned at hente det Mandskab, der skulde besætte alle Døre og Udgange, og gav dem deres Forholds Ordre, traadde en gammel graae hærdet Krieger frem for ham, sadte sit Gevær ved Foden, saae ham op i Öynene, og sagde med en anstændig Friemoedighed: Herr *Oberste*, jeg bör adlyde Deres Befalninger, men jeg har aflagt Kongen Troeskabs Eed, De maae derfor først sige mig, om det er for ham eller mod ham, at de kræver min Tieneste; thi er det mod ham, saa strækker jeg mit Gevær, og De kan igiennemboere mig om De lyster, men jeg rörer mig ikke af Stedet. I hvor usandt det end var, saa bekræftede dog *Banner* paa det helligste at det var for Kongen og hans Vel, at man arbeydede; hvorpaa den Gamle tog sit Gevær igien med de Ord: Ja; saa gaaer jeg villig, om det end var i Döden.

Jeg veed aldrig, min Beste, at have grædt bitterligere, end ved at see Kongen bleg som et Liig, og den heftigste Siele Angst i sit Ansigt at slæbes af 8te hvide Heste omkring i den prægtige Fløyels Vogn, der ikke var brugt uden til hans Formæling, og omringet af en skrigende og huiende Pöbel, der ikke vedste hvad den raabte *Hurra* for, og al for blind til at blive vaer, at ved hver et Glædes Skrig den udstødte, tog Kongens Skielven og Bæven til. De

mange og forskiellige Bevægelser og Forestillinger det opvakte hos mig, tvang mig til at gaae fra Vinduet, paa det min Medynk over en Herre, som man foregav at have löst af det haardeste Trældom og Tyrannie, ikke skulde hentydes til Medynk over de Fangne.

Et Rygte, som en Uges Tiid derefter udbredte sig, syntes imidlertid at bekræfte, at han ikke troede det, som man havde bildt Almuen ind, og maaskee Vedkommende smigrede sig selv med. Kongen blev i Begyndelsen forundt meere Frihed, og ikke saa nöye bevogtet, som siden efter; og det blev fortalt, som en upaatvivlelig Sandhed overalt, at han en Morgen var gaaet ned i Stalden og befalt at sende ham en Vogn for med 6 Heste og Befalningen blev efterlevet. Ved en blot Hændelse kom een af Budskabs Bærerne i Stalden og forsömte ikke heller strax at berette hvad han havde hört; dette gjorde baade opmærksom og nysgierrig efter at vide hvad Kongen havde fore; og een af hans Vogtere fik Befalning at skaffe Underretning derom. Han erkjendte sig derpaa hos Kongen hvor han vilde hen, som ganske aabenhjertet svarede: ned til Cronborg til Dronningen. Men at det blev forhindret forstod sig ikke allene selv, men det gav endog Anledning til at passe nöyere paa ham end man havde gjort. Var dette Forsæt bleven tie Minutter sildigere bekiendt, saa havde Kongen været borte, og hvad Følgerne af hans Sammenkomst med Dronningen var bleven, er vanskelig at bestemme, men med det glade Haab vi nu har for Öye, har vi Aarsag til at troe, at Forsynet endog deri har vaaget over et Lands Beste, hvis Uskiönsomhed, det kun en Tiid lang vilde revse.

Af det jeg har sagt Dem om *Beckens* Forhold mod *Struensee* i hans Fængsel, kan De see, hvor haardt og bit-

tert man gjorde ham det, men desuagtet beklagede han sig aldrig derover; det eneste, der krænkede ham, var, at man ikke vilde fæste Troe til hans dyre og saa ofte igienlagne Forsikkring om hans Uskyldighed i den Summas Forøgelse af Kongens Foræring, som der lagdes ham til Last¹⁾; fordi det sadte Bedrageriets Stempel paa hans Minde. Meget faa Dage for hans Död, yttrede han sin Kummer derover for *Officieren* der havde Vagt hos ham, og sagde: Jeg begriber aldeles ikke af hvad Aarsag man ikke vil troe mit Udsigende i denne Post, da Tingen taler for sig selv; hvad kunde bevæge mig til at giöre mig skyldig i et Bedragerie, da Kongens Fortroelighed til mig var saa uindskrænket, at han underskrev alt hvad jeg lagde ham for uden engang at erkyndige sig om, hvad det var; og dersom jeg var skyldig deri, af hvad Aarsag skulde jeg da med saadan en Haardnakkenhed paastaae det modsadte? Var det det værste man kunde anklage mig for, saa kunde det have et Skin af, at jeg ved min Benægtelse vilde forskaffe mig Naade, men da jeg oprigtig har bekiendt større Forbrydelser, og af slig en Beskaffenhed, at jeg selv ind-

¹⁾ Talen er om en Anvisning:

Dronningen	10,000 Rd.
Struensee	60,000 --
Brandt	60,000 —
Falkenskjold	2,000 —

132,000 Rd.

som Generalfiskal Vivet i sit Indlæg vil have skal have lydt oprindelig:

Dronningen	10,000 Rd.
Struensee	6,000 —
Brandt	6,000 —

22,000 Rd.

Sammenlign Høst: Struensee III. 78 og Reverdil p. 412, 413 og 414, hvor han frikiender Struensee for falsum og antager, at Rettelserne ere foretagne før Underskriften.

seer hvor umueligt det er at de kan tilgives mig, eller jeg have andet end Döden at vente, hvad skulde da være mægtig nok at bevæge mig til at bekræfte en Usandhed i mine sidste Öyeblikke, da jeg dog ikke kunde dölge det for hans Öye, som jeg snart skal möde for.

Dommen var fældet¹⁾, men som *Banner* sagde mig, var man temmelig uroelig over at faae den Underskreven og stadfæstet. Löverdag den 25de skulde det gaae for sig. Dronningen vilde selv være tilstæde derved, og *Banner* var det iligemaade befalet, men om der var fleere af de Sammensvorne tillod hans Forfængelighed ham ikke at sige. Imellem 8te og Nie kom han paa *Operaen*, og ingen Helt, der har vundet det störste Feltslag kan med meere Glæde i sit Ansigt og en Triumph forkyndende Miine viise sig (for Folket han har ræddet, end *Banner* traadde ind i en *Loge* ved Siden af den jeg var i. Ventelig trængte han til at skaffe sin Glæde Luft; thi han havde neppe seet sig om förend han lagde sig hen til mig, og sagde: Nu er det klart, paa Tirsdag holder de to store Grever aaben Taffel for Ravne og Krager; thi i dette Öyeblik har Kongen underskreven Dommen; og det kostede mindre Umage end vi ventede. Uden at formilde nogen af dem, spurgte Jeg? Uden Formildelse i nogen Maade; thi i Betragtning af Familien sögte Dronningen at udvirke det for *Brandt*, men da hun taledes til Kongen derom, spurgte han: Har ikke Loven fældet Dommen? Og da hun derpaa svarede: io, men at det stod i hans Magt at formilde Lovens Stræng-
hed og beviise Naade; saa sagde han med megen Iver: kan jeg det, saa vil jeg beviise den mod *Struensee*, og

¹⁾ 25 Apr.

ikke mod *Brandt*; thi den første har aldrig gjort mig noget imod.

I Anledning af disse sidste Ord, maae jeg fortælle Dem en ubetydelig *Anecdote* om Kongens Meening i denne Post, da han var tretten Aar omtrent. Der blev talt om en gift Mands heftige Tilbøyelighed for det smukke Kiön, og Prindsen viiste megen Mishag og Afskye for hans Forhold. *Reventlou*, som var i sit gode Luune den Dag, gav sig til at spøge med ham, og sagde, at Prindsen ikke syntes at hade det, eller dog i det mindste at fordrage de smukkeste og behagelige i det, ved alle Leyligheder. Ja; det er en anden Sag, sagde Prindsen, jeg har io ingen Kone. — Men naar De ogsaa faaer den, saa er det derfor ikke sagt, at De synes best om hende, og ikke til Trods for hvad De skyldede baade hende og sig, foredrog en anden. — Ney; det vil jeg aldrig giøre; thi saa burde jeg io ikke fortryde paa, om hun paa sin Side holdt meere af en anden; og jeg anseer hende for at være saa berettiget til at nyde den samme Frihed, som jeg tog mig, at jeg aldrig kunde finde mig fornærmet derved.

Reverdil fortalte mig det engang, og vi spögede meget over Cron Prindsens strænge Begreber om Giengieldelsens Ret, men af det han sagde til Dronningen, at *Struensee* aldrig havde gjort ham noget imod, synes det, at han er bleven sin Grundsætning troe. Enten maae den for *Brandt* indlagde Forbön ikke have været meget vel meent, eller og Hadet imod *Struensee* været saa uslukkelig, at man ikke har kundet taale at tænke paa, at han skulde giøres deelagtig i den Barmhiertighed man vilde viise; siden efter *Banners* Sigende, Kongen ikke saa snart havde ladet de Ord falde, förend Dronningen uden at tænke meere paa *Brandt* forestillede Kongen, at Folket og Lau-

det, som *Struensee* saa höyligen havde fornærmet og beskietmet krævede Hævn, og derpaa bleve begge Dommene stadfæstede¹⁾.

Beskiemmende Straffer giøre kun Indtryk hos Almuen og hvor Forbrydelsens Natur er over dens Virknings Creds taber de deres Hensigt, som er at afskrække andre ved Exemplet. Men da de, der kunde fristes til at begaae *Struensees* og *Brandts* Forbrydelse ikke anseer Kroppens ærlige Begravelse for saa vigtig, at Steylen kunde holde dem derfra, naar Religion og Pligt vare for afmægtige dertil, saa betragtede den fornuftige Deel af Byen de döde Legemers Mishandling som en Virkning af den yderste Hævngierrighed, allerhelst da mange og vigtige Aarsager syntes at forbinde Regieringen til at udslette Erindringen om meget af det Forefaldne hos den meenige Mand, end sige give den Anledning til at föde den ved disse Kroppes Beskuelse og jgientagelsen af de derved udstödtte *bon mots* og Pöbel Vittighed.

Saa lemfældig Döds Maaden end fra en vis Kandt syntes at være, saa grum og umenneskelig var den dog for *Struensee*. Alle de til *Ravallak*²⁾ udfundne Pinsler vare i mine Tanker et blot intet imod det *Struensees* Siel maatte lide ved at holde under *Echafauttet* og höre alt det der foregik med hans Ven, og som han idelig og stedse bebreydede sig at have draget i Ulykken. Menne- skelige Fölelser allene burde have bevæget Vedkommende til at skaane en Medskabning i sine sidste og vigtige Öyeblik fra Fortvivlelsen, som saa græsselige Fölelser kunde

¹⁾ Brandts og Struensees Henrettelse fandt Sted d. 28 April.

²⁾ Ravallac, den franske Kong Henrik den Fjerdes Morder, blev henrettet 27 Mai 1610 under gruelige Pinsler.

drage efter sig, og enten ladet ham blive i sit Fængsel saa længe at alting var forbie med *Brandt* förend han kom eller og ladet ham træde af i et af de Huuse der i Nær-
værelsen saa længe, om man troede, at der behövedes meere Folk til at före ham ud, end man kunde tilveye-
bringe. Men det var ikke end nu nok med disse gruelige Fölelser over en Vens Lidelser, men maatte endog foröge Dem ved Forhaanelser, i det mindste ansaae den utallige Hob af Mennesker, der bievaanede *Executionen* det an der-
for, at *General Eichstedt* nogle Öyeblik förend *Struensee* skulde betræde Retterstædet reed ham forbie og hilsede ham, og det paa den Hest, som *Struensee* havde holdt meest af, og betient sig oftest af til sine Spadsere Toure med Dronningen.

Endog Döden formaaede ikke at udslukke Hadet, i det mindste blev Dronningen beskyldt, at hun medens Hoffet laae paa *Friderichsberg*, stod hver Morgen for Vinduet og besaae Steylene. Denne Beretnings Rigtighed staaer jeg i ingen Maade inde for, men saa meget er vist, at da Steylen *Struensee* laae paa, enten var bleven af Mennesker eller Vinden reven ned, kom der samme Dag endnu en Befalning fra Hoffet at reyse den op igien og grave den saa dybt i Jorden, at den kunde modstaae Vinden, og at den ikke var udstædet af Kongen, kan jeg ingen tydeligere Beviis give Dem paa, end at han omtrent en 8te Dage efter ringede meget hastig paa Cabinets *Secrétaire Schumacher*¹⁾, og befalede ham at udstæde en Ordre til *Commandanten* i *Citadellet*, om at sætte *Struensee* paa frie Fod og lade

¹⁾ Andreas Schumacher f. 1726, blev 1757 Cancellisekretær og Gesandtskabssekretær i Rusland, 1767 Geheimecabinetssekretær og Deputeret i det danske Cancellie, 1773 Amtmand i Segeberg, † 1790.

ham reyse af Landet hvorhen han vilde; *Schumacher* svarede ham, at det var for sildig, siden han var rettet. Hvad, sagde han, har de alt rettet ham! og sukkede. Lev vel min velsignede *Johan*, og elsk stedse Deres

Dorothea.

Den 28 April 1784.

Dersom det er sandt, hvad to *Officierer* af det Regiment, der laae i *Helsingöer*, medens Dronningen var paa *Cronborg*, har fortalt mig, saa er det et Beviis paa een af Naturens foruunderligste Virkninger. Det var paa det strængeste forbuden at lade Dronningen vide Executions Dagen af Frygt for at den maatte giøre for stærkt et Indtryk hos hende. *Keith*¹⁾ tilbragte den heele Formiddag hos hende, men hun havde havt en saa græsselig bængstet og uroelig Nat, at hun havde været meere end tie Gange af Sengen, og io nærmere Dagen kom io værre blev det, saa at *Keith* fandt hende meere död end levende, og i stærk afvexlende Besvimelser, der nærmede sig *Convultioner*. Det förste hun saae ham, raabte hun til ham: hvad man havde for med *Struensee*? og io stærkere han forsikkrede; at der ikke var mödt ham noget, eller at ham skeedte noget ondt i hans Fængsel, io meere paastod hun, at han leed, og leed uendelig meget. Han bad hende paa det indstændigste, at forjage alle slige Tanker, og i steden for at være bekymret for et Menneske, hvis formastelse havde paafört hende og hendes Huus Vanære, da at laane sin Agtsom-

---

¹⁾ Den engelske Minister Keith fik, efter at Skilsmisse Dommen var fældet den 6 April, Tilladelse til at besøge Dronning Caroline Mathilde.

hed til det han havde at berette hende fra sin Herre. Hun gik ogsaa op og ned af Gulvet med ham, og i hvor megen Møye han end gav sig for at fæste hendes Opmærksomhed, var det ham ikke mueligt, förend *Executions* Tiden var forbie, da hun brast i en heftig Graad og sagde: Gud! hvilken Angst faldt der ikke med et fra mit Hierte!

Da hun forlod *Cronborg* (30te Mai) var der neppe et tört Öye; længe efter var det Folk, der havde hört Kuglerne suse om deres Ören, umueligt at tænke eller tale om hendes Afskeed med Prindsesse *Lovise Augusta* uden Taare. Meere end tie Gange flyede hun hende fra sig, og naar hun var kommen tre Skridt fra hende vendte hun om igien, rev Barnet med Heflighed til sig, trykkede det op til sit Bryst, og jamrede og græd overlydt. Endelig overvandt hun sig saa meget at da hun ikke kunde forlade sin elskede Daatter, saa vinkede hun at de skulde skynde sig bort med hende, og da hun var kommen hende af Syne, törrede hun sine Öyne og begav sig med stor Standhaftighed ned til Broen; ved den laae den Kongelige Danske *Chaloupe* til at före hende og Betienterne om Bord hvor de Danske först skulde forlade hende; men da hun kom paa Broen lod hun sine Öyne löbe runten om, og da hun blev den Engelske *Capitain (Bride)* vaer, der skulde före hende bort, sagde hun: giv mig Deres Haand, *Sir!* hvorpaa hun rakte ham sin, steg i hans *Chaloupe*, og overlod den Kongelige til sin Hofstat¹⁾.

Alle de, som den 17de og efterfølgende Dage bleve arreterede fik deres Straf eller Friekiendelse af *Commis-*

¹⁾ Om hendes Afreise haves i den Bülowiske Saml. Pakke 87. VIII. J. et temmelig udførligt Brev af General Krigs Commissair Chr. v. Tuxen dateret Helsingør 1ste og 2^{den} Juni 1772. Caroline Mathilde landede ved Stade 5 Juni og døde i Celle 10 Mai 1775.

sionen, *Baron Bülow*¹⁾ og *Grev Holstein*²⁾ undtagen, som umiddelbare bleve forviiste af Regieringen uden at deres Brøde blev dem bekiendtgjort[e]. *Bülow* aflagde i en Tiid af nogle Dage det nøyagtigste og redeligste Regnskab, og hans Fiender selv kunde ikke nægte ham at tage den Roes med sig, at Stalden aldrig havde været i en bedre og ordendtligere Stand og med mindre Omkostninger og Udgifter end i hans Tiid. Uagtet han var paapasselig, og ikke saae igiennem Fingre med nogen, elskede hans Folk ham dog inderlig, et vist Beviis paa, at Folk med større Lyst og Iver opfylder deres Pligter, naar de staaer under en Mand, der kræver det ved sit eget Tilsyn og skiønner derpaa, end under een, der skiuler sin phlegmatiske Dovenskab under Navn af Godhed, og behandler den dygtige og udygtige paa lige Maade.

Anno 1773 gik det Rygte, at man var falden paa at vilde have Kongen trepaneret, og til den Ende kaldt den gamle *Wolert* herind fra *Slesvig*. Om det var saa eller ey; skal ieg ikke kunde sige med nogen Vished; thi da det var noget, som jeg troede han ikke burde sige saa forbød Beskedenheden mig at spørge ham derom. Men da jeg engang yttrede en Attraae for ham efter at vide, om man var sindet at beholde ham her og om han blev længe, saa svarede han: Jeg reyser om 8te Dage; da man holdt det nödvendigt at kalde mig, saa var det min Pligt at komme; men deri hvor man troede at bruge mig, kan jeg med en god Samvittighed ikke foretage mig noget.

Som et Beviis paa, at man ved Statsraadets Stadfæstelse til at giöre Kongens Haand og Villie gyldig, allene forstod Prinds *Friiderichs*, vil jeg anföre to meget bekiendte *Anec-*

¹⁾ Jævnfør S. 391 N. 2.

²⁾ Jævnfør S. 392 N. 3.

doter, der ere lige saa forskellige i Deres Følger, som de i sig selv synes at komme overeens. *Capellmester Sarti*, som meere ved allehaande smaae *mechaniske* Kunster og Experimenter moerede Kongen, end ved sin *Musique*, var bleven ham meget umistelig; men da han af Frygt for sine *Creditorer* maatte søge Skyts hos den Käyserlige Minister, saa turde han ikke vove at forlade hans Huus for at tage paa Slottet förend han var forsynet med et *Muratorium*¹⁾. Kongen havde allerede tree til Fiire gange befalet at hente ham, og han vegret sig for at adlyde uden man gav ham Sikkerhed, da *Bielcke*, som var *Oberhof Marchal*²⁾, giör Kongen Forestilling derom, og i Følge af den underskriver (Kongen) et saa kaldet Jern Brev for *Sarti*, og med det i Lommen forföyer han sig til Slottet. Det förste dette blev bekient underkiender Prinds *Friderich* og Stats Raadet det udstædede Sikkerheds Brev som ugyldigt, siden det ikke af dem var bekræftet, og alle *Bielckes* Undskyldninger og Forestillinger om, at Tiidens Korthed havde forbuden ham at bie indtil det var bleven forestillet i Stats Raadet igiennem *Canceliet* hialp ikke det ringeste, *Sarti* maatte flye det tilbage, og indtil et nyt *Document* blev udstædet derfra, maatte toe Kongelige *Laquaier* gaae een ved hver sin Side af Vognen, naar han kiörte til eller fra Slottet for i paakommende Tilfælde at beskytte ham.

Nogle Aar derefter forelsker den bekiendte Geheime Raad *Crone (Krohne)* sig i en Fröken *Gramboe*, der hverken var ung eller smuk, men havde nogle tusende Rigsdaler og var nær beslægtet med den gamle *Von der Lühe*³⁾.

¹⁾ Moratorium, Jernbrev, Beskyttelsesbrev for en Skyldner, der i en vis Tid bliver fri for at betale sine Creditorer.

²⁾ Christopher Frid. v. Bielcke, der var bleven Hofmarschal 1771, blev i Begyndelsen af Juli 1772 afløst af Chr. v. Holstein, og blev ^{23/7} 72 Amtmand i Tønder.

³⁾ Se om ham S. 390 N. 1. Om Geheimeraad Krohne se S. 464 Note.

Hvad enten det nu var af virkelig Omhue for Pigens Vel, eller af Attraae til at beholde hendes Midler i Famillien, saa var endeel af hendes Paarørende, meget misfornøyede med Partiet og søgte, under Forevendning, at hun ikke var rigtig i Hovedet, at faae Giftermaalet forbuden. *Oberhofmesterinden (v. d. Lühe)* paatog sig det, udvirkede en *Cabinets Ordre* desangaaende, der blev sendt Politimesteren med Befalning at forkynde Geheime Raad *Crone (Krohne)* Hans Mayestets Villie. *Fædder*¹⁾ lod *Crone* kalde, forelæste ham *Cabinets Ordren* hvis Indhold var, at hans Mayestet ganske og aldeles ophævede den Forlovelse, der havde været imeellem Geheime Raad *Crone* og Fröken *Gramboe*, da Famillie Aarsager gjorde deres Ægteskab ganske umuelig. *Crone*, som det hverken feylede paa Forstand eller Dristighed, svarede ganske kort, at Famillie Aarsagerne vel ikke kunde være andre end Attraaen efter at faae hendes Midler naar hun döde; og den korteste Vey dertil havde været den, at forbyde hende Raadigheden over den baade i Liv og Död; thi naar saa hendes ubetydelige *Capital* havde været Öyemedet hos ham i denne Begivenhed, havde han selv gaaet tilbage, og var det en paa Agt grundet Kierlighed, der forbandt dem med hinanden, saa var det en Misbrug af den Kongelige Myndighed, at paalægge to frie Personer Tvang i en Handling, deres frie Villie burde bestemme. Da denne *Ordre* tillige feylede sin Gyldighed, ved ikke at være stadfæstet²⁾ af Stats Raadet, saa fandt han sig ikke pligtig at adlyde, men havde Föye til at ansee den, for en paa ulovlig Maade tilsnegen Befalning.

¹⁾ Etatsraad Chr. Fædder blev Politimester ²¹/₄ 72. Se om ham Overskou danske Skueplads II. 207 og flere Steder.

²⁾ Hvilket krævedes ved Forordning af 13 Febr. 1772 i det 4de Punkt.

Jern Brevet, som efter den fornemste Hof *Chefs* Forestilling blev underskrevet for at skaffe Kongen en Tidfordriv, han begierede, fandt man for godt at *cassere*, men da *Crone* anførte *Ordrens* Ugyldighed uden Stats Raadets Underskrift i en frie Handlings Hæmmelse, fandt man for godt at afstraffe hans Formastelse, ved at indslutte ham i Fængsel, uden at nogen kunde fortolke det modsatte heri anderledes, end at Kongens men ikke Prinds *Fridrichs* Betæiminger behövede Stadfæstelse. Maaskee löb der ogsaa nogen Hævn for hans *Weissagung*[en]¹⁾ ind med, saa

¹⁾ Weissagung von der gewiss zu erwartenden Erfüllung des alten Sprichworts: Tandem bona caussa triumphat. (s. l.). 1773 (2: Om at Caroline Mathilde snart vil komme tilbage til Danmark) er af Kröhne. Om ham indeholdes Oplysninger i den Bülowiske Saml. Pakke 67. K. i flere Breve, hvoraf kan mærkes: ¹³/₃ 1770 kom han til Bernstorff anbefalet af Heinrich IX af Reuss, fik Løfte om Ansættelse, og blev presenteret ved Hove, men gik glip af Ansættelsen, da Bernstorff samme Aar gik af. Han drog tilbage til Tydskland, opholdt sig hos Slægtninge i Pfalz, men søgte til Hamborg i Aaret 1773. ²/₁ 1773 fik Caroline Mathilde tilfældig Øie paa ham i Celle og han traadte i Forbindelse med hende. En Frugt heraf var Skriftet Weissagung, u. s. w. Han paastaaer at have været hos Caroline Mathilde Natten for hendes Død mellem 9 og 10 Mai 1775. Paa samme Tid var Beringschiold kaldet til Caroline Mathilde, der havde sine Venner i Danmark, var noie underrettet om alt hvad der foregik, og i Slutningen af 1774 havde ladet Beringschiold opfordre til at komme til Hamborg, hvor han skulde faa nærmere Underretning. Da han i Foraaret 1775 kom til Neumünster erfarede han hendes Død, hvorpaa Sagen transpirerede, men havde hun levet 1 Aar til siger Beringschiold, da havde Spaadommen om hendes Komme til Kjøbenhavn i «Tandem bona caussa triumphat» upaatvivlelig gaaet i Opfyldelse. Eventyreren Kröhne gav sig nu til at arbejde for det regjerende Parti, skrev «Dännemarks beständige Unabhängigkeit» og «Poema in legem indigenatus», begge i Aaret 1777. Samme Aar kom han til Kjøbenhavn, forlovede sig med Frøken Grambow (en Generals Datter), og da han ikke vilde lystre Cabinetsordren, blev han endelig den 8 October arresteret og sat i Citadellet, hvorfra han først slap ud, da han den 9 Juli 1779 underskrev en Forpligtelse til at forholde sig rolig og ikke forlade Riget eller det Sted, han fik anvist til Ophold (Ribe Stift). I Aa-

at man fandt en Glæde i at overtude ham ved sit Fængsel om, at hans Spaadoms Geist ikke var ægte.

Far vel, min værdige Ven og vær overtudet om at jeg allene lever for at ære, elske og takkes min fortræffelige *Johan.*

Den 19 October 1784.

Min Ven troer, at jeg ikke ved en vis Begivenhed har været saa ödsel med mine Betragtninger som sædvanlig, og önsker, at jeg skulde indhente hvad jeg har forsömt, hans Villie er mig en Lov, men jeg er hange, at det allene bliver en Gientagelse af hvad jeg allerede har sagt ham i den Materie.

Med al mit Hiertes Oprigtighed, er maaskee mine Betragtninger over en höyst beklagelig Herres Forfatning ikke uden al Partiiskhed; thi Kierligheden de Danske bær til deres Konge Slægt gör det næsten umueligt: Baandet, der binder Herren og Folket til hinanden er af den Beskaffenhed, at han ikke kan være lykkelig, naar det er elendigt; og derfor söger det, i Fölelsen af sine svare Byrder, at udfinde andre Aarsager til hvad det liider, end de, der kan tilregnes ham, som liider med det, og dette vil maaskee ogsaa hændes mig; men kan Partiiskhed forlede mig til at finde Skylden meere hos andre end ham, saa skal dog

---

ret 1783 vovede han sig til Kjøbenhavn. Guldberg tilskrev ham, lovede at ignorere hans Nærværelse, og tilsagde ham kongelig Hjælp, naar han strax begav sig til Jylland. 1784 kom han igjen, og blev anholdt 15 Mai. Schack Rathlou gav Ordre til hans Transport til Jylland, og truede ham med Tabet af hans Pension (400 Rdr.). Han søgte Tilladelse til at forlade Landet; og skal være død 1787 i Berlin.

ikke Frygten for at handle mod Ærbødigheden holde mig fra at sige Sandheden med Friemodighed, hvi skulde jeg grue for at udlade mig for en troefast Ven med det, som om 100de Aar vil blive sagt offendtlig, naar de smaae sammenstødende Tilfælde, der ofte gör det, der synes höyst lastværdigt, allene höyst beklageligt, maaskee ere forglemte.

Mennesket, min Ven, er, naar Forstandens Kræfter og Hiertets Tilböyeligheder begynder at udvikle sig, i visse Maader at ansee som en Piant, der skyder Spiirer, kommer denne ikke i en færdig Gärtners Hænder, der forstaaer at bereede Jorden, at sætte den saaledes, at den faaer den behörige Varme, Soel og Skygge, saa faaer den hverken saa fuldkommen en Væxt, eller bringer saa mange og gode Frugter, som i dens Hænder, der ved at studere dens Natur, hielper og understötter den i alle dens Udviklinger og Fremgang. De forskiellige *Organers* forskiellige Sammenföyelser hos Mennesket og de af dem flyden(d)e forskiellige Indtryk paa Föletraaddene frembringe Menneskets forskiellige Sindslidelser, som Skaberen har givet dem til saa store og viise Hensigters Öptyldelse. Ved at föolge Barnet i alle sine Handlinger, ere disse Indtryk let opdagede, det kiender endnu ikke Forstillelses Kunsten, det adlyder Naturens Bud ved at give Sindslidelserne Töylen, og förend man af dem kan læse klart og tydeligt i Barnets Hierte bör en duelig Hovmester aldrig begynde at danne det, paa det han ikke skal sætte Planten, der behöver Varme i Kullen; eller overöse med Vand hvor Soel og Tyrke (Törke) var nödvendig, men denne vigtige Regel blev ganske gaaet forbie med den beklagelige Herre.

En Mand af store Indsigter og Kundskaber, Ærligheds og Ærens strængeste Tilbeder, og som paa et andet Sted

havde kunde blevet Landets Velgiörer¹⁾, blev et Tugtens Riis for det ved at blive Hovmester hos *Cron Prindsen*, og tiltroe sig selv Kræfter nok til een lige saa besværlig, som vigtig og ærefuld Post. Det første en Dyd drives over sine Grændser lader den af at være en Dyd; Følelsen og Overbeviisningen om, at Æren var for mægtig i hans Siel til at han kunde giøre sig skyldig i en nedrig Handling, udartede hos ham til Hovmod, hans Afskye for Hyklerie til Trodsighed, og hans strænge Grundsætninger til Grumhed og Tyrannie, saa at han ved sit Forhold gjorde sine Dyder forhadte i steden for at giøre dem elskværdige.

Jeg vil endog tilstaae ham, at Prindsens Hierte ikke var böyeligt og Menneskekierligt af Naturen, men desto skadeligere blev en haard Behandling; desto stærkere trængte det til at blödgjøres ved Kierlighed, og naar han havde bragt det dertil, da ved denne milde Følelse lære ham at kiende hvor södt det er at fortiene Kierlighed, og at Pligternes nöyagtige Opfyldelse er det eneste Middel til at blive virkelig elsket. Men at indprente Prindsens Hierte Følelse af Medynk og Overbærelse, eller, i det mindste at aabne hans Barm for dem, var tvert imod Hovmesterens Plan, han havde anseet det for en qvindagtig Skröbelighed at betiene sig af Mildhed og Overtalelser, alting skulde udrettes ved Magt og overdreven Haardhed; han sögte ikke at være elsket men frygtet, uden at overveye, at Frygt qvæler Sielens hærligste Ævner, og at den, som er Mild og God, naar han er tryg, kan af Angst for sin Sikkerhed drives til de störste Grumheder.

Havde han allene ved sine voldsomme Midler sögt at underkue de Tilböyeligheder hos Prindsen, som han troede kunde blive ham og Landet skadelige, saa havde der dog

¹⁾ Reventlou.

været noget at anføre til hans Undskyldning, men han kiendte hverken hans gode eller onde Side, han holdt ham fra det Öyeblik at han kom til ham¹⁾, under saa grusom en Tvang, at han aldrig kunde yttre sine Tilböyeligheder, og til Trods for alle de Forestillinger, som jeg med Vished veed, at der bleve gjorde ham om at forunde Prindsen Frihed til at lægge sin farligste og svageste Side for Dagen, paa det man kunde vende alle Kræfterne mod den, og lade de uskadelige Tilböyeligheder raaderum, saa var han dog ikke til at overtale dertil, Han paastod, at naar Prindsen slet ingen Villie blev forundt, saa havde man ingen at bestride, men kunde indprente ham de Meeninger og Begreber, man fandt at være de bedste.

Alle de, der nærmede sig Prindsen, vare tvungne til at følge hans Plan, ingen Hengivenhed, ingen forekommende Venlighed maatte viises imod ham; og den eneste, der ikke fulgte denne Regel, var den gamle *Moltke* naar han, men som var overmaade sielden, kom til Prindsen søgte han paa alle muelige Maader at være ham til Behag, og som gjorde, at uagtet *Moltke* og *Reventlou* vare Svogre, afmaalede han ham dog med de afskyeligste Farver under Navn af *Favorit*. Efter hans Sigende gjorde Intet en Regent foragteligere end at binde sit Hierte til en Undersaat, Gud havde sadt ham over alle andre fordi han ikke maatte hæfte sig ved nogen anden; alle de Ulykker, der ramte et Land, drog *Favoriten* over det, og ved hver Middags og Aften Taffel, naar der ingen var, som kunde holde Lyset, gik Samtalen stedse ud paa de Lande, der vare bragte i Elendighed ved en *Favorit*, og hvilke uværdige Mennesker, der som oftest havde været det. Historien forsynede

---

¹⁾ 21/3 1755.

ham til alletider og i alle Lande med Exempler derpaa, og en Dag, da han talede om en Konge af *Spanien*, der havde gjort en *Castrat* til sin Premier Minister¹⁾, vendte han sig til *Cron Prindsen* med de Ord: og naar De, min naadige Herre, engang bestiger Thronen bliver ventelig *Laurent* Deres, siden det er hans Lærdomme og Underviisninger, som De finder meest Behag i og viiser meest Attraae efter. Denne offendtlige Ydmygelse bragte alt Blodet i den unge Herres Ansigt, og med et meget betydeligt Öyekast og Tone svarede han ham: Jeg beder Gud i Naade bevare mig fra at komme paa Thronen förend jeg haade har forglemt *Laurent*²⁾ og hans Lærdomme. Der ligger saa megen Fornuft og tillige saa stærk en Irættelsættelse over Hovmesterens ufornuftige Bebreydelse, i dette Svar, at det i mine Tanker burde bragt Blodet i hans Ansigt af Skamfuldhed.

Havde han sadt den Afskye, han vilde indprænte Prindsen for *Favoriter*, de behörige Grændser, havde han viist ham, at det ikke var Kierligheden og Fortroeligheden, som Regenten bar for en værdig Mand, der var lastværdig, at da Venskab var Livets störste Lyksalighed, saa var Regenten som Menneske ogsaa berettiget til at nyde den, skiönt med lidet Haab om at finde en sand Ven; men at denne ædle Fölelse vanslægtede til en lastværdig Skröbelighed, naar Regenten enten ophöyede ham over sin Fortieneste, eller lod sig saaledes behærske af ham, at han overdrog ham Omhuen for de Pligters Opfyldelse, som Gud vilde kræve Regnskab af ham for, at ikke Regierings Sorgerne, men Livets Sorger vare de, han kunde hente Tröst

¹⁾ Her tænkes vistnok paa Philip V. og Farinelli.

²⁾ Formodentlig Pierre Laurent, Inspecteur des Danses de la Cour.

og Husværelse imod ved en prøvet Vens Bryst, saa havde han udført et præseligt og hans Kald værdigt Foretagende, men efter det Begreb, som man gav ham, saa hadede han Navnet, men ikke Virkningen, og denne Afskye var saa stærk hos ham, at den hævngierrige Prinds af *Hessen* betiente sig af den, til at faae *Reverdil*¹⁾, der ikke vilde rette sig efter hans selvraadige Villie, ud af Landet ved to eller tree Gange i en *Ironisk* Tone at nævne ham for Kongen, som hans *Favorit*.

Den gruesomme Tvang, man holdt ham i, de umenneskelige Rævelser han ved den mindste Forseelse blev underkastet jndjog ham ikke allene en græsselig og uovervindelig Angst, men tillukkede tillige hans Hjerter for Medlidenhedens Stemme, baade mod Mennesker og Dyr, en vis og uundgaaelig Følge af en grum Medfart; thi hvorledes skulde den, der aldrig fandt Medynk, kunde føle Medynk, og hvad andet end det græsselige Tyrannie, der udøves mod de sorte Slaver, gjør dem saa umenneskelige og grumme i deres Hævn? Og da Menneske er Menneske, saa vil Prindsen Slaven i sin Tænkemaade, naar han nyder Slavens Medfart og Behandling.

Til denne udøvede Grumhed föyede sig endnu en anden Ulykke og som var den, at der fra hans første Ungdoms Tiid aldrig var meere end eet Menneske om ham, som havde, ved at vinde hans Kierlighed, förend det blev ham umuelig at elske, kunde givet ham faste og rigtige

---

¹⁾ 21 Nov. 1767. Reverdil p. 105 følg. antager Hølek for den der styrtede ham; men St. Germains næsten samtidige Afsked, og Prinds Carl af Hessens derved befordrede Indflydelse paa Krigsvæsenets Bestyrelse gjorde det sandsynligt i de Tider, at han havde været virksom ved Reverdils Afskedigelse. D. Biehl er, som tidligere er omtalt, i det Hele ugunstig stemt mod Carl af Hessen.

Begreber; og ved Fornuft og Lempe undertvungen den trodsige Egensindighed, som der sagdes, at være ham medfødt; og dette var hans ældste Kammer Junker; Geheime Raad *Schack Rathlou*¹⁾, men han blev ikke længe nok hos ham, hvad enten han saa selv ønskede det fordi han ikke kunde udrette hvad han vilde, eller *Reventlou* ikke vilde have en Mand af saa sande Fortienester saa nær om Prindsen, eller og der skulde banes Vei for (*A.*) *Moltke* til *Marchals* Posten²⁾, og alle øvrige havde hverken Forstand eller Villie til at være nyttige uden for dem selv.

Trangen til at skaffe sit Illerte Luft nødte altsaa Prindsen til at tage sin Tilflugt til ham, der ved sin uophørlige Fritten gav ham Anledning til at beklage sig, men denne som var hans Kammer-Tiener³⁾, havde ikke allene ingen Opdragelse havt, men var endog iblandt Skoebørstens Dyrkere een af de gemeeneste i sin Tænkemaade, og vante derfor Prindsen ved denne Fortroelighed til en Sladderagtighed, der har giort, at de, som har meent det best og redeligst med ham, aldrig har vovet at bringe en Sandhed for hans Øre, der skulde bevares.

Havde *Reventlou* endda søgt at bringe Prindsen til at elske Gud, saa havde den beklagelige Herre dog havt en sikker Tilflugt og et fast Skiold, men hvad enten han selv meere frygtede end elskede Gud, eller han troede at retfærdiggjøre sit Forhold ved at tale om Gud, som et Væsen, hvis Hævn og Straf ved den mindste Forseelse var uundgaaelig, saa tiente det Begreb, han fik, allene til at indjage den unge Herre samme Rædsel for

¹⁾ Joachim Otto Schack Rathlou, født 1728, Gesandt i Sverrig 1760, bekendt som Statsminister fra 1772—1788, R. af E. 1773.

²⁾ Jævnfør S. 343.

³⁾ Her tænkes paa Kirchhof, jævnfør S. 343.

det høyeste Væsen, som han havde for sin barske Hovmester.

Det har stedse været umueligt for mig, min Ven, at giøre mig et Begreb om de Menneskers Følelser, der forestille sig Verdens Herre med et stedse opløftet Sværd over sine Skabninger til at lade dem føle Vægten af hans Vrede, i steden for i ham at kiende Kierlighedens Fader, der ikke befaler Mennesket andet end at elske, der ikke vil have andet end Kierlighed for alle sine utallige Velgiærninger og som i sit aabenbarede Ord har givet det störste og ufatteligste Beviis paa sin Kierlighed og Barmhiertighed, der aldrig bör skilles fra hans Retfærdighed, fordi det Offer som hans Barmhiertighed gjorde af hans eenbaarne Søn, forbinder hans Retfærdighed til at forlade dem, som elske og troe paa Christum. Men kan vi ikke nægte dem vor Medynk, der ved dette vrang Begreb beröve sig den eneste sande Tröst i Livets Gienvordigheder, hvor mange Taare kræver da ikke det unge Menneskes Forfatning, som dette Rædselsfulde Begreb indpræntes ved Ord og Exempel, og som naar Ungdom og Overtalelser har forledt ham, og Hiertet og Samvittigheden anklager ham, ingen meere Redning veed, men er et ideligt Rov for den grummeste Siele Angst?

Desværre for den ynkværdige Herre og os blev dette Frugten af, at *Reventlou* var dagligen Lovens og dens Forbandelsers Forkynder, uden nogensinde at lade Evangeli söde Tröst komme af hans Mund. Han ansaae Frygten for et saa kraftigt Middel til at opfylde Pligterne, at han meere end engang, maaskee i en god Hensigt, lod sig forstaae med, at naar en Konge ikke gjorde, hvad han burde, saa lösede han derved ikke allene Undersaatterne af deres Troeskabs Eed, men efter hans Tanker, burde endog den,

der havde Moed nok til at lægge Haand paa ham, meere ansees for sit Fædrenelands Velgiörer end en Forbryder, siden han allene var Rædskabet i en hævnende Guds Haand.

Underkuet og opfyldt med den græsseligste Rædsel besteg han Thronen; *Reventlou* havde saa længe bleven ved at udöve sin Myndighed, at der ikke var mindste Rum imellem den haarde Tvang ikke at torde yttre et Önske og den yderste Grad af Selvraadighed; thi da *Reventlou* ansaae sig selv for umistelig i *Conseillet*, og i visse Maader maaskee ogsaa var det, saa var der i de Nie Maaneder, som hans Fader levede efter hans *Confirmation* ikke foregaaet den mindste Forandring i hans Forfatning; thi der kan intet större Beviis gives paa, at *Reventlou* ikke havde formildet sin Tone, end at den endog var lige bydende og barsk efter at han havde svoret ham Lydighed, som sin Konge. Men Prindsen mærkede ikke saa snart at Tugtemesteren ikke meere torde bruge Haanden, men allene Munden, förend han gav efter for unge Menneskers Forestillinger, om ikke meere at bryde sig om hvad han sagde, men viise, at han var Enevolds Herre, der kunde giöre og lade hvad han vilde.

Forestill dem nu min Ven en ung Herrre, der er fremmet for alt det der angaaer Rigets Vel og Forfatning; næsten fremme[de](t) for dem med, der skal hielpe ham at besörge det; siden det aldrig havde været ham tilladt at tale andet med dem, end hvad *Reventlou* lagde ham i Munden; de to Dage om Ugen overfusset af *Reventlou* naar han spurgte, om det dog ikke kunde skee paa en anden Maade, og de övrige Dage at höre Forestillinger og give Resolution til *Collegierne* om Ting han ikke vidste det mindste af. Paa den anden Side overhængt af de unge Mennesker, han begyndte at spöge og brydes med, om den Betiening

til den, og den til den, og som vidste at fælde ham ved hans svage Side: Forfængeligheden, ved at indpuste ham, at han gierne kunde gaae allene, og trængte ikke til de gamle Suurpotters Ledebaand, og naar han fyldestgjorde dem, da at blive overfuset og igiennemheglet af *Reventlou*.

Hvad var naturligere, end at han havde inderlig suk- ket efter Befrielsen fra det grumme Aag, der havde tryk- ket ham, men nu syntes Forretningernes Bestyrelse at true ham med et, der ikke var ham mindre i Veyen til at nyde hans saa höyt attraaede Frihed. Havde hans Siels Ævner ikke været underkuet, havde en grum Medfart ikke berövet ham det kiekke Moed, der bestrider alle Vanskeligheder for at bane sig Veyen til Æren, saa maaskee han havde opoffret alleting for den; men i den Forfatning han var, og uden Opmuntring af alle dem der vare om ham, *Reverdil* undtagen, og uden den behörige Understöttelse af dem, der ved at give ham alle muelige Oplysninger, burde gjort ham Arbeydet let og behageligt, var det umueligt andet, end at han maatte kiedes derved. *Reverdil*, som vidste, at det ikke feylede ham paa Fornuft, og at han havde megen Vid, indsaae tillige, at ingen af de, som han forbandt sig med, kunde skaffe hans Siel Föde, og sætte de underkuede Ævner i Drift og Virksomhed. Han sögte altsaa at drage ham fra Drengelæg ved at sætte ham i Hovedet at efterabe Kongen af Preussen ved Aftens Maal- tider, som Fortienester og ikke Værdighed gjorde berettiget til, og hvor han ved at lægge den kongelige Höyhed fra sig, kunde nyde Livets störste Behagelighed i en munter og underviisende Samtale og en behagelig Omgang.

Dette Forslag blev bifaldet, men nogle af de, som deres Lærdom havde gjort navnkundige, vare saa lidet be- hagelige i Omgang, og saa stive og *ceremonielle* i Henseende

til Kongen, at Öyemeedet feylede, og det blev ligesaa hastig glemmt, som besluttet. Imidlertid vare dog disse Aftens Maaltiider Anledningen til den Gunst som *Brandt* paa nogen Tiid stod i hos Kongen. *Reverdils* Venskab for ham gjorde at han blev ansagt; han havde god Forstand, havde læst meget og var tillige overmaade opvakt og moersom, uden at hans Munterhed var af det larmende og stöyende Slags eller gik uden for Velanstændigheds Grændser; han talede meget vel, og allermeest naar han havde Leylighed til at udlade sig over Venskabs Fordeele og Södheder, som han syntes at föle ved at tale om dem lige indtil Henrykkelse. I Fölge heraf udmærkede han sig stærk i dette Sælskab, og havde Aarsag til at smiggre sig med et stort Fortrin i Kongens Yndest; allerhelst da det lod, som om Kongen var eenig med ham i Henseende til hans Venskabs *Système* og udtrykkede sig med megen Veltalenhed over Cronens Byrde og Venskabs Husvalelse, hvorved *Reverdil* og *Brandt* fik begge Navn af hans Venner.

Et feigt og frygtsomt Hierte, min Ven, er ikke i Stand til at elske, det kan vel baade udtrykke og föle en slags Behag, men det er ikke sand Kierlighed. Den er Siælens ædelste Fölelse, den udfordrer en ædel og reen Grund om den skal voxe til Bestandighed uden hvilken den allene er en blot Flyve Lyst, og bestandig kan den aldrig være, som feyler Moed og Kiækhed til at vove alleting og trodse alleting for dens Skyld, som man elsker. Ved grum Medfart var Sæden til oprigtig Kierlighed ganske qvalt i Kongens Hierte; Rædsel og Forfængelighed vare hans eneste Drivfiædre og strede med hinanden om Fortrinet; af den sidste kunde en fornuftig Hovmester have draget store Fordeele, den kunde blevet en Spoere til store Tings Udförelse, men i stæden for at give den en rigtig Vendning

havde *Reventlou* nedtrykt og underkuet den med. Ganske at udrydde den havde han vel ikke formaaet, men Angsten var dog saa aldeles Herre over den, at alt det Gode den skulde frem bringe blev qvalt ved Rædselens Ukrud.

Han manglede Moed og Standhaftighed til at elske oprigtig og med Varme, og gav derfor skielvende efter det første man sagde ham: at det maatte saa være, og at det vilde blive ham til Skade og Fortræd, dersom det ikke skeedte. Han havde hørt og læst, at Regentere ingen Venner havde, den store Sandhed var heller ikke bleven skiult for ham, at de ingen fortiente, siden de sadte meere Priis paa en Hyklers Smigger og en Forførers Lokke Gift end en troefast Vens velmeente og alvorlige Forestillinger og at i Følge deraf Historien faa eller ingen Exempler havde at fremviise paa Konger der havde været Ven. Forfængeligheden at forøge disses Tal, drev ham altsaa til at kalde den sin Ven, han følede en slags Godhed for, men naar Öyeblikket kom, at han skulde viise sig Ven, saa manglede han enten Moedet dertil; eller og den samme Forfængelighed berövede Navnet, som havde givet det, for at undgaae Mistanken at have en *Favorit*, hvilket var forestillet og indpræntet ham, som en Regents störste Skiendsel.

Forestillingen om, at *Reverdil* blev anseet derfor, foreenet med hans egen Fölelse om, at han foragtede ham, siden han, som jeg har sagt Dem, vovede at *raillere* ham¹⁾, udslættede med et al hans saa kaldte Venskab, og ved den Leylighed troede *Brandt* at trykke Stemplet paa sin Tænkemaade og giöre sig meere agtbar i Kongens Öyne ved at blive ved at viise sig sin faldne Vens Ven; og fulgte altsaa *Reverdil* paa hiin Side Roeskilde i det græsse-

---

¹⁾ See Side 369.

ligste Vey og Veyr. Men han tog sig ikke i Agt for at io meere han viiste sig Ven i sit Forhold io meere beskjemmede han derved Kongen, som ogsaa følede det og lod ham mærke sin Mishag derover; thi da *Brandt* med en slags Triumpf over sin udviiste *Heroismus* vilde bringe Kongen *Reverdils* Tak for al beviiste Naade, spurgte Kongen ham med bitter Latter: Er nu deres Roman med *Msr. Reverdil* endt eller gaaer Deres *Sentiments* endnu længere? og dette lagde den første Grundvold til Kongens Modbydelighed for ham.

Naturen maatte have begavet ham med meget mindre Ild end den har, dersom han ikke skulde følt Tyngden af *Reventlous* græsselige Aag, som han havde baaret i Tolv Aar og i den Tiid sukket inderlig efter sin Forløsning og at komme i Frihed. Men da en Konge dels ikke kan siges at eye Friheden, og dels den Menneskelige Indbildnings Kraft stedse forestiller et ventet Gode langt hærligere end vi finde det ved Nydelsen, saa var det ogsaa umueligt, at hans Friheds Erholdelse forskaffede ham det; han ventede sig, allerhelst da Rædsel og Frygt vare blevne ham saa væsendlige at han aldrig kunde blive dem qvit, de fulgte ham som hans Skygge og ströede Galde over alle de Fornöyelser han haabede at nyde, Hvad var nu naturlige(re) i hans Forfatning end at troe, at han endnu ikke havde nydt Frihedens Södhed i sin ganske Omkreds. Dette aabenbarer han for vilde og uregierlige Drengene, der maaskee mindre af Ondskab end Kaadhed, giver ham Anslag paa de nedrigste og skammeligste Udskeyelser. Misfornöyet med sin indere Forfatning, opirret ved en, med lige saa megen List som vidt udseende Hensigter, opvakt Misforstaaelse, og tilskyndet og forført af dem, der vare om ham, udkrævedes der meere Standhaftighed, og større

Siele Kræfter end hans Opdragelse havde lævnet hos ham, for at holde sig fra at giøre den uværdige Brug af sin Frihed, som alle har været Vidne til. Det brusende og vilde i disse Handlinger fortunlede ham, Svækkelse i Tænke Kraften antog han for Følelse af Frihedens Gode, og fortsatte den indtil den udtømmede Natur forbød det aldeles.

Frygten for Guds Straf havde i Begyndelsen af dette vilde Levnet holdt ham fra at forsømme sine Andagts Övelser, men hvad Deci hiertet har haft i dem er let at slutte; svækkede Nærver förer stedse en vis Ængstelighed med sig, der förögede den, der var bleven ham naturlig, Samvittigheden, denne aarvaagne Irettesætter mindte ham om hvor höyligen han havde forgaaet sig imod Gud, sig selv og alle andre; men hans underkuede og frygtsomme Siel kunde ikke see Forbarmeren i Herren, men Hævneren og den strænge Dommer, hos hvilken der ligesaa lidet var Forladelse at vente, som hos *Reventlou*. Kan den, der hader sin Broder, som han seer, ikke elske Gud, som han ikke seer, saa ligger det og i Naturen, at giøre sig et Begreb om Gud efter det vi föler og erfarer af andres Forhold mod os; og Han som aldrig havde funden Barmhiertighed, han, som ved en grusom Medfart var bleven selv haard og umedlidende, hvorledes kunde han vente andet end Vrede og Straf af et retfærdigt Væsen, som han modtvillig havde fortörnet?

Havde han i denne ynkværdige Tilstand funden en medynksom Tröster, der havde veyledt ham til Guds Barmhiertighed ved at viise ham Guds ubegribelige Kierlighed til Mennesket, og hvor villig han er til at forlade naar han seer Bedring; saa kan man med Föye troe, at hans Haab og faste Tillid til Gud havde formindsket den Angst, der var bleven ham naturlig og giort den hærligste Virkning;

men i det Sted fik til hans og vor Ulykke Grev *Smettau* ¹⁾ Adgang til ham, der gjorde det skiændigste Brug af sin Forstand ved at forestille ham Gud, som et Væsen, der var alt for uendelig stor til at agte paa Menneskets Handlinger eller fortörnes over dem; at Mennesket ikke var andet end det ædelste Dyr, der havde en større Virknings Kreds men ikke meere Ret til Udödeligheden, end Ormen, det knusede under sine Födder, at det var noget, som alle store Siele længe havde været eenige om, og betiente sig allene af Religionen til en Tömme paa Almuen.

Sæt Dem nu, min Ven, for et Öyeblik i den beklagelige Herres Forfatning, et Rov for den græsseligste Angst, begierlig efter uindskrænket Frihed, der for ham var det høyeste Gode, og forfængelig nok at attraae, at nævnes iblandt de store Siele, og siig saa, om ikke Deres ved Legemet svækkede Siel, ikke med Begierlighed havde grebet efter et Middel, der lovede saa kildrende Fordeele? Den, der er i Havs Nöd, griber io efter et Halmstraae til at holde sig ved, hvad Under da, at han sögte at bilde sig selv noget ind, hvor ved han kunde være roelig baade for det forbie gangne og tilkommende; han hverken vidste eller troede, at Naturen selv strider imod denne Overtydelse, at den bæver ved Tanken om at blive til Intet, og at om det end var mueligt at naae en fuldkommen Tryghed derom, saa kunde den dog ikke give Tröst, og ikke Tryghed, men Tröst var det eneste, der kunde læge hans saarede Siel.

---

¹⁾ Den omtalte *Smettau* formoder jeg, er Herman Woldemar Greve af *Schmettau*, der 1764—67 var commanderende General i Norge, hvis *•Blätter aus Liebe der Wahrheit•* 1772 bleve undertrykkede som ugudelige.

En bedröved Erfaring har ogsaa lært ham, at et Begreb, der saa aldeles tillukker Sielen for alt Haab og Tröst, kan vel et Öyeblik drage en Hinde over Samvittighedens Saar, men at det bryder strax op igien med fordoblet Svie og Smerte. Hans Nærvers Svækkelse lærte ham, at man ikke ustraffet gör Vold paa Naturen, og Legemet og Sielen staaer i alt for nöye en Forbindelse at det første ikke skulde have en mægtig Indflydelse paa den sidste, og fölgelig en dobbelt, hvor den er saa undertrykket som hans. Vel kan jeg ikke nægte, at han har givet Kiendetegn paa Grumhed og et haardt Hierte, men har de været ham naturlige, eller ere de Virkningen af den ham paatvungne Fölelse? Jeg troer at have Grund for at ansee dem for det sidste; thi er det en fordærvet Natur eller Fölelsen af sin Afmagt der gör Barnet grumt i en vis Grad? Sikkert overtydningen om dets Afmagt(;) den liden Modstand, det kan giöre andres Villie bringer det til at lade de, som ikke kan giöre det Modstand föle heele Vægten af sin Overmagt. Skulde ikke de af Kongen udövede Grumhed(er) [ikke] have samme Kilde, og være avlede af en heftig Forbittrelse i hans Siel over at föle, at han kun var Skyggen af det, han bar Navn af, og feylede Moed og Kræfter til at afkaste Aaget? og er det saa, da maa ogsaa hans Grumhed overgaae Barnets i samme Forhold, som Kundskaben om hans Kræfter overstiger Barnets. Kiendetegnene hos ham paa et haardt Hierte, har altsaa mindre forundret mig, end at han ikke har udövet större Gruesomheder; tusende Exempler af Historien, kan bevidne min Satz: at Frygt gör Tyranner; Skaansel og Sagtmødighed Menneske Venner. *Friderich* den Femte var ikke partiisk, men allene retfærdig, naar han sagde: at han skyldede *Rosenkrantz* alt det gode, der fandtes hos ham.

Hans Moder behandlede ham med Haardhed og Grumhed; hans Hovmester med Kierlighed og Sagtmodighed, og de forskellige Indtryk denne forskellige Behandling gjorde hos ham lærte ham Maaden at blive elsket og tilbedet. Naar man vil gjøre den frommeste Hund bidsk, saa binder man ham; det er mindre hans Friheds Forliis, der oppirrer ham, end Frygten, som hans Tilstand indjager ham; han føler, at han er meere i andres Vold end i sin egen, og da han ikke ved Flugten kan sætte sig i Sikkerhed om nogen vil gjøre ham Ondt, saa søger han, ved at viise Tænder og snærre, at gjøre sig frygtet og holde Folk fra sig.

Følg med et ynksomt Öyekast den beklagelige Herre i alle hans Handlinger fra Begyndelsen af og indtil nu, og de vil heele Veyen igiennem finde Virkningen af *Reventlous* umenneskelige Behandling og Savnet af en deeltagende Vens Omhue, der ved sin Hengivenhed og Ömhed kunde svækket dens farlige Indtryk. Hans vilde Udskeyelser avledes af hans umaadelige Begierlighed efter at nyde Frihedens Södhed og slette Menneskers Tilskyndelse; den Letsindighed, hvormed han overgav alle de, han syntes at elske, var Mangel paa Kiekhed og det svage Herredömmes Kierlighed har over en underkuel Siel; hans Mangel paa Medlidenhed reyste sig af det, at han ikke kiendte det mindste til den, hvorved Sindet var bleven forhærdet; hans Rædsel for Menneskene kom af den indere Overbeviisning om, at han hverken var det han burde være, eller det skeedte som burde skee, og gruede altsaa for at enhver der nærmede sig ham, maatte sætte *Reventlous* Trudsel i Værk, og blive Fædrenelandets Velgiörer paa hans Bekostning; hans Villighed til at forkaste Religionen var en ganske naturlig Følge af det, at man ikke havde vant ham

til at öse Tröst af den, men at skiælve for Straffen, den truede Overtræderen med.

Forestill dem engang hvad han dagligen maae föle og lide ved at forestille sig Fölgerne af hans Forurettelse imod en elskværdig Dronning; hverken hans Siels eller Legems Kræfter ere stærke nok til at vælte den Deel fra sig, som andres Ondskab har deri og gjort ham til Redskab for. Overvey hvad han har lidt fra sit femte til sit Syttende Aar; det Onde hans uværdige Yndlinger drog over ham paa adskillige Maader inden han blev tree og Tyve, og saa hvad han har lidt og hvorledes han er bleven behandlet i de sidste Tolv Aar, og saa vil deres Siel bæve af Afskye og smelte af Medynk. Er det at undre over, at han som er bleven forraadt, forladt og Mishandlet af alle de, han har elsket saa höyt, som han havde Kræfter til at elske; som aldrig har hört et tröstende Ord, som aldrig har funden nogen Deeltagelse eller Husvælelse i sine Lidelser, er det, siger jeg at undre over, om hans Hierte er tillukket for alle milde Fölelser, at han, som man har tvunget til at fremme[!] sit Foiks Ülykke i stæden for dets Vel, anseer sig for at være hadet af det, frygter for Menneskene, og troer, at Guds Hævn hviler over ham?

Har noget Menneske havt Föye til at fatte den rædsomme Tanke, at Gud var ham vred og kunde ikke forlade ham, saa har han det, naar han saae tilbage paa sin heele Leve Tiid, först en Martyr for en haardnakket Tyrans Egen-sindighed; dernæst, og i Fölge af den, en Kasteboldt for letsindige og ugudelige Menneskers Sindslidelser og Forførelse, og tilsidst et lidende Redskab i Herskesygens Hænder, bestandig en Slave, der befaledes i Steden for at befale, og som hans dybt indpræntede Angst gjorde uskikket ved en Mandig og kiek Beslutning at afkaste Aaget,

siden Trudsler og öyet Vold, ved den mindste Modsigelse, strax bragte ham bævende til at adlyde.

Naar jeg med saa sand en Glæde, at den drager Taa-rene i mine Öyne, siiger, hvad maae da ikke *Cron Prindsens* Hierte föle ved at vide: at med den 14de April tog hans Faders lykkeligste Dage sin Begyndelse. Maatte Overbeviisningen om den Bönhörelse, han har funden hos Gud, da han ved sin Söns Födsel önskede at have naaet den Tiid, da han til sin Lettelse kunde overdrage ham Regierings Byrden, bringe ham til Eftertanke om, at Gud ikke vredes bestandig; men den Forandring, der er foregaaet i hans Forfatning, oplive Haabet hos ham om Guds Naade, at ligesom hans Angst for Menneskene formindskedes, hans Troe og Tilliid til Guds Barmhiertighed maatte voxe, hans Siele Angst forsvinde og hans Hierte aabnes for Kierlighedens og Naturens milde Indtryk.

Jeg har det store Haab, min Ven, at det skeer, og min stærkeste Grund dertil er den, at endskiöndt vore bedste Handlinger ikke kan forliene noget af Gud, saa vil hans Barmhiertighed dog belönne Prindsens ærbödige Kierlighed for hans Fader ved at lægge sin Velsignelse til det, han giör for ham, paa det Prindsen maae nyde Södheden af den fulde Overbeviisning om at være Redskabet i Forsynets Hænder, til at udbrede Hæld og Glæde over den sidste Deel af hans Faders Liv, og som, i Fald at dette store Öyemeed naaes, maaskee endog bliver den længste.

Hielp var ham ogsaa höyst nödvendig; thi naar jeg undtager at jeg anseer *Reventlous* Medfart imod ham, som Kilden og Grunden til alle ham tilstödte Ulykker, saa nægter jeg ikke at den i Tolv Aar af hans Navn og Myndighed tilsnegne og fordærvelige Misbrug io endnu var tusende Gange utaale(li)gere; thi vel er det haart for den

udviklede og daglig voxende Forstand at holdes i Uvirk-
somhed, og føle Villien aldeles underkuet; men der gav
dog kun Ungdom og Uerfarenhed efter for en aldrende
Mands Indsigter og Velbehag; da derimod i det sidste Til-
fælde den yngre Broder betog den ældre sin Ret; og
forestillede i Løndom saa vel som offentlig hans Formyn-
der og Tugtemester, saa den udvortes Velanstændighed ikke
engang blev iagttaget. I steden for, som man foregav at
gaae ham til Haande og lætte ham Byrden, brugte man
ham til Haandskriver, tvang ham til at give det dumme
Hvis Hvas og de fordærveligste Anlæg Kraft og Myndighed
ved Stemplet af hans Haand, og nødte ham til at have
Personer om sig, som han bar Afskye for. Det er næsten
ubegribeligt at denne Omgangs Maade ikke udvirkede det,
som man søgte at bilde Verden ind; og det var saa utroe-
ligt, at Mennesker, som vidste at der var en Gud og Dom-
mer, kunde handle saaledes som de gjorde, at deres Sik-
kerhed udkrævede at opvække Mistanke om hans Forstand
til at svække Indtrykket af hans Klagemaal, dersom For-
tivilselen drev ham til at raabe om Hielp og Biestand imod
hans — Jeg troer man med Føye kan kalde dem Bødler.

Her seer de, min Ven, hvorledes jeg betragter og
stedse har betragtet den mishandlede Herre: En levende
Forstand og stærk Indbildnings Kraft, der spoeret af en
höylig krænket Forfængelighed arbejdede for at komme i
Veyret, men blev idelig trykket ned igien ved indgroet
Angst og Skræk, og som forleedt til Töylelöshed ved en
falsk Forestilling om Nydelsen af den saa höylig attraaede
Friehed, forögede den Rædsel, der ved Vanen var bleven
ham naturlig, ved indvortes Bebrejdelser og Hiertets Over-
beviisning om at han hverken handlede, som han burde,
eller var det, han skulde være. Hans, ved dette Vidnes-

byrd saarede Forfængelighed, indskiød ham Ulyst til det eneste Middel hvorved den kunde blive tilfredsstillet, nemlig: at arbejde og stræbe saa længe til han fortiente Høyagtelse og Kierlighed. Men hertil behövede han Opmuntring og Understöttelse, fordi hans Siel, ved udövet Tyrannie imod ham, var bleven berövet den mandige Kiekhed og Ufortrödenhed, som der udkræves til at arbejde sig frem paa en besværlig Bane uden at kiedes, men blive ved indtil man kommer til Maalet og naaer Seyers Krandsen.

Den 14de Januari 1785.

Jeg har det Haab, at det vil gaae bedre, sagde min bedste Ven, Himlen opfyldte hans Haab og mine Bönner, og lad ham endog her nyde al den Frugt af hans Omhue, som hans ædle Hierte kan ønske! Om det er Attraaen at kunde biedrage noget hertil ved at meddeele ham nogle Efterretninger, som jeg længe har giort mig en lönlig Bebreydelse af at han ikke har faaet længe siden, eller Haab om at faae Forladelse for en Taushed som jeg troede at skyldte Eeden, jeg havde giort en Ven, at det skulde döe med mig, det veed jeg ikke, men Tanken, at jeg maaskee kunde have forsynet Dem med Vaaben til at forebygge et Onde, der maaskee vil blive meget vanskeligere at udrydde, har i lang Tiid ængstet mig, og jeg kan ikke undskylde mig med andet, end at jeg aldrig kunde forestille mig, at det kunde giöre anden Nytte end at stille en blot Nysgierighed hos Dem, og foresatte mig altsaa at skrive det op og lægge det iblandt de Papiirer, der skulde gives Dem efter min Död¹⁾.

¹⁾ I et Brev af 15de Mai 1784 skriver hun blandt andet: Hvor vigtig det er mig at være kiendt af Dem kan jeg ikke give Dem et
Hist. Tidsskr. 3 R. IV.

Da jeg hørte, at en Herre, som jeg maaskee kiente nøyere end nogen anden skulde nærme sig vort Haab og Tröst (Kronprindsen) faldt det mig vel ind at sige Dem, hvad jeg vedste, men da De syntes ganske roelig derved, og jeg tillige troede at Atten til Nitten Aar maatte have giort en stor Forandring hos ham, og at han snarere ved en Mentors end en Göglers Anseelse vilde viise sig for en ung Herres Öyne, som han vilde blinde, saa tav jeg endnu, tildeels maaskee af en falsk Skamfuldhed over at have dulgt det saa længe for ham, som jeg elsker og ærer over alle Dödelige.

Men skulde det Spörgsmaal giöres Dem igien: Hvad har Prinds *C(art)* giort? Saa kan De dristig svare ham (Kronprindsen): at han har lagt Grunden til hans Faders Fordærvelse og hans Moders Ulykke, at han har et slet Hierte og fordærvede Sæder, at han besidder den farlige Gave, at brænde sig ved sin Tunge hviid som en Lysens

---

bedre Beviis paa end at jeg har testamenteret Dem alle mine efterladte Papiirer; der indeholde en vidtløftig Correspondance med en Deel af de værdigste Mænd i Byen. Jeg havde giemt den, paa det Verden efter min Död kunde af den blive overbeviist om, at den havde giort mig Uret, men da min Bülow er mig meere end heele Verden, saa har jeg sagt og siiger min Broder det ved alle Leyligheder, at om jeg skulde döe hastig, saa skulde han strax samle alle mine Papiirer og Breve sammen og sende dem til min Ven, skulde jeg derimod selv merke dens Komme, saa skal det være min sidste Jordiske Forretning; og da disse indeholder de vigtigste Begivenheder, af hvad der er mødt mig i næsten 36 Aar, saa kan mit Forhold af Dem ogsaa best forklares, og blive et uomstødeligt Beviis at jeg har levet meere for andre end mig selv, og at ingen Efterstræbelse eller Verkiendtlighed har giort mig lunken i det, jeg troede at skyldte andre. — Af denne hendes Correspondance har Manuskriptsamlingen desværre kun saare lidet, 137. A. 2: St^e Breve fra Luxdorph og 3: et Brev fra Guldberg og fire fra C. T. Hahling.

Engel, naar hans Handlinger ere sorte som Afgrundens, at han kan smigre, berömme, ja endog slutte det nöyeste Forbund med dem, han i Sielen hader, saa snart de ere nödvendige til hans Hensigter og maae tiene til at fremme dem, men saa snart de ere opnaaede saa forfølger og styrter han dem, om det er mueligt, og til Beviis herpaa kan De anföre dette:

I de tree til fiire förste Maaneder efter at Kongen var kommen paa Thronen vedligeholdt han den ordendtlige Levemaade, som han havde været vant til, var strax efter tie i sit *Cabinet*, hvor *Nielsen*¹⁾ maatte holde hans Andagt med ham, og naar det om Morgenen var forrettet med, klædte han sig, og tog derpaa imod Ministeren, hvis Forestillings Dag det var; lod sig give en nöye Underretning om alleting, og syntes at vise en slags Attraae til selv at kunde indsee, hvad der burde være og ikke være. Dette var maaskee bleven ved, dersom Prinds *Carl* ikke havde funden Middel til et par Gange at snige sig ind hos Kongen efter Aften Taffelet, men efter at det var skeedt, fandt han saa stor Behang i hans Göglerier at det blev en Sædvane, Pager og deres Drengene blev trukken med i denne Leeg, og man kunde höre dem lee og stöye langt ud paa Gängene til Klokkeren Tolv og Eet. Derpaa blev Aften Bönnen afskaffet, under Forevendning, ikke at holde *Nielsen* fra sin Roelighed fik han Befalning ikke at bie længere paa Kongen end til Elleve; og til den Tiid kom han aldrig meer. Da han ingen ret Natte Roe nöd, saa Sov han længere om Morgenen end sædvanlig, og da dette Galskab var ham langt behageligere end Forestillingerne, saa begyndte han at viise Ministerne til næste Forestillings Dag,

---

¹⁾ Se om ham S. 350 Note 2 og S. 356 Note.

eller og naar han tog imod dem, saa skyndte han sig at faae underskreven, uden at bryde sig om hvad det var, og endnu mindre at søge at faae Oplysning og Kundskab.

Da Prinds *Carl* var nogle Aar ældre end Kongen og *Koeller Banner* var hans *Mentor*, saa var han ikke allene bekiendt med Vellysterne, men endog med Midlerne, til at sætte Sandserne i Giering, især de Skrifter, som giør den Menneskelige Forstand saa megen Vanære; disse nævnedes Prindsen ham og taledes om dem med Henrykkelse. Da Aften Bønnen med *Nielsen* var bleven afskaffet, skulde *Reverdil*, som havde læst for Kongen en Tiimes Tiid om Eftermiddagen og om Morgenens naar han blev friseret, læse for ham naar han havde lagt sig. Men hvor stor blev ikke hans Forundring, da Kongen en Aften nævnte ham een af de allerskammeligste og farligste Bøger, og befalede ham at skaffe ham den Dagen efter. *Reverdil* svarede ham, at han ikke vedste at faae den, og om han endog havde den, saa var den betegnet med saa dan et Skiendsels Mærke, at han vilde ansee sig selv for det nedrigste og sletteste Menneske, dersom han kunde giøre hans Mayestet bekiendt med de Afskyeligheder den indeholdt, og som var den farligste Gift og Smitte for et reent og uskyldigt Hierte. Kongen loe ham ud, sagde han skulde nok faae den uden ham, og endskiöndt han lovede *Reverdil* paa hans Forestillinger og Bønner, at lade den Nysgierrighed fare, saa viiste han ham den dog nogle Dage efter og sagde ham, at han havde faaet den af Prinds *Carl*, og da den ikke havde besmittet eller forgiftet ham, saa havde han ikke (h)eller været bange for Virkningen. *Reverdil* svarede ham, at der var megen Gift, som virkede langsam og bad ham indstændig at lade sig nöie med det Forsög.

Da han nu til Trods for *Conseillets* Forestillinger og Bønner skulde være Kongens Svoger¹⁾, betroede *Reverdil* mig under det helligste Tavsheds Løfte alt det anførte, saa vel som at han biebragte (Kongen) de meest *despotiske* Grundsætninger, at han var Herre over sine Undersaatters Liv, Ære, Kone, Børn og Alt, og kunde bruge, nyde, giøre og lade med dem, alt hvad han vilde, og med Taarene ned af hans Kinder forsikkrede han, at han vilde blive Landets Ulykke og Tugtens Riis ved at fordærve Kongens Hierte og Sæder i Bund og Grund. De er det eeneste Menneske, som jeg i denne Post har aabnet mit Hierte for, man er misundelig over mig, som en fremmet for den Kierlighed Kongen bær for mig, den vil ved disse Omstændigheder ikke vare længe, og saa vil alle muelige Beskyldninger hvile paa mig, men ræd De saa min Ære, da De kan giøre det med Overbeviisning.

Noget efter at Dronningen var kommen ind, havde han godt Haab, at Kongens *Attachement* for hende vilde bevare ham fra Udskeyelser(;) hans Lyst til et ordentlig Liv var kommen igien, Samqvemene i hans Væreiser efter Taffelet bleve afskaffede og i Følge deraf Prinds *Carl* mindre om ham. Men dette varede ikke længe. Prinds *Carl* havde for megen Forstand til ikke at opdage de Grundsætninger Ober Hofmesterinden biebragte Dronningen og at irritere Kongen dobbelt. Han fik ham altsaa til at besøge alle Baller der bleve holdte i Byen, i hans og *Koellers* Følge. De kom gemeenligen imellem 11 og 12 og toge bort imod 4re og undertiiden sildigere; hvorved

¹⁾ *Reverdil* siger selv pag. 54, at han fik Kongen til at underrette *Conseilet* om det paatænkte Giftermaal. *Bernstorff* fraraadede det i en *Betænkning* 5/3 1766, som findes i den *Bülowske Samling* Pakke 82. G. 3.

Prindsen immer gjorde sig lystig paa Dronningens Bekostning og de gode Stunder hun havde til at spille *Schack* med *Madame Pless*. Og hans Gemal betiente han sig ved en falsk *Confidence* af til et Redskab at faae alt det sagt til Dronningen, som kunde krænke og opirre hende.

Om alle Kongens Historier har jeg hørt tale uden den jeg nu vil fortælle Dem; men jeg er saa fuldkommen overtydet om dens Sandhed, at De maae erkyndige sig hos Vedkommende derom, saa skal han ikke kunde nægte det. Paa en af disse Baller fik Kongen *Capitain Kragenskiolds* Kone at see, som var en Fröken *Eigtved* og berömt for sin Deylighed. Han blev dödelig forliebt og aabenbarede sig for *Prindsen af H(essen)*, som ingen Vanskelighed fandt deri, skyndte ham til at giöre hende sine Propositioner, og naar hun ikke godvillig samtykkede, saa var han Herre og kunde befale. Men hverken Bönner eller Befalninger hialp noget, hun aabenbarede sin Mand det, og formaacede ham til for at forskaffe hende Roe, at tage sin Afskeed og gaae til Falster hvor han var födt og leve der med hende af det Lidet de havde af dem selv.

At han ikke lod sig bede to Gange begriber De lettelig, men da *Kragenskiolds* Ansögning om Afskeed kom op til Forestilling, blev Kongen saa forvirret, at han hverken vidste ud eller ind, men befalede at Forestillingen skulde blive liggende, og da Generalen var borte, blev *Prinds Carl* kaldet og spurgt om hvad man skulde giöre? Det forstaaer sig selv at Afskeeden skulde nægtes ham, og enten giöres ham saa store Tilbud, at han fandt sig godvillig i Tingen, eller og han kunde faae Afskeeden, men forbydes ham at tage sin Kone med sig. Efter nogen Overvevelse faldt Beslutningen, at der skulde bydes ham hvilket Regiment han vilde have i Kiöbenhavns Guarnison,

men tillige gives ham at forstaae, at hans Famillie lige saa lidet, som han maatte forlade Byen. Der var nu ikke mindste Tvivl om, at dette vigtige Tilbud io maatte blive imodtaget, og det kom allene an paa hvem der skulde giøre det, hvortil da Prindsen ingen beqvemmere vidste end *Reverdil*, som Kongen ogsaa strax samtykkede, men overdrog Prindsen at sige ham det.

Det første Prindsen havde forkyndet ham Kongens Villie, mærkede *Reverdil* strax at Prindsen havde foreslaaet ham til Mellemand i den Sag for at giøre ham forhadet hos Kongen naar det ikke lykkedes; og yttrede saa vel sin Mishag over *Commissionen* selv, som og, at den ventelig blev frugtesløs. Hvorfor det, svarede Prindsen, synes De, at det ikke er Betaling nok for noget som maaskee mange andre nyder uden at det bringer ham det mindste ind? Belønningen er for stor, svarede han, for een, der kan sælge sin Ære, men tillige i mine Tanker slet valgt; thi Forestillingen om at have Folk under sin Befalning, som næsten allene tiener for Æren, bør allene være mægtig nok til at holde ham fra et Skridt, der giør ham uværdig til at befale over dem; og for tillige at viise Dem, at det ikke er min Skyld, at det ikke lykkes, saa vil jeg, giøre mine Forslag til hans Svigermoder og ikke ham selv, maaskee kan De snarere blende hende, og giør De det, saa kan hun kraftigst overtale sin Daatter og Svigersøn. Dette blev ham tilladt, foruden Regimentet var der endnu en vis aarlig Summa Penge og det Palais, som Fyrstinde *Anne Sophia* havde havt. Alt dette forestillede *Reverdil* Oberstinde *Eichtved* paa beste Maade, hun takkede for den høye Kongelige Naade, men beklagede tillige høylig, at hendes Svigersøn neppe kunde drage Fordeele af den, siden hendes Daatters Liv og Helbred krævede

Landluften, og han elskede hende for höyt til enten at forlade hende, eller at forkorte hendes Dage ved at tvinge hende til at blive her.

Dette Svar bragte han Kongen, og uagtet alle Prindsens Tilskyndelser om at bruge sin Myndighed, saa tillod hans Frygt for *Conseillet* det ikke. Ved *Koeller Banners* Hielp bragte han ham vel i Kiendskab med nogle andre, der havde været mindre vanskelige, men dem fandt Kongen ingen Behag i. Uagtet Prinds *Carl* havde været den, der först havde fordærvet Kongens Sæder, saa var han dog for listig til ikke at drage saadan et Dække over sine Handlinger, at de i sig selv kunde have Anseelse af uskyldige Forlystelser i hvad Følgerne end bleve; thi naar de havde giort Virkningen han sögte, saa trak han sig tilbage, og som Pilatus toede sine Hænder i Uskyldighed. Det første derfor Kongens Natte Expeditioner satte ham i den Yderlighed, at han maatte give sig tilkiende vilde Prindsen ikke meere være med; hvorover Kongen fandt sig fornærmet, og de som gierne vilde have Herredömmet over Kongen allene pustede saa vel til at han maatte reyse til Hoistein förend Kongen gik Udenlands. Han har med alt det Onde han har giort, vidst at spille sit Kort saaledes, at han til Trods for hans Hiertes Vidnesbyrd kan sige: Hvad kan man beskylde mig for? siden Vidnerne der skulde beskjemme ham ikke meere ere at faae. Kongen mangler Forstand og Fölelse til at anklage ham; den ulykkelige Dronning er ikke meere til; *Reverdil* borte, den gamle *Bernstorph*, der anvendte al sin Magt for at faae ham fra Kongen er död, [og har han end aabenbaret den nu levende noget deraf, saa forbyder hans Fordeele ham fra at aabenbare det, saa længe de ere eenige] ¹⁾.

¹⁾ [ ] har Bülow sat som Tegn paa sin Misbilligelse

Religionen, som var Aarsagen til hans Komme her, trykker ham ikke, endskiönt han stedse har taget det udvortes meget vel i Agt mod hans Gemalinde, har hans Forhold dog voldt hende megen Græmmelse. Foruden mange andre er der endnu to Fröken Piger i *Schlesvig*, som enhver veed ere hans *Maitraisser*, som stedse har havt alting i Overflödighed naar endog hans Gemalinde og Börn har manglet; men dette og meget meere ere saa almindelig bekiendte Ting, at det ikke er nödig at anföre dem. Aarsagen hvorfor han og Prindsessen maatte reyse herfra (17)73 over Hals og Hoved blev sagt at være et Anlæg mod Dronningens Person, hvori Kammer Fröken *Rabe, von Krohgen* og fleere vare i, og som blev forraadt af *Contesse Knuth*, som har *Lövenskiold*²⁾, til *Guldberg*. [Den Sag med *Bieringskiold* kan han med sit Mundlæder ogsaa let giöre sig reen for, men Beviiserne ere brændte;] men hans heele Forhold viiser Herskesyge, *Intriguer* og *Cabaler*.

Meget nyt min beste Ven, vil De ikke finde heri, men maaskee kan de derved dog komme efter meere; og lad det i det mindste viise Dem, at mit Venskab til Dem er af den Beskaffenhed, at Jeg troer Dem berettiget til at vide alt hvad andre under Eed og Löfte har betroet mig; siden min Siel og Villie er ganske Deres.

¹⁾ [ ] det indklamrede var overstreget af Bülow og saa vidt mulig giort ulæseligt, men at jeg har læst det rigtig troer jeg især paa Grund af et Sted i Beringschiolds Brev til hans Kone, hvor det hedder: den 1ste Marts 1782 kom Commissionen, som bekiendt, da erfarede jeg først hvad der var foregivet imod mig, det var en Conspiration tillige med Prints Carl-Hessel og fleere — jeg blev tilbuden Kongens Naade etc. om jeg vilde vidne mod Prindsen; jeg sagde Sandheden, og dermed var de ei tiende.

²⁾ M. H. Baron Lövenskjöld, Kammerherre, Amtmand, R. af D., f. 1751 † 1807 * Frederikke Juliane Marie, Comtesse Knuth,

Tillæg.

*Pro memoria*¹⁾.

Da Ew. Mayestet Sich gegen Mich geäußert, wie Sie entschlossen wäre, meine Enkelin die *Princesse Louise* mit dem *Princen Carl* von *Hessen Cassel* zu vermählen, und ich meine Meinung hierüber zu unterschiedenen Mahlen mündlich eröffnet, so erfordert dennoch meine Grossmütterliche Pflicht, und mein Gewissen, Ew. Mayestet, nochmahls schriftlich vorzustellen, wie ich diese *Parthie* vor die *Princesse* gar nicht *Convenable* finde, keines weges in Anschung dess *Princen* oder Seines fürstl. Hausses, sondern weil ich nicht einsehen kan, was vor ein *etablissement* gemacht werden könnte, davon Sie Standesmässig, und dem Königlichen Hause zur Ehre leben könnten. Gesetz auch, dass Ew. Mayestet die einrichtung auf dass allervortheilhafteste, und wie es die umstände Dero Landes zulassen wollten, machten, so wäre dennoch die Frage, ob es Dero nachfolger halten würde indem man *Exempel* hat, dass die Söhne nicht immer wie die Vätter gedenken, folglich beiderseits, wie auch deren *Posteritet* darunter leiden könnten, dieses, und was die Welt dazu sagen wird überlasse Ew: Mayestet Eigenen Beurtheilung, und ich will von aller Verantwortung frey seyn.

Hirschholm d. 14 Juny 1766.

Sophie Magdelene.

Dette Brev viser, at Jfr. *Biehl* tager Feyl, naar hun siger, at Dronning *S. Magdelene* arbejdede paa at befordre Gifttermaalet mellem *Printsessen Louise* og *Prints Carl* etc.

Afskriften har jeg nøyte afskrevet efter *Original*:

Bw. (v: Bülow).

---

¹⁾ See Side 350.
